

আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিহাস

ডঃ শৈলেন ভট্টাচাৰ্য

প্ৰথম প্ৰকাশ : ১৯৬০ খৃঃ
দ্বিতীয় প্ৰকাশ : ১৯৮০ খৃঃ
তৃতীয় প্ৰকাশ : ১৯৯০ খৃঃ

চক্ৰ ব্ৰহ্মচৰ্য
ডিহ : গুৱাহাটী

Adhunik Asamiya Sahitya Etihās : A History of Modern
Assamese Literature by **স্বৰ্গদেৱী** M.A. Ph. D , Reader
in Assamese Gauhati University and published by Sri Rajendra
Mohan Sarma, M/s Chandra Prakash, Tihu : Guwahati.
Price Rs. 80.00

প্ৰকাশক

স্বৰ্গদেৱী মোহন শৰ্মা

চন্দ্ৰ প্ৰকাশ

টিহু : গুৱাহাটী

দ্বিতীয় প্ৰকাশ

জানুৱাৰী ১৯৯২ চন

বেটুপাত :

ঐত্ৰৈলোক্য দত্ত

মূল্য—৪০.০০ টকা

ছপা :

উপোষন প্ৰেছ

কুমাৰপাৰা, গুৱাহাটী-৯

মুখবন্ধ

১৮৮৯ চনত প্রকাশিত 'কোনাকী' কাকত আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰগতিৰ পথ নিৰ্মাণ কৰে। সেই সময়ৰ পৰা বৰ্তমানলৈকে অসমীয়া সাহিত্যৰ বিস্তৰ উন্নতি হৈছে। বাৰীষতা লাভৰ পাছত এই উন্নতি অধিক জলন্তৰূপে ব্যাপক হৈছে; সাহিত্যৰ বিভিন্ন শাখা-প্ৰশাখা গুটী হৈ উঠাৰ উপৰিও নতন ধাৰা প্ৰৱৰ্তিত হৈছে। কিন্তু সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীসমূহত এই সময়ছোৱাৰ সাহিত্যৰ বিচাৰ-বিশ্লেষণ স্বকৈ হোৱা নাই। বিশেষকৈ, যোৱা তিনিটামান দশকৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ বিকাশৰ ধাৰা সম্পৰ্কে এই বুৰঞ্জীসমূহত আলোচনা দাঙি ধৰা হোৱা নাই। তেনে এটি অভাৱৰ কথা চিন্তা কৰিয়েই পুৰিখনৰ বচনাৰ কামত আগবঢ়া হৈছিল। আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বিকাশৰ ধাৰা পৰিস্ফুট কৰি তুলিবলৈ ইয়াত চেষ্টা কৰা হৈছে আৰু সেই উদ্দেশ্যে তথা আলোচনাৰ সুবিধাৰ্থে ১৮৮৯ চনৰ পৰা বৰ্তমানলৈকে—এই দীঘলীয়া কালছোৱাক দুটা ভাগত বিভক্ত কৰি লোৱা হৈছে। উল্লিখিত সময়ছোৱাৰ সকলো লেখক আৰু সকলো কিতাপেই ইয়াৰ অন্তৰ্ভুক্ত হৈছে বুলি ভাবিলে ভুল হ'ব। সাহিত্যৰ ধাৰাৰ বিষয়ে জানিবলৈ আটাইবোৰে প্ৰয়োজনো বোধকৰে নাই। কিন্তু পুৰিখনত যে যথেষ্ট তথ্য আছে, সেটো বিষয়ে আমি নিশ্চিত। আমাৰ অজ্ঞতাৰ বাবে দুই-চাৰিটা অতি প্ৰয়োজনীয় কথা বাদ পৰি গৈছে। তদুপৰি, শিশু-সাহিত্যৰ সমল আমাৰ হাতত নথকা বাবে সেই বিষয়ক আলোচনা ইয়াত সন্নিবিষ্ট কৰিব পৰা নহ'ল। অন্যান্য কথা বাদ দিলেও অন্ততঃ এইটো তথ্য আঁতৰ কৰিব নোৱাৰালৈকে পুৰিখন অসম্পূৰ্ণ হৈ ব'ব বুলি আমি ধাৰণা কৰিছোঁ।

পুৰিখন পোষতে প্ৰকাশ কৰা হৈছিল, 'আধুনিক অসমীয়া সাহিত্য : দুটি ভলুম' এই নামেৰে। ১৮৮৯ ৰ পৰা ১৯৭০ লৈকে অসমীয়া সাহিত্যৰ আলোচনাই তাত ঠাই পাইছিল। আৱিকাকত দিহে চাব যোৱাৰ বাবে অসমীয়াৰ তুল-জাতিৰে পুৰিখন তলাই আহিছিল। সেইবোৰ

ইয়াত আঁতৰাবলৈ চেষ্টা কৰা হৈছে আৰু আলোচনাৰ কাল বৰ্তমানলৈকে
আঙুঠাটো অমী হৈছে। আশা কৰিবে, পুথিখনে পাঠকৰ আদৰ পাব।

পুথিখন ছপাবলৈ আশ্ৰয় প্ৰকাশ কৰিলে চন্দ্ৰ প্ৰকাশৰ জীবাৰ্জেন
শৰ্মাই। এই উদ্যোগী প্ৰকাশকজনৰ উত্তৰোত্তৰ উন্নতি কামনা কৰিলে।
ভগবানে তেখেতৰ উৎসাহ-উদ্দীপনা অটুট ৰাখক।

গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়

শৈলেন ভাস্কৰী

সূচীপত্র

বিষয়	পৃষ্ঠা
মুখবন্ধ	
জোনাকী যুগের সাহিত্য :	১
কবিতা	৫
নাটক	৩৩
উপন্যাস	৫৯
ছটি গল্প	৬৮
প্রবন্ধ আৰু সমালোচনা	৭৮
জীবনী-সাহিত্য	৮৯
যুদ্ধোত্তর যুগের সাহিত্য :	৯৩
কবিতা	৯৮
নাটক	১০৯
উপন্যাস	১২১
ছটিগল্প	১৫৩
সমালোচনা আৰু প্রবন্ধ	১৫৩
জীবনী আৰু ভ্রমণ-সাহিত্য	১৭২

ছোনাৰ্কাঁ যুগৰ সাহিত্য

১৮৪৬ চনত মিছনেৰিসকলৰ সংবাদপত্ৰ 'অকনোদই' প্ৰকাশ পোৱাৰ পাছৰে পৰা আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বাট মুকলি হয়। ইংৰাজৰ শাসন প্ৰতিষ্ঠিত হোৱাৰ অলপ পাছতেই স্কুল, আদালতৰপৰা অপসৰিত হোৱা অসমীয়া ভাষাৰ পুনৰুদ্ধাৰৰ কাৰণে খৃষ্টিয়ান মিছনেৰিসকলে যি বৰঙনি আগবঢ়ালে সিয়েই আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ ভেটি নিৰ্মাণৰ শুভাৰম্ভ কৰিলে বুলি ক'ব পাৰি। ভাষা উদ্ধাৰৰ কাৰ্য্যত মিছনেৰিসকলৰ প্ৰধান সহায়ক আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকনৰ অৱদানো উল্লেখযোগ্য। অসমীয়াৰ আত্মপৰিচয়ৰ যুঁজত তেওঁ যুক্তি আৰু সাহসেৰে অৱতীৰ্ণ হৈছিল। মিছনেৰিসকলৰ সাহিত্যিক প্ৰচেষ্টাই কেইবাজনো অসমীয়া লেখকক উদগনি যোগালে আৰু তেওঁলোকৰ আশাশুৰীয়া চেষ্টাৰ ফলতেই অসমীয়া ভাষা সাহিত্যই নৱপ্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিলে। 'অকনোদই'ৰ লেখকসকল হ'ল আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বাটকটীয়া। তেওঁলোকৰ বচনাৰ মাতেদি আধুনিক যুক্তিবাদী, মানৱতাবাদী আৰু সংস্কাৰধৰ্মী চিন্তাধাৰাই প্ৰকাশ লাভ কৰিছিল। উনবিংশ শতিকাৰ ভাৰতীয় নজাগৰণৰ ধ্যান-ধাৰণাই তেওঁলোকক স্পৰ্শ কৰিছিল। 'অকনোদই'য়ে আৰম্ভ কৰা সাহিত্যৰ ভেটিটো গঢ় লৈ উঠিল হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা, গুণাভিৰাম বৰুৱা, বমাকান্ত চৌধুৰী, তোলা নাথ দাস, কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য্য আদি লেখকসকলৰ হাতত। এই লেখকসকলৰ যত্নতেই অকনোদই'ৰ কালছোৱাত অসমীয়া ভাষাই আত্মপ্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিলে যদিও আচলতে ইয়াৰ ভেটি কটকটীয়া হৈ পৰিল জোনাকী-বৃগৰ পৰায়ে। সেই সময়ত উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে কলিকতাত থকা অসমীয়া ছাত্ৰসকলে উপলব্ধি

কৰিছিল যে অসমীয়া ভাষাক সমৃদ্ধ কৰিব নোৱাৰিলে যি কোনো যত্নতে ই আকৌ শূন্য আসনৰ পৰা বঞ্চিত হ'ব পাৰে। কলিকতা-প্ৰৱাসী এই অসমীয়া ছাত্ৰসকলে ১৮৮৮ চনত 'অসমীয়া ভাষাৰ উন্নতি সাধিনী সভা' পাতি আৰু ১৮৮৯ চনত সভাৰ মুখপত্ৰ 'জোনাকী' নামৰ মাহেকীয়া আলোচনী উলিয়াই অসমীয়া ভাষাৰ সৰ্বাঙ্গীন উন্নতিৰ কাৰণে অহোপুৰুষাৰ্থ কৰিলে। এই কাকতেই প্ৰকৃততে এক সাহিত্যিক আন্দোলনৰ সৃষ্টি কৰি আধুনিক সাহিত্যৰ ভাবধাৰা অসমীয়া সাহিত্যলৈ বহন কৰি আনিলে। গতিকে, ডঃ মহেশ্বৰ নেওগে ক'বৰ দৰে, "দৰাচলতে ১৮৮৯ চনত কলিকতাত 'জোনাকী' কাকতৰ প্ৰতিষ্ঠাই আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰো জন্মোৎসৱ।" 'জোনাকী'য়ে বোমাটিক চেতনাৰ এক নতুন যুগ আৰম্ভ কৰিলে। জাতীয়তাবাদী চিন্তাৰে উদ্ভূত হৈ 'জোনাকী'ৰ লেখক সকলে অসমীয়াৰ সাহিত্যিক আৰু সাংস্কৃতিক পৰিচয়ৰ বাবে সৰ্বতোমুখী চেষ্টা কৰিছিল। তেওঁলোকৰ বচনাত ভাৰতীয় নৱজাগৰণৰ মানৱতাবাদী আৰু জাতীয়তাবাদী চিন্তাৰ সংযোগ সাধন হৈছিল।

'জোনাকী'ৰ জৰিয়তে প্ৰৱেশ কৰা সাহিত্যৰ আদৰ্শ হ'ল ঊনবিংশ শতিকাৰ ইংৰাজ বোমাটিক লেখকসকল। ষোড়শ শতিকা অৰ্থাৎ শ্বেল-পীয়েৰৰ সময়তেই ইংৰাজী সাহিত্যত বোমাটিক আন্দোলনৰ জন্ম হৈছিল আৰু ঊনবিংশ শতিকাত তাৰ পুনৰুত্থান হৈছিল। অষ্টাদশ শতিকাৰ শেষভাগ আৰু ঊনবিংশ শতিকাৰ আৰম্ভণিৰ লগে লগে ইংৰাজী সাহিত্যত বোমাটিক আন্দোলনৰ জোৱাৰ উঠিছিল। এই বোমাটিচিজিম অথবা বমশ্যা-সবাদ হ'ল নিওক্লাছিজিমৰ বিৰুদ্ধে এক প্ৰকাৰৰ বিদ্ৰোহ। গ্ৰীচ আৰু ৰোমৰ ক্লাছিকেল বা ক্ৰপলী সাহিত্যৰ অনুশীলনত সৃষ্টি হোৱা ষষ্ঠ শতিকাৰ ইউৰোপীয় সাহিত্য প্ৰাণহীন হৈ পৰিছিল আৰু ইয়াৰ বিৰুদ্ধে এই শতিকাৰ শেষৰ ফালে যি এক নতুন ধাৰা প্ৰৱৰ্ত্তন কৰাৰ চেষ্টা চলিল সিয়ে বোমাটিক আন্দোলনৰ আৰম্ভণি। এই বিদ্ৰোহৰ সূচনা হৈছিল ফ্ৰান্সত আৰু তাৰ পাছত ক্ৰমে ই জাৰ্মানী, ইংলণ্ড আদি ঠাইলৈ সম্প্ৰসাৰিত হয়। ফৰাচী দাৰ্শনিক কছোৱে তেওঁৰ আত্ম-জীৱনীত মানুহক প্ৰকৃতিৰ মাজলৈ ঘূৰি যাবলৈ যি আহ্বান জনাইছিল আৰু মানুহৰ ব্যক্তিত্বৰ স্বত্বতা

সম্পৰ্কে' যি বাণী প্ৰচাৰ কৰিছিল সিয়েই ক্লাছিকেল সাহিত্যৰ আদৰ্শৰ পৰা আঁতৰি আহিবলৈ এচাম কৰি সাহিত্যিকক বহু পৰিমাণে প্ৰেৰণা যোগাইছিল। কাৰণ, ইতিমধ্যে নাগৰিক সভ্যতাত উদ্ভৱ হোৱা সমস্যা ই কবিসকলক অতীষ্ঠ কৰি তুলিছিল আৰু তাৰপৰা তেওঁলোকে মুক্তি পোৱাৰ উপায় চিন্তিছিল। কছোৰ বাণী ফৰাচী বিপ্লৱৰো আদৰ্শ হৈ পৰিল। মুক্তি, সমতা, আৰু ভ্ৰাতৃত্বৰ হকে মানুহ বৃদ্ধত অৱতীৰ্ণ হ'ল। ফৰাচী বিপ্লৱৰ এই মূলমন্ত্ৰই নতুন কাব্য ৰচনা কৰিবলৈ কবিসকলক উৰু কৰিছিল। ফৰাচী বিপ্লৱৰ আদৰ্শই অনুপ্ৰাণিত কৰা ইংৰাজ কবি ওৱৰ্ডছ, ওৱৰ্থ আৰু ক'লৰিঙে লগ লাগি ১৭৯৮ চনত 'লিৰিকেল বেলাডছ,' নামৰ কবিতাৰ পুথি প্ৰকাশ কৰাৰ পৰাই ইংলণ্ডত ৰোমাণ্টিক আন্দোলনৰ ঢল নামিল।

ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ লক্ষণসমূহ কোনো এটা বিশেষ সংজ্ঞাৰে সাঙুৰি লোৱা টান। কোনো কোনো সমালোচকে ইয়াক একতিলৈ প্ৰত্যাহৰ্ষন বুলি ক'ব খোজে আৰু আন কিছুমানৰ মতে ই হ'ল সাহিত্যত উদাৰতা। কোনো কোনোৱে ভাবে, কল্পনা প্ৰৱণতাৰ অসাধাৰণ বিকাশেই ৰোমাণ্টিচিজম আৰু আন কোনোৱে ইয়াক কিম্বদন্ত্যৰ নক্সাগৰণ বুলি কয়। এইদৰে, বিভিন্ন সমালোচকে বিভিন্ন সংজ্ঞা আগবঢ়াইছে আৰু এই আটাইবোৰ সংজ্ঞা লগ কৰিহে ৰোমাণ্টিচিজমৰ বিষয়ে এটি ধাৰণা কৰিব পৰা যায়। কবিতাৰ লগতে সাহিত্যৰ আন আন শাখাকো ৰোমাণ্টিক আদৰ্শই স্পৰ্শ কৰিছিল যদিও ৰোমাণ্টিক আন্দোলন প্ৰধানকৈ আছিল কাব্য-আন্দোলন আৰু সেইবাবে কবিতাতেই ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ লক্ষণসমূহ অধিকতৰে পৰিস্ফুট হৈছিল। ৰোমাণ্টিক আন্দোলনে বিশেষ গুৰুৰ আৰোপ কৰিছিল ব্যক্তি-স্বাভাৱ্যৰ ওপৰত আৰু সেই কাৰণে ৰোমাণ্টিক যুগ ঘাইকৈ গীতি-কবিতাৰ যুগ। এই কাব্য-আন্দোলনৰ কলত কবিতাত কল্পনাৰ প্ৰাধান্য বাঢ়িল, প্ৰকৃতিয়ে মুখ্য ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিলে আৰু মানুহ আৰু প্ৰকৃতিয়ে নতুন মৰ্যাদা পালে। সাধাৰণ নৰ-নাৰীৰ জীৱনে কবিতাত স্থান পালে আৰু সাধাৰণ মানুহৰ কবিত্ত ভাষাক কবিতাৰ ভাষা হিচাপে গ্ৰহণ কৰা হ'ল। শ্ৰেয় আৰু সৌন্দৰ্য্য নতুন ৰূপত মূৰ্ত হৈ উঠিল আৰু মৰ্য্য

যুগীয় ধ্যান-ধাৰণাৰ বিকল্পে মূৰ্ত্তি প্ৰতিবাদৰ ধ্বনি উঠিল। স্বৰ্গৰ 'পৰিবৰ্ত্তে' মৰ্ত্ত্যৰ মহিমা ঘোষিত হ'ল। প্ৰাচীন-প্ৰীতিৰ ফল স্বৰূপে অতীতৰ পৰা কবিতাৰ বিষয়বস্তু আহৰণ কৰা হ'ল। ইংলণ্ডত ওৱৰ্ডছ্, ওৱৰ্থ আৰু ক'লৰিজে গুৰি ধৰা এই আন্দোলনত যোগ দিলে খেলী, বাইৰণ আৰু কীটছে, আৰু এওঁলোকৰ হাতত ইংৰাজী ৰোমাণ্টিক কবিতাই পূৰ্ণতা লাভ কৰিলে। ইংৰাজী কাব্যসাহিত্যৰ স্পৰ্শলৈ অহা-কলিকতা নিবাসী অসমীয়া ছাত্ৰ-সকলক এইসকল কবিৰ বচনাই বিশেষভাবে অনুপ্ৰাণিত কৰিছিল আৰু তাৰ ফলতেই ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ সোঁত অসমীয়া সাহিত্যলৈ প্ৰবাহিত হ'ল। ৰোমাণ্টিক ধাৰাৰ দুৱাৰ মুকলি কৰা 'জোনাকী'ৰ মূলতে আছিল চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা আৰু লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা। ইয়াৰ আন এজন প্ৰধান উদ্যোক্তা আছিল হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী। এই তিনিজনাই অসমীয়া সাহিত্যৰ 'ৰোমাণ্টিক ত্ৰিমূৰ্ত্তি' বুলি জনাজাত। এওঁলোকৰ চেষ্টাতেই অসমীয়া সাহিত্যৰ আকাশ মুকলি হ'ল। 'জোনাকী'ৰ দ্বিতীয় সংখ্যাত প্ৰকাশিত চন্দ্ৰ কুমাৰৰ 'পুৱা' কবিতাটো অসমীয়া সাহিত্য ভগতত ৰাতিপুৱাৰ জাননী স্বৰূপ। 'জোনাকী'ক কেন্দ্ৰ কৰিয়েই এদল সাহিত্যিকৰ জন্ম হ'ল। পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ আৰ্হিত এওঁলোকে অসমীয়াত উপন্যাস, চুটি গল্প, নাটক আদি ৰচনা কৰি আধুনিক সাহিত্যৰ বিভিন্ন দিশ অসমীয়া সাহিত্যলৈ আদৰি আনিলে। এইদৰে ইংলণ্ডত পৰিপূৰ্ণতা লাভ কৰাৰ প্ৰায় এশ বছৰ পাছত ৰোমাণ্টিক ভাব আৰু আদৰ্শই অসমীয়া সাহিত্যক ন ৰূপত সজালে আৰু আধুনিক সাহিত্যৰ ভেটি নিৰূপণ কৰিলে। এই বিষয়ত অৱশ্যে, ইংৰাজীৰ লগতে বঙালী সাহিত্যো আমাৰ লেখকসকলক যথেষ্ট পৰিমাণে সহায় কৰিছিল। প্ৰখ্যাত বঙালী সাহিত্যিক সকলৰ ৰচনা ভেওঁলোকৰ আগত থকাত বহুতো ক্ষেত্ৰত বঙালী সাহিত্যৰ যোগেদিয়ে পশ্চিমীয়া কলা-কৌশলে অসমীয়া সাহিত্যত প্ৰৱেশ কৰিছিল। মধুসূদন দত্ত, বঙ্কিম চন্দ্ৰ, গিৰিশ চন্দ্ৰ, দ্বিজেন্দ্ৰলাল আদি সেই সময়ৰ জনপ্ৰিয় বঙালী লেখকে অসমীয়া লেখকসকলক প্ৰভাৱান্বিত কৰিছিল। 'অকনোদই' যুগতেই মধু-সূদন দত্তৰ আৰ্হিত ৰমাকান্ত চৌধুৰী আৰু ভোলানাথ দাসে অসমীয়াত

অমিত্ৰাক্ষৰ চন্দ্ৰ প্ৰয়োগ কৰিছিল। সেই কালছোৱাত পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ পোহৰ অসমীয়া সাহিত্যত পৰিছিল যদিও বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ তেতিয়াও অক্ষুণ্ণ আছিল। 'জোনাকী'ৰ সময়ৰ পৰা এই প্ৰভাৱ প্ৰায় শূন্য হৈ পৰিল। 'জোনাকী'ৰ পাছতে ১৮৯০ চনত পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱা আৰু বেঙ্গুধৰ বৰুৱাৰ সম্পাদনাত 'বিজুলী' কাকত ওলায়। 'জোনাকী'ৰ সৈতে ফেৰ মাৰি 'বিজুলী'য়ে 'জোনাকী'ৰ বাটতেই খোজ দিলে। 'বিজুলী'ৰ পাছত 'টুমা' (১৯০৭), 'বাঁহী' (১৯০৯), 'আলোচনী' (১৯১০), 'চেতনা' (১৯১২) আৰু 'আলোচন' (১৯১৯) আদি আলোচনী প্ৰকাশ পায়। 'জোনাকী'য়ে সৃষ্টি কৰা অসমীয়া সাহিত্যৰ বোমাষ্টিক ধাৰাটো এই আলোচনী সমূহে চমু দিয়া লেখকসকলৰ যোগেদি দ্বিতীয় মহাদ্ৰৱৰ সময়লৈকে অব্যাহত থাকিল। এই কালছোৱাত বিভিন্ন লেখকৰ হাতত আধুনিক সাহিত্যৰ ভিন্ন-ভিন্ন দিশে অসমীয়া সাহিত্যত বিকাশ লাভ কৰিলে।

॥ কবিতা ॥

বোমাষ্টিক যুগ ঘাইকৈ কবিতাৰ যুগ বুলি আগতে কৈ অহা হৈছে। নিখয়বস্তু আৰু কলা-কৌশল উভয় ফালৰ পৰা কবিতাতে পশ্চিমীয়া প্ৰভাৱ আটাইতকৈ অধিক ভাবে পৰিলক্ষিত হয়। ব্যক্তিগতত্ব প্ৰকাশৰ বাহন গীতি-কবিতাই হ'ল বোমাষ্টিক যুগৰ অতি উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য। সাধাৰণতে বাচ্যৰ সহায় লৈ সুৰ লগাই গান পৰা কবিতাকে গীতি-কবিতা বুলি কোৱা হয়। এই ফালৰ পৰা আমাৰ সাহিত্যৰ আদি যুগৰ বিহুগীত আৰু বনগীত সোৱা গীতি-কবিতাৰ অন্তৰ্গত। গীতি-কবিতাৰ ভালেমান লক্ষণ বৈষ্ণৱ যুগৰ বনগীত বোৰতো আছে; কিন্তু বোমাষ্টিক যুগত বৰ্তিত গীতি-কবিতাৰ সুকীয়া বৈশিষ্ট্য আছে। গানৰ দৰে সুৰ লগাই গান পৰা কবিতা নাত্ৰেই এতিয়া গীতি-কবিতা নহয়। আধুনিক কালত গীতি-কবিতাই ব্যক্তিগত ভাৱ আৰু আবেগ অনুভূতি প্ৰকাশক কবিতাক বুজায়। 'অকনোদই' কালত ভোলানাথ দাসৰ হাতত গীতি-কবিতাই চমু লৈছিল যদিও আবেগ-অনুভূতিৰ

সূক্ষ্ম প্ৰকাশ আৰু ন ন ছন্দৰ প্ৰৱৰ্ত্তন ৰোমাণ্টিক কবিসকলৰ বচনাতহে পৰিলক্ষিত হ'ল। কবিতাত এই ব্যক্তিগত সূৰ ধ্বনিত হোৱাৰ লগে লগে প্ৰণয় কবিতাৰ উজান উঠিল আৰু ৰোমাণ্টিক-প্ৰণয় গীতি-কবিতাৰ প্ৰধান বিষয় হৈ পৰিল। কাব্যনিক প্ৰিয়াৰ ৰূপবৰ্ণনাৰে কবিতা উপৰি পৰিল আৰু বিশ্ব প্ৰকৃতিত কৰিয়ে প্ৰিয়াৰ ৰূপ প্ৰতিফলিত হোৱা দেখিবলৈ পালে। তুই এজনৰ কবিতাত দৈহিক প্ৰেম আধ্যাত্মিক স্তৰলৈ উন্নীত হোৱাও দেখা গ'ল। প্ৰকৃতিৰ সৌন্দৰ্য্যবৰ্ণনা কবিতাৰ এটি প্ৰধান আকৰ্ষণীয় বিষয় হৈ উঠিল। বৈষ্ণৱ যুগৰ কবিৰ বচনাতো প্ৰকৃতিৰ বৰ্ণনা নথকা নহয়; কিন্তু আধ্যাত্মিক পৰিবেশ সৃষ্টিৰ কাৰণে প্ৰকৃতিক তাত পটভূমি বা উপমা হিচাপেহে প্ৰয়োগ কৰা হৈছিল। ৰোমাণ্টিক কবিৰ হাতত প্ৰকৃতিয়ে জীৱন্ত ৰূপত দেখা দিলে। প্ৰকৃতিৰ সৌন্দৰ্য্য আনন্দৰ কাৰণ হ'ল আৰু মানুহ আৰু প্ৰকৃতিৰ মাজত আত্মীয়তা স্থাপন কৰা হ'ল। প্ৰণয় আৰু প্ৰকৃতি বিষয়ক কবিতাৰ লগে লগে একশ্ৰেণী মিথিক কবিতাই জন্ম পালে। ইয়াৰ কাৰণে আমাৰ কবিসকলে অনুপ্ৰেৰণা বিচাৰি নিশ্চয় আন ঠাইলৈ যাবলগীয়া হোৱা নাছিল। আধ্যাত্মিক ভাবৰ কেন্দ্ৰস্থল ভাৰতবৰ্ষতেই তেওঁলোকে এই নিয়বস্বৰ সন্ধান পাইছিল। ভাৰতীয় দৰ্শন আৰু সংস্কৃতি এনেধৰণৰ ভাবৰ ওপৰতেই প্ৰতিষ্ঠিত। ভাৰতীয় দৰ্শনৰ মায়াবাদ, কৰ্মফলবাদ আৰু বৈষ্ণৱ কবি শঙ্কৰ-মাধৱ গীতে এই ক্ষেত্ৰত কবিসকলক অনুপ্ৰাণিত কৰা বুলি ভাবিব পাৰি। এই যুগৰ কবিতাৰ আন এটি উৎস হ'ল স্বদেশপ্ৰেম। স্বদেশপ্ৰেমৰ উদ্দীপনাই ৰোমাণ্টিক যুগৰ কবিতা সমৃদ্ধ কৰিলে। দেশৰ পৰাধীন অৱস্থাই স্বদেশ-প্ৰীতিমূলক কবিতা ৰচিবলৈ কবিসকলক বাধ্য কৰালে। অতীতৰ প্ৰতি অন্ধা ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ এটি দাই লক্ষণ। দেশৰ অতীত গোবৰৰ কথা সোঁৱৰাই সাম্ৰাজ্যবাদৰ বিৰুদ্ধে জাতীয় ভাব উজ্জ্বল কৰাৰ আৰু জাতীয় একত্ব সাধন কৰাৰ চেষ্টা চলিল। পৰাধীনতাৰ দুখত লক্ষ কবি-ছন্দয় স্বাধীনতাৰ কাৰণে ব্যাকুল হৈ উঠিল। জাতীয়তাবাদী গীত ৰচনা কৰি দেশৰ স্বাধীনতা আন্দোলনত কৰি সকলে অৰিহণা যোগালে। ৰোমাণ্টিক কবিতাই সাধাৰণ মানুহ আৰু জীৱন আৰু জগতৰ

নক-সুৰা বস্ত্ৰৰ ওপৰত শুকহ আৰোপ কৰিলে। বিষয়বস্তু অমুসৰি কবিতাৰ ভাষায়ো জনগণৰ ভাষাৰ ৰূপ ল'লে। সাধাৰণ মানুহৰ ব্যক্তিত্বই স্বীকৃতি পালে আৰু দেৱতাৰ আসনত মানুহ প্ৰতিষ্ঠিত হ'ল। মুঠতে, মানুহ মাত্ৰেই মানৱীয় অমুভূতিসম্পন্ন মানুহ বুলি পৰিগণিত হ'ল। ৰোমাণ্টিক কবিৰ হাতত কল্পনাই সকলো বান্ধোন ছিঁড়ি প্ৰকাশৰ পূৰ্ণ স্বাধীনতা লাভ কৰিলে। কল্পনাৰ বলতেই পৃথিৱীৰ ক্ষুদ্ৰতম পদাৰ্থও কবিতাৰ বিষয়বস্তু হৈ পৰিল। গীতি-কবিতাৰ লগতে ছনেট বা চতুচ্ছৰ্পদী কবিতা, বেলাড বা কাহিনী-গীতি, ব্যঙ্গ কবিতা আৰু বৰ্ণনাত্মক কাব্য আদি বিভিন্ন কাব্যিক ৰূপৰ বিকাশ ঘটিল।

চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা (১৮৬৭-১৯৩৮)

অসমীয়া সাহিত্যত ৰোমাণ্টিক কবিতাৰ দুৱাৰ মুকলি কৰে 'জোনাকী'ৰ প্ৰথম সম্পাদক চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাই। 'জোনাকী'ৰ প্ৰথম সংখ্যাত প্ৰকাশিত তেওঁৰ 'বনকুঁৱৰী' কবিতাটোৱেই প্ৰথম অসমীয়া ৰোমাণ্টিক কবিতা। আগৰৱালাৰ সবহভাগ কবিতাই 'জোনাকী' আৰু 'বাঁহী'ত প্ৰকাশ পাইছিল আৰু সেই কবিতাসমূহৰ সংগ্ৰহেই হ'ল 'প্ৰতিমা' (১৯১৪) আৰু 'বীণ-বৰাগী' (১৯২৩)।

ভাৱৰ গাম্ভীৰ্য আৰু মানৱৰ প্ৰতি গভীৰ সহানুভূতি চন্দ্ৰকুমাৰৰ কবিতাৰ দুটা প্ৰধান বৈশিষ্ট্য। সৰল বাক্যভঙ্গিৰ সহায়ত গভীৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰাৰ আদৰ্শ তেওঁৰ কবিতাতে প্ৰথমে পোৱা যায়। প্ৰকৃতিৰ গাঢ়িক সৌন্দৰ্যতে আবদ্ধ নহৈ তাৰ অন্তৰালত থকা ৰহস্যৰ তেওঁ সন্ধান কৰিছিল। সৌন্দৰ্যৰ উপাসনাই হ'ল তেওঁৰ ধ্যন আৰু কীট-চৰ্মৰ দৰে সত্য আৰু সুন্দৰ তেওঁৰ মানত অস্তি। ভগৱানৰ সৃষ্টিত চন্দ্ৰ কুমাৰে মানৱৰ শ্ৰেষ্ঠ প্ৰতিপন্ন কৰিবলৈ বিচাৰিছে। তেওঁৰ 'মানৱ কল্পনা' ইয়াৰ নিদৰ্শন। তেওঁৰ কবিতাত প্ৰতিকলিত হৈছে মানুহৰ নহৰ আৰু দেৱৰ। এই বিষয়ত কৰাটী দাৰ্শনিক ঠেটৰ পৰোক্ষ প্ৰভাৱ তেওঁৰ ওপৰত পৰা যেন লাগে। ছেগেলেও তেওঁক কিছু পৰিমাণে প্ৰভাৱান্বিত নকৰা নহয়। 'বীণ-বৰাগী' কবিতাটো পঢ়িসেই এই দুই দাৰ্শনিকৰ কথা আমাৰ মনলৈ

আছে। মানুহৰ প্ৰতি থকা মৰম প্ৰীতিত তেওঁ অভিভূত হৈ পৰিছে আৰু মানুহৰ মাজত থকা হিংসা-দ্বেষ আঁতৰ কৰাৰ আশা পোষণ কৰিছে। সংসাৰত উচ্চ-নীচৰ ভেদাভেদ আছে যদিও তেওঁৰ মানত সংসাৰখন উপেক্ষা কৰিবলগীয়া বিষয় নহয়। বিশ্ব-সংসাৰত মানুহৰ এটা নিজস্ব সত্তা আৰু মূল্য আছে। এই বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডৰ পৰা জ্ঞান আহৰণ কৰি নিজৰ গতিপথ নিৰ্ণয় কৰিব পাৰিলেই মানৱ জীৱন সাৰ্থক হয়। পৃথিৱীৰ সকলো আবৰ্জনাৰ বাবে মানুহেই দায়ী যদিও মানুহৰ ভবিষ্যৎ সম্পৰ্কে তেওঁ সম্পূৰ্ণ আশাবাদী। সেইবাবে, শ্বেলীৰ দৰে, চন্দ্ৰকুমাৰে বিশ্বৰ পুৰণি ব্যৱস্থাক নিৰ্মূল কৰি এখন নতুন সমাজ গঠন কৰাৰ সপোন দেখিছে। অতিপ্ৰাকৃতিক বিষয়বস্তুক লৈ বচনা কৰা কবিতা-কেইটাত কবি হিচাপে আগবঢ়াই যথেষ্ট সফলতা লাভ কৰিছে। 'বনকুঁৱৰী' তেওঁৰ এটা উৎকৃষ্ট কবিতা। 'তেজীমলা', 'বনকুঁৱৰী', 'ফুলকুঁৱৰী' আদি কবিতাত সাৰ্থক অতিপ্ৰাকৃত পৰিবেশ সৃষ্টি কৰাৰ লগতে প্ৰচলিত কিংবদন্তীত নতুন ভাব আৰোপ কৰাৰ প্ৰয়াস চকুত পৰে। এই সংক্ৰান্তত 'তেজীমলা' কবিতাটোলৈকে প্ৰধানকৈ আঙুলিয়াব পাৰি। দৰাচলতে, ইংৰাজ কবি ব্ৰাউনিঙৰ দৰে চন্দ্ৰকুমাৰে বীতিতকৈ ভাব আৰু বিষয়বস্তুৰ ওপৰতহে অধিক গুৰুত্ব দিছিল আৰু সেইবাবে তেওঁৰ কবিতা পঢ়িলে পাঠকে চিন্তা কৰিবলৈ বাধ্য হয় যদিও তায়ে তায়ে উন্নত উজ্জ্বলতা পাবলগীয়া হয়।

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা (১৮৬৪-১৯৩৮)

ৰোমাণ্টিক যুগৰ সিংহপুৰুষ বেজবৰুৱাই অসমীয়া সাহিত্যৰ বিভিন্ন দিশ উজ্জ্বল হৈ গৈছে। এইগৰাকী লোকৰ ব্যক্তিত্বই আধুনিক সাহিত্যৰ এই কালছোৱাত এনেভাবে নেতৃত্ব দিছিল যে বহুতে ৰোমাণ্টিক যুগটোক লক্ষ্মীনাথৰ যুগ বুলিও ক'ব খোজে। 'জোনাকী' আৰু 'বাঁহী'ৰ প্ৰধান উদ্যোক্তা লক্ষ্মীনাথে বাকীকৈ 'জোনাকী', 'বাঁহী' আৰু 'আৱাহন'ৰ যোগেদি সাহিত্যৰ সেৱা কৰিছিল। তেওঁ আছিল একাধাৰে কবি, নাট্যকাৰ, চুটি গল্পকাৰ, ঔপন্যাসিক, হাস্যবসিক, ব্যঙ্গলেখক আৰু সমালোচক।

কলিকতা আৰু সম্বলপুৰত প্ৰয়াসী জীৱন কটোৱা বেজবৰুৱা আছিল হাড়ে-হিমজুৱে অসমীয়া আৰু অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতিৰ প্ৰতি আছিল তেওঁৰ গভীৰ অনুৰাগ। অসমীয়া জীৱনৰ সৈতে থকা তেওঁৰ নিবিড় সম্বন্ধৰ পৰিচয় পোৱা যায় তেওঁৰ আটাইবোৰ বচনাতে। তেওঁৰ গদ্য, পদ্য উভয়তে আছে অসমৰ মাটিৰ গোন্ধ। স্বদেশপ্ৰেম আৰু জাতীয়তাবোধ বেজবৰুৱাৰ বচনাৰ মূল অনুপ্ৰেৰণা আছিল।

বেজবৰুৱা মাইকৈ গদ্য-শিল্পী আছিল যদিও দুই চাৰিটা কবিতালৈ চাই তেওঁৰ কাব্য-প্ৰতিভাকো অঙ্গীকাৰ কৰিব নোৱাৰি। তত্পৰি, চন্দ্ৰ কুমাৰৰ সৈতে লগ লাগি অসমীয়া কবিতাক এক নতুন ৰূপ দান কৰোঁতা হিচাপেও তেওঁ স্বৰ্ণীয়। 'কদমকলি' (১৯১৩)য়েই বেজবৰুৱাৰ একমাত্ৰ কবিতাৰ পুথি। ইয়াৰ বহুতো কবিতা তেওঁ 'কবিতা হয় যদি হওক নহয় যদি নহওক' বুলি বচনা কৰা। বিশেষকৈ, খুন্তীয়া কবিতাবোৰত ব্যঙ্গ, বিদ্ৰূপ আদিৰ যোগেদি হানাদসৰ যোগান ধৰাই তেওঁৰ উদ্দেশ্য। কিন্তু 'প্ৰিয়তমা,' প্ৰিয়তমাৰ সৌন্দৰ্য্য,' 'প্ৰেম' আদি প্ৰণয়মূলক কবিতা ৰোমাণ্টিক কবিতা কল্পনা আৰু ভাবপ্ৰৱণতাৰ সূক্ষ্মৰ নিদৰ্শন। প্ৰণয়ৰ ভিত্তিত কাহিনীগীতি বা বেলাড বচনা কৰাতো বেজবৰুৱা নিষ্কলঙ্ক আছিল। 'ঘনবৰ আৰু বতৰী' ইয়াৰ সাৰ্থক উদাহৰণ। এইটোৱেই অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰথম বেলাড। এই কবিতাত বেজবৰুৱাৰ অনুভূতিৰ সূক্ষ্মতা মন কৰিব লগীয়া। তেওঁৰ গহীন কবিতাসমূহৰ মূল অনুপ্ৰেৰণা দুটা। স্বদেশপ্ৰেম আৰু আধ্যাত্মিক অনুভূতি। অসম আৰু অসমীয়াৰ উন্নতি বেজবৰুৱাৰ জীৱনৰ লক্ষ্য আছিল। অসমীয়া জাতীয় সঙ্গীত, 'অ মোৰ আপোনাৰ দেশ' আৰু 'দীপ আৰু বৰাগী' নামৰ কবিতা বেজবৰুৱাৰ স্বদেশাত্মবোধৰ উজ্জ্বল দ্ব্যংগ। 'চন্দ্ৰ আৰু ভকত', 'বাঁহী', 'মহাপ্ৰয়াণৰ যাত্ৰা' আদি কবিতাত বেজবৰুৱাৰ আধ্যাত্মিক উপলব্ধিৰ পৰিচয় পোৱা যায়।

বেজবৰুৱাৰ কবিতাত হতাশা বা নিৰাশাৰ ছাঁ নাই। হেম কেৱাই ক'বৰ ধৰে, বেজবৰুৱা আছিল পৰিপূৰ্ণতাৰ, আনন্দপ্ৰৱাহৰ কবি। জীৱনৰ প্ৰতি তেওঁৰ আছিল গভীৰ মোহ। সেইবাবে ৰোমাণ্টিক কবিৰ দৃষ্টি-বেদনা, হা-হুমুনিয়াহৰ পৰা তেওঁৰ কবিতা প্ৰায়ে মুক্ত।

॥ হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী (১৮৭২-১৯২৮) ॥

ৰোমাণ্টিক আন্দোলনৰ গুৰি ধৰোতাসকলৰ ভিতৰত হেমচন্দ্ৰগোস্বামীও এজন। 'জোনাকী'ৰ দ্বিতীয় বছৰত এয়েই আছিল ঘাই দৰণী। স্কলীয়া অৱস্থাতে 'আসাম বন্ধু'ত লিখা 'বিশ্বাস' বোলা কবিতাটোৱেই গোস্বামীৰ প্ৰথম কবিতা। কলিকতাত থকা সময়ত 'জোনাকী'ৰ যোগেদি তেওঁৰ কাব্যিক প্ৰতিভাৰ বিকাশ ঘটে। 'জোনাকী' আৰু আন ঠাইত প্ৰকাশিত তেওঁৰ কবিতাৰ সন্থিয়েই 'ফুলৰ ঢাকি' (১৯০৭)। 'কাকো আৰু হিয়া নিবিলাওঁ', 'পুৱা' আদি গীতি-কবিতাৰে তেওঁ নতুন কাব্যআন্দোলনত অৰিহণা যোগায়। 'জোনাকী'য়ে আৰম্ভ কৰা নতুন সাহিত্যিক-আন্দোলনৰ ইঙ্গিত দিছে তেওঁৰ 'পুৱা' কবিতাই। গোস্বামীৰ এটি ডাঙৰ অৱদান হ'ল, ইটালীৰ পেট্ৰাকীৰ চনোঁৱ আহিত ৰচনা কৰা অসমীয়া কবিতা। এওঁৰ 'প্ৰিয়তমাৰ চিঠি' অসমীয়া সাহিত্যত প্ৰথম ছনেট বা চতুৰ্দ্ধশপদী কবিতা। ৰোমাণ্টিক কবিতাৰ লক্ষণসমূহ তেওঁৰ কবিতাত বিগ্ৰহমান হ'লেও সহজ-সৰল, সংযত প্ৰকাশভঙ্গি গোস্বামীৰ ৰচনাদ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য।

মফিজুদ্দিন আহমদ হাজৰিকা (১৮৭০-১৯৫৮)

'জোনাকী'ৰ আন্দোলনে স্পৰ্শ নকৰা মফিজুদ্দিন আহমদ হাজৰিকাৰ প্ৰকাশিত কবিতাৰ পুথি 'জ্ঞানমালিনী' (১৮৯৬)। জীৱ আৰু জগত সম্পৰ্কে কৰিব ধাৰণা, জীৱনৰ লক্ষ্য আৰু কৰ্তব্যৰ বিষয়ে তেওঁৰ উপলব্ধি 'জ্ঞান মালিনী'ত বাক্য হৈছে। দৰৱা উপমাৰ সহায়ত কৰিব জীৱন-দৰ্শন লয়লাস ছন্দত ফট ফটীয়াকৈ প্ৰকাশ কৰা হৈছে। 'বিশ্বংনিকৰ', 'মৰিশালীখনি', 'দিনকণা', 'মইমতালি ভাবৰ ভেটি উছন' আদিত হাজৰিকাৰ আধ্যাত্মিক আৰু বহুস্বাৰ্দী চিন্তাধাৰাৰ পৰিচয় পোৱা যায়। ভাৰতীয় জীৱনদৰ্শনৰ লগত কৰিব পৰিচয় আছিল অতি গভীৰ। চুক্তিবাদৰ প্ৰখ্যাত কবি হাজৰিকাৰ আদৰ্শয়ো তেওঁক নিশ্চয় অনুপ্ৰাণিত কৰিছিল। সহজ-সৰল আৰু নিভাঁজ অসমীয়া প্ৰকাশভঙ্গি হাজৰিকাৰ কবিতাৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য। 'মালিনীৰ বীণ' আৰু 'ভক্তপাবিত্ৰাত' (অপ্ৰকাশিত) নামৰ তেওঁৰ আন দুখন কবিতাৰ পুথি আছে।

পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱা (১৮৭১-১৯৪৬)

আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যক দৃঢ়প্ৰতিষ্ঠিত কৰিবলৈ লোৱাসকলৰ ভিতৰত গোহাঞি বৰুৱা অন্যতম। 'বিজুলী' আৰু 'উধা'ৰ যোগেদি এচাম লেখক সৃষ্টি কৰাৰ উপৰিও গোহাঞিবৰুৱাই অসমীয়া সাহিত্যৰ বিভিন্ন দিশৰ সমৃদ্ধি সাধন কৰি গৈছে। তেওঁ আছিল কবি, নাট্যকাৰ আৰু ঔপন্যাসিক। গোহাঞিবৰুৱাৰ তহমূলক ৰচনা আৰু সৰ্বোপৰি আত্মজীৱনীখন অসমীয়া সাহিত্যৰ অমূল্য সম্পদ। পাঠ্যপুঠি ৰচনা কৰিও গোহাঞিবৰুৱাই অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ প্ৰতি থকা তেওঁৰ একনিষ্ট আগ্ৰহৰ প্ৰমাণ দি গৈছে।

বেঙেনবৰুৱাৰ দৰে গোহাঞিবৰুৱাও আছিল ঘাইকৈ গদ্য-শিল্পী। তেওঁৰ কবিতাৰ পুথি তিনিখন— 'লীলা' (১৯০১) 'জুবনি' (১৯০০) আৰু 'ফুলৰ চানেকি' (১৯৪১)। 'লীলা'ক কাব্যৰূপে ধৰা হয় যদিও আচলতে ই তেওঁৰ প্ৰথম পত্নীৰ নিয়োগত লিখা শোক-কবিতা। লীলাৱতীৰ সৈতে তেওঁৰ বৈবাহিক সম্বন্ধৰ কথা বৰ্ণাই তেওঁৰ চাবৰি জীৱনৰ দুই এটা কথা কোৱা হৈছে আৰু শেষত লীলাৱতীৰ অকালমৃত্যুৰ বেজাৰেৰে কাব্যখন সামৰা হৈছে। আপোন ভাবাবেগক স্বাধীনভাৱে বিচৰণ কৰিবলৈ বাঢ় এৰি নিদিয়াত কাব্যখনৰ প্ৰকাশভক্তি চায়ে চায়ে নিৰস হৈ পৰিছে। ব্যক্তিগত শোক-দুখত নিমগ্ননীন হুব মূটাই তুলিব পৰাটোৱেই হৈছে শোক কবিতাৰ প্ৰধান কথা। অনিত্যক্ষৰ চন্দত ৰচনা কৰা 'লীলা'ত ব্যক্তিগত হুব নৈব্যক্তিক স্তৰলৈ উন্নীত নোহোৱাত কবিতা দুখনৰ ভাগ পাঠকে ল'ব নোৱাৰিলে। অগ্ৰে, প্ৰাকৃতিক দৃশ্য বৰ্ণনাত গোহাঞিবৰুৱা পাবদলী। তেওঁৰ নাটকসমূহৰ মাজত থকা এনে মনোৰম বৰ্ণনায়ো পাঠকক আকৃষ্ট কৰে। 'জুবনি'ত সন্নিবিষ্ট এই বিষয়ক কবিতাবোৰত তেওঁৰ কবিতা প্ৰতিভাৰ পৰিচয় আছে। সবস বাক্যভক্তি এই কবিতাসমূহৰ বৈশিষ্ট্য। কিন্তু সবহভাগ কবিতাত ব্যক্তিগত সৌন্দৰ্য আৰু সূক্ষ্ম ব্যক্ত্যৰ অভাৱ দেখা যায়। 'জুবনি'ৰ বহুতো কবিতা চতুৰ্দ্ধশপদী। পয়াৰ চন্দত ৰচিত এই কবিতাসমূহৰ বহুততে ছনেটৰ স্তৰ বিভাগ নাই। 'ফুলৰ চানেকী'ৰ কবিতাসমূহ 'জুবনি' আৰু নাটকেইখনৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰা হৈছে। গোহাঞিবৰুৱাৰ ৰোমান্টিক

চেতনা বহু পৰিমাণে সংযত। তেওঁৰ কবিতাত প্ৰেমৰ ঘি ভূমিকা, সি হ'ল সমাজ অনুমোদিত প্ৰেম। পূৰ্বৰ পৰা মানি অহা সংস্কাৰৰ ওপৰতে তেওঁ গুৰুত্ব আৰোপ কৰা দেখা যায়।

আনন্দচন্দ্ৰ আগৰৱালা (১৮৭৪-১৯৪০)

'জোনাকী' কাকতত 'শ্ৰীহৰ্ষ' নামলৈ কবিতা ৰচনা কৰা আনন্দ চন্দ্ৰ আগৰৱালাৰ মৌলিক কবিতাসমূহতকৈয়ো অনূদিত কবিতাসমূহৰ মূল্য অধিক। তেওঁৰ কবিতাবপুথি 'জিলিকনি' (১৯২০) ত সন্নিবিষ্ট 'চহা গাৰ পণ্ডিত', 'জীৱন-সঙ্গীত', 'সুখৰ ঠাই', 'আজি আৰু কালি' আদি কবিতাই মূল ইংৰাজী কবিতাৰ সৌন্দৰ্য্য অক্ষুণ্ণ ৰাখি মৌলিক কবিতাৰ সোৱাদ পাতকক দিছে। ইংৰাজী সাহিত্যৰ সৈতে পৰিচয় নথকা পাঠকে এইবোৰক বিদেশী কবিতা বুলি ভবাৰ খল নাই। মৌলিক কবিতাৰ তিতবত আগৰৱালাৰ বেলাড বা কাহিনী-গীতি কেইটি উল্লেখযোগ্য। 'পানেশ', 'ফুলকোৱৰ' আদি কবিতাত অনুভূতিৰ সবল আৰু সাৱলীল প্ৰকাশে বেঙবকৱাৰ কাহিনী-গীতিৰ কথা মনত পেলায়। এইখিনিৰ উপৰিও আগৰৱালাৰ ৰচিত 'বলন', 'সুখ', 'অসম' আদি কবিতাৰ মাধ্যমত পাঠকৰ হৃদয় জয় কৰে।

চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা (১৮৭৪-১৯৬১)

ৰোমাণ্টিক যুগৰ কবি যদিও চন্দ্ৰধৰৰ কবিতাত ৰোমাণ্টিক লক্ষণ বহু প্ৰকট নহয়। তেওঁৰ কবিতাৰ বাস্তৱিক স্তৰটোত সমাজ-সংস্কাৰৰ মনো-ভাৱহে স্পষ্ট। 'কা-কা-কাৰা বিশাৰদোহহুং', 'ইঠাং পেট্ৰিয়ট', 'মহাপুৰুষে ভেটিগালে' আদিত তেওঁ ব্যক্তি চৰিত্ৰৰ ছবি আঁকি সমাজৰ গোড়ামি আৰু ভণ্ডামিৰ তীব্ৰ বাস্তৱ বাণেৰে আঘাত কৰিবলৈ বিচাৰিছে। অৱশ্যে, তেওঁৰ কবিতাৰ পুথি 'বজ্জন' (১৯১৭)ৰ অন্তৰ্গত প্ৰণয়-মূলক কবিতা কেইটাত ৰোমাণ্টিক লক্ষণ নথকা নহয়। এই কবিতা কেইটাত চন্দ্ৰধৰৰ মধুৰ কল্পনা আৰু সবস প্ৰকাশভক্তিৰ পৰিচয় পোৱা যায়। 'বজ্জন'ৰ কবিতা সবহ ভাগেই ধ্বনিপ্ৰধান। 'মুক্তাবলী' নামৰ তেওঁৰ আন এটা পদ্য-সংগ্ৰহ আছে। চন্দ্ৰধৰৰ প্ৰধান পৰিচয় নাট্যকাৰ হিচাপে আৰু বঙ্গদেশৰ মধুসূদন

দুন্দৰ আৰ্হিত অসমীয়া কাব্য আৰু নাটকত অমিত্ৰাক্ষৰ চন্দ্ৰ প্ৰৱৰ্ত্তন কৰোঁতা হিচাপে। কিন্তু ‘কামৰূপ-জীৱনী’, ‘বিদ্যা বিকাশ’ নামৰ তেওঁৰ কাব্য দুখনৰ ভঙ্গ-অমিত্ৰাক্ষৰ গিৰিশ চন্দ্ৰ ঘোষৰ দুন্দৰ সৈতেহে বেছি পৰিমাণে মিলে।

হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱা (১৮৭৬-১৯৩৯)

বৰ্ণনাত্মক কাব্যৰ বচক হিচাপে অসমীয়া সাহিত্যত হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাৰ এখন স্মৃতিয়া আসন আছে। জাতীয় ব্ৰহ্মচীৰ সময়ত লৈ নিভাঙ অসমীয়া ভাষাৰ অমিত্ৰাক্ষৰ চন্দ্ৰত প্ৰথমে কাব্য বচনা কৰি হিতেশ্বৰে ষাউতিষগীয়া কীৰ্ত্তি অৰ্জন কৰে। তেওঁৰ কবিতাৰ পুথি ‘চোপাকলি’ (১৯০১) ওলোৱাৰ কিছুবছৰৰ পাছত তেওঁৰ কাব্যসমূহৰ লেখৰি নিছিগা সোঁত বয়। ‘কমতাপুৰ স্বপ্ন’, (১৯১১) ‘বিবৰ্হিণী-বিলাপ’ (১৯১২), ‘ভিক্তাৰ আত্মদান’ (১৯১৩), ‘আত্মসং’ (১৯১৪), ‘যুদ্ধক্ষেত্ৰত আহোম বৰ্মণী’ (১৯১৫), কাব্য কেইখনৰ উপৰিও তেওঁৰ আন দুখন কাব্য -- বেঙ্গলীয়েৰৰ ‘ওথেলো’ নাটকৰ নাট্যিক লৈ বচনা কৰা ‘ডেচডিমোনা’ (১৯১৭), আৰু গল্পবিধৰ ‘ভাইকাৰ অৰণ্ডেৰকিন্ড’ কাব্যৰ প্ৰণয়-কাহিনীক লৈ বচনা কৰা ‘অঞ্জলি’ (১৯১৭) প্ৰকাশ পায়। কমতাপুৰ ৰাজ্যৰ পতনৰ কথা বৰ্ণনা কৰা ‘কমতাপুৰ স্বপ্ন’ৰ বৰ্ণনাত্মক আদিত মহাকাব্যৰ লক্ষণ চকুত পৰে যদিও মহাকাব্যৰ বাবে আৱশ্যকীয় গাভীৰীয়া কাব্যখনত কুটি উঠা নাই। মলাগাতকৰ বীৰত্বৰ বৰ্ণনা কৰা ‘যুদ্ধক্ষেত্ৰত আহোম বৰ্মণী’ৰ ভাব আৰু ভাষাত সেই গাভীৰীয়া কিছু-পৰিমাণে অটুট থকা বুলি ক’ব পাৰি। বৰবৰুৱাৰ কাব্যত নানী চৰিত্ৰৰ প্ৰাধান্য লক্ষ্য কৰা যায়।

বৰবৰুৱাৰ হাততেই অসমীয়া ছনেটৰ পুথিয়ে প্ৰথমে প্ৰকাশ লাভ কৰে। এইফালৰ পৰা তেওঁৰ ৰচিত ছনেটৰ সমষ্টি, ‘মাগচ’ (১৯১৮) ৰ ঐতিহাসিক মূল্য কোনেও অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰে। ইয়াৰে কোনো কোনো ছনেটত ভাবৰ ঐক্য আৰু গভীৰতা মন কৰিবলগীয়া। তেওঁৰ লেহুতীয়া সকলো বচনাতে কৰুণ বসৰ লুৰ অলুঙৰ কথা যায়। এজন

এজনকৈ কেইবাজনো 'আত্মীয়ৰ বিয়োগ বেদনা সহিব লগা হোৱাই বোধকৰোঁ। ইয়াৰ কাৰণ। কনিষ্ঠ পুত্ৰৰ মৃত্যু-দুখত ৰচিত 'চকুলো' (১৯২২) তেওঁৰ আন এখন উল্লেখযোগ্য ভাৱেটৰ পুথি।

ৰঘুনাথ চৌধাৰী (১৮৭৯-১৯৬৮)

ৰোমান্টিক যুগৰ স্বকীয় বৈশিষ্ট্য লৈ অসমীয়া কাব্যসম্ভাৰ টনকিয়াল কবাসকলৰ ভিতৰত ৰঘুনাথ চৌধাৰীৰ নাম সকলোৰে আগত। চৌধাৰীৰ কবিতাত সময়ৰ প্ৰভাৱ পৰিছে যদিও ভাৰতীয় ঐতিহ্য বা পৰম্পৰাৰ প্ৰভাৱেই অধিক স্পষ্ট। তেওঁৰ কবিতাৰ ঘাই উপজীৱা প্ৰকৃতি, বিশেষকৈ ফুলৰ সৌৰভ আৰু সৌন্দৰ্য আৰু চৰাইৰ স্তম্ভৰ গান চৌধাৰীৰ কবিতাৰ উৎস। প্ৰকৃতিৰ কদু নপৰ প্ৰতি তেওঁ উদাসীন। সৌন্দৰ্যৰ উপাসক চৌধাৰীয়ে প্ৰকৃতিৰ বুকুত বিচাৰি পাইছে অপূৰ্ব সৌন্দৰ্য। সৌন্দৰ্যৰ সেই মহামেলা চাই কবিতাৰ হৃদয় আনন্দত অধীৰ হৈ উঠিছে। প্ৰকৃতিৰ সেই আনন্দ উৎসৱত নিজে ভাগ ল'ব নোৱাৰি দুই-এটাইত বেজাৰো কৰিছে। লৌকিক সৌন্দৰ্য আৰু অলৌকিক বহুশা দুয়োটাকে চৌধাৰীয়ে প্ৰকৃতিৰ বুকুত বিচাৰি উলিয়াইছে। ইংৰাজ ৰোমান্টিক কবিসকলৰ চিন্তাধাৰাৰ সৈতে চৌধাৰীৰ প্ৰকৃতি-বিষয়ক কবিতাসমূহৰ ঠায়ে-ঠায়ে মিল থকা যেন লাগিলেও তেওঁৰ দৃষ্টিভঙ্গি সম্পূৰ্ণভাবে ভাৰতীয়। প্ৰকৃতি-কবিতাপে তেওঁক ছেৰ পেলাব পৰা আন এজন আমাৰ সাহিত্যত এতিয়া-লৈকে ওলোৱা নাই।

ফুল আৰু চৰাই-জীৱনৰ প্ৰতি কবিতাৰ আকৰ্ষণে অনুপম গীতি-কবিতাসমূহৰ সৃষ্টি কৰিছে। 'সাদৰী' (১৯১০), 'কেতেকী' (১৯১৮) আৰু 'মহিকতৰা' (১৯৩১)ত তেওঁৰ প্ৰকৃতি বিষয়ক কবিতাসমূহ খুপ খাই আছে। নিসঙ্গ জীৱন ঘাপন কৰা কবি প্ৰকৃতিৰ সৌন্দৰ্য চাই অভিভূত হৈ পৰিছে। বিশ্ব-প্ৰকৃতিত আন এটা বস্তুৰ তেওঁ সন্ধান পাইছে। সেইটোৱে হৈছে, অলৌকিক প্ৰেমৰ পৰশ। মানুহৰ মাজত ছল'ত এই বস্তু তেওঁ পাইছে, চৰাইৰ স্তম্ভৰ মাজত, ফুলৰ সৌন্দৰ্যত আৰু নৈৰ গতিত। কবিতা কল্পনাত কেতেকীয়ে দেৱদূতীৰূপে পৃথিবীলৈ আহি প্ৰেমৰ সোৱাদ

বিলাইছে। প্ৰকৃতি— বিষয়ক এই কবিতাসমূহৰ উপৰিও চৌধাৰীৰ আৰু একশ্ৰেণীৰ কবিতা আছে, যিবোৰত সংসাৰৰ ভোগ-বিলাসক মৰীচিকা জ্ঞান কৰি কৰিয়ে বৈবাগা অৱলম্বন কৰিবলৈ বিচাৰিছে। ইয়াৰ অন্তৰ্ভুক্ত আছে, শৈশৱৰ পৰা এটি এটিকৈ সন্মুখীন হোৱা তেওঁৰ কৰুণ অভিজ্ঞতাসমূহ। ‘বৈবাগাৰ কথা’, ‘মৰণ’, ‘অস্তিম জ্যোতি’, ‘ফুলশয্যা’ আদি কবিতা তেওঁৰ জীৱনৰ পৃষ্ঠীভূত বেদনাৰ প্ৰকাশ। জীৱনৰ অন্ধকাৰক তেওঁ আহ্বান জনাইছে আৰু মৰণৰ জ্যোতিৰ্ময় আহ্বান কৰিয়ে শুনিবলৈ পাইছে। ওপৰত উল্লেখ কৰা তিনিখন পৃথিৱী উপৰিও তেওঁৰ ৰচিত ‘কাৰাবালা’ (১৯২৩) এখন ভয় কাব্যৰ পৃথি। গীতি-কবিতা-সমূহৰ তুলনাত ‘কাৰাবালা’ বৰ উজ্জ্বল প্ৰচেষ্টা নহয় যেন লাগে। ‘নৱমণিকা’ (১৯৫৮) তেওঁৰ কথা কবিতাৰ পৃথি। দৰাচলতে, কাব্যধৰ্মী গদ্যত ৰচনা কৰা এই কথা-কবিতাসমূহকো কবিতাই বুলি ক’ব পাৰি।

ভাষা, উপমা আদিৰ ক্ষেত্ৰত চৌধাৰী কালিদাস আৰু আন সংস্কৃত কবিসকলৰ দ্বাৰা বিশেষ ভাবে প্ৰভাৱান্বিত হৈছিল। সংস্কৃত কাব্য অধ্যয়নৰ ফল তেওঁৰ কবিতাত ভালদৰে লক্ষ্য কৰা যায়। তৎসম আৰু অসমীয়া ঘৰুৱা শব্দৰ প্ৰয়োগে তেওঁৰ একসমূহৰ সমৃদ্ধ কবাব লগতে উপযুক্ত পৰিবেশ সৃষ্টিত সহায় কৰিছে। ‘কাৰাবালা’ত আৰণী আৰু ফাটী শব্দৰ প্ৰয়োগ মন কৰিবলগীয়া।

॥ নীলমণি ফুকন (১৮৮০-১৯৭৮) ॥

এসময়ত ‘আলোচনী’, ‘বাতৰি’ আৰু ‘দৈনিক বাতৰি’ কাকতৰ সম্পাদক নীলমণি ফুকনে সক্ৰিয় ৰাজনীতিৰ পৰা অৱসৰ লৈ ভাটি বয়সৰ ফালে একাণপতীয়াকৈ সাহিত্য-চৰ্চাত লাগে। তেওঁৰ প্ৰথম কবিতাৰ পৃথি ‘জ্যোতিকণা’ (১৯৩৮)। ইয়াৰ পাছত ক্ৰমে ‘মানসী’ (১৯৮৩), ‘গুটিমালা’ (১৯৫০), ‘জিহ্বি’ (১৯৩৮), ‘অমিত্ৰা’, (১৯৫০) ‘সন্ধানী’, (১৯৫৩) আৰু ‘মানস প্ৰতিমা’ (১৯৭২) প্ৰকাশ পায়। ফুকনৰ কবিতাত বহুসংখ্যক ডিঙাধাৰাই প্ৰাধান্য লাভ কৰিছে। সৃষ্টিৰ সকলো বস্তুৰ অন্তৰ্ভুক্ত তেওঁ এক মহান শক্তিৰ অস্তিত্ব উপলব্ধি কৰে। সৃষ্টিৰ সকলো সৌন্দৰ্য্যৰ মূলতে থকা চিৰন্তনৰ সন্ধানত এই চিৰকুমাৰ জনা বাস্তৱ।

‘মানসী’ত সন্নিবিষ্ট ‘সুন্দৰ তুমি ক’ত ?’, ‘অকপৰ কপ’ আদি কবিতা তেওঁৰ এনেধৰণৰ ভাব-চিন্তাৰ স্পষ্ট নিদৰ্শন। সামাজিক দিশৰ প্ৰতিও ফুকন উদাসীন নহয়। তেওঁৰ কেইবাটাও কবিতাই সমাজসচেতনতাৰ পৰিচয় দিয়ে। সমাজৰ নিষ্পেৰিত আৰু অৱহেলিত সকলৰ প্ৰতি তেওঁৰ সহানুভূতি এই কবিতা কেইটাত প্ৰকাশ পাইছে। ফুকন মূলতঃ ভাবুক। কবিতাৰ প্ৰতিটো শাৰী তেওঁ ভাব-চিন্তাৰে গধুৰ কৰি তোলে। কিন্তু সাধাৰণতে কবিতাত আশা কৰা আবেগ-অনুভূতিৰ বসোঁৱণ প্ৰকাশ তেওঁৰ কবিতাত পোৱা নাযায়। গল্প-লেখক হিচাপে ফুকনৰ কৃতিত্ব অধিক। কবিতাকো তেওঁ বহুপৰিমাণে গল্পধৰ্মী কৰি তোলা দেখা গৈছে।

অম্বিকাগিৰী ৰায় চৌধুৰী (১৮৮৫-১৯৬৭)

‘চেতনা’ৰ যোগেদি জাতীয়তাবাদী চেতনা জাগ্ৰত কৰা ৰায়চৌধুৰীয়ে জাতীয়তাবাদী সাহিত্য ৰচনা কৰি নতুন অসম গঢ়াৰ অনুপ্ৰেৰণা যোগাই গৈছে। সামাজিক, সাংস্কৃতিক আৰু ৰাজনৈতিক বেদীত গোটেই জীৱন উচৰ্গা কৰা অম্বিকাগিৰী আছিল দেশপ্ৰেমৰ এক অনিৰ্বাণ শিখা। উগ্ৰ দেশপ্ৰেমৰ কাৰণে কেইবাবাৰো কাৰাবৰণ কৰা ৰায়চৌধুৰীৰ স্বদেশানুৰাগী কবিতা সমূহৰ সবহভাগেই জেলত বন্দী হৈ থকা অৱস্থাতেই ৰচিত। চন্দ-বৈশিষ্ট্য আৰু তেজোদ্দীপ্ত ভাষা এই কবিতাসমূহৰ আঁশ। ৰায়চৌধুৰী আছিল এক জলন্ত আগুণগিৰি আৰু তেওঁৰ প্ৰতিটো শব্দই সেই আগুণগিৰিৰ পৰা বাজি হোৱা একোটি বিক্ষোৰক পদাৰ্থ-সদৃশ। কবিতাত প্ৰয়োগ কৰা শব্দ তেওঁৰ হিয়া ফাটি ওলাই অহা অন্তৰৰ জুইৰ ফিৰিঙতি।

ৰায়চৌধুৰীৰ কবিতাসমূহক দুইকৈ দুটা ভাগত ভগাব পাৰি। জীৱনৰ প্ৰথম স্তৰত লিখা ‘তুমি’ (১৯১৫) আৰু ‘বীণা’ (১৯১৬) মিষ্টিকধৰ্মী বা বহুস্তবাদী কবিতাৰ পুথি। এই দুখন পুথিত কবিতাৰ যৌৱনৰ ইন্দ্ৰিয়গ্ৰাহ প্ৰেম আধ্যাত্মিক প্ৰেমত পৰিণত হোৱা দেখা গৈছে। কবিয়ে নিজে কৈছে—“জীৱনৰ প্ৰথম ভাগৰ উদ্ভাস্ত প্ৰেমটোৱেই শেষত সমজাতীয় সহানুভূতি আৰু অনুভূতিৰ তিতবেদি প্ৰকৃতিৰ উদাৰ সৌন্দৰ্য্য অতিক্ৰম কৰি বিবহ-অভিযান আদি নানা অৱস্থাৰ মাজেদি সকলোবিলাক

আসক্তিৰ হাত এৰাই অনন্তৰ লগত সানমিহলি হৈ পৰে।" বিশ্বজগতত শ্ৰেয় আৰু সৌন্দৰ্যৰ গম্ভেৰণ কৰি কবিয়ে শ্ৰেষ্ঠ অনন্ত ধেমৰ স্বামী 'তুমি'ক অক্ষুৰ্ণগতৰ 'মই' হৈ বিচাৰি পাইছে। ২৪ৰ বাণীকান্ত কাকতীয়ে 'তুমি' কাদাব কবিতা বিয়কপ-চৰ্চন বুলি অভিহিত কৰিছে। অক্ষুৰ্ণগতৰ গভীৰতা আৰু গভীৰতাবে 'তুমি' আৰু 'বীণা' অসমীয়া বোমাটিৰ সাহিত্যৰ অন্তৰ্গত সৃষ্টি। দ্বিতীয় স্তৰত স্বদেশী আন্দোলনত জপিয়াই পৰা বায়চৌধুৰীয়ে বিশ্ববাসীক গান গাইছে আৰু জীৱন-সংগ্ৰামৰ বসন্তৰ বাস্তৱতাৰ সন্মুখীন হ'বলৈ দৰ্শনাত্মক প্ৰবণতা যোগাইছে। বায়চৌধুৰীৰ অসম-প্ৰেম, কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য্যৰ অসম-প্ৰেমৰ সৈতে তুলনা কৰা হয় যদিও তেওঁৰ তেজাল দেশপ্ৰেমমূলক কবিতাৰ তুলনা পোৱা টান। অসম আৰু অসমীয়াল কথাকে বায়চৌধুৰীয়ে ওবে জীৱনে চিত্ৰা কৰিছিল যদিও তেওঁৰ কবিতাৰ মন মূৰেও সঁহীৰ নাছিল। তেওঁৰ অন্তৰত আছিল এক উদাৰ আৰু গভীৰ মানৱ-প্ৰেম। অগ্ৰায়, অনাচাৰ, অবি-চাৰ আদি দেখা পালেই বায়চৌধুৰীয়ে হাতত লাথুটি লৈ নিষ্ঠিকভাৱে তাৰ প্ৰতিবাদ কৰিছিল। 'অক্ষুৰ্ণগত' (১৯৭৫), 'বন্ধো কি ভন্ধেৰে' (১৯৭৮), 'স্থাপন কৰ, স্থাপন কৰ' (১৯৭৮) আৰু 'বদনান উজা' (১৯৬৪) কবিতাৰ পুৰি বায়চৌধুৰীৰ স্বদেশপ্ৰেম আৰু উদাৰ মানৱ-প্ৰেমৰ উজ্জল চানেকি। অগ্ৰায়, 'তুমি' কাদাব বাক্যত পি আৰু ভন্ধৰ সাৱলীলতা পাছৰ কবিতাসমূহত নাই।

দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা (১৯৮৮৫-১৯৬৯)

কবি আৰু নাট্যকাৰ দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মাই 'জোনাকী'ৰ পাততেই কবি হিচাপে দেখা দিছিল যদিও জোনাকীৰ পৰৱৰ্তী স্তৰতহে তেওঁ সুপ্ৰতি-ষ্ঠিত হয়। শৰ্মা ঘাইকৈ মিত্তিক বা দাৰ্শনিক ভাবাপন্ন কৰি। ভাৰতীয় দৰ্শনৰ জ্ঞানসুৰবাদ, আত্মাৰ অবিদ্যৰতা আদিৰ প্ৰভাৱ তেওঁৰ কবিতাত স্পষ্ট। আধ্যাত্মিক দৃষ্টিভঙ্গী লৈ জীৱনত আত্মসম্মতি লাভ কৰা শৰ্মাই তেওঁৰ চিন্তাধাৰাবোৰ ইমান সবল আৰু প্ৰাঞ্জলভাৱে কবিতাত বৰ্ণাব পাৰিছে যে সৰ্বসাধাৰণ পাঠকে তেওঁৰ কবিতাৰ বসাবাদান কৰাত অকণো

অন্তৰ্বেশা নাপায়। 'জীৱন', 'আত্মা' আদি কবিতা ইয়াৰ দৃষ্টান্ত। তাৰ আৰু ভাষাৰ এই সবলতাৰ বাবে বহুতে তেওঁক অসমৰ ওৱৰ্ডছ্-ওৱৰ্থ আখ্যা দিব খোজে। ওৱৰ্ডছ্-ওৱৰ্থৰ 'লুচি' কবিতাকেইটাৰ সাৰ্থক অসমীয়া অনুবাদ কৰিও শৰ্মাই ওৱৰ্ডছ্-ওৱৰ্থৰ সৈতে তেওঁৰ আত্মীয়তাৰ পৰিচয় দিছে। শৰ্মাৰ প্ৰণয়মূলক কবিতাকেইটি ৰোমাণ্টিক আদৰ্শৰে পুষ্ট। আন ৰোমাণ্টিক কবিৰ নিচিনাকৈ তেওঁ প্ৰকৃতিৰ সকলো বস্তুতে প্ৰিয়াৰ প্ৰতিমূৰ্তি দেখিবলৈ পাইছে আৰু প্ৰকৃতিৰ সৌন্দৰ্য্যৰ মাঙত প্ৰিয়াৰ সৌন্দৰ্য্য উপলব্ধি কৰিছে। কোমল অনুভূতিৰ সবল বৰ্ণনা এই কবিতা-সমূহৰ বৈশিষ্ট্য। শৰ্মাৰ প্ৰকাশিত গীতি-কবিতাৰ পুথি হ'ল, 'অঙ্কলি' (১৯১০) আৰু 'নিবেদন' (১৯১৫)।

দণ্ডিনাথ কলিতা (১৮৯০-১৯৫৫)

ঔপন্যাসিক, নাট্যকাৰ আৰু কবি দণ্ডিনাথ কলিতাই সমাজসংস্কাৰৰ মনোভাব লৈ সমাজৰ দোষ-ক্ৰটিৰ ফালে পাঠকৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰাৰ চেষ্টা কৰে। তেওঁৰ কবিতাৰ মূল শূৰ বাস্তৱিক। কিন্তু বেতবক্ৰতা আদিৰ বচনাত পোৱা যুগু বাস্তৱ ই নহয়। কলিতাৰ তীব্ৰ বাস্তৱ তেওঁৰ কবিতাৰ ওপৰত থকা ভৰল হাশ্ববসৰ ঢাপটোক প্ৰায়ে আচ্ছন্ন কৰি ৰখা দেখা যায়। 'বহুধৰা' (১৯১৬), 'বগৰ' (১৯২২), 'বহুকপী' (১৯২৬), এইকেইখন কবিতা-পুথিত ঠায়ে ঠায়ে তেওঁ আমোদজনক বগৰ কৰিছে যদিও সমাজৰ প্ৰতি চোকা বাস্তৱ-শব্দে নিষ্ক্ষেপ কৰিছে। 'বগৰ'ৰ প্ৰসঙ্গত অম্বিকাগিৰি ৰায়চৌধুৰীয়ে এনেদৰে মন্তব্য কৰিছিল— 'বগৰে' নগৰত যেনেকৈ বগৰ লগাব, গাওঁতুইতো যেনেকৈ বহুইচ লগাব।" 'মতা নে তিকতা,' 'মেৰি তীৰ্থ লৈ যায়' আদি কবিতাত বাস্তৱ তীব্ৰতা পাঠকে ভালদৰে উপলব্ধি কৰিব পাৰে। কলিতাই সমাজৰ ভুল-ভ্ৰান্তি নাইবা কু-সংস্কাৰবোৰ আঙুলিয়াইহে দিয়ে, সেইবোৰ শুধৰোৱাৰ বা আঁতৰোৱাৰ কোনো উপায়ৰ নিৰ্দেশ নিদিয়ে। তেওঁৰ আন এখন কবিতাৰ পুথি 'দীপ্তি'। 'অসম সন্ধ্যা' (১৯৪৯) তেওঁৰ বুৰঞ্জীমূলক কাব্য। অমিত্ৰাক্ষৰ চম্ভুত বচনা কৰা এই কাব্যত আহোম ৰাজত্বৰ শেষ কালছোৱাৰ অৰ্থাৎ

অসমৰ স্বাধীনতাৰ গোবৰ-বৰি অন্তিমিত হোৱা সময়ৰ বৰ্ণনা দাঙি ধৰা হৈছে। কাব্যখনত ঘটনাৰ সৈতে সামঞ্জস্য ৰাখি কৰা দৃশ্য-বৰ্ণনাত কবিত্ব-প্ৰতিভাৰ পৰিচয় পোৱা যায়।

যতীন্দ্ৰনাথ দুৱৰা (১৮৯২-১৯৬৪)

ৰোমান্টিক যুগৰ আটাইতকৈ জনপ্ৰিয় কবি যতীন্দ্ৰনাথ দুৱৰাৰ কবিতাত গীতি-কবিতাৰ সঙ্গীত-মধুৰতা পূৰ্ণৰূপে প্ৰকাশ পাইছে। দুৱৰা প্ৰেমৰ বৰি। যৌৱনৰ সকলো আশা-আকাংক্ষাৰে প্ৰেমসীৰ ওচৰ চাপি নিবাস হোৱা প্ৰেমিকজনাই দুখৰ ভ্ৰমুনিয়াই কাটিছে। পৃথিৱীত প্ৰেম-প্ৰীতি বিচাৰি দাৰ্ঘ হোৱা কৰিয়ে অনন্ত প্ৰেমৰ উদ্দেশ্যে সোণোৱালী দেশৰ পিনে ভীৰন-যাত্ৰা আৰম্ভ কৰিছে। দুৱৰাৰ কবিতা নাৱৰীয়া আৰু গাটকৰাৰ প্ৰতীকৰ সহায়েৰে বৰ্ণনা কৰা এই যাত্ৰাৰ কাহিনী। পাখিন প্ৰেমৰ সাধনাত দাৰ্ঘ হৈ নিসংগ ভীৰন-দাপন কৰা কৰিয়ে সংসাৰ-নদীৰ সোঁতত ভীৰন-নাথখনি এৰি দিছে। প্ৰতীকৰ কথা মনলৈ অহাত কেতিয়াবা তেওঁ উলটি গৈছে। কেতিয়াবা থাকো নদীৰ পাৰৰ সৌন্দৰ্য দেখি থমকি বৈছে। দুৱৰাৰ কবিতাত ইংৰাজ কবি খেলী, পাৰস্যৰ বৰি ওমৰখায়াম আৰু হাফিজ আদিৰ প্ৰভাৱ লক্ষ্য কৰা যায়। খেলীৰ দৰে ব্যক্তিগত হা-ভ্ৰমুনিয়াহেৰে তেওঁৰ কবিতা উপচি পৰিছে। খেলীয়ে অৱশ্যে সামাজিক ভীৰনৰ কাইটীয়া বনৰ মাজত পৰি আঁঠুনাচ কৰিছিল। দুৱৰাৰ দুখ-বিবাদ কিছু সম্পূৰ্ণৰূপে ব্যক্তিগত। খেলীৰ দৰে দুখ-বিননিৰ মাজতো কাশাবাদে তেওঁৰ কবিতাৰ ঠায়ে ঠায়ে ভুমকি মাৰিছে। ওমৰৰ ভীৰন-দৰ্শনে দুৱৰাৰ মনত কিছু প্ৰভাৱ পেলাইছিল। ইয়াৰ নিদৰ্শন হ'ল, তেওঁৰ 'ওমৰ-ভীৰ'। 'ওমৰ-ভীৰ' ওমৰখায়ামৰ কব্যস্তৰ ভবক অনুবাদ নহয়। কবিতাৰ নিজস্ব অক্ষুণ্ণতাৰ ছাপ ইয়াত আছে। ড' কাকভিয়ে ক'বৰ দৰে, 'দুৱৰাৰ লাঙনি বুকুৰ তলত জেহেৰে উন্ন দিয়া'। শকটখন আৰু ছন্দৰ সালীল গভিলৈ চাই এই কবিতাসমূহকো কবিতাৰ নিজা সৃষ্টি বুলিয়েই ক'বৰ মন যায়। চুফিবাদৰ প্ৰভাৱত কবি হাকিমৰ কাব্য-

বসো ছুৰাই পান কৰিছিল। হাফিজৰ অনন্ত চুফী-প্ৰেমে ছুৰাৰ কবিতাৰ নৈবাশা বহুপৰিমাণে আঁতৰাই বাগিছে। ছুৰাৰ কবিতাৰ পুণিসমূহ হ'ল 'ওমৰ-তীৰ্থ' (১৯১৫), 'আপোনক' (১৯১৮), 'বনফুল' (১৯৫২), আৰু 'মিলনৰ সুৰ' (১৯৬০)। ইয়াৰ উপৰিও কছ-সাহিত্যিক টুৰ্গেনিভৰ বন্ধা-কবিতাৰ আৰ্হিত ছুৰাই অসমীয়াত 'কথা কবিতা' বচনা কৰে। ছুৰাৰ বচনাত টুৰ্গেনিভৰ বাস্তৱ দৃষ্টিভঙ্গি পৰিলক্ষিত নহয় যদিও ভাষাৰ প্ৰাঞ্জলতা আৰু পাঞ্চনাময়তাৰ কাৰণে তেওঁৰ 'কথা-কবিতা' অসমীয়া পাঠকৰ আদৰৰ বস্তু হৈ থাকিব। কাব্যগমী পদাত ভাবৰ দৃশ্য-গন্ধা বৰ্ণনা পকা এই কথা-কবিতাসমূহকো প্ৰকৃততে কবিতাই বুলি ক'ব পাৰি।

সঙ্গীত-মণ্ডলতাই ছুৰাৰ কবিতাৰ জনপ্ৰিয়তান ঘাই কাৰণ। সময়ৰ সৈতে তেওঁৰ কবিতাৰ জনপ্ৰিয়তা কমে হ্ৰাস পোৱা দেখা গৈছে। ইয়াৰ কাৰণ, ছুৰা হ'ল অতিশয় আত্মকেন্দ্ৰিক কবি। অভিজ্ঞতান বৈচিত্ৰ্য তেওঁৰ কবিতাত পোৱা নাযায়। যুগ আৰু সমাজৰ প্ৰতি লক্ষ্য নকৰি কেইটামান গতানুগতিক প্ৰতীকৰ সহায়লৈ বচনা কৰা তেওঁৰ কবিতাত বাস্তৱবোধৰ অভাৱ পৰিলক্ষিত হয়।

ধৰ্মেশ্বৰী দেৱী বৰুৱানী (১৮৯২-১৯৬০)

কোনো আলোচনীৰ সৈতে প্ৰথমে ডাঙিত নোহোৱাকৈ পুপি আকাৰে কবিতা প্ৰকাশ কৰা ধৰ্মেশ্বৰী দেৱী বৰুৱানীৰ কবিতাত আধ্যাত্মিক দৃষ্টিভঙ্গি পৰিলক্ষিত হয়। বিয়াৰ পাছতেই দুৰাৰোগ্য ৰোগত আক্ৰান্ত হৈ পৰু হৈ পৰা বৰুৱানীয়ে প্ৰিয়জনৰ স্নেহ বুকুত সাৰটি লৈ উচ্চ চিহ্নৰ মাজত নিজকে বুৰাই ৰাখে। প্ৰকৃতি-প্ৰেম আৰু ঈশ্বৰ-বিশ্বাস, এই দুটাই হ'ল তেওঁৰ কবিতাৰ উৎস। প্ৰকৃতিৰ সৌন্দৰ্য আৰু বিশ্বৰ সকলো বস্তুৰ মাজত কবিয়ে নেদেখাজনৰ মহিমা উপলব্ধি কৰিছে। সাগৰৰ প্ৰতি কৰিব আকৰ্ষণে কেইবাটাও কবিতাৰ জন্ম দিছে আৰু বিশাল সাগৰকো তেওঁ ভগৱানৰ প্ৰশস্তি-গান ৰূপে কল্পনা কৰিছে। ব্যক্তিগত স্বাৰ্থ আৰু বৈষয়িক দৃষ্টিভঙ্গি প্ৰকৃত সুখৰ অশ্ৰুৰায় বুলি বিবেচনা

কৰা কৰিয়ে ভাৰতীয় আধ্যাত্মিক চিন্তাধাৰাৰ মাজত ভীৰৱৰ সুখ-শান্তি বিচাৰি পাইছে আৰু সিয়েই অতি সফলভাৱে কৰিতাত প্ৰকাশ পাইছে। তেওঁৰ কবিতাৰ পুথি - 'কুলৰ শব্দই' (১৯১৯), 'প্ৰাণৰ পৰশ' (১৯১২) আৰু 'অক্ষম' (১৯৬৩)।

শৈলধৰ ৰাজখোৱা (১৮৯২-১৯৬৮)

'নিজৰা'-কবি শৈলধৰ ৰাজখোৱাৰ কবিতাৰ মূল সুৰ জাতীয়-চেতন। অসমৰ হান্ধাৰ পদত-পাতান সকলোতে কৰিয়ে জাতীয়তা প্ৰতিফলিত হৈছে। 'দবলেটা', 'বিমানদৈ আগলি', 'পানান-প্ৰতিমা' আদি কবিতা ইয়াৰ নিদৰ্শন। 'পানান-প্ৰতিমা' কবিতাত কৰিয়ে কুলৰ, আৰু চতুৰ্থ মানৱ পাতান দুটাক অসমৰ স্বাধীনতাৰ হকে বুকুত নমাই দিছে। কুঁহী বীৰক আশী বৰণ কৰি শিললৈ পৰি-নত হৈছে। 'দবলেটা' পদত-পাতান কল্পনা কৰিছে। মনৰ লয় তেওঁৰ কবিতাৰ বৈশিষ্ট্য। 'শোক-কবিতা' কেইটাতো ৰাজখোৱাৰ তাৰ আৰু এফাল মনৰ সময়ক পটাইছে। তেওঁৰ অন্যতম কবিতাৰ পুথি 'নিজৰা' (১৯৩১)।

পদ্মধৰ চলিহা (১৮৯৫-১৯৬৯)

নাট্যকাৰ আৰু গীতিকাৰ পদ্মধৰ চলিহাৰ মাজত আৰু কবিতাৰ মূল ভাৱ সন্দেশপ্ৰেম। অসমীয়াৰ মনত জাতীয় ভাৱ সঞ্চারিত কৰাত আৰু অসমত বঙালী গীতৰ প্ৰচলন কৰোঁতে এই গীতবোৰৰ ভূমিকা অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰিব। 'কুলনি' (১৯১৭), 'স্বৰ্গ-সঙ্গীত' (১৯২১), 'গীতি-লহৰী' (১৯২৩), 'শব্দই' (১৯২৮), 'বংপুৰে কণা কয়' (১৯৩৫), 'পদ্মনি' (১৯৬৫), এই কেইখন গীত আৰু কবিতাৰ পৃথিৱী চলিহাৰ সন্দেশ আৰু স্বভাৱিত। গীতিৰ পৰিচয় দাঙি ধৰিছে। 'স্বৰ্গ-সঙ্গীত'ৰ গীতবোৰে এসময়ত অসমৰ ইয়ুৱক পৰা সিম-বলৈ অভাৱনীয় ভাৱৰণৰ সৃষ্টি কৰিলে। জাতীয় ভাৱৰ বিকাশত এই গীত-বোৰ সজীৱনীৰ অক্তি প্ৰকণ হৈ পৰিছিল বুলি ক'ব পাৰি। 'বংপুৰে কণা কয়' নামৰ কবিতাৰ পুথিত অতীত অসমৰ ভাষা আৰু চাপতা বিফল প্ৰতি কৰিব আকৰ্ষণ আৰু এই শিল্পত বংপুৰে যোগোদা বৰঙনিৰ কথা প্ৰকাশ পাইছে। শুল্কীয়া বচনত চলিহাৰ বিশেষ কৃতিত্ব আছে।

উল্লিখিত পুথিকেইগনত সন্নিবিষ্ট তেওঁৰ এই বিশ্বৰ গীত কেইটাই ইয়াৰ নিদৰ্শন।

বদ্যকান্ত বৰকাকতি (১৮৯৭-১৯৬৩)

অসমীয়া বোমাটিক নভোমণ্ডলত বৰদ্যকতি এটি উজ্জল জ্যোতিষ্ক। বোমাটিক যুগৰ গীতি-কবি হিচাপে বদ্যকান্ত বৰকাকতিয়ে এখন স্থায়ী আসন অধিকাৰ কৰিছে। বৰকাকতিৰ কবিতাৰ দ্বাই বিষয়বস্তু প্ৰেম। এই প্ৰেম অতীন্দ্ৰিয় প্ৰেম নহয়। বদ্যকান্তৰ মনক উতলা কৰা দৈহিক প্ৰেমেই তেওঁৰ কবিতাৰ প্ৰধান উপভৌনা। 'ভাঙনহল', 'বিশ্বহৰণ' আদি কবিতা বোমাটিক প্ৰণয়-কবিতাৰ তাকতজিলিকা সৃষ্টি। দাৰ্শনিক ভাবাপন্ন কবিতা দুই-গৰিটা আছে যদিও বৰকাকতিৰ কবিতাত দাৰ্শনিক চিন্তাধাৰাই প্ৰাধান্য লাভ নাই। কিন্তু স্বামী বিবেকানন্দৰ দ্বাৰা প্ৰভা-
ৱান্বিত হৈ বেদান্ত আৰু উপনিষদৰ সোৱাদ পান কৰা বৰকাকতিয়ে বেদান্ত দৰ্শনৰ ভাষা কেইটামান কবিতাত সন্নিবিষ্ট কৰিছে। 'বদীন্দ্র বন্দনা' কবিতাটো ইয়াৰ এক উৎকৃষ্ট উদাহৰণ। সৌন্দৰ্য-উপাসনা তেওঁৰ কবিতাৰ আন এটি উৎস। প্ৰকৃতিৰ আত্মানৰ প্ৰতি সঁহাৰি জনাই সৌন্দৰ্য্য বিষয়ক কেইটামান অপূৰ্ব কবিতা তেওঁ ৰচনা কৰিছে। বদীন্দ্রনাথৰ দৰে মানবীয় প্ৰেম আৰু প্ৰকৃতিৰ সৌন্দৰ্যৰ মাজতেই বদীন্দ্রভক্ত এই কবি-
জনাই 'অপোপুৰ প্ৰাপ্তিৰ সন্ধান' কৰিছে। ধ্বনিপ্ৰধান শব্দপ্ৰয়োগ বৰ-
কাকতিৰ কবিতাৰ স্বকীয় বৈশিষ্ট্য। এই ক্ষেত্ৰতো তেওঁ বিশ্বকবি বদীন্দ্রনাথৰ দ্বাৰা অনুপ্ৰাণিত। বৰকাকতিৰ কবিতাৰ পুথি তিনিখন-
'শেৱালি' (১৯৫৩); 'তপণ' (১৯৫৩) আৰু 'চন্দ্ৰহাৰ' (১৯৬৩)। প্ৰথম কবিতাৰ-
পুথি, 'শেৱালি'তেই তেওঁৰ কবি-প্ৰতিভাৰ সকলো বৈশিষ্ট্য কৃটি উঠিছে।

লক্ষ্মীনাথ ফুকন (১৮৯৭-১৯৭৫)

চুটিগল্পৰ লেখক হিচাপে প্ৰখ্যাত লক্ষ্মীনাথ ফুকনৰ ছেগাচোৰোকাদৈ আলোচনীৰ পাণ্ডিত্য প্ৰকাশ পোৱা কবিতাৰ সংগ্ৰহ 'সোণালী সপোন' (১৯৬১)। ইয়াৰ সবহাণ কবিতাই প্ৰণয়াম্বক। সাধাৰণতে দেখিবলৈ পোৱা বোমাটিক কবিৰ উদ্ভাস আৰু উদ্গাদনাৰ পৰা ফুকনৰ কবিতা

মুক্ত। কিন্তু গীতি-কবিতাত আশা কৰা চমকৰ হৃদয়লীলতা তাত সম্পূৰ্ণ-ভাবে আছে। মুঠতে, বাহুলতা-বৰ্জিত মিঠা প্ৰকাশভঙ্গিয়েই কুকনৰ কবিতাৰ বিশেষত্ব। স্বদেশপ্ৰীতিমূলক দুই-এটা কবিতাতো কুকনৰ প্ৰতি-শ্ৰৱণৰ পৰিচয় পোৱা গৈছে। 'ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ প্ৰতি' নামৰ কবিতাটোলৈ আঙুলিয়াব পাৰি। ব্ৰহ্মপুত্ৰক সম্বোধন কৰি বচনা কৰা এই কবিতাটোত কবিৰ জাতীয় ভাবৰ উন্মেষ দেখা যায়।

নলিনী বালা দেৱী (১৮৯৮-১৯৭৭)

পদ্মশ্ৰী নলিনী বালা দেৱীৰ বৰঙনি অসমৰ কাব্য জগতত অবিদ্য-বৰ্ণীয় হৈ আছে। কোনো আলোচনীৰ সৈতে জড়িত নোহোৱাকৈ ১৯১৮ চনত 'সন্ধিয়াৰ সূৰ' নামৰ কবিতাৰ পুথি প্ৰকাশ কৰাৰ লগে লগে তেওঁৰ কবিতাৰ সূৰ পাঠকৰ কাণত বাজি উঠে। ভাৰতীয় চিন্তাধাৰাৰ উত্তৰাধিকাৰী কবিয়ে ভাৰতীয় দৰ্শনৰ কয়কলবাদ, আত্মাৰ অবিদ্যৰতা আদিকে কবিতাৰ মূল ভাব ৰূপে গ্ৰহণ কৰিছে। ভাৰতৰ বেদ, উপনিষদৰ সনাতন সূৰটি তেওঁৰ কবিতাত বিদ্যমান। পাৰ্থিৱ জগতখনক অতিক্ৰম কৰি অপাৰ্থিৱ জ্যোতিৰ সন্ধানত কবি ব্ৰতী হৈ পৰিছে। কবিৰ আত্মা চিৰশুদ্ধৰৰ সৈতে মিলিত হোৱাৰ আকাংক্ষাত উদ্ভাউল। 'পৰম হৃদয়', 'শেৰ অৰ্ঘ্য'কে ধৰি সবহভাগ কবিতা কবিৰ এনে ধৰণৰ আধ্যাত্মিক দৃষ্টিভঙ্গিৰ উজ্জল চানেকি। প্ৰকৃতিৰ সৌন্দৰ্য্য, গছ-লতা, চৰাই-চিৰিকতি সকলোতে কবিয়ে অনন্ত শুদ্ধৰৰ সৌন্দৰ্য্য প্ৰতিফলিত হোৱা দেখিবলৈ পাইছে। ভগবানৰ হাতত নিজকে সপি দিয়া কবিয়ে সেই সৌন্দৰ্য্য সাধনাকে কৰিছে আৰু চিৰশুদ্ধৰৰ লগত বিলীন হৈ যোৱাৰ উদ্দেশ্যে অসীমলৈ যাত্ৰা কৰিছে। স্বদেশানুৰাগ নলিনী বালা দেৱীৰ কবিতাৰ আন এটি দিশ। পিছলৈ নবীন চন্দ্ৰ বৰদলৈৰ জাতীয়তাবাদী চিন্তাধাৰাই নলিনীবালাক প্ৰভাৱান্বিত কৰাটো স্বাভাৱিক। জনমভূমিৰ গৌৰৱ অথবা ৰূপ-বন্দনা তেওঁৰ দেশ-প্ৰেমমূলক কবিতাসমূহৰ প্ৰতিপাদ্য বিষয়। 'সন্ধিয়াৰ সূৰ'তেই কবি হিচাপে নলিনীবালা দেৱীৰ সকলো বৈশিষ্ট্য কুটি উঠিছে। ইয়াৰ পাছত প্ৰকাশিত 'সপোনৰ সূৰ' (১৯৪০), 'পৰশৰণি'

(১৯৫৩) 'যুগদেহতা' (১৯৫৮) আৰু 'অলকানন্দা' (১৯৬৭) ত সেই একে ভাব আৰু বৈশিষ্ট্যই ধৰা পৰিছে। আধ্যাত্মিক আৰু জাতীয়তাবাদী— এই দুই ধাৰাৰ কবিতা আৰু গীতেই এই পুথি সমূহতো ঠাই পাইছে। ভাবৰ ব্যঞ্জনা আৰু চিত্ৰধৰ্মী বচনা নলিনীবালাৰ কবিতাৰ আকৰ্ষণীয় গুণ।

উমেশচন্দ্ৰ চৌধাৰী ১৮৯৮-১৯৫৩)

ভাৰতৰ স্বাধীনতা আন্দোলনে অসমীয়া কবি আৰু গীতিকাৰ সকলক স্বদেশৰ কৰ্ত্তব্যলৈ আহ্বান জনাইছিল। ১৯২২ চনত অসহযোগ আন্দোলন আৰম্ভ হোৱাৰ লগে লগে স্বাধীনতাৰ ভয়গানে গোটেই দেশ মুখ-বিত কৰি হুলিছিল। জাতীয় জাগৰণৰ আৱণ্টকতা অনুভৱ কৰি দেশ-বাসীক স্বদেশপ্ৰেমত উদ্বুদ্ধ কৰাৰ গাশাৰে কবি আৰু গীতিকাৰ সকল ওলাই আহিছিল। উমেশচন্দ্ৰ চৌধাৰী সেই সকলৰে এজন। চৌধাৰীৰ জাতীয় ভাবাপন্ন গীত সেই সময়ছোৱাত অসমীয়াৰ আদৰৰ বস্তু আছিল। লোক-গীতৰ সুৰত বচনা কৰা তেওঁৰ গীতসমূহেও এসময়ত জনপ্ৰিয়তা অৰ্জন কৰিছিল। চৌধাৰীৰ 'প্ৰতিধ্বনি' (১৯৩৯), 'মন্দাকিনী' (১৯৪০) আৰু 'দেৱধ্বনি' (১৯৩৯) ত এই গীতবোৰ সন্নিবিষ্ট হৈ আছে। তদুপৰি, 'ম্ৰিবেণী' আৰু 'অমৃতমগ্নন' নামৰ দুখন গীতি-কবিতাৰ পুথি বচনা কৰিও তেওঁ অসমীয়া গীতি-কবিতাৰ উৰাললৈ অবিহণা যোগাই গৈছে।

ডিম্বেশ্বৰ নেওগ (১৯০০-১৯৬৬)

কবি, সমালোচক আৰু গৱেষক ডিম্বেশ্বৰ নেওগে সাহিত্যৰ আটাই-বোৰ দিশ আলোকিত কৰি গৈ গৈছে। ছাত্ৰাবস্থাৰ পৰা কবিতা বচনা কৰিবলৈ লোৱা নেওগৰ সাহিত্যিক-জীৱনত দুটা স্তৰ লক্ষ্য কৰা যায়। জীৱনৰ প্ৰথম ছোৱাত তেওঁ বাইকৈ কৱিকপে আৰু দ্বিতীয় ছোৱাত সমালোচক আৰু গৱেষকৰূপে দেখা দিছে। একেবাহে কেইবাবছৰো ছাত্ৰসম্মিলনৰ মুখপত্ৰ 'মিলন'ৰ সম্পাদক হৈ থকাৰ উপৰিও সেই সময়ৰ প্ৰায় আটাই-বোৰ আলোচনীৰ লগত নেওগ জড়িত আছিল আৰু প্ৰকৃততে 'চেতনা', 'মিলন' আৰু 'সাহী'তেই তেওঁৰ সাহিত্যিক প্ৰতিভাৰ বিকাশ ঘটিছিল। ১৯২১ চনত তেওঁৰ প্ৰথম কবিতাৰ পুথি 'মালিকা' প্ৰকাশ পায় আৰু তাৰ

পাছত এখন এখনকৈ বাৰখন কবিতাৰ পুৰি ওলায় যদিও নেওগ সাধা-
বণতে 'ইন্দ্ৰধনু'ৰ কবি বুলিহে সকলোৰে মাজত পৰিচিত। 'ইন্দ্ৰধনু'ত
নেওগৰ কবিতাৰ দুটা ধাৰা ভালভালকৈ ওলাই পৰিছে। ইয়াৰে এটাত
প্ৰকাশ পাইছে যৌৱনৰ উদ্ভাসপূৰ্ণ প্ৰেমৰ স্বপ্ন আৰু আনটোত প্ৰকাশ
পাইছে স্বদেশপ্ৰীতি। আন বহুতো বোমাষ্টিক কবিৰ নিচিনাকৈ যৌৱনৰ
দূৰাৰ-দলিত কৰিয়ে প্ৰণয়ৰ গান গাইছে। কিন্তু আন কিছুমানৰ দৰে
বাস্তৱ-প্ৰেমৰ উগ্রতাই তেওঁৰ কবিতা ভাৰাক্ৰান্ত কৰা নাই। যৌৱনৰ
জাগৰণৰ প্ৰতি সঁহাৰি জনালেও প্ৰিয়াক পোহাৰ আশ্বাসে সকলো বাধা
নেওচি কৰি আগবঢ়া নাই। তাৰ পৰিবৰ্তে তেওঁ কল্পনা কৰিতে দাম্পত্য
প্ৰণয়ৰ এখনি মধুৰ চিত্ৰ। মিষ্টিক সুৰো দুই-এটা কবিতাত নথকা
নহয়। নিজৰ গাওঁখনিক 'ভক্ষাণ্ডৰ ক্ষুদ্ৰ ভাঙৰ' ৰূপে বৰ্ণনা কৰা কবিৰ
স্বদেশাত্মবোধৰ পৰিচয় পোৱা যায় 'শাপমুক্তা', 'বুবলীলেখক', 'শেখ
গায়ক' 'অসম সন্ধিয়া' আদি বহুতো কবিতাত। এই কবিতাসমূহত অসম
অসমৰ শোখা-বীখাৰ কথা আৰু পৰাধীন অসমৰ বিধানৰ স্তব শুনা
গৈছে। 'শাপমুক্তা' নেওগৰ কাব্য-প্ৰতিভাৰ উজ্জল কীৰ্ত্তি। ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ
বকৃত থকা উৰ্বৰাক শাপমুক্তা কৰি ভীৰু কবিন খোজাৰ ভলোৰে কৰিয়ে
অসমক দাসত-পানৰ পৰা উদ্ধাৰ কৰি শাপমুক্ত কৰিবলৈ এই কবিতাটোৰ
ডৰিয়তে দেশবাসীক ডাঙত কৰিতে। 'বুবলীলেখক' আৰু আন আন
দেশপ্ৰেমমূলক কবিতাতো অসমবুৰঞ্জীৰ কথাবোৰ জীৱন্ত হৈ উঠিছে।
নেওগৰ কবিতাৰ পুৰিসমূহ হ'ল, 'মালিকা' (১৯১১), 'সঁফুৰা' (১৯১৩),
'ধূলিতৰা' (১৯২৫), 'মালতী' (১৯২৭), 'ইন্দ্ৰধনু' (১৯১২), 'মকুতা'
(১৯৩১), 'মাকুছ' (১৯১৪), 'নেহদুত' (১৯৪০), 'অসমা' (১৯৪৭), 'বিচিত্ৰা'
(১৯৪৮) 'শাপনা' (১৯৪৬), 'বহিৰান' (১৯৫১), আৰু 'শুধনী' (১৯৫২)।
'মকুতা' চতুৰ্দ্ধশপদী কবিতাৰ পুৰি। ইয়াৰ উপৰিও বিভিন্ন কবিৰ কবিতাৰ
সংগ্ৰহ 'কাব্য-প্ৰতিভা' আৰু 'আকল পথিক', 'কাণ্ডনী', 'নামতী',
'ভোগজৰা', 'পুতলি', 'পাৰিভাত', 'বিভৱতী' আদি তালেমান লোক-
কবিতাৰ সংগ্ৰহ নেওগৰ কাব্য-চৰ্চা আৰু চনসাহিত্য অধ্যয়নৰ নিদৰ্শন।

প্ৰসন্নলাল চৌধুৰী (১৯০২-১৯৭০)

বিত্ৰোহী কবি প্ৰসন্নলাল চৌধুৰীৰ কবিতা জলন্ত অগ্নিশিখা-স্বৰূপ। স্বদেশ আৰু স্বজাতিৰ উন্নতিৰ হকে সকলো বাধা নিমূল কৰিবলৈ কঁকালত টঙালি বাকি থিয় হোৱা চৌধুৰীক অসমকেশৰী অম্বিকাগিৰী ৰায়চৌধুৰীৰ উত্তৰাধিকাৰী বুলি ক'ব পাৰি। দেশ আৰু সমাজৰ মুক্তিৰ বাবে বিপ্লৱী শক্তিৰ ওপৰত তেওঁ বিশ্বাসী। সাহসী জাতি গঠন কৰাৰ উদ্দেশ্যে পুৰণি আৰু নতুন মোহাৰি-গচকি নাইকিয়া কৰি সমাজত নতুন প্ৰাণ প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ প্ৰয়াস তেওঁৰ কবিতাৰ মূল কথা। তাৰ বাবে প্ৰয়োজন হ'লে আত্মত্যাগ কৰিবলৈকো প্ৰেৰণা দিয়া চৌধুৰীৰ কবিতা সৰ্বহাৰাৰ অন্ত-স্বৰূপ। বিত্ৰোহী ভাব-প্ৰকাশক বলিষ্ঠ ভাষা তেওঁৰ কবিতাৰ লক্ষণীয় বিষয়। বিষয়বস্তুৰ লগত প্ৰকাশভঙ্গি এনে সুন্দৰভাৱে ৰঙিতা খাইছে যে এওঁৰ পৰা আনটো অভিন্ন হৈ পৰিছে। জাতীয় ভাবধাৰাই প্ৰাধান্য পালেও 'দূৰৰ সুৰ'ৰ দৰে তেওঁৰ কিছুমান কবিতাত আন্তৰ্জাতিক সুৰো-শুনা যায়। 'অগ্নি-মন্ত্ৰ' (১৯৫২)ত চৌধুৰীৰ বিত্ৰোহী ভাবাপন্ন কবিতা-সমূহ সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে। 'অগ্নি-মন্ত্ৰ'ত ঠাই পোৱা দুই-চাৰিটা কবিতা আৰু আলোচনীৰ পাতৰ পৰা বুটলি অনা তেওঁৰ কিছুমান কবিতা একেলগে কৰি 'প্ৰসন্ন লাল চৌধুৰীৰ চানেকি কবিতা' (১৯৬৫) নাম দি অমলেন্দু গুহই আন এটি সংকলন যুগুতাই উলিয়াইছে।

জ্যোতি প্ৰসাদ আগৰৱালা (১৯০৩-১৯৫৯)

অসমীয়া সংস্কৃতিৰ পুৰাণী জ্যোতিপ্ৰসাদে অসমৰ নাট্য-জগত, সঙ্গীত-জগত আৰু কাব্য-জগতত মৰ্চি নোৱৰা সাঁচ বহুৱাই থৈ গৈছে। অসমীয়া গীতত থলুৱা সুৰ সংযোজিত কৰি জ্যোতিপ্ৰসাদে অসমীয়া সঙ্গীতৰ নতুন যুগৰ সূচনা কৰিছিল। অসমত হিন্দুস্থানী আৰু বঙালী সঙ্গীতৰ অবাধ বাজৰ দেখি জ্যোতিপ্ৰসাদে তেওঁৰ 'পোনিত-কুঁৱৰী' নাট-কৰ কাৰণে পোনতে অসমীয়া-সুৰীয়া গান ৰচনা কৰি থলুৱা সঙ্গীতক উপযুক্ত আসনত প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ দিহা কৰে আৰু তাৰ পাছৰ পৰাই প্ৰকৃততে অসমত অসমীয়া সুৰৰ প্ৰচাৰন আৰম্ভ হয়। অসমীয়া সংস্কৃতিৰ

সৰ্বাঙ্গীন উন্নতিৰ কাৰণে অহোপুৰুষাৰ্থ কৰা জ্যোতিপ্ৰসাদৰ গীত আৰু কবিতাৰ প্ৰধান সূৰটি হৈছে দেশ-প্ৰেম। জাতীয় সংক্ৰান্তিৰ পোহুৰোজল ঐতিহ্যত এওঁ যুক্তিসংগ্ৰামৰ প্ৰেৰণা বিচাৰি 'পাৰ্ৱতি' 'লুইতৰ পাৰৰ' আমি ডেকা ল'ৰা' গীতত থকা দেশপ্ৰেমৰ উদ্দীপনা উপলব্ধি কৰা হয় 'কনকলতা', 'লাচিতৰ আহ্বান', 'অসমীয়া ডেকাৰ উক্তি', 'অসমীয়া ছোৱালীৰ উক্তি', 'জ্যোতি-নখ' আদি অনেক কবিতাত। জাতীয় ভাৱ সৈতে সূৰ মিলাই প্ৰতিবাদৰ স্বনি ভোলাটোয়েই হ'ল এই কবিতাসমূহৰ আবেদনৰ অন্ততম প্ৰধান কাৰণ। ব্যক্তি-জীৱন আৰু সমাজ-জীৱনত সত্য-সুন্দৰৰ প্ৰকাশ বিচৰা কল্পিয়ে সমাজৰ পৰা সকলো কুসংস্কাৰ আঁতৰ কৰাৰ কাৰণে বিপ্লৱী শক্তিৰ ওপৰত বিশ্বাস কৰিছিল। তেওঁৰ আঠা-বলটা কবিতাৰ এটি সংগ্ৰহ 'লুইতৰ পাৰৰ অধিকৃত' (১৯৭১) নাম দি প্ৰকাশ কৰা হৈছে।

পাৰ্ৱতি প্ৰসাদ বৰুৱা (১৯০৪-১৯৪৬)

প্ৰধানকৈ গীতিকাৰ হিচাপে জনাজাত পাৰ্ৱতি প্ৰসাদৰ গীত আৰু কবিতাৰ প্ৰধান উৎস প্ৰকৃতিৰ সৌন্দৰ্য। শব্দতৰ শুদ্ধা-ভাৱ আৰু লুইতৰ পাৰৰ কঁহুৱা ফুলে তেওঁৰ অন্তৰত তোলা আনন্দৰ নিহৰণ অসুতৰ কৰা যায় তেওঁৰ গীত আৰু কবিতাত। 'ভঙা টোকাবীৰ সূৰ' (১৯৫১), 'গুণগুণনি' (১৯৫৮), 'লুইতী' (১৯৫৯), 'তুফা ডাৱৰ এ কঁহুৱা ফুল' (১৯৬৩) আদিত সন্নিবিষ্ট গীত আৰু কবিতাত বৰুৱাৰ প্ৰকৃতি-ঐতি অকৃত্ৰিম ৰূপত থকা দিছে। পাৰ্ৱতি প্ৰসাদৰ প্ৰতিটো গীতে একোখনি মনোৰম প্ৰকৃতিৰ চিত্ৰ পাঠকৰ সমুখত দাঙি ধৰে। সকলোৰে পৰিচিত শব্দৰ প্ৰয়োগ আৰু আৰ নলগা সকল প্ৰকাশ-ভঙ্গি তেওঁৰ গীতি-কবিতাৰ বৈশিষ্ট্য। সঙ্গীতৰ সুৰনা থকা প্ৰত্যেকখণি নাট 'সোণৰ সোলেট' তো বৰুৱাই প্ৰধানকৈ কবিতাপেহে দেখা দিছে। নাটখন গীতিপ্ৰধান। ছন্দৰ সাতলীল গতিয়ে গীতবোৰক অপূৰ্ব সৌন্দৰ্য দান কৰিছে। বৰুৱাৰ কবিতাত মিষ্টিক সূৰৰ ব্যৱনাও নথকা বহু আৰু তেওঁৰ পেহীয়া ৰচনাসমূহত পূৰ্বৰ বিয়ল আনন্দৰ পৰিৱৰ্তে শোকৰ ছাঁ এটিহে পৰিগণিত

হয়। আত্মীয় স্বজনৰ মৃত্যুত পোৱা শোকেই ইয়াৰ কাৰণ বুলি ভাবিব পাৰি। তথাপি, সকলো আঘাত সহ্য কৰিব পৰা গুণে তেওঁৰ মনটোক নিৰাশাবাদী হ'বলৈ দিয়া নাই।

কমলেশ্বৰ চলিহা (১৯০৪-১৯৮৫)

গল্প, পদ্ম উভয়তে বৰঙনি যোগোৱা কমলেশ্বৰ চলিহাৰ চিন্তাশীল মনটোৰ পৰিচয় পোৱা যায় কবিতাত। ভাষাতকৈ ভাবৰ ওপৰত অধিক গুৰুত্ব দিয়া হেতুকে ঠায়ে ঠায়ে অস্পষ্টতাৰ কুঁৱলীয়ে এওঁৰ কবিতাক আবৰি ৰখা দেখা যায় যদিও বাগ্‌নাৰ প্ৰাধান্য থকা চলিহাৰ ভালেমান কবিতাই কবি-প্ৰতিভাৰ পৰিচয় বহন কৰিছে। ভাৰতীয় চিন্তাধাৰাত বিশ্বাসী কৰিয়ে আধ্যাত্মিক জগতত বিচৰণ কৰি আনন্দৰ সন্ধান পাইছে আৰু তাতেই জীৱনৰ সবল আশাবাদ প্ৰতিষ্ঠা কৰিছে। প্ৰকৃতিকো কৰিয়ে মিষ্টিক দৃষ্টিভঙ্গিৰে চাইছে। প্ৰকৃতিৰ সৌন্দৰ্য্য বিষয়ক 'সৰিয়হনি,' 'কবিৰ প্ৰতি ফুল' আদিত মিষ্টিক ভাবৰ বাগ্‌না মন কৰিবলগীয়া। চলিহাৰ ৬ম আৰু শব্দচয়নত বিশ্ব-কবি ৰবীন্দ্ৰনাথৰ প্ৰতিধ্বনি শুনা যায়। ঠায়ে ঠায়ে চিত্ৰকল্প আদিতো তেওঁ ৰবীন্দ্ৰ-প্ৰভাৱৰ হাত সাৰিব পৰা নাই বুলি ক'ব পাৰি। 'ৰাজমাও পুখুৰী' কবিতাৰ ছত্ৰে ছত্ৰে বিশ্ব-কবিৰ সুৰ ধ্বনিত হৈছে। চলিহাৰ কবিতাৰ পুৰিসমূহ হৈছে, 'গুণগুণ' (১৯৩০) 'ঋতা' (১৯৪১), 'ছন্দিতা' (১৯৪১) আৰু 'আহিনৰ হাঁহি' (১৯৬৩)।

বিনন্দ বৰুৱা (১৯০৫)

কবি হিচাপে স্বকীয় বৈশিষ্ট্য থকা বিনন্দ বৰুৱাই জাতীয় ভাবাপন্ন কবিতা ৰচনা কৰি অসমৰ অতীত-গৌৰৱক সজীৱ কৰি তুলিছে। অসমৰ ঐতিহ্য আৰু কীৰ্তি-কাহিনীৰ কথা সোঁৱৰাই জাতীয় ভাব সজাব কৰিবলৈ বিচৰা বৰুৱাৰ কবিতাসমূহে পাঠকৰ শিৰে শিৰে দেশপ্ৰেমৰ তেজ প্ৰৱাহিত কৰি দিয়ে। 'গড়গাঁও' তেওঁৰ এটি আকৰ্ষণীয় কবিতা। আহোম ৰজাৰ ৰাজধানী গড়গাঁৱৰ গৌৰৱোজ্জ্বল বৰ্ণনাৰ মাজেদি সেই কালৰ স্বাধীন অসমৰ মহিমা আৰু শৌৰ্য্য-বীৰ্যৰ ছবি এখনি আমাৰ

সমৃদ্ধ উজলি উঠিছে। কবিতাটোৰ চমৎকাৰ ধ্বনি আৰু তাৰ ফলত সৃষ্টি হোৱা ঐতিহাসিক বাতাবৰণে পাঠকক অতীতলৈ ওচতাই নি অতীতৰ সৌন্দৰ্য্যৰস পান কৰায়। একে ভণিবিধিৰে তেওঁৰ আন এটি উল্লেখযোগ্য কবিতা ‘ৰংপুৰ’। বৰুৱাৰ কবিতা ধ্বনিপ্ৰধান। ভাষাতকৈ ধ্বনিৰ প্ৰাধান্যহে তাত দেখা যায়। ভক্ততা ঠাঁচ আৰু যথাকাৰ প্ৰয়োগ বৰুৱাৰ কবিতাৰ আকৰ্ষণৰ আন এটা কাৰণ। তেওঁৰ কবিতাৰ পখি দুখন—‘অক্ষৰনি’ (১৯২৫) আৰু ‘প্ৰতিধ্বনি’ (১৯৩৮)।

অতুল চন্দ্ৰ হাজৰিকা (১৯০৩-১৯৮৬)

নাট্যকাৰ আৰু শিশু-সাহিত্যিক অতুল হাজৰিকাই ‘বাঁহী’ৰ দিনৰে পৰা কবিতা ৰচনা কৰি কৱিকপে স্বীকৃতি লাভ কৰিছে যদিও কবিতা-কুঁৱৰীৰ সকলো সৌন্দৰ্য্য তেওঁৰ হাতত ফুটি উঠা নাই। হাজৰিকাৰ পছন্দো কবিতাই আৱেগ-অনুভূতিৰ স্বতঃস্ফূৰ্ত প্ৰকাশ বুলি পাঠকৰ অনুভৱ নহয়। তেওঁৰ কবিতাসমূহক প্ৰধানকৈ দুটা শ্ৰেণীত ভগাব পাৰি— প্ৰকৃতি বিষয়ক আৰু দেশপ্ৰেমমূলক। প্ৰকৃতি বিষয়ক কবিতাৰ ভিতৰত ফুল আৰু চৰাইক লৈ ৰচনা কৰা কবিতা কেইটাৰ কথা উল্লেখ কৰা যায়। কিন্তু তেওঁৰ পূৰ্বৰ কবি ৰঘুনাথ চৌধাৰীৰ সেই জাতীয় কবিতাৰ কাব্যিক সৌন্দৰ্য্যৰ আগত হাজৰিকাৰ কবিতা নিম্প্ৰভ যেন লাগে। দেশপ্ৰেমমূলক কবিতাত হাজৰিকাই বিশেষ অনুৰাগ দেখুৱাইছে যদিও সবহভাগ কবিতাতে তাৰ আৰু ভাষাৰ উল্লেখনীয় কোনো বিশেষত্ব চকুত নপৰে। কিন্তু এইখিনি সীমাবদ্ধতাৰ মাজতো ‘পাকজনা’ত সন্নিবিষ্ট বিভিন্ন বিষয়ক কেইটামান কবিতাত প্ৰকাশ পোৱা হাজৰিকাৰ কাব্য-প্ৰতিভাৰ কথা স্বীকাৰ কৰিবই লাগিব। ‘দেৱদাসী’ এটি উল্লেখযোগ্য কবিতা। এই কবিতাটোত কবিৰ ভাব আৰু কল্পনাৰ সুন্দৰ সমন্বয় ঘটা বুলি ক’ব পাৰি। ‘কৌমুদী’ নামৰ কবিতাটোতো কাব্যিক সংবেদন অৰ্ধেক পৰিমাণে আছে। কাব্যিক সৌন্দৰ্য্যৰে ভৰা তেওঁৰ আন এটি কবিতা ‘বালিচৰ’। হাজৰিকাৰ কবিতাৰ পুথিসমূহ হ’ল, ‘মণিমালা’ ‘সুকুতামালা’ (১৯৩০), ‘পাকজনা’ (১৯৩১), ‘দীপালী’, ‘ভপোবন’ (১৯৪৫), ‘বনমাধুৰী’

(১৯৬১), 'বাংচালী', আৰু 'মণিকুট'। শিশুৰ উপযোগী তেওঁৰ আন দুখন কবিতাৰ পুথিও আছে। 'বন্ধাৰ' তেওঁৰ গীতৰ পুথি।

আনন্দ চন্দ্ৰ বৰুৱা (১৯০৮-১৯৮৩)

গভীৰ ভাবাপন্ন নহ'লেও আনন্দ চন্দ্ৰ বৰুৱাৰ কবিতা বোম্বাস্টিক কবিতাৰ আবেগ অনুভূতিৰ মধুৰ আৰু অন্তৰঙ্গপূৰ্ণ প্ৰকাশ। মৌলিক কবিতাতকৈ অনুদিত কবিতাতহে বৰুৱাৰ কবিতা-প্ৰতিভা বিশেষভাবে ফুটি উঠিছে আৰু প্ৰকৃততে অনুবাদেই বৰুৱাক কাব্যজগতত প্ৰতিষ্ঠিত কৰে। ইংৰাজ কবি আৰু নাট্যকাৰ মাৰল'ৰ বিখ্যাত কবিতা এটিৰ সাৰ্থক অসমীয়া অনুবাদে আৰু চুফীবাদৰ প্ৰখ্যাত কবি হাফিজৰ কবিতাৰ অসমীয়া ৰূপান্তৰে বৰুৱাৰ সেইসকল কবিতা সৈতে থকা আত্মীয়তাৰ কথা কৈ নুঠায়। অৱশ্যে, হাফিজৰ কবিতাৰ অনুবাদ 'হাফিজৰ শূৰ' (১৯৩১) ত বৰুৱাৰ স্বকীয় বৈশিষ্ট্যখিনি প্ৰকাশ নোপোৱাকৈ থকা নাই। তেওঁৰ মৌলিক কবিতাৰ পুথিসমূহ, 'পৰাগ' (১৯১৮) 'বহনবশ্মি' (১৯২৯) 'পাপৰিৰ পৰিমল' আৰু 'বকুলবনৰ কবিতা'। এইবোৰত সন্নিবিষ্ট কবিতা-সমূহ কবিতাৰ বুদ্ধিনিষ্ঠতাৰ পৰিচায়ক নহয়, কিন্তু কল্পনাপ্ৰৱণ মনটোৰ নিমন্ত্ৰণ আৰু স্বতঃস্ফূৰ্ত প্ৰকাশ।

গণেশ চন্দ্ৰ গগৈ (১৯১০-১৯৩৮)

গীতি-কবিতাৰ সঙ্গীত-মধুৰ আৰু কোমল প্ৰকাশভঙ্গিৰ উল্লেখযোগ্য নিদৰ্শন গণেশ গগৈৰ কবিতা। ষষ্ঠীৰ ছবুৰাৰ দৰে গগৈৰ কবিতা বাক্তিগত হা-ছমুনিয়াছেৰে উপচি পৰিছে। ভৱগুৰ যৌৱনৰ আশা-আকাঙ্ক্ষাৰে প্ৰেয়সীৰ ওচৰ চাপি নিৰাল হোৱা কবি হুখত অভিভূত হৈ বিলাপ কৰা দেখা গৈছে। ব্যৰ্থ প্ৰেমৰ কথা বোম্বাস্টিক কবি কবি বেদনাত ভাগি পৰিছে, অতীতৰ সেই নিদাকণ আঘাতৰ ছখ মোচন কৰাৰ উপায় তেওঁ চিন্তা কৰা নাই। প্ৰেয়সীৰ নিৰ্ভৰ প্ৰতিদানে কবিতাৰ যৌৱনৰ বোম্বাস্টিক স্বপ্ন ভাঙি চুৰমাৰ কৰিলেও তাৰ বাবে কবিয়ে প্ৰেয়সীক দোষাৰোপ কৰা নাই, কৰিছে নিয়ন্ত্ৰিত। কবিতাৰ সৌন্দৰ্য্য-সজ্জাৰী মনে প্ৰেয়সীৰ প্ৰতিটো অঙ্গতে সৌন্দৰ্য্যৰ বৰি বিচাৰি পাইছে। অৱশ্যে,

হতানাত ডুব যোৱা কহি-মনে সৌন্দৰ্য্যৰ কণ্ঠস্বৰিৰ কথা ভাবি দুই-
এঠাইত সাময়িকভাবেহে সান্ধনা লভাব ভেঁই কৰিছে। সবল আৰু
সাহসীল প্ৰকাশভঙ্গি গগৈৰ কবিতাৰ আকৰ্ষণীয় বৈশিষ্ট্য। কিন্তু একে
অনুভূতিপূৰ্ণ একস্বৰীয়া প্ৰকাশে পাঠকক আমুঠায়। প্ৰণয়ৰ কবিতাৰ উপৰিও
গগৈৰ আৰু একশ্ৰেণীৰ কবিতা আছে য'ত তেওঁ দেশৰ অতীত-গৌৰৱৰ কথা
ভাবি স্বদেশপ্ৰেমত উৰুৱ হৈছে। মধুৰ শব্দচয়ন আৰু সঙ্গীতধৰ্মিতা তেওঁৰ
দেশপ্ৰেমমূলক কবিতাবোৰো বৈশিষ্ট্য। গগৈৰ কবিতাৰ পুথিসমূহ হৈছে, 'পাপৰি'
(১৯৩৫), 'স্বপ্নভঙ্গ' (১৯৩৪) আৰু 'কপছোতি' (১৯৪৫)।

দেহকান্ত বৰুৱা (১৯১৪)

ৰোমাণ্টিক কবিতাৰ বিদ্যুতৰ আগমুহূৰ্ত্তত অগ্নিশৰীয়া কৰি দেহকান্ত
বৰুৱা ৰোমাণ্টিক কাব্য-আকাশত তোটা তৰা হৈ জ্বলি উঠে। স্বাভা-
বীতিৰ নিচাত লাগি অলপ দিনৰ পাছতেই এওঁ কাব্যজগতৰ গিনে
একেবাৰে পিঠি দিয়ে যদিও নিচেই কম সংখ্যক কবিতাৰে বৰুৱাই ইয়াত
এখন স্থায়ী আসন অধিকাৰ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। ভাষা, ভাষা আৰু
বচনা-শৈলীত তেওঁৰ পূৰ্বৰ কবিসকলৰ পৰা আতৰি গৈ বৰুৱাই
অসমীয়া ৰোমাণ্টিক কবিতাত একপ্ৰকাৰৰ অস্তিত্বৰ আৰোপ কৰে। দেহ-
কান্ত মুখ্যতঃ প্ৰেমৰ কবি; কিন্তু যতীৱ নাথ ছুৱৰা আৰু গগৈৰ
দৰে প্ৰেমসীৰ উদাসীনতাত কাতৰ হৈ পৰা আলমুলীয়া হৃদয়ৰ লোক
তেওঁ নহয়। প্ৰিয়াৰ নিষ্ঠুৰ প্ৰতিদানে কবিক আঘাত দিলেও বিচলিত
কৰিব পৰা নাই। ব্যথিত হৈ বিলাপ কৰাৰ পৰিবৰ্ত্তে কহি-মনে বিজোহ
কৰি উঠিছে, সমাজৰ তথা-কথিত ৰীতি-নীতিৰ বিৰুদ্ধে মূৰ তুলিবলৈ
সক্ষম কৰিছে। তাকে কবিলৈ য'তে কবি নিয়তিৰ সৈতে সংগ্ৰামত
লিপ্ত হৈছে। জয়ী হ'ব নোৱাৰিলেও হাত সাৰটি বহি থকা তেওঁৰ
ধৰ্ম নহয়। কাৰণ, কবিয়ে জানে, নিয়তিৰ হাতত যুগে যুগে মানুহৰ
পৰাজয় হ'লেও সেই সংগ্ৰামে মানুহৰ শক্তি অথবা বীৰ্য্যৰ কথাকে
ঘোষণা কৰে। টমছ হাৰ্ডিৰ উপভাষ্যসত নিয়তিৰ সৈতে হোৱা সংগ্ৰামত
মানুহৰ যি শোচনীয় পৰাজয় দেখুওৱা হৈছে, দেহকান্ত বৰুৱাৰ কবিতাত

সেই পৰাজয়ে মাতৃহৰ বীৰ্য্য কথাকে সোঁৱৰাই দিছে। দৈনন্দিন জীৱনৰ কথিত ভাষাৰ ওচৰা-উচৰি কৰি কবিতাত প্ৰয়োগ কৰি আৰু ভিত্তো-বিয়ান যুগৰ ইংৰাজ কবি এউনিঙৰ নাটকীয় স্বগতোক্তিৰ আৰ্হিত কবিতা ৰচনা কৰি বৰুৱাই অসমীয়া কবিতাত নতুন পথৰ সন্ধান দিছে। প্ৰকাশ-ভঙ্গিৰ স্বাভাৱিকতা আৰু চিত্ৰকল্পৰ সুন্দৰ প্ৰয়োগ তেওঁৰ কবিতাৰ সৌন্দৰ্য্যৰ প্ৰধান কাৰণ। বৰুৱাৰ কবিতাত থকা বুদ্ধিনিষ্ঠতা চিত্ৰাশীল মনৰ খোৱাক। শেষতীয়া কবিতা কেইটা কবিৰ বুদ্ধিনিষ্ঠতাৰ উল্লেখযোগ্য নিদৰ্শন। কলত্ৰৰ পাৰত বহি প্ৰেম আৰু সৌন্দৰ্য্যৰ কথা আৰু তেওঁ চিন্তা কৰা নাই, দেশৰ দুৰ্দশা দেখিহে গৰজি উঠিছে আৰু প্ৰচলিত সামাজিক জীৱনধাৰাৰ প্ৰতি বিৰক্তি প্ৰকাশ কৰিছে। অৱশেষত, ‘আমি দুৱাৰ মুকলি কৰোঁ’ত কৰিয়ে পৃথিৱীৰ বন্ধ দুৱাৰ মুকলি কৰাৰ আহ্বান জনাই নতুন ৰচনা শৈলীৰে নতুন সম্ভাৱনাৰ ইঙ্গিত দিছে। কিন্তু ইয়াতেই তেওঁৰ কবি-জীৱনৰ সামৰণি পৰিল বুলিব লাগে। তেওঁৰ একমাত্ৰ কবিতাৰ পুথি ‘সাগৰ দেখিছা’ (১৯২৫)।

উল্লিখিত এই কবিসকলৰ উপৰিও অন্যান্য ভালেমান কবি আৰু গীতিকাৰে ৰোমাণ্টিক যুগৰ গীতি কবিতাৰ ভঁৰাল টনকিয়াল কৰাত সহায় কৰিছিল। সেই সকলৰ ভিতৰত ‘শংহা’, ‘সৰু ল’ৰাৰ গান’ আদি গীতৰ পুথি আৰু ‘অসমীয়া ভাই’, ‘সিপুৰীৰ বাতৰি’, ‘পুনৰুত্থান’, ‘দেহান প্ৰলয়’, ‘জীৱন-সন্ধিয়া’ আদি কবিতাৰ পুথি বৰ্চোতা বেণুধৰ ৰাজখোৱা (১৮৭২-১৯৫৫) আই অসমৰ সৌন্দৰ্য্য-গীত গাই মাতৃপূজাৰ বেদীত ফুল দিয়া নবীন চন্দ্ৰ বৰদলৈ (১৮৭৩-১৯৩৬) আৰু ডকণ ৰাম কুকন (১৮৭৭-১৯৩৯), ‘চন্দ্ৰমত্ৰিকা’ আৰু ‘ৰণ-ভেউতি’ৰ কবি ইন্দ্ৰেশ্বৰ বৰঠাকুৰ (১৮৮৭-১৯৬০), ‘কমল-কলি’ৰ কবি সীতানাথ ব্ৰহ্ম-চৌধুৰী (১৯০৮-১৯৮৩), ‘মণি-মালা’ৰ কবি সিংহদত্ত দেৱ অধিকাৰী (১৮৮৯-১৯২৫), ‘অস্থিৰজ’ৰ কবি মহেন্দ্ৰ নাথ ডেকাকুকন (১৯০৩-১৯৭৪) ৰ বাহিৰেও ভৈৰৱ চন্দ্ৰ খাটনিয়াৰ (১৮৮৯-১৯৩১), যমুনেশ্বৰী খাটনিয়াৰ (১৮৯৯-১৯২৪), মিঞাদেৱ মহন্ত, খানেশ্বৰ হাজৰিকা (১৮৯৮-১৯৪৩), শুৱনাথ হাজৰিকা,

অম্বিকান্তিৰ আহমদ, ভট্টশালদ বাহুবোহা, হুলাল বৰগুজাৰী আদিৰ দ্বাৰা উল্লেখ কৰিব পৰা যায়। এইদৰে ব্যাঙ-অষ্টাঙ অনেক কবিতা গীত আৰু কবিতাক লৈ বোম্বাটিক কবিতা-কুঁৱৰীয়ে চতুৰ্ধ দখল কৰিলে অৰ্থাৎ আয় ১২৪০ চনলৈ বাজৰ কৰিছিল। অৱশ্যে, শেষৰ কালে বোম্বাটিক কবিতাৰ গাঁথনি অত্যন্ত দুৰ্বল হৈ পৰিছিল। সেইবাবে মজুম কবিতাক বাট এবিধি বোম্বাটিক কবিতা পথৰ পৰা আঁতৰি দাৰ লগা হ'ল।

॥ নাটক ॥

১২৫৭ চনত গুণাতিৰাম বৰুৱা ৰচিত 'বান-সৰী'য়েই আধুনিক অসমীয়া নাটকৰ সূচনা কৰে। ইয়াৰ পাছতেই হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ 'কানীয়া-কীৰ্ত্তন' (১৮৬১) আৰু তাৰ কিছু বছৰ পাছত কৰুণানন্দ বৰুৱাৰ 'বঙাল-বঙালনী' (১৮৭১) নাটক প্ৰকাশ পায়। অসমীয়া নাটক বিকসনৰ পৰা আঁতৰি আহি পাশ্চাত্য নাটকৰ আৰ্হিৰে নাটকত অভাৱ আৰু লুপ্ত-বিভাগ আদি দেখুৱাই নাটকীয় কলা-কৌশলৰ পৰিৱৰ্ত্তন সাধা হ'ল যদিও সমাজ-সংস্কাৰৰ উদ্দেশ্যৰ প্ৰেকট্ৰ হোৱা হেতুকে এই নাট কেইখন কলাপুৰুষ বচনাৰ শাৰীলৈ উঠিব নোৱাৰিলে। 'নাট্যকাৰৰ উদ্দেশ্য বিয়েই মহত্ৱক, নাটক শিল্পতৰ অধিকাৰী হ'ব লাগিব। নাটকৰ কলাত্মক দিশটোলৈ লক্ষ্য ৰাখি নাটক-বচনা হ'বলৈ ধৰে 'জোনাকী'ৰ সময়ৰ পৰাহে। 'জোনাকী'ৰ পৃষ্ঠপোষক কলিকতা নিবাসী অসমীয়া ছাত্ৰসকলে ইংৰাজী নাটক পঢ়ি আৰু সেই নাটকৰ আৰ্হিত ৰচিত বঙালী নাটকৰ অভিমত চাই অসমীয়াতো তেনে নাটক বচনা কৰাৰ দিহা কৰিছিল। ইয়াৰ কলাত্মগণেই উন্নতিৰ শক্তিকাৰ শেষ নাইবা খুলসুলভাবে বিশেষ শক্তিকাৰ আৰম্ভণিৰ পৰাহে আধুনিক অসমীয়া নাটকৰ বোহকী স্থিতি প্ৰতিষ্ঠিত হয়। প্ৰকৃততে, নাট্য-সাহিত্যই বিকাশ লাভ কৰে মকল, তপ-বন্ত, শিৱৰ কবিতা। উন্নতিৰ শক্তিকাৰ প্ৰেকট্ৰলৈকে অসমত এক আন্দোলন

আবহু হোৱা নাছিল। সেই শতিকাৰ একেবাৰে শেষ দশকতহে অসমৰ চহৰ বেইগনত বঙ্গমঞ্চ স্থাপন কৰাৰ প্ৰকৃতি চলে আৰু বিংশ শতিকাৰ আগতে অসমৰ গাঁও-ভূঁয়ে বঙ্গমঞ্চ স্থাপিত হোৱাৰ নিদৰ্শন পোৱা নাযায়। গতিকে, আধুনিক অসমীয়া নাটকৰ বিকাশৰ পথ তেতিয়াৰে প্ৰায় বন্ধ হৈ থাকিল। তদুপৰি, 'ৰাম-নৰ্মী'ৰ যোগেদি পাশ্চাত্য নাটকৰ কৌশল পোন প্ৰথমে প্ৰৱেশ কৰিলেও গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ নাটক সংস্কৃত নাটকৰ প্ৰভাৱৰ পৰা একেবাৰে মুক্ত নহয়। প্ৰাচীন নাটৰ কলা-কৌশলক একেবাৰে বিসৰ্জন দি সম্পূৰ্ণভাৱে পাশ্চাত্য নাটকৰ আদৰ্শ অনুসৰণ কৰা হয় 'জোনাকী'ৰ সময়ৰ পনাই। অৱশ্যে, গুণাভিৰাম বৰুৱাই আবহু কৰা গহীন সামাজিক নাটকৰ ধাৰাটোৱে পাকত আধুনিক অসমীয়া নাটকৰ বিকাশত মুঠেও প্ৰভাৱ পেলাব নোৱাৰিলে। দেখা যায়, উনবিংশ শতিকাৰ শেষৰ ফালে আৰু বিংশ শতিকাৰ আৰম্ভণিতে বচিত ধেমেলীয়া নাইবা প্ৰহসন জাতীয় নাটকেইখনৰ বাহিৰে স্বাধীনতাৰ আগলৈকে অসমীয়া নাটকৰ ধাৰাটো ঘাইকৈ পৌৰাণিক আৰু ঐতিহাসিক নাটকৰ ধাৰাহে। সামাজিক নাটকৰ সৃষ্টিটো আবহু হৈয়েই কিয় বন্ধ হ'ল আৰু পাছত তাৰ ঠাইত পৌৰাণিক আৰু ঐতিহাসিক নাটকৰ কিয় অদ্ভুত হ'ল, তাৰ কাৰণ বিচাৰিলে বুজিব পাৰি যে গহীন সমস্যা-মূলক নাটক ৰচনাৰ বাবে উপযুক্ত পৰিবেশ তেতিয়াও সৃষ্টি হোৱা নাছিল। স্বাধীনতাৰ আগলৈকে জাতিৰ সমুখত আটাইতকৈ ডাঙৰ সংকট আছিল পৰাধীনতা। দেশৰ ঐতিহ্য আৰু গোৰণৰ কাহিনী সোৱৰাই দি জাতীয় চেতনা জাগ্ৰত কৰাটোৱেই হৈছিল মূল কথা। প্ৰধানকৈ এইটো কাৰণতে ঐতিহাসিক আৰু পৌৰাণিক নাটকে গাঁ কৰি উঠিছিল। সামাজিক নাটকৰ কাৰণে পোনতে দৰকাৰ মানুহৰ সামাজিক চেতনা। সামাজিক চেতনা জাগ্ৰত নহ'লে নাইবা মানুহৰ মন সমাজমুখী নহ'লে সামাজিক নাটকে কেতিয়াও সমাদৰ লাভ কৰিব নোৱাৰে। জাতিৰ পৰম্পৰাৰ মাজেদি চলি অহা আমাৰ দৰ্শকে নাটকৰ যোগেদি গহীন সমস্যা উপলব্ধি কৰিবলৈ তেতিয়াও সমৰ্থ হোৱা নাছিল।

নাটক বুলিলেই তেওঁলোকৰ ধাৰণা আছিল বজা-মহাবজা বীৰ-অশ্ব আদি চৰিত্ৰই ভাগ লোৱা ক্ৰিয়া-প্ৰধান কাহিনী একোটি। পৌৰাণিক নাটক ক্ৰিয়া-প্ৰধান। কিন্তু সামাজিক নাটকে এই চাহিদা পূৰণ কৰিব নোৱাৰে বাবে এই শ্ৰেণী নাটকে দূৰ দাঁড়িৰ নোৱাৰিলে। তদুপৰি, আধুনিক সমাজৰ সমস্যাবোৰ উদ্ভৱ হৈছে ঘাইকৈ নগৰীয়া জীৱনত। কিন্তু নগৰ কেইখনমানৰ জন্ম হৈছিল যদিও স্বাধীনতাৰ আগলৈকে অসমত শূকীয়া নগৰীয়া সমাজ এখন গঢ়ি উঠাত গহীন সামাজিক নাটকৰ বিকাশ সম্ভৱ নহ'ল। আন এটা কাৰণ হ'ল, আমাৰ আধুনিক নাট্য-সাহিত্যৰ আৰম্ভণিতে নাট্যকাৰ সকলে অল্পপ্ৰেৰণা লভিছিল প্ৰধানকৈ বঙালী নাটকৰ পৰা। বঙালী সাহিত্যৰ সেই কালছোৱাত আছিল ঐতিহাসিক আৰু পৌৰাণিক নাটকৰ অৰুণ প্ৰভাৱ। তাৰ লগে লগে সামাজিক নাটকেও ক্ৰমে বিকাশ লাভ কৰিছিল। বহুত বছৰ আগতে ইংৰাজসকলৰ সান্নিধ্যলৈ অহাত বঙালীসকলৰ মাজত সামাজিক চেতনা ইতিপূৰ্বেই জাগ্ৰত হৈছিল আৰু নাটকত উত্থাপিত সামাজিক সমস্যা উপলব্ধি কৰিবলৈ বঙালী দৰ্শক প্ৰস্তুত হৈছিল। বঙালী নাটকৰ আৰ্হিত ৰচিত সামাজিক নাটকে আমাৰ নাট্য-সাহিত্যতো ডুম্বি মাৰিলে যদিও ভাৰতৰ আন সকলো ৰাজ্য-ভাটক কিছু পলমকৈ ইংৰাজৰ সম্পৰ্কলৈ অহা অসমীয়াৰ মন তেতিয়াও সমাজসুখী হৈ উঠা নাছিল। অকীয়া নাটৰ পৰম্পৰাৰ মাজেদি চলি অহা আমাৰ দৰ্শকে আধ্যাত্মিক ভাব-চিন্তাকেই তেতিয়ালৈকে মনত পুহি ৰাখিছিল। অকীয়া নাটৰ যোগেদি হ'লেও পৌৰাণিক নাটৰ এটি ধাৰা হুন্দুৰ অতীতৰ পৰা চলি আহিছিল আৰু সেইবাবে সামাজিক নাটকৰ স্থান পৌৰাণিক নাটকে সহজে দখল কৰি ল'লে।

উনবিংশ শতিকাৰ মাজভাগতেই 'ৰাম-মন্মথী' ৰচিত হ'ল যদিও আন কোনো উল্লেখযোগ্য গহীন সামাজিক নাটকৰ নিদৰ্শন সেই শতিকাতো পোৱা নাযায়। অৱশ্যে সামাজিক দিশলৈ চকু ৰাখি ৰচনা কৰা ধেমেলীয়া বা হেসম-জাতীয় নাটক কেইখনমান ওলাইছিল। কিন্তু তাতো একোজন লেখকৰ এখন নাটকৰ পৰা আনখনলৈ সৰুৰ ব্যৱধান আৰু আঠ-দহ বছৰৰ

কম নাছিল। বিংশ-শতিকাৰ আদিছোৱাত ধেমেলীয়া নাটকৰ সংখ্যা বৃদ্ধি পালে; কিন্তু স্বাধীনতাৰ আগলৈকে সমস্যাশূলক সামাজিক নাটকৰ সংখ্যা দহখনতকৈ অধিক নহ'ল। জীৱনৰ কোনো গহীন সমস্যা ধেমেলীয়া নাটকত উত্থাপিত নহয় বাবে সেই শ্ৰেণীৰ নাটক সকলোৱে উপভোগ কৰিব পাৰে। সমাজ-সংস্কাৰৰ উদ্দেশ্য তাত থাকিলেও হাস্যৰসৰ প্ৰাধান্যই বহুপৰিমাণে তাক আচ্ছন্ন কৰি ৰাখে। কিন্তু সামাজিক নাটক হৈছে সমস্যাপ্ৰধান আৰু তাৰ বাবে দৰ্শকৰ এটি চিন্তাশীল মনৰ প্ৰয়োজন। সেইবাবে এই শ্ৰেণীৰ নাটকে গা কৰিব নোৱাৰিলে। পৌৰাণিক নাটকৰ ক্ষেত্ৰত হ'লে ইয়াৰ ব্যতিক্ৰম ঘটিল। ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষৰ ফালে ৰমাকান্ত চৌধুৰীয়ে আধুনিক পৌৰাণিক নাটকৰ জন্ম দিলে। তেওঁৰ 'সীতাহৰণ' আৰু 'ৰাৱণ-বধ' নাটক ১৮৮০ চনৰ ভিতৰত ৰচিত বুলি অনুমান কৰা হৈছে। নাটক দুখন দুম্প্ৰাপ্য হেতুকে কিমান চনত প্ৰকৃততে এই দুখন নাটক ৰচনা কৰা হৈছিল পঠিকৈ জনা নাযায়। কিন্তু হ'লেও আধুনিক পৌৰাণিক নাটকৰ লেখাৰি নিভিগা সোঁত বয় ঊনবিংশ শতিকাৰ একেবাৰে শেষ দশকৰ পৰা হৈ আৰু সেই সোঁত অব্যাহত থাকে প্ৰায় ১৯৪০ চন মানলৈকে। অৱশ্যে, ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষতো পৌৰাণিক নাটকত অস্বীয়া নাটৰ প্ৰভাৱ বিদ্যমান আছিল। পৌৰাণিক ঘটনাক নাটকীয় ৰূপ দিয়াত আমাৰ নাট্যকাৰসকল কিমান সফল হৈছিল সেইটো সুকীয়া কথা। কিন্তু ইয়াৰ অবিচ্ছিন্ন ধাৰাটোলৈ চাই নাটকসমূহৰ জনপ্ৰিয়তাৰ কথা অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি। স্বাধীনতাৰ আগছোৱাত পৌৰাণিক নাটকতকৈয়ো ঐতিহাসিক নাটকৰ সংখ্যাহে সৰহ। ১৯০০ চনত গোহাঞিবৰুৱাই আৰম্ভ কৰা ঐতিহাসিক নাটকৰ সূঁতিটোত ধল বোৱালে বেজবৰুৱাকে ধৰি আন বহুতো নাট্যকাৰে। যুদ্ধ-বিগ্ৰহৰ ঘটনাৰে পৰিপুষ্ট ঐতিহাসিক নাটকে যে আমাৰ দৰ্শকৰ মনৰ খোৰাক যোগাব পাৰিছিল সেই বিষয়ে কোনো সন্দেহ নাই। কিন্তু সেইটোৱে ঐতিহাসিক নাটকৰ আবিৰ্ভাবৰ প্ৰধান কাৰণ নাছিল। ইয়াৰ প্ৰধান কাৰণ আছিল, শিক্ষা প্ৰসাৰৰ

লগে লগে পৰাধীন দেশবাসীৰ মনত জাতীয় চেতনাৰ উদ্ৰেক আৰু জাতীয় ভাবাপন্ন কাহিনীৰ প্ৰতি তেওঁলোকৰ আকৰ্ষণ। নাট্যকাৰ সকলেও অতীতৰ শোৰ্য-বীৰ্য্যৰ কাহিনী সোঁৱৰাই দি দেশবাসীক স্বদেশ প্ৰেমত উদ্ধুদ্ধ কৰিবলৈ আপ্ৰাণ চেষ্টা কৰিছিল। দৰ্শক আৰু নাট্যকাৰৰ এনে ধৰণৰ সংযোগ সম্ভৱ হৈ উঠা বাবেই ঐতিহাসিক নাটকে মঞ্চত আধিপত্য লাভ কৰিবলৈ সুবিধা পালে।

॥ নাট্যকাৰসকল ॥

পূৰ্ণকান্ত দেৱ শৰ্মা— উনবিংশ শতিকাৰ শেষ দশকত ৰচিত পূৰ্ণকান্ত দেৱ শৰ্মাৰ ‘হৰধনু ভঙ্গ’ (১৮৯৩) আৰু “হৰিচন্দ্ৰ” (১৮৯৩) নাটক আধুনিক পৌৰাণিক নাটকৰ পথত দুটা পদক্ষেপস্বৰূপ। ছয় অঙ্কীয়া এই নাটক দুখনৰ অঙ্ক-বিভাগ আৰু সৰহ ভাগ অঙ্কতে থকা দৃশ্য-বিভাগ (গৰ্ভাঙ্ক) আদিয়ে পাশ্চাত্য নাটকৰ প্ৰভাৱৰ স্পষ্ট ইঙ্গিত দিয়ে যদিও ভালেমান নিলাপ-গীতৰ সংযোগে শঙ্কৰোত্তৰ কালৰ অঙ্কীয়া নাটৰ প্ৰভাৱৰো কথা সূচায়। নাটক দুখনৰ সংলাপ সহজ-সৰল গদ্যত দিয়া হৈছে। ভাৱ, ভাষা আৰু নাটকীয় গুণত কোনো উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য পৰিলক্ষিত নহ’লেও এই দুখন নাটকৰ ঐতিহাসিক মূল্য অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি। অসমৰ মঞ্চত অসমীয়া নাটকৰ ক্ষেত্ৰ অন্বেষণ কৰিয়েই লেখকে এই নাটক ৰচনাৰ কাম হাতত লৈছিল বুলি ‘হৰিচন্দ্ৰ’ নাটকৰ পাতনিত উল্লেখ কৰিছে। পূৰ্ণকান্ত দেৱ শৰ্মাৰ সমসাময়িক চৰেংগৰ শৰ্মা বৰুৱাৰ ‘শকুন্তলা’ (১৮৯২) নাটকতো তেওঁ কিছুপৰিমাণে সহায় কৰিছিল বুলি ‘হৰধনুভঙ্গ’ৰ পাতনিৰ পৰা জনা যায়।

দেৱনাথ বৰদলৈ (১৮৭০-১৯১৬)ঃ—আধুনিক অসমীয়া নাটকৰ প্ৰথম স্তৰত অমিত্ৰাক্ষৰ চন্দ্ৰত ৰচিত নাটকেইখনৰ ভিতৰত এখন হৈছে দেৱনাথ বৰদলৈৰ ‘বৈদেহী বিচ্ছেদ’ (১৯০১)। ভগ্ন অমিত্ৰাক্ষৰ চন্দ্ৰত ৰচিত ছয় অঙ্কীয়া এই নাটক খনৰ বিষয়বস্তু ৰামায়ণৰ উত্তৰাকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত। নাট্যকাৰে বোধকৰোঁ কৃষ্ণ-বাসী ৰামায়ণৰ পৰা নাটকৰ বিষয়বস্তু গ্ৰহণ কৰিছে। বিষয়বস্তু উপস্থাপনত নাট্যকাৰৰ কোনো মৌলিকতা নাথাকিলেও লৱ-কুশৰ যুদ্ধ সন্নি-

বিষ্টে এইখনেই প্ৰথম অসমীয়া পৌৰাণিক নাটক। বিলাপগীতৰ প্ৰাচুৰ্য্যলৈ চাই নাটকখন অসমীয়া নাটৰ প্ৰভাৱে পৰা যুক্ত বুলি ক'ব নোৱাৰি। 'বৈদেহী বিচ্ছেদ'ৰ বাহিৰেও বৰদলৈয়ে আন কেইবাখনো পৌৰাণিক নাটক আৰু মানৱ দিনৰ পটভূমি লৈ 'হেমপ্ৰভা' নামৰ আন এখন নাটকো ৰচনা কৰিছিল বুলি শুনা যায়। কিন্তু 'বৈদেহী-বিচ্ছেদ'ৰ বাহিৰে এই আটাইকেইখনেই এতিয়া হুপ্পাপা।

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা— সাহিত্যৰ আন সকলো শাখাৰ দৰে আধুনিক নাট্য-সাহিত্যৰ বিকাশতো বেজবৰুৱাৰ অৱদান কম নহয়। ধেনে-লীয়া নাটকৰ যোগেদি বেজবৰুৱাই নাট্য-সাহিত্যত প্ৰৱেশ কৰে। 'ভোনাকী'ৰ প্ৰথম সংখ্যাৰ পৰাই 'লিটিকাই' নামৰ তেওঁৰ প্ৰহসনখন প্ৰকাশ পাবলৈ ধৰে। ইয়াৰ কিছু বছৰ পাছত ১৯১৩ চনত তেওঁৰ আন তিনিখন প্ৰহসন- 'মোমল', 'পাঁচনি' আৰু 'চিকৰপতি-নিকৰপতি' প্ৰকাশ পায়। বেজবৰুৱাৰ এই আটাইকেইখন প্ৰহসনেই প্ৰচলিত সাধুকথাৰ ভিত্তিত ৰচিত আৰু সেইবাবে এইবোৰৰ কাহিনী আমাৰ বাস্তৱ জীৱনৰ পৰা বহু আঁতৰত। নাটক কেইখনত বেজবৰুৱাই চৰিত্ৰৰ বিসংগতিমূলক কথা আৰু কাৰ্য্যৰ দ্বাৰা একোটা পৰিস্থিতিৰ উদ্ভৱ কৰি হাস্যৰস সৃষ্টি কৰিছে। তেওঁৰ প্ৰহসনসমূহৰ ভিতৰত 'লিটিকাই'কেই উকুঠ বুলি ক'ব পাৰি। অৱশ্যে, 'লিটিকাই'তো শেষৰ ফালে চৰিত্ৰ-সমূহৰ ঐতিহাসিকমূলক কাৰ্য্যকলাপে নাটকখনৰ প্ৰথম আৰু শেষছোৱাৰ মাজত অলপ খেলি-মেলি মলগোৱাকৈ থকা নাই। কিন্তু 'লিটিকাই'ত প্ৰহসন-ৰচক হিচাপে বেজবৰুৱাই যি সম্ভাৱনা দাঙি ধৰিছিল পাছৰ কেইখনত সি ৰক্ষা নপৰিল। 'লিটিকাই'ৰ তুলনাত পাছৰ কেইখনৰ বস বহুপৰিমাণে সেৱকা। তথাপি, বিস্তৃত প্ৰহসনৰ ভালেমান লক্ষণ বেজবৰুৱাৰ এই নাটকেইখনত ফুটি উঠিছে। বিমল হাস্যৰসৰ যোগান ধৰাই নাটকসমূহৰ উদ্দেশ্য যেন লাগে। ঠায়ে ঠায়ে ব্যঙ্গৰ আঘাত থাকিলেও সেই আঘাত কতো তীব্ৰ হৈ ফুঠাত হাস্যৰসত বাধা জন্ম নাই। গাঁৱলীয়াজীৱনৰ সহজ-সৰল কথিত ভাষাকেই বেজবৰুৱাই এই

নাটক কেইখনত প্ৰয়োগ কৰিছে। অসম-বুৰঞ্জীৰ কাহিনী লৈ তিনিখন পূৰ্ণাঙ্গ ঐতিহাসিক নাটক ৰচনা কৰিযো বেজবৰুৱাই অসমীয়া নাটকৰ অৱয়ব পুঠ কৰিছিল। এই নাটকেইখন হ'ল, 'জয়মতী কুঁৱৰী', 'বেলিমাৰ' আৰু 'চক্ৰবৰ্ত্তীসিংহ' (১৯১৫)। এই নাটকেইখনত দৃশ্য-সমাৰোহ, স্বৰ্গতোক্তিৰ ব্যৱহাৰ আৰু চৰিত্ৰ-সৃষ্টিত খেজপীয়েৰীয়া নাটকৰ প্ৰভাৱ অতি স্পষ্ট। অৱশ্যে, দৃশ্য-বিভাজন আৰু স্বৰ্গতোক্তিৰ ব্যৱহাৰ সকলো ক্ষেত্ৰতে যুক্তিসূক্ত হৈছে বুলি ক'ব নোৱাৰি। আটাইকেইখন নাটকতে ইতিহাসৰ মূল বিষয়বস্তু আৰু চৰিত্ৰক প্ৰায়ে অৱিকৃত ভাবে ৰাখি কাব্যনিক উপকাহিনী আইবা উপবস্তুৰ যোগেদি নাট্যকাৰে মৌলিক প্ৰতিভাৰ পৰিচয় দিছে। 'বেলিমাৰ'ৰ কাহিনীত মানৱ তিনিওটা আক্ৰমণকেই সন্মুখাই লোৱা হৈছে। অসমৰ স্বাধীনতাৰ বেলি কিদৰে অস্তমিত হ'ল, তাকে নাট্যকাৰে ইয়াত দেখুৱাবলৈ প্ৰয়াস কৰিছে। নাটকখনত বহুতো বিষয়বস্তু সামৰি লোৱাত আৰু কেন্দ্ৰীয় সংঘাত এটি নথকাত ঘটনাৰ সংহতি বহুসময়ত ৰক্ষা পৰা নাই। 'বেলিমাৰ' নাটকত ভূমুক বহুৱাব চৰিত্ৰটো খেজপীয়েৰীয়াৰ 'মূৰ্খ' চৰিত্ৰৰ আৰ্হিত অঙ্কন কৰা হৈছে। 'চক্ৰবৰ্ত্তীসিংহ' নাটকত মূল বিষয়বস্তুতকৈ উপ-বস্তুৰ আধিপত্যহে লক্ষ্য কৰা যায়। বিশেষকৈ নাটকত সংযোজিত গজপুৰীয়া-উপকাহিনীটোৰ প্ৰাধান্যই মূল ঘটনাৰ সৌন্দৰ্য্য বহুপৰিমাণে হ্ৰাস কৰিছে। এই দৃশ্যসমূহত হান্সবসৰ প্ৰাক্ৰম্যই মূল বিষয় বস্তুত মন নিবদ্ধ কৰিবলৈ দৰ্শক বা পাঠকক সুবিধা নিদিয়। গজপুৰীয়া আৰু তেওঁৰ লগৰীয়াসকলৰ চৰিত্ৰ খেজপীয়েৰীয়াৰ ফলশ্ৰুতি আৰু তেওঁৰ লগৰীয়াসকলৰ আৰ্হিত গঢ় লৈ উঠিছে। নাটকখনৰ বহুতো কথা চিঠিৰ যোগেদি আগবঢ়াই নিয়াত নাটকীয় ৰস-সৃষ্টিত বাধাও জন্মিছে। ঐতিহাসিক নাটকেইখনৰ ভিতৰত বিষয় বস্তু উপস্থাপন আৰু চৰিত্ৰ সৃষ্টিৰ ক্ষালৰ পৰা 'জয়মতী কুঁৱৰী' কেই খোঁট বুলি গণিব পাৰি। বেজবৰুৱাৰ এটি উল্লেখযোগ্য সৃষ্টি হ'ল, জয়মতী কুঁৱৰীৰ ডালিৰীয়া চৰিত্ৰটো। নাগিনী ছোৱালী ডালিৰী প্ৰকৃতিৰ বুকুত ডাঙৰ হোৱা

প্ৰকৃতিৰ কনাস্বৰূপ । সৰল - আৰু মুকলিমূৰীয়া পৰ্বতীয়া গাভৰুৰ
তাই যেন প্ৰতিনিধি । এইবোৰৰ উপৰিও বেজবৰুৱাই ‘গদাধৰ’ নামৰ
এখন চ’ৰাঘৰীয়া নাটক আৰু ‘বৰবৰুৱাৰ বেতাল যষ্ঠ বিংশতি’ নামৰ
আন এখন ধেমেলীয়া নাটকো ৰচনা কৰিছিল ।

দুৰ্গাপ্ৰসাদ মজিন্দাৰ বৰুৱা (১৮৭০-১৯২৮) ।

আধুনিক নাট্যসাহিত্যৰ আদিভোগাত ধেমেলীয়া নাটকৰ ৰচক
হিচাপে দুৰ্গাপ্ৰসাদ মজিন্দাৰ বৰুৱাৰ নাম উল্লেখযোগ্য । বেজবৰুৱাৰ
‘লিটিকাই’ৰ পাছত ওলোৱা ধেমেলীয়া নাটকসমূহৰ ভিতৰত মজিন্দাৰ
বৰুৱাৰ ‘মহৰী’ (১৮৯৬) য়েই প্ৰথম । নাটকখনত বিশুদ্ধ হাস্যৰস সৃষ্টি
কৰাই নাট্যকাৰৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য যদিও নায়ক ভাদিৰামৰ যোগেদি
উনবিংশ শতিকাৰ চাকৰিৰ কাৰণে পৰি মৰা অসমীয়া ডেকাই মহৰীৰ
নিচিনা সাধাৰণ কাম একোটা সোমাই কেনেদৰে নিৰ্যাতন ভুগি-
বলগীয়া হৈছিল তাৰ আভাস দিবলৈ চেষ্টা নকৰা নহয় । কিন্তু ভাষা
আৰু পৰিস্থিতিয়ে সঞ্চাৰ কৰা হাস্যৰসত এই চেষ্টাই বাৰংবাৰ জন্মাব
পৰা নাই । সমাজ-সংস্কাৰৰ মনোভাব লৈ তেওঁ ‘নিগ্ৰো’ নামৰ আন
এখন নাটক ৰচনা কৰিছিল । সেই সময়ত বিলাতী ৰীতি-নীতি অনু-
কৰণ কৰা লোকক বাস্তৱ কৰাই এই নাটকখনৰ উদ্দেশ্য আছিল বুলি
শুনা যায় । নাটকখন এতিয়া ছপ্ৰাপা । এইখনৰ উপৰি বেণুধৰ
ৰাজখোৱাৰ ‘কলিয়ুগ’ (১৯০৪) তো তেওঁ সহযোগ কৰিছিল বুলি জনা
গৈছে । মজিন্দাৰ বৰুৱাই ‘বৃষকেতু’ (১৮৯৯) আৰু ‘শুক-দক্ষিণা’ (১৯০১)
নামৰ দুখন পৌৰাণিক নাটকো ৰচিছিল । নাটক দুখনত পৌৰাণিক
বিষয়বস্তু যথাযথ ভাবে সহজ-সৰল গদ্যত উপস্থাপন কৰা হৈছে ।
নাট্যকাৰে ইয়াত কোনো মৌলিকতাৰ পৰিচয় দিব পৰা নাই ।

পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱা :— ধেমেলীয়া নাটকৰ ৰচক হিচাপে গোহাঞি
বৰুৱাৰ কৃতিত্ব ফুটি উঠিছে ‘গাওঁবুঢ়া’ (১৮৯৭) নাটকত । উনবিংশ শতি-
কাৰ শেষভাগত ৰচিত লঘু সামাজিক নাটকৰূপে ‘গাওঁবুঢ়া’ উল্লেখ-
যোগ্য । লঘু ভাষাই নাটকখনত হাস্যৰস সৃষ্টি কৰিছে । কিন্তু তাৰ

লগতে নায়ক ভোগমনৰ জীৱনৰ অন্তৰালত কাৰুণ্যৰ ক্ষীণ স্মৃতি এটি প্ৰস্ৰাৱিত হৈ থকাত নাটকখন বেছি উপভোগ্য হৈ উঠিছে। বৃটিছ ৰাজত্বৰ আদিছোৱাত কিছুমান সুবিধাবাদী চৰকাৰী বিষয়াৰ খেচ্ছাচাৰিতাৰ কাৰণে গাওঁবুঢ়াৰ নিচিনা সাধাৰণ চৰকাৰী কৰ্মচাৰী একোজনৰ জীৱন কেনে দুৰ্বহ হৈ পৰিছিল তাৰ সুন্দৰ চিত্ৰ এটি ফুটি উঠিছে। মজিন্দাৰ বৰুৱাৰ ‘মহৰী’ৰ প্ৰভাৱ ‘গাওঁবুঢ়া’ত পৰা যেন লাগে। ভাৱ, ভাষা আদিৰ যোগেদি গাঁৱলীয়া জীৱনৰ নিখুঁত ৰূপ অঙ্কন কৰাত গোহাঞি বৰুৱাই বেছ পাৰদৰ্শিতা দেখুৱাইছে। তেওঁৰ আন দুখন ধেমেলীয়া নাটক ‘টেটোন তামুলি’ (১৯০৯) আৰু ‘ভূত নে ভ্ৰম’ (১৯২৪) প্ৰথম খনৰ তুলনাত তেনেই অনাক্ষৰণীয়। ‘ভূত নে ভ্ৰম’ প্ৰকৃততে নাটকৰ শাৰীলৈ উঠা নাই বুলিয়েই ক’ব পাৰি। সমাজ-সংসাৰ কৰাৰ উদ্দেশ্য আংগত ৰাখি সংগতিহীন কেইটামান দৃশ্য মাথোন ইয়াত একেলগ কৰা হৈছে। গোহাঞি বৰুৱা আমাৰ প্ৰথম ঐতিহাসিক নাট্যকাৰ। প্ৰথম ঐতিহাসিক নাটক ‘জয়ন্তী’ (১৯০০) ত গোহাঞি বৰুৱাৰ নাট্য-প্ৰতিভাৰ পৰিচয় নথকা নহয়। নাটকখনৰ আৰম্ভণিতে নাটকীয় উৎকণ্ঠা সৃষ্টি কৰাৰ প্ৰয়াস চকুত পৰে। অসমীয়া নাটকত পোন প্ৰথমবাৰৰ বাবে উলিওৱা নাগিনী হোৱালী জিহু চৰিত্ৰটো নাটকখনৰ এটি আকৰ্ষণ। কিন্তু দীঘলীয়া স্বগতোক্তিৰ অসামৰ্থক প্ৰয়োগ, অসংগতিয়াল দৃশ্য-সং-গোছন আদিয়ে বৰুৱাসমিলিত নাটকখনৰ গাভীয়া আৰু সৌন্দৰ্য্য হ্ৰাস নকৰাকৈ থকা নাই। তেওঁৰ আন কেইখন ঐতিহাসিক নাটক হ’ল, ‘গদাধৰ’ (১৯০৭) ‘সাধনী’ (১৯১০) আৰু ‘লাচিত বৰফুকন’ (১৯২৫)। ‘লাচিত বৰফুকন’ৰ বাহিৰে বাকী কেইখন অমিত্ৰাক্ষৰ ছন্দত ৰচিত। গোহাঞিবৰুৱাৰ ঐতিহাসিক নাটক কেইখনৰ ভিতৰত ‘জয়ন্তী’ কেই শ্ৰেষ্ঠ বুলি ক’ব পাৰি। কিন্তু ইয়াতো ইতিহাসৰ বিষয়বস্তুত কোনো নতুন দৃষ্টিভঙ্গী আৰোপ কৰাৰ চেষ্টা চকুত নপৰে। ‘সাধনী’ নাটকত দীঘলীয়া স্বগতোক্তিবোৰৰ নাটকীয় আৱশ্যকতা বিচাৰি পোৱা নাযায়। গোহাঞি-বৰুৱাই পৌৰাণিক নাটকতো হাত দিছিল। ‘ৰাণৰজা’ (১৯০৫) তেওঁৰ

একমাত্র পৌৰাণিক নাটক। পৌৰাণিক কাহিনীটো নাটকত উপস্থাপন কৰাত নাট্যকাৰে সংঘৰ্ষ প্ৰদৰ্শন কৰিব পৰা নাই। নাটকখনৰ সংলাপো ঠায়ে ঠায়ে অনাটকীয় হৈ পৰিছে। তথাপি, অসমীয়া নাটকৰ ভাৱ পূৰণ কৰাত এইবোৰ নাটকৰ ভূমিকা উল্লাই কৰিব নোৱাৰি।

বেণুধৰ ৰাজখোৱাঃ— খেমেলীয়া নাট্যকাৰ ৰূপে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰা ৰাজখোৱাই গহীন নাটকৰ বহুদূৰে নাট্য-সাহিত্যত প্ৰৱেশ কৰিছিল। ‘ৰাম-নৰসী’ৰ পাছত আধুনিক নাটকৰ আদি স্তৰৰ গহীন সামাজিক নাটকৰ নিদৰ্শন হিচাপে ৰাজখোৱাৰ ‘সেউতী-কিৰণ’ (১৮৯৪)ৰ নাম উল্লেখযোগ্য। আদিৰে পৰা অশ্লীলকৈ কৰণ হুৰ এটি বিৰাজ কৰা এই নাটকখনত এহাল যুদ্ধ, যুৱতীৰ প্ৰণয়ৰ দৰ্শন চিত্ৰ অঙ্কন কৰা হৈছে। খেমলীয়াৰ ‘ওখেলো’ নাটকৰ প্ৰভাৱ ইয়াত লক্ষ্য কৰা যায়। অসমীয়া সমাজৰ পটভূমিত প্ৰণয়ৰ কাহিনীটো উপস্থাপন কৰাত নাট্যকাৰ বৰ সফল হৈছে বুলি ক’ব নোৱাৰি। ‘দুৰ্যোধনৰ উদ্ধাৰ’ (১৯০১) আৰু ‘দক্ষয়জ্ঞ’ (১৯০৮) নামৰ পৌৰাণিক নাটক দুখনতো পৌৰাণিক কাহিনী দুটাক নাটকীয় ৰূপ দিয়াৰ বাহিৰে নাট্যকাৰৰ কোনো স্বকীয়তা চকুত নপৰে। ৰাজখোৱাৰ নাট্য-প্ৰতিষ্ঠাৰ পৰিচয় পোৱা যায় তেওঁৰ খেমেলীয়া নাটক-কেইখনত। ইয়াৰ ভিতৰত ‘কুৰি শতিকাৰ সত্যতা’ (১৯০৮) ‘লখিমী তিৰোতা’ (১৯০৯) ‘অশিক্ষিতা ঘৈণী’ (১৯১২) আৰু ‘তিনি ঘৈণী’ (১৯২৮) ত সমাজ-সংস্কাৰৰ উদ্দেশ্যে সমাজৰ সকলো লোৰ-ক্ৰটীক ব্যঙ্গ কৰি হাস্যোদ্দীপক পৰিস্থিতিৰ উদ্ভাৱন কৰা হৈছে। নাটক কেইখনৰ হাস্যৰস পৰিস্থিতিগত। ‘দৰবাৰ’ (১৯০২) ‘কলিযুগ’ (১৯০৪), ‘ধনপুৰি’ (১৯১২), ‘চোৰৰ সৃষ্টি’ (১৯৩১) আৰু ‘টোপানৰ পৰিণাম’ (১৯৩২) ত সমাজ-সংস্কাৰৰ উদ্দেশ্য পৰিলক্ষিত নহয়। কিন্তু হাস্যৰসৰ যোগান ধৰাই ইয়াত নাট্যকাৰৰ একমাত্র উদ্দেশ্য যেন লাগে। সন্তান এডৱাৰ্ডৰ ৰাজ-অধিনেত উৎসৱ উপলক্ষে বচিত ‘দৰবাৰ’ নাটকখন সাতটা দৃশ্যৰ সমষ্টি। অসমত বাস কৰা বিভিন্ন সম্প্ৰদায়ৰ দোৱান নাটকখনৰ গীত আৰু সঙ্গীত ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। ‘দৰবাৰ’ নাট্যকাৰৰ ৰাজকুন্তিৰ নিদৰ্শন।

ভাষাগত বৈশিষ্ট্য প্ৰদৰ্শন কৰি নাটকখনত হাস্যৰস সৃষ্টি কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা হৈছে।

চতুৰ্থৰ বক্তব্যঃ- আধুনিক পৌৰাণিক নাটকৰ বিকাশত চতুৰ্থৰ বক্তব্যৰ নাম বিশেষভাবে উল্লেখযোগ্য। তেওঁৰ পৌৰাণিক নাটক 'মেঘনাদবধ' (১৯২৪) আৰু 'ভিলোস্তম্ভা-সম্ভৱ' (১৯২৯) ৰ বিষয়বস্তু মাইকেল মধুসূদন দত্তৰ সেই নামৰ কাব্যৰ পৰা গ্ৰহণ কৰা হৈছে। নাটকৰ চৰিত্ৰ সমূহতো মাইকেলৰ কাব্যৰ প্ৰভাৱ অতি স্পষ্ট। অৱশ্যে, নাটকীয় প্ৰয়োজন অনুযায়ী কাব্যৰ কথা ঠায়ে ঠায়ে বাদ দিয়া হৈছে আৰু চৰিত্ৰ-সংখ্যাও কিছুপৰিমাণে হ্ৰাস কৰা হৈছে। গৈবিশ হ্ৰস্বত বৰ্ণিত এই নাটক দুখনৰ সাৱলীল সংলাপ আকৰ্ষণৰ অন্যতম কাৰণ। 'মেঘনাদ-বধ'ক নাট্যাকাৰে অমিত্ৰাক্ষৰ হ্ৰস্বত বৰ্ণিত প্ৰথম অসমীয়া নাটক বুলি কৈছে যদিও ইয়াৰ আগেয়ে অমিত্ৰাক্ষৰ হ্ৰস্ব অসমীয়া নাটকৰ উদাহৰণ নথকা নহয়। নাটকীয় গুণৰ ফালৰ পৰা 'ভিলোস্তম্ভা-সম্ভৱ'ক 'মেঘনাদ-বধ' উচ্চ পৰ্যায়ৰ নাটক। 'ভিলোস্তম্ভা-সম্ভৱ'ক প্ৰকৃততে কাব্য বুলিয়েই ল'ব পাৰি। নাটকখনত গীতৰ প্ৰাধান্য মন কৰিবলগীয়া। বক্তব্যৰ আন এখন পৌৰাণিক নাটক 'ৰাজৰি' (১৯৩৭)। হৰিচন্দ্ৰ বজাৰ উপন্যাসটোক ইয়াত নাটকীয় ৰূপ দিয়া হৈছে। চৰিত্ৰাক্ষৰ আৰু পৰিস্থিতি-সৃষ্টিত আগৰ নাটকদুখনৰ আকৰ্ষণ 'ৰাজৰি'ত নাই। আৱণীয় উপন্যাসৰ সাধু এটাৰ আলম লৈ বক্তব্যই 'ভাগ্য-পৰীক্ষা' (১৯১৫) নামৰ লবু কমেদি এখনো বচনা কৰিছিল। নাটকখনত আমাৰ মাহুছে সাধাৰণতে সকলো ক্ষেত্ৰতে বিশ্বাস কৰা ভাগ্য-বলক লৈ আমোদজনক পৰিস্থিতি এটা সৃষ্টি কৰিবলৈ বিচৰা হৈছে। কিন্তু অস্বাভাৱিক ঘটনা আৰু চৰিত্ৰৰ সমাবেশ নাটক-খনৰ বাস্তৱতা বহু পৰিমাণে হ্ৰাস কৰিছে। 'বিয়া-বিলে,' 'যোগল বিজয়,' 'আহোম সন্ধ্যা' আদিকে ধৰি আম কেইখনমান নাটকো তেওঁ বচনা কৰি থৈ গৈছে।

নবীন চন্দ্ৰ বৰুৱাঃ- ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰতে আবহ নাগাৰিক কৰ্মবীৰ নবীন চন্দ্ৰ বৰুৱালৈয়ে সাহিত্যৰ বিভিন্ন দিশতো বৰঙনি দি গৈছে। তেওঁৰ 'গৃহলক্ষী'

[১৯১১] পাৰিবাৰিক সমস্যা লৈ বচনা কৰা প্ৰথম অসমীয়া নাটক। নাটকখনত আদৰ্শ গৃহিনীৰ চিত্ৰ এটি অঙ্কন কৰা হৈছে। স্বামীৰ সকলো অত্যাচাৰ নীৰবে সহ্য কৰি ঘৰখন নিয়াৰিকৈ চলাই নিবলৈ চেষ্টা কৰা এগৰাকী হুলস্থূল নারীৰ চৰিত্ৰ ইয়াত দাঙি ধৰা হৈছে। বৰদলৈৰ আন এখন নাটক 'কৃষ্ণ-লীলা' (১৯৩৩) পৌৰাণিক বিষয়বস্তুক লৈ ৰচিত। **ৰাধাকান্ত সন্দিকৈ** (১৮৮০-১৯৭২) :- ৰাধাকান্ত সন্দিকৈৰ একমাত্ৰ নাটক 'মূলা গাভৰু' (১৯২৪) পাঁচ অঙ্কীয়া ঐতিহাসিক নাটক। পাঠানৰ সৈতে হোৱা বহুত আক্ৰমণ সেনাপতি চাও ফাচেংমুঙৰ মৃত্যু হোৱাত চাও ফাচেংমুঙৰ পত্নী মূলগাভৰুৱে স্বামী হত্যাৰ প্ৰতিশোধ ল'বলৈ শত্ৰুৰ বিনুদ্ধে অসাম বিক্ৰমেৰে ৰণ কৰি প্ৰাণত্যাগ কৰাৰ ঘটনা নাটকত দেখুওৱা হৈছে। ঐতিহাসিক ঘটনাৰ লগতে কনচেন, জয়ন্তী, চুফেন আৰু ললিতাক লৈ এটি প্ৰণয়সংক্ৰান্ত উপকাহিনী সংযোগ কৰা হৈছে আৰু প্ৰকৃততে এই উপকাহিনীটোৱেই নাটকখনৰ আকৰ্ষণৰ বাই কাৰ্য্য হৈ পৰিছে। উপকাহিনীৰ সৈতে জড়িত জয়ন্তীৰ চৰিত্ৰটো বেছ সজীৱ আৰু আকৰ্ষণীয়। ঐতিহাসিক নাটক হ'লেও নাটকখনৰ সংলাপ পদ্য আৰু গদ্য উভয়তে দিয়া হৈছে।

দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা:- বিশ শতিকাৰ মাঝামাঝিত পৌৰাণিক নাটক ৰচোঁতা হিচাপে দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মাৰ নাম উল্লেখযোগ্য। শৰ্মাৰ 'পাৰ্থ পৰাজয়' (১৯০৯) বহুদিনলৈকে অসমীয়া মঞ্চৰ আদৰ্শ বস্তু আছিল। নাটকীয় কলা-কৌশলৰ ফালৰ পৰা 'পাৰ্থ পৰাজয়' তকৈ 'বালী বধ' অধিক সাৰ্থক সৃষ্টি বুলি ক'ব পাৰি। 'বালী-বধ'ৰ বিষয়বস্তু ৰামায়ণৰ কিঙ্কিৰ্ণ কাণ্ডৰ অন্তৰ্গত। কিন্তু নাটকীয় পৰিস্থিতিৰ অৰ্থে নাট্যকাৰে ৰামায়ণত নথকা দুই-এটা কথা সংযোজন কৰিছে। নাটকখনৰ আৰম্ভণিতে বালীয়ে তপস্যা কৰি বৰ লাভ কৰা দশাত নাটকীয় উৎকণ্ঠাৰে সৃষ্টি হৈছে। মূল চৰিত্ৰ-সমূহত ৰামায়ণৰ পৰা আঁতৰি অহাৰ নাইবা কোনো নতুনক আৰোপ কৰাৰ চেষ্টা নাট্যকাৰে কৰা নাই। 'পাৰ্থপৰাজয়'ৰ বিষয়বস্তু মহাভাৰতৰ পৰা লোৱা হৈছে। কিন্তু চৰিত্ৰাঙ্কনত নাট্যকাৰৰ কল্পনা-শক্তিৰ পৰিচয় আছে।

অম্বিকাগিৰী ৰায়চৌধুৰী :— কবি আৰু বলিষ্ঠ গদ্য-লেখক হিচাপে প্ৰখ্যাত ৰায়চৌধুৰীয়ে নাটক-ৰচনাতো জাত দিছিল। ১৯০৮ চনত তেওঁ 'বন্ধিনী ভাৰত' নামৰ নাটক এখন ৰচনা কৰে। বিদেশী শাসন-কৰ কৰাল আঁসৰ পৰা ভাৰতক উদ্ধাৰ কৰাৰ কাৰণে ভাৰতবাসীক জাগ্ৰত কৰাই ইয়াৰ উদ্দেশ্য আছিল। অভিনয় চলি থকা অৱস্থাতে নাটকখন পুলিচে তফাৎ কৰে। ইয়াৰ কেইবছৰমান পাছতেই অৰ্থাৎ ১৯১১ চনত মহাভাৰতৰ কাহিনী লৈ তেওঁ 'জয়দ্রথ বন' (১৯৬১) নামৰ পাঁচ অঙ্কীয়া পৌৰাণিক গীতি-নাট্য এখন ৰচনা কৰে। 'চোকৰা'ৰ মুখত দিয়া গীত-সমহলৈ চাই নাটকখন যাত্ৰা-নাট্য হিচাপে ৰচিত হৈছিল বুলি ধৰিব পাৰি। অসমৰ মঞ্চত বঙালী নাটকৰ পৰিৱৰ্তে অসমীয়া নাটকৰ প্ৰচলন কৰাই এই নাটক ৰচনাৰ উদ্দেশ্য আছিল। পৌৰাণিক নাটক হ'লেও ৰায়-চৌধুৰীৰ বিপ্লবী মনটোৱে ইয়াতো ভূমুকি নমৰাকৈ থকা নাই। 'ভক্ত গৌৰৱ' নামৰ আন এখন গীতি-নাট্য তেওঁ ৰচনা কৰিছিল। অসমৰ ইহুৱৰ পৰা সিমূৰলৈ এই ত্ৰয়োধন নাটকৰ অভিনয় হৈছিল। 'চেতনা'ত 'বিশ্বনাট্য' (১৯১৯) নামৰ ৰায়-চৌধুৰীৰ এখন একাঙ্কিকাও প্ৰকাশ পাইছিল। 'আৱাহন'ত প্ৰকাশ পাবলৈ লোৱা জাতীয় ভাবাপন্ন নাটক 'কলাগময়ী' [১৯১১, ১৯১৪] অসম্পূৰ্ণ অৱস্থাত থানি গ'ল।

ইন্দ্ৰেশ্বৰ বৰঠাকুৰ :— অভিনেতা হিচাপে সুখ্যাতি অৰ্জন কৰা ইন্দ্ৰেশ্বৰ বৰঠাকুৰৰ 'শ্ৰীবংশ-চিন্তা' (১৯২৭) এখন তুৰ্দ্দীৰ্ঘ পৌৰাণিক নাটক। কাহিনীৰ দৈৰ্ঘ্যৰ কাৰণে নাটকখন বহুদূৰত অভিনয় কৰা টান হৈ পৰে। মূল ঘটনা কালীদাসী মহাভাৰতৰ পৰা গ্ৰহণ কৰিলেও বিদ্যৱন্ত নিৰ্মাণত নাট্যকাৰে নিজস্ব প্ৰতিভাৰ পৰিচয় দিবলৈ সক্ষম হৈছে। সাৰ্বক্ৰমিক অমিত্ৰাক্ষৰ ছন্দত ৰচনা কৰা 'শ্ৰীবংশ-চিন্তা'ৰ সাৱলীল সংলাপে নাটকখনক বিশেষ মৰ্যাদা দান কৰিছে। নাটকখনৰ চৰিত্ৰ-সৃষ্টিত সংস্কৃত নাটকৰ প্ৰভাৱ লক্ষ্য কৰা যায়।

কীৰ্ত্তিনাথ বৰদলৈ (১৮৮৭-১৯৫২) :— পুথক মৃষ্টিনাথ বৰদলৈৰ সৈতে

লগ লাগি ৰচনা কৰা কীৰ্ত্তিনাথ বৰদলৈৰ চাৰিখন ৰূপকধৰ্মী নাটকে অসমীয়াত এই শ্ৰেণী নাটকৰ অভাৱ পূৰণত যথেষ্ট সহায় কৰিছে। এই নাটকেইখন হ'ল, 'বাসন্তীৰ অভিষেক' (১৯২৯), 'নুইত কোঁৱৰ' (১৯৩০) 'সুৰ বিজয়' (১৯৩৪) আৰু 'মেঘাবলী' (১৯৫২)। নাটকেইখনত অসমৰ প্ৰাকৃতিক সম্পদ আৰু সুৰ-তালত মাননীয় গুণ আৰোপ কৰি সেইবোৰক জীৱন্ত চৰিত্ৰৰূপে অৱতীৰ্ণ কৰোঁৱা হৈছে। 'বাসন্তীৰ অভিষেক'ত ঋতুৰাগী বসন্তক আদৰি অনা হৈছে। 'নুইত কোঁৱৰ'ত ব্ৰহ্ম-পুত্ৰক কোঁৱৰ ৰূপে কল্পনা কৰি সুন্দৰ কাহিনী এটি সাজি উলিওৱা হৈছে। ৰাগ-ৰাগিনীক চৰিত্ৰৰূপে অঙ্কন কৰা 'সুৰ-বিজয়'ত প্ৰাচীন কামৰূপী সঙ্গীতৰ মাহাত্ম্য প্ৰকাশ পাইছে। সঙ্গীতৰ প্ৰাধান্যলৈ চাই এই আটাই কেইখনকে গীতিনাট আখ্যা দিব পাৰি। জয়ন্তীয়া ৰাজ্যক লৈ কাহিনী ৰচনা কৰা 'মেঘাবলী'ত আগৰ কেইখনৰ তুলনাত গীতৰ সংখ্যা কমিছে। কীৰ্ত্তিনাথ বৰদলৈয়ে সুকীয়া ভাবে ৰচনা কৰা শিশু-পোষোণী নাটক চাৰিখনৰ নামো এই প্ৰসঙ্গতে ল'ব পাৰি। এই কেইখন হ'ল, 'অৱলম্বন' (১৯৩৮), 'ভক্ত প্ৰজ্ঞান' (১৯৪৯), 'ব'ৰাগী' (১৯৫৪) আৰু 'শিশুগান্ধী' (১৯৬৩)।

পদ্মধৰ চলিহা :— ধেনেলীয়া নাট্যকাৰৰূপে পদ্মধৰ চলিহাৰ সুখ্যাতি আছে। তেওঁৰ প্ৰথমখন প্ৰহসন 'নিমন্ত্ৰণ' (১৯১৭)ত কেইজনমান তথা-কথিত পণ্ডিতৰ জ্ঞান, বুদ্ধিক লৈ ৰং ৰ কৰা হৈছে। ৰাজ্য থাকিলেও তাৰ আঘাত ক'তো তীব্ৰ নোহোৱাত হাস্তবসত বাধা পৰা নাই। দ্বিতীয়খন প্ৰহসন 'কেনে মজা' (১৯২৩)ত এহাল স্বামী-স্ত্ৰীৰ ধন খটাৰ উপায়ে হাস্তবসাতক পৰিস্থিতিৰ উদ্ভৱ কৰিছে। সঙ্গীত-বহুলতা তেওঁৰ নাটক দুখনৰ এটি উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য। 'কেনে মজা'ক নাট্যকাৰে নিজেই গীত-নাট্য বুলি কৈ গৈছে।

মুক্তিনাথ কলিতা :— ঔপন্যাসিক হিচাপে খ্যাত মুক্তিনাথ কলিতাই সৰু বৰ কেইবাখনো নাটক ৰচনা কৰি নাট্যসাহিত্যৰ পৰিপূৰ্ণ সাধনতো সহায় কৰিলে। তেওঁৰ 'সতীৰ ডেউ' (১৯৩১) সৰ্বজনবিদিত জয়ন্তী

কাহিনীৰ নাট্যৰূপ। কিন্তু গোহাঞি বকৰা আৰু বেজবৰুৱাৰ একে বিষয়বস্তুক লৈ ৰচিত নাটকৰ দৰে ভয়মতীৰ মূহুৰ্ত্তে কলিতাই নাটকৰ সাধৰণি মৰা নাই। সেইখিনিহে নাটকৰ কাহিনীক শীৰ্ষবিন্দুত উপনীত কৰাই গদাধৰৰ সিংহাসন লাভলৈকে কাহিনী আগবঢ়াই নিছে। গোহাঞি বকৰা আৰু বেজবৰুৱাৰ আৰ্হি লৈ কলিতায়ো এই নাটকত নগা চৰিত্ৰৰ সমাবেশ কৰিছে। ল'ৰাবজাৰ চৰিত্ৰটোত এটি সুকীয়া দৃষ্টি আৰোপ কৰাৰ চেষ্টা পৰিলক্ষিত হয়। পৌৰাণিক নাটক 'অগ্নি পৰীক্ষা' (১৯৩৭)ত কলিতাই বামায়ণক ছবছতাবে অনুকৰণ নকৰি বিষয়বস্তু নিৰ্মাণ আৰু চৰিত্ৰ-সৃষ্টিত কল্পনাৰ বোল সানি নাটকখন ৰসাল কৰি তুলিবলৈ চেষ্টা কৰিছে। তেওঁৰ তিনিখন লঘু নাটক—'পোহনীয়া কুকুৰ' (১৯৪৬) 'নগৰৰ বিহুভলী' (১৯৪৬) আৰু 'কীটক বধ' (১৯৫০)ত সমসাময়িক সমাজৰ চিত্ৰ একোটি পোতা যায়। কলিতাৰ আন এখন সামাজিক নাটক 'পৰাচিত' (১৯৪২)।

শৈলধৰ ৰাজখোৱা :— ৰাজখোৱাৰ প্ৰথম নাটক 'দিগ্ভাৱতী' (১৯১৮) কালিদাস সম্পৰ্কে প্ৰচলিত কিংবদন্তিক লৈ ৰচিত। নাটকখনে নকত সাক্ষা লাভ কৰিছে যদিও সেই সময়ৰ ভাৰতীয় পৰিবেশ এটি ফুটাই তোলাত নাট্যকাৰ কৃতশাৰ্থ হৈছে বুলি ক'ব নোৱাৰি। ঐতিহাসিক নাটক 'স্বৰ্গদেও প্ৰতাপসিংহ' (১৯৫৩)ত নাট্যৰস সৃষ্টিৰ কাৰণে ৰাজখোৱাই ঠায়ে ঠায়ে ইতিহাসৰ পৰা আঁতৰি আহিছে। ইতিহাসত যিবোৰ চৰিত্ৰৰ বিষয়ে বিশেষ জনা নাথায়, সেইবোৰৰ ওপৰতহে নাট্যকাৰে গুৰু দিয়া দেখা গৈছে। নাম-ভূমিকাত থকা প্ৰতাপসিংহ উজ্জল ভাবে দেখা দিয়া নাই। লাৰ্ক চোবাংচোৱাৰ কাৰ্য্যকলাপেহে নাটকত আধাঙ্গ লাভ কৰিছে। পৰিবেশ গহীন হ'লেও নাটকখন কমেদি শ্ৰেণীতেই পেলাব পাৰি। ৰাজখোৱাৰ আন দুখন মৌলিক নাটক 'দেহবানী' আৰু 'শকুন্তলা' অপ্ৰকাশিত হৈয়ে আছে।

বিজয়সেন গগৈ (১৮৯৪-১৯৮২) :— এইজন-লেখক হিচাপে বিজয়সেন গগৈৰ এখন সুকীয়া আসন আছে। 'কুকুৰীকলাৰ আঠমজলা' (১৯১৮) আৰু

‘বিয়া-বিপৰ্যায়’ (১৯২৫) নামৰ খুহুতীয়া নাটক দুখনে মহন্তক নাট্যকাৰ ৰূপে প্রতিষ্ঠিত কৰে। প্ৰথমখন শত্ৰুৰেৰে ঘৰলৈ আঠমঙলা খাবলৈ যোৱা কুকুৰীকণা ভোঁৱাইক লৈ প্ৰচলিত সাধুকথাৰ ভিত্তিত ৰচিত। ‘বিয়া-বিপৰ্যায়ত’ত সম্ভৱ বছৰীয়া বৃদ্ধ এজনে যুৱতী ছোৱালী এজনীক পত্নীৰূপে লোৱাৰ ফলত উদ্ভৱ হোৱা পৰিস্থিতি এটি দাঙি ধৰা হৈছে। নাটকখনৰ সামাজিক উদ্দেশ্য এটি নথকা নহয়। দুয়োখন নাটকেৰে হাস্যৰস ঘাইকৈ পৰিস্থিতিগত। এই দুখনৰ বাহিৰেও মহন্তই ‘এটা চুৰট’ ‘টিপচহী,’ ‘ভোটৰ বগৰ’ ‘মেলটাৰি,’ ‘নিবোকা বজা’ টেঙৰ ভেঙৰ’ ‘চেঁচা ঘুৰ’ ‘লেক-লোলানি,’ ‘ব’ন ফটকাৰ,’ ‘অচিন কাঠৰ ঠোৰা’ আদি ভালেমান ক্ষুদ্ৰ ক্ষুদ্ৰ নাট ৰচনা কৰি দৰ্শক-পাঠকক ঠাহিৰ খোৰাক যোগাই আহিছে। মহন্তৰ গহীন নাটকৰ ভিতৰত পৰে, ‘বৈদেহী-বিয়োগ’ (১৯৫০), ‘প্ৰচ্ছন্ন পাণ্ডৱ’ (১৯৫৬) আৰু ‘বলিচলন’ (১৯৫৬)। তিনিওখনেই পৌৰাণিক। গহীন নাটকতো তেওঁ মেমেলীয়া পৰিবেশ সৃষ্টি কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা চকুত পৰে। ঠায়ে ঠায়ে লঘু দৃশ্যৰ মাত্ৰাধিকাই গহীন পৰিবেশ লাঘৱ নকৰা বলিও ক’ব নোৱাৰি। ‘বৈদেহীবিয়োগ’ আৰু ‘প্ৰচ্ছন্ন পাণ্ডৱ’ত অক্ষীয়া নাটৰ প্ৰভাৱ লক্ষ্য কৰা যায়। নাটক দুখন ভাওনা আৰু থিয়েটাৰ উভয়েৰে উপযোগীকৈ ৰচনা কৰা হৈছে। ‘চৰণধূলি’ (১৯৫৫) তেওঁৰ আন এখন ভক্তিমূলক একাঙ্কিকা।

পঞ্জিকদিন আহমদঃ-অভিনেতা পণ্ডিতদিন আহমদৰ ‘জুলেনাৰ’ (১৯২৪) এখন মঞ্চ-সফল নাটক। মোগল-সম্ৰাট আকবৰৰ ৰাজত্বকালৰ এটি ঘটনাক লৈ নাটকখন ৰচনা কৰা হৈছে। আকবৰৰ পুত্ৰ চেলিম আৰু প্ৰধান সেনাপতি বামসিংহৰ পাৰস্পৰিক ষ্টাৰ ফলত চেলিমে মোগল ৰাজত্ব-বাৰত আশ্ৰয় দিয়া এগৰাকী ইৰানী ৰূপহী গাভৰু কেনেদৰে ৰাজ-কোপত পৰি মৃত্যুদণ্ডৰে দণ্ডিত হ’ল তাকে নাটকখনত দেখুৱা হৈছে। বলিষ্ঠ সংলাপ নাটকখনৰ বৈশিষ্ট্য। ঠায়ে ঠায়ে আৰবী আৰু পাৰ্চী শব্দৰ প্ৰয়োগে উপযুক্ত পৰিবেশ সৃষ্টিত সহায় কৰিছে। চৰিত্ৰৰ বৈপ-ৰীতা নাটকখনৰ আকৰ্ষণৰ অন্যতম কাৰণ। ‘জুলেনাৰ’ত দেখুওৱা সম্ভাৱনা

তেওঁৰ আন এখন নাটক 'সিদ্ধবিজয়'ত বক্ষা নপৰিল। চাকলাকৰ ঘটনাৰ সন্মিলনে ইয়াত কাহিনীৰ পৰিপতি অস্বাভাৱিক কৰি তুলিছে।

কমলানন্দ ভট্টাচাৰ্য্য (১৮৯৭-১৯৫১) :— কমলানন্দৰ প্রকাশিত চাৰিখন নাটকৰ ভিতৰত 'নগাকোঠাৰ' (১৯৩৬) এখন সুদীৰ্ঘ ঐতিহাসিক নাটক। চুপিন্ধাৰ নিবাসিত কুণ্ডলীৰ পুত্ৰ কনছে বা নগাকোঠাৰৰ সাহস, বীৰ্য আৰু স্বদেশপ্ৰেম নাটকখনৰ প্রধান বিষয়বস্তু যদিও আন বহুতো সামাজিক সমস্যাৰ সমাবেশে নাটকৰ কাহিনী শীঘ্ৰে আৰু জটিল কৰি তুলিছে। প্রতিশোধ লাভৰ লৈয়ে নাটকৰ কাহিনী আগবঢ়িছে আৰু ইয়াত বৈভৱ দেউড়িৰ দৰে হত্যা, আত্মহত্যা, চমুবেশ আদিকে ধৰি বহুতো চাকলাকৰ আৰু আকস্মিক ঘটনা অন্তৰ্ভুক্ত হৈছে। আনকি, বহুৰ আগত নিজৰ জিভা নিজে কাটিদিয়াৰ নিচিনা লোমহৰ্ষক দৃশ্যও ইয়াত সংযোগ কৰা হৈছে। নাটকখনৰ সংলাপ গছত দিয়া হৈছে যদিও সি প্রকৃততে কাব্যিক গদ্য আৰু এই কাব্যিক আবেদনেই নাটকখনৰ প্রধান আকৰ্ষণ। কমলানন্দৰ আন তিনিওখন নাটকেই পৌৰাণিক। বিষয়বস্তুৰ ফালৰ পৰা 'অৱসান' (১৯৩৬) আৰু 'চিদ্ৰাকলা' (১৯৫৬)ত কোনো নতুনৰ পৰিলক্ষিত নহ'লেও 'নগাকোঠাৰ'ৰ নিচিনাকৈ এক কাব্যিক সংবেদন এই দুখন নাটকতো বিশেষত্ব। 'সান্ত্বিতী' (১৯৫৬) দুইটা দৃশ্যত সম্পন্ন এখন একাধিকাসব্দৰ।

নকুল চন্দ্ৰ ভূঞা (১৮৯১-১৯৬২) :— ঐতিহাসিক নাট্যকাৰ ৰূপে নকুল চন্দ্ৰ ভূঞা সুপৰিচিত। তেওঁৰ 'বদন বৰফুকন' (১৯২৭) আৰু 'চন্দ্ৰকান্ত সিংহ' (১৯৩৮) আহোম ৰাজত্বৰ অতি পুৰণোগুণ অধ্যায়টোক লৈ ৰচিত। 'বদন বৰফুকন'ত বদন আৰু পূৰ্ণানন্দৰ অৰিয়া-অৰিৰ ফলত অসমলৈ মানৱ আগমন আৰু শেষত ৰজাধৰীয়া চিপাহীৰ হাতত বদনৰ মৃত্যু দেখুৱা হৈছে। 'চন্দ্ৰকান্ত সিংহ'ৰ বিষয়বস্তু, অসমৰ শেষ স্বাধীন নৃপতি চন্দ্ৰকান্ত সিংহৰ ৰাজত্বকালত মানৱ আত্মত্যাগ আৰু মানৱ হাতত চন্দ্ৰকান্তৰ পৰাজয়। ঐতিহাসিক বিষয়বস্তু আৰু মূল চৰিত্ৰসমূহৰ ক্ষেত্ৰত নাট্যকাৰে বুৰঞ্জীৰ পৰা অকণো ভ্ৰান্তিৰ অহা নাই। চমুবেশৰ নাটকৰে

শেষত নাট্যকাৰৰ অন্তৰত থকা স্বদেশ প্ৰেমৰ ভাবটো স্পষ্টভাৱে ওলাই পৰিছে। জুঞ্জাৰ আৰম্ভণন ঐতিহাসিক নাটক 'বিদ্ৰোহী মৰাণ' (১৯৩৮) আৰু 'মুমলী কুঁৱৰী' (১৯৬১)। প্ৰথমখন মোয়ামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ আধাৰত প্ৰতিষ্ঠিত আৰু দ্বিতীয়খন মণিপুৰৰ বজাই সহায় প্ৰাৰ্থনা কৰি আহোম বজালৈ আগবঢ়োৱা গাভৰু মুমলীক লৈ ৰচিত। এই কেইখনৰ বাহিৰেও তেওঁৰ দুই-এখন নাটকৰ টুকুৰা আলাচনীৰ পাতত সিঁচৰতি হৈ আছে বুলি শুনা যায়।

দৈৱচন্দ্ৰ তালুকদাৰ (১৯০০-১৯৬৭) : নাট্যকাৰ হিচাপে দৈৱচন্দ্ৰ তালুকদাৰৰ বিশিষ্টতা প্ৰকাশ নাপালেও চাৰিখন ঐতিহাসিক নাটক আৰু 'অসম-প্ৰতিভা' কে ধৰি কেইবাখনো সামাজিক নাটক ৰচনা কৰি তেওঁ নাট্য-সাহিত্যৰ অৱয়ব পুৰৈ কৰিছে। 'অসম-প্ৰতিভা' (১৯২৪) প্ৰকৃত অৰ্থত সামাজিক নাটকো নহয় আৰু ঐতিহাসিক নাটকো নহয়। নাটকখনত শত্ৰু-মাধৱকে ধৰি কিছুমান লোকৰ কাৰ্য্যকলাপৰ দৃশ্য সংযোগ কৰা হৈছে। নাটকীয় গুণ ইয়াত বৰ কম। চবিত্ৰ-ৰূপায়ণ আৰু নাটকীয় পৰিস্থিতিৰ ফালে নাট্যকাৰে বৰকৈ চকু দিয়া নাই যেন লাগে। তালুকদাৰৰ ঐতিহাসিক নাটক কেইখনৰ ভিতৰত 'বামুনীকোঁৱৰ' (১৯২৯) কে শ্ৰেষ্ঠ বুলি ক'ব পাৰি। আহোম আৰু কছাৰী বজাৰ সংঘৰ্ষক লৈ নাটকখন ৰচনা কৰা হৈছে। প্ৰতিশোধ ভাবক লৈ নাটকৰ কাহিনী আগবাঢ়িছে আৰু সেইকালৰ পৰা ইংৰাজী বিতৰ্ক ট্ৰেজেদিৰ লগত ইয়াৰ কিছু মিল আছে। কিন্তু স্থল থকা স্বত্বেও প্ৰতিশোধকাৰী সকলৰ মানসিক সংঘাত ফুটাই তুলিব নোৱাৰাত সেই শ্ৰেণী নাটকৰ বাবে আৱশ্যকীয় গুণৰ ইয়াত অভাৱ পৰিলক্ষিত হৈছে। বামুনী কোঁৱৰক নাটকৰ নাম-ভূমিকাত ৰখা হৈছে যদিও আচলতে নাটকখনত প্ৰাধান্য লাভ কৰিছে জ্যাওখামুখিহে। আন কেইখন ঐতিহাসিক নাটক 'হৰদত্ত' (১৯৩৫), 'ভাস্কৰবৰ্মা' (১৯৫১) আৰু 'বাধা-কল্পিত' (১৯৬৩)তো কাহিনী-ৰচনা আৰু চবিত্ৰ-ৰূপায়ণত নাট্যকাৰৰ দুৰ্বলতা চকুত পৰে। ইতিহাসৰ কালে বিশেষ মনোযোগ নিদিয়াত ঠাৱে ঠাৱে কাল-বিৰোধ দোষো ঘটিছে।

ভালুকদাৰৰ সামাজিক নাটকৰ ভিতৰত ‘বিপ্লব’ (১৯৩৭), ‘বেগু’ (১৯৫০) আৰু ‘লহঙা’ (১৯৫৫)ৰ নাম উল্লেখ কৰিব পৰা যায়।

প্ৰসন্ন লাল চেঁধুৰী :— অগ্নি-কবি প্ৰসন্ন লাল চৌধুৰীৰ একমাত্র ঐতিহাসিক নাটক ‘নীলাম্বৰ’ (১৯১৬)ৰ কাহিনী কমতাপুৰ ৰাজ্যৰ পতন। আদিৰে পৰা অস্থূলকৈ সম্পূৰ্ণভাবে গহীন পৰিবেশ বিবাক্ত কৰা কৰুণ বসন্তক এই নাটকখনৰ কাহিনীৰ মূল উপভাষা হৈছে ঐতিহাসিক পুৰণ। নাটকৰ ভাবস্থিতিতে নন্দই বৰ্ত্তা নীলাম্বৰ, মাতী শচীপাত্ৰ আৰু সমস্ত ব্ৰাহ্মণ ভাতিৰ ওপৰত প্ৰতিশোধ লোৱাৰ যি সঙ্কল্প গ্ৰহণ কৰিছে তাকে লৈ কথাবস্তু আগবঢ়াই নিয়া হৈছে। নন্দ-ঐতিহাসিকৰ এক বৃন্দ অগ্নিকুণ্ড। নন্দৰ চৰিত্ৰটো ৰেণুপীয়েৰৰ ‘ওথেলো’ নাটকৰ আয়াগো চৰিত্ৰৰ আৰ্হিত গঢ় দিয়া হৈছে। ঐতিহাসিক চৰিত্ৰৰ ভিতৰত শচীপাত্ৰৰ চৰিত্ৰটো আকৰ্ষণীয়। শচীপাত্ৰৰ মানসিক সংঘাত কুটাই তোলাত নাট্যকাৰ বহু পৰিমাণে কৃতকাৰ্য হৈছে। চৌধুৰীৰ ‘অপেন্ধৰী’ (১৯৬৩) অলৌকিক বিষয়বস্তু, সম্পন্ন এখন কপক নাটক।

জ্যোতি প্ৰসাদ আলৰহালা :— অসমীয়া নাট্যসাহিত্যত জ্যোতি প্ৰসাদৰ এখন সুকীয়া আসন আছে। চৈধ্য বছৰ বয়সতে ৰচনা কৰা পৌৰাণিক নাটক ‘শোণিত-কুঁৱৰী’ (১৯২৫)তেই জ্যোতিপ্ৰসাদৰ নাট্য-প্ৰতিভাৰ পৰিচয় পোৱা যায়। নাটকীয় কৌতূহল সম্পূৰ্ণৰূপে অক্ষুণ্ণ ৰাখি পৌৰাণিক কাহিনীটো উপস্থাপন কৰাত নাট্যকাৰে বৰ দক্ষতা দেখুৱাব পৰা নাই যদিও ‘শোণিত-কুঁৱৰী’ কেইবাটাও কাৰণে অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত এখন উল্লেখযোগ্য নাটক। নাট্যকাৰে নিজেই ইয়াক ‘অসমীয়া সঙ্গীত বুৰঞ্জীৰ এটা আটাইতকৈ লাগতিয়াল পাত’ বুলি কৈ গৈছে। অসমীয়া সংস্কৃতিৰ পূজাৰী জ্যোতিপ্ৰসাদে বৰমঞ্চত অসমীয়া বপুৱা সঙ্গীত আৰু সুৰৰ প্ৰচলনৰ গুৰুত্ব অস্বীকাৰ কৰি ‘শোণিতকুঁৱৰী’ৰ যোগেদি পোনপ্ৰথমে তাক বৰমঞ্চৰ জায়া আসনত প্ৰতিষ্ঠিত কৰে। আকৰ্ষকীয় পৰিবেশ সৃষ্টি কৰাৰ কাৰণে নাটকত দীঘলীয়া মঞ্চ-নিৰ্দেশৰ ব্যৱস্থা অসমীয়া নাটকৰ ভিতৰত ‘শোণিত-কুঁৱৰী’তেই প্ৰথমে দেখা যায়। কাব্যিক আবেদন ৰে

নাটকৰ আকৰ্ষণৰ অন্যতম প্ৰধান কাৰণ সেইটো ‘শোণিত-কুঁৱৰী’ তেই প্ৰথমে উপলব্ধি কৰা হয়। দ্বিতীয়খন নাটক ‘কাৰেঙৰ লিগিৰী’ (১৯৩৭) জ্যোতিপ্ৰসাদৰ নাট্য-প্ৰতিভাৰ শ্ৰেষ্ঠ নিদৰ্শন। ‘শোণিত কুঁৱৰী’ত জাতীয় গীত-মাতক প্ৰতিষ্ঠিত কৰি জ্যোতি প্ৰসাদে সামাজিক সচেতনতাৰ যি পৰিচয় দিলে তাৰেই এক বহল আৰু স্পষ্টে কণ পাওঁ ‘কাৰেঙৰ লিগিৰী’ত। মহাযুগীয়া চাকলাকৰ বিষয়বস্তুক লৈ নাটকখন ৰচিত হ’লেও জ্যোতি প্ৰসাদে সেই বিষয়বস্তুৰ মাজেদি আধুনিক সমাজত গুৰনি আৰু নতুনৰ মাজত উদ্ভূত হোৱা সংঘাতৰ চিত্ৰ ইয়াত প্ৰতিফলিত কৰিছে। নাটকীয় কলাকৌশল আৰু চৰিত্ৰ-সৃষ্টিত নাট্যকাৰে অসামান্য প্ৰতিভাৰ পৰিচয় দিছে। বিভিন্ন চৰিত্ৰৰ বৈপৰীত্য প্ৰদৰ্শন কৰাত প্ৰতিটো চৰিত্ৰই স্বকীয় আৰু উজ্জল ৰূপত প্ৰকাশ পাইছে। আদিৰে পৰা অন্তলৈকে প্ৰৱাহিত হৈ থকা কাব্যিক সৃষ্টিটোৱে নাটকখনক স্বকীয়া মৰ্যাদা দান কৰিছে। ১৯৩৬ চনত ৰচিত ‘কপালীম’ (১৯৬০) ৰ কাহিনী সজা হৈছে উত্তৰ-পূব পাণ্ডিত্য অৱস্থিত এটা জনজাতিৰ পটভূমিত। সন্দেহ নাই, নাটকখনৰ বিষয়বস্তুত ভালোমান চাকলাকৰ ঘটনাৰ সমাবেশ কৰা হৈছে; কিন্তু নাট্যকাৰে ইয়াত গুৰুত্ব দিছে স্বল্প চৰিত্ৰ-সৃষ্টিৰ ৰূপৰ-তৰে আৰু সিয়েই নাটকখনৰ প্ৰধান আকৰ্ষণ। ‘লজ্জিতা’ (১৯৪৮) ত অধিক বাস্তৱবাদী ছোৱাৰ চেপ্তোৰে জ্যোতিপ্ৰসাদে দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ সময়ৰ বাস্তৱ ঘটনা এটাক নাটকৰ কাহিনী হিচাপে লৈছে আৰু সংলাপো সম্পূৰ্ণৰূপে গদ্যত দিছে। গতিকে, পূৰ্বৰ নাটক কেইখনৰ কাণিক সৌন্দৰ্য্য ইয়াত বক্ষা নপৰিল। নাটকখনত এজনী গাৱলীয়া ছোৱালীয়ে বিভিন্ন অৱস্থাত সমুখীন হোৱা কেইটামান ঘটনা সংযোগ কৰি নতুন নাট্য-ৰীতিৰ পৰীক্ষা চলোৱা হৈছে। জ্যোতিপ্ৰসাদৰ ৰচিত ‘নিমাতী কইনা’ (১৯৬৪) আৰু ‘সোণ পখিলী’ (১৯৬৪) দুখন ৰূপকধৰ্মী নাটক। পাৰ্বতি প্ৰসাদ বৰুৱাঃ- গীতিকবি পাৰ্বতি প্ৰসাদৰ ‘সোণৰ সোলেঙ’ (১৯২২) এখন প্ৰতীকধৰ্মী নাটক। সঙ্গীতৰ প্ৰাধান্যলৈ চাই নাটকখনক গীতি-নাট্য আখ্যা দিব পাৰি। সোণৰ সোলেঙক সুখ বা আনন্দৰ

প্ৰতীক হিচাপে লৈ চৰিত্ৰসমূহৰ সৰ্বত্ৰ দিয়া গীতৰ সহায়েৰে নাট্যকাৰে এটি ভাব প্ৰকাশ কৰিছে। সোধৰ সোলেঙক কোনেও বিচাৰি নাপালেও তেওঁ সন্মানিত হ'ল। তেওঁৰেই মাত্ৰই আনন্দমণ্ড কৰিছে। নাটকখনত অন্ধ আৰু দৃষ্টি-বিভাগ নাই। সঁচা কথা ক'বলৈ হ'লে, নাটকীয় গুণ ইয়াত বৰ কম। একগৰ 'লখিমী' (১৯৩১) এখন কপক নাটক। লখিমীকপী শৰতকুঁৱৰীৰ মনোমোহা কপ নাটকখনত বৰ্ণনা কৰা হৈছে। এইখনকো গীতি-নাট্য বুলি ধৰিব পাৰি।

কমলেশ্বৰ চলিহাৰ 'ধূলি' (১৯৩০) এই সময়ছোৱাৰে আন এখন কপক নাটক। ধূলি পদ-দলিত নাইবা জৰ্জৰিত মানৱ প্ৰতীক। নাটকখনত ভাববহে প্ৰাধান্য দেখা যায়, নাটকীয় গুণ বা সৌন্দৰ্য্য বিশেষ নাই। লক্ষ্মীকান্ত দত্ত (১৯০৪-১৯৭২):-ৰজনীকান্ত বৰদলৈৰ 'মনোমতী' উপন্যাসৰ নাট্যকপ দিয়া লক্ষ্মীকান্ত দত্তৰ প্ৰকাশিত নাট্য তিনিখন। ছাত্ৰাৱস্থাতে বচনা কৰা 'মনোমতী' (১৯৪১) তেওঁৰ নাট্য-ৰচনাৰ প্ৰথম প্ৰয়াস। অসমীয়া নাটকৰ অভাৱ অমূল্য কঢ়িয়েই তেওঁ এই কাম পোনতে হাতত লৈছিল। তেওঁৰ 'সত্য চিত্ৰ' (১৯৩৬) এখন যক্ষো-পযোগী সামাজিক নাটক। নাটকখনত চৰিত্ৰ-চিত্ৰণৰ ক্ষেত্ৰ পৰিলক্ষিত হয়। চৰিত্ৰসমূহৰ অৰ্থপূৰ্ণ নামসমূহেই ইঙ্গিত দিয়ে যে নাট্যকাৰে মন দিছে ঘাইকৈ চৰিত্ৰৰ ফালে। বিয়ালিচৰ গণ আন্দোলনৰ পটভূমিত লিখা 'মুক্তিৰ অভিযান' (১৯৫০) অন্ধ-বিভাগ বৰ্জিত বাৰটা দৃশ্যৰ সমষ্টি। নাট্যকলাৰ ফালৰ পৰা এইখনক বৰ সাক্ষ্য বচনা বুলি ক'ব নোৱাৰি। এই তিনিখনৰ উপৰিও দত্তৰ আৰু কেইখনমান নাটক অপ্ৰকাশিত হৈ আছে।

বিনন্দ বৰুৱাঃ—শ্ৰীনি কৰি বিনন্দ একগৰ 'পাৰ্শ্ব-সাৱধি' (১৯৩৫) বুদ্ধ-ক্ষেত্ৰ যুদ্ধৰ সময়লৈ বচনা কৰা এখন পাঁচ অঙ্কীয়া পৌৰাণিক নাটক। বুৰঞ্জী-প্ৰসিদ্ধ শৰাইঘাট যুদ্ধক লৈ বচনা কৰা তেওঁৰ দ্বিতীয়খন নাটক 'শৰাইঘাট' (১৯৩৭)। ত্ৰয়োদশতে নাট্যকাৰৰ কল্পনা-শক্তিৰ পৰিচয়

আছে। ‘শৰাইঘাট’ত বুৰঞ্জীৰ ঘটনা আৰু চৰিত্ৰতকৈ কাৰ্লনিক ঘটনা আৰু চৰিত্ৰই প্ৰাধান্য লাভ কৰা দেখা গৈছে। ধেমেলীয়া নাট্যকাৰ ৰূপেও বৰুৱাই জনপ্ৰিয়তা অৰ্জন কৰিছে। ‘বেউনা বহুতা’ (১৯৩৪) আৰু ‘টি-টি হেই’ (১৯৩৮) নামৰ গ্ৰন্থসমূহ দুখনেও ধেমেলীয়া নাট্যকাৰ হিচাপে তেওঁক প্ৰতিষ্ঠিত কৰিছে।

অতুল চন্দ্ৰ হাজৰিকাঃ— অসমীয়া নাট্যসাহিত্যৰ কলেবৰ বৃদ্ধি কৰাত অতুল চন্দ্ৰ হাজৰিকাৰ অৱদান আটাইতকৈ বেছি। পৌৰাণিক, ঐতিহাসিক আদি বিভিন্ন শ্ৰেণীৰ প্ৰায় দুকুৰিৰ ওচৰাওচৰি নাটক ৰচনা কৰি হাজৰিকাই অসমীয়া নাট্যসাহিত্যত এক বিশিষ্ট আসন অধিকাৰ কৰি আছে। অসমীয়া মঞ্চৰ পৰা বঙালী নাটকৰ প্ৰভাৱ দূৰ কৰাত এই নাটকসমূহে এক উল্লেখযোগ্য ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছিল। হাজৰিকাৰ নাটক সমূহৰ ভিতৰত ‘নৰকাসুৰ’ (১৯৩০), ‘কনৌজ-কুঁৱৰী’ (১৯৩৩), ‘বেউনা’ (১৯৩৩), ‘নন্দ-দুলাল’, ‘চম্পাৱতী’ (১৯৩৫), ‘কৃষ্ণক্ষেত্ৰ’ (১৯৩৬), ‘শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ’ (১৯৩৭), ‘কলাগী’ (১৯৩৮), ‘মৰ্জিয়ানা’ (১৯৩৯), ‘সাধিত্ৰী’ (১৯৩৯), ‘মানসপ্ৰতিমা’ (১৯৪৮), ‘সীতা’ (১৯৫২), ‘দময়ন্তী’ (১৯৫২), ‘আছতি’ (১৯৫২), ‘ছত্ৰপতি শিৱাজী’ (১৯৪৭), ‘কল্লিগী হৰণ’ (১৯৪৯), ‘টিকেদ্ৰজিৎ’ (১৯৫৯), ‘সতী’ (১৯৫৯) আদিয়েই প্ৰধান। ঐতিহাসিক নাটকেইখনত দ্বিজেন্দ্ৰলালৰ নাটকৰ প্ৰভাৱ লক্ষ্য কৰা যায়। পৌৰাণিক নাটকেইখনতে হাজৰিকাই অধিক সহজতা লাভ কৰা যেন লাগে। অৱশ্যে, সাহিত্যৰ দৃষ্টিকোণৰ পৰা বিচাৰ কৰিলে তেওঁৰ আটাইবোৰ নাটকতে জ্বালাময় খুঁত পৰা পৰে। অনাবশ্যক দৃশ্য আৰু চৰিত্ৰৰ সন্বেশ আৰু ঠায়ে মূল কাহিনীৰ সৈতে বিশেষ সম্পৰ্ক নথকা উপ-কাহিনীয়ে তেওঁৰ নাটক ভাৰাক্ৰান্ত কৰা দেখা যায়। কোনো কোনো নাটকত বিষয়বস্তুৰ পৰিসৰ বৰ বিস্তৃত হোৱা বাবে নাটকীয় ৰস সৃষ্টিত বাধা নজন্মাকৈও থকা নাই। চৰিত্ৰ-চিত্ৰণৰ দুৰ্বলতাও বহুতো নাটকতে পৰিলক্ষ্যত হয়। যি কি নহওক, হাজৰিকাৰ প্ৰায়বোৰ নাটকেই মঞ্চপোষোণী আৰু অসমীয়া মঞ্চৰ উদ্ধাৰ-কৰ্ত্তা হিচাপে এইবোৰৰ ঐতিহাসিক মূল্য

কোনো অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰে।

আনন্দ চন্দ্ৰ বৰুৱাঃ—আনন্দ চন্দ্ৰ বৰুৱাৰ অকালিত নাটককেইখন হ'ল, 'বিজয়া' (১৯৩২), 'বিসৰ্জন' (১৯৩৩), 'নলদময়ন্তী' (১৯৩৪), 'কমতা-কুঁৱৰী' (১৯৪০) আৰু 'কপৌ কুঁৱৰী' (ৰচনা, ১৯৩২)। 'বিজয়া'ৰ মূল স্পেইন দেশীয় এটি উপাখ্যান। সেই উপাখ্যানটোৰ আধাৰত ৰচিত স্পেইনৰ এখন নাটকৰ কাহিনীক লৈ কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈয়ে এটি প্ৰবন্ধ ৰচিছিল আৰু সেই প্ৰবন্ধটোৰে আৰম্ভ লৈ 'বিজয়া'ৰ কাহিনী নিৰ্মাণ কৰা হৈছে। প্ৰতিশোধ ভাবক লৈ প্ৰণয়-সংক্ৰান্ত এই কাহিনীটো আগবাঢ়িছে আৰু কৰুণভাৱে কাহিনীৰ পৰিসমাপ্তি ঘটিছে। বিদেশী কাহিনী এটাক ভাৰতীয় পটভূমিত থিয় কৰোৱাত নাট্যকাৰ সকল হৈছে বুলি ক'ব লাগিব। প্ৰতিক্ৰতি বন্ধাৰ্থে ৰামচন্দ্ৰই লক্ষণক বৰ্জ্য কৰা ৰামায়ণৰ ঘটনাক লৈ 'বিসৰ্জন' নাটক ৰচনা কৰা হৈছে। নাটকখনৰ বিষয়বস্তু উপস্থাপন আৰু চৰিত্ৰ-সৃষ্টিত নাট্যকাৰে সংঘৰ্ষ প্ৰদৰ্শন কৰিব পৰা নাই। মূল চৰিত্ৰসমূহৰ সংলাপ চমকত দিয়া হৈছে যদিও দুই-এটা আবেগপূৰ্ণ দৃশ্যত গদা-সংলাপ দিয়া হেতুকে চৰিত্ৰৰ আবেগ-অনুভূতি ভালদৰে প্ৰকাশ নাপালে। 'নল-দময়ন্তী'ৰ বিষয়, কলিৰ কোপ-সৃষ্টিত পৰি ৰাজ্য, ধৰ্ম হেৰুওৱা নল বজাৰ নিৰ্বা-তন, পত্নী দময়ন্তীৰ সৈতে বিচ্ছেদ আৰু শেষত স্বামী-স্ত্ৰীৰ পুনৰমিলন। নাট্যবিনোদৰ কাৰণে অৱতাৰণা কৰা কাব্যনিক চৰিত্ৰ কেইটা নাটক খনৰ প্ৰধান আকৰ্ষণ। কমতাপুৰ ৰাজ্যৰ পতনক লৈ বৰুৱাই ঐতি-হাসিক নাটক 'কমতা-কুঁৱৰী' ৰচনা কৰিছে। 'কপৌ কুঁৱৰী' তেওঁৰ শিশুপোযোগী ৰূপক নাটক। কপৌকে আদি কৰি সকলো চৰাই-চিৰি-কতিয়ে বসন্তক আদৰণি জনাবলৈ কৰা আয়োজন ইয়াৰ বিষয়বস্তু। 'শ্ৰীপদ্মী' বৰুৱাৰ আন এখন অপ্ৰকাশিত শিশুপোযোগী ৰূপকধৰ্মী নাটক।

গণেশ চন্দ্ৰ গগৈ : গীতি-কবি গণেশ গগৈৰ 'শকুনিৰ প্ৰতি-

শোধ' (১৯৩৯) আৰু 'কাশ্মীৰ-কুমাৰী' (১৯৩৯) দুখন মঞ্চসকল নাটক। প্ৰথমখনৰ বিষয়বস্তু পৌৰাণিক। দ্বয়োখনৰ মোমায়েক শকুনিয়েই নাটকৰ মূল চৰিত্ৰ। নাটকীয় সংলাপ আৰু সুন্দৰ চৰিত্ৰ-সৃষ্টি নাটকখনৰ বৈশিষ্ট্য। নিচেই কম কথাৰ মাজেদি শকুনিৰ চৰিত্ৰটো কুটাই তোলাত নাট্যকাৰৰ নিপুণতা প্ৰকাশ পাইছে। 'কাশ্মীৰ-কুমাৰী'ত কাশ্মীৰৰ কাৰণিক কুঁৱৰী এজনীক লৈ প্ৰেমৰ ত্ৰিভুজ এটি অঙ্কন কৰা হৈছে। আগৰখনত দেখুওৱা নাট্য-প্ৰতিভাৰ পৰিচয় ইয়াত নাই যদিও বলিষ্ঠ সংলাপ এইখন নাটকৰো আকৰ্ষণ।

এইসকলৰ উপৰিও 'চন্দ্ৰহংস' (১৯০০)ৰ নাট্যকাৰ দুৰ্গানাথ চাং-কাকতি, 'পৰীক্ষা' (১৯০৮)ৰ নাট্যকাৰ শৰচ্চন্দ্ৰ গোস্বামী, 'সীতাছৰণ নাটক'ৰ (১৯১৩) সংগ্ৰাহক দুৰ্গানাথ খাউণ্ড, 'ভীমদৰ্প' আৰু 'শ্ৰীশঙ্কৰ'ৰ নাট্যকাৰ দেৱানন্দ ডাৱালি, কাব্যিক নাট 'পুনৰ্জন্ম' (১৯২১)ৰ ৰচক দীন মেধি, 'নিৰ্মলা', 'প্ৰজাপতিৰ ভুল' (১৯৩৬) নাটকৰ উপৰিও কেইবাখনো একাঙ্কিকাৰ লেখক লক্ষ্মীধৰ শৰ্মা, 'অকাল বসন্ত', 'কামৰূপ', মদন-ভগ্ন আদি কাব্যিক আৰু প্ৰতীক ধৰ্মী নাটকৰ ৰচক ডিম্বেশ্বৰ নেওগ, 'বিসৰ্জন'ৰ নাট্যকাৰ হুন্দাবন গোস্বামী, 'বেউলা'ৰ নাট্যকাৰ কামাখ্যা ঠাকুৰ 'মেঘাৰ সন্ধা'ৰ নাট্যকাৰ বিপিন চন্দ্ৰ শৰ্মা বৰুৱা, 'বৃদ্ধদেৱ'ৰ নাট্যকাৰ বিপিন চন্দ্ৰ বৰুৱা, 'ৰমণী-শক্তি', 'কুপত্ৰ' আদি পূৰ্ণাঙ্গ নাটকৰ উপৰিও 'গৰু বিহু', 'ভাগ্যত দেৱতা', 'প্ৰস্তু-মেষ যজ্ঞ' কে ধৰি কেইবাখনো একাঙ্কিকাৰ লেখক হৰিচন্দ্ৰ ডাউচাৰ্জ্যৰ নাম উল্লেখযোগ্য।

II. অনুদিত বা ৰূপান্তৰিত নাটক II

আধুনিক নাট্যসাহিত্যৰ আদি ছোৱাত ঘাইকৈ ৰেঙ্গপীয়েৰীয়া ৰীতিয়ে যে আমাৰ নাট্যকাৰসকলক অনুপ্রাণিত আৰু প্ৰভাৱান্বিত কৰিছিল, সেই কথা কৈ অহা হৈছে। কলিকতানিবাসী অসমীয়া ছাত্ৰসকলে ইংৰাজী নাটক পঢ়ি আৰু ইংৰাজী নাটকৰ আৰ্হিত ৰচিত বঙালী নাটকৰ অভিনয় চাই অসমীয়াতো তেনে নাটক ৰচনা কৰিবলৈ সক্ষম গ্ৰহণ কৰিছিল। ইয়াৰ ফলস্বৰূপে, ৰেঙ্গপীয়েৰীয়া কলা-কৌশলৰ আৰ্হিত অকল নাটক

বচনা কৰাই নহয়, শ্বেল্পপীয়েৰৰ এলানি নাটক অসমীয়ালৈ অনূদিত আৰু প্ৰকাশিত হ'ল। প্ৰকৃততে, পাশ্চাত্য নাইবা ইংৰাজী নাটকৰ প্ৰত্যক্ষ প্ৰভাৱে সূচনা হয় 'ভোলাকী'ৰ ঠিক আগে আগে অৰ্থাৎ ১৮৮৮ চনত শ্বেল্পপীয়েৰৰ 'Comedy of Errors' নাটকখন 'ভোলাকী' নাম দি অসমীয়ালৈ প্ৰকাশিত কৰাৰে পৰা। অসমীয়া ৰূপ দিছিল বহুধৰৰ বকৰা, ৰম্যকাণ্ড বদকাবতি, গুণানন বকৰা আৰু ঘনশ্যাম বকৰাই লগ লাগি। অসমীয়া নাটকখনত স্থানীয় পৰিবেশ এনে হুলস্থাপতাই ফুটাই তোলা হৈছে যে শ্বেল্পপীয়েৰীয় নাটকৰ সৈতে ভাগ পৰিচয় নথকা দৰ্শকে ইয়াক মৌলিক নাটক বুলি ভাবিবলৈ বাধ্য হয়। যথেষ্ট ই এনেদৰে সকল ভৈছিল যে কলিকতাতো হেনো ইয়াৰ অভিনয়ে হাজাৰ হাজাৰ দৰ্শকক আকৰ্ষণ কৰিব পাৰিছিল আৰু গাৰভুণিব পৰা শেষলৈকে প্ৰেক্ষাগৃহত হাঁহিব বোল বাগৰি আছিল। ইয়াৰ পাছৰখন নাটক 'চন্দ্ৰাবলী' (১৯১০) শ্বেল্পপীয়েৰৰ 'As you like it' ৰ চুৰ্গেৰৰ শৰ্মাই ভাঙি উলিওৱা অসমীয়া ৰূপ। নাটকখনত অসমীয়া পৰিবেশৰ সৈতে খাপ খাই পৰা বৰখিনিহে মাথোন বৰা হৈছে আৰু উপকাহিনীকে ধৰি মূলৰ ভালমান কথাই বাদ দিয়া হৈছে। দেৱানন্দ ভৰালিৰ 'ভীমদৰ্প' (১৯১৮) শ্বেল্পপীয়েৰৰ 'Macheth' ৰ ভাবানুবাদ। মূল নাটকৰ কেৱল ভাবটো লৈ ভৰালিয়ে এখন নিজস্ব নাট বচনা কৰাৰ প্ৰয়াস কৰিছে। কিন্তু কাহিনীৰ বিকীৰণ আৰু চৰিত্ৰাঙ্কনত নাইবা নাটকীয় কলা-কৌশলত শ্বেল্পপীয়েৰৰ নিপুণতাৰ চিন ইয়াত নাই। শ্বেল্পপীয়েৰৰ 'Romeo and Juliet' আৰু 'Cymbeline' ৰ দৰে পদ্যধৰ চলিহা আৰু অধিকা প্ৰসাদ গোন্ধাৰ্মীয়ে কৰা অসমীয়া ৰূপান্তৰ হ'ল, 'অন্নৰ-লীলা' (১৯২০) আৰু 'ভাৰা' (১৯৩৭)। প্ৰথমখন অমিত্ৰাক্ষৰ ছন্দত আৰু দ্বিতীয়খন গদ্যত ৰচিত। তাৰতীয় পটভূমিলৈ লক্ষ্য ৰাখি অসমীয়া ৰূপ দিয়াত নাটকৰ স্ৰজন বহু পৰিমাণে সফল হৈছে। কিছু শ্বেল্পপীয়েৰৰ নাটকৰ গীতি-ধৰ্মিতা অসমীয়া নাটকত নাই। অহুল চন্দ্ৰ হাজৰিকাৰ 'বজ্জি-বোৱৰ' (১৯৪৬) আৰু 'অক্ষতীৰ্থ' (১৯২০)

শ্বেল্পপীয়েৰৰ যথাক্ৰমে ‘Merchant of venice’ আৰু ‘King Lear’ৰ অসমীয়া ৰূপ । ‘Merchant and venice’ত ইহুদী আৰু খৃষ্টিয়ানক লৈ যি কেন্দ্ৰীয় সংঘাতৰ সৃষ্টি কৰা হৈছে ‘বণিজ-কৌৱৰ’ত তাক অসমীয়া আৰু মাৰোৱাৰীৰ যোগেদি দেখুৱাবলৈ বিচৰা হৈছে । কিন্তু ইহুদী আৰু খৃষ্টিয়ানসকলৰ মাজত থকাৰ দৰে অসমীয়া আৰু মাৰোৱাৰীৰ মাজত তেনে কোনো বিৰোধ অথবা বিদ্বেষ নথকাত অসমীয়া নাটকখনৰ বিষয়বস্তু ইংৰাজী নাটকখনৰ দৰে বিশ্বাসযোগ্য হৈ উঠা নাই । ‘King Lear’ শ্বেল্পপীয়েৰৰ শ্ৰেষ্ঠ নাটক । এই নাটকখনৰ কাৰ্য্য ঘাইকৈ সংঘটিত হৈছে চৰিত্ৰৰ মনৰ ভিতৰতে আৰু সেইবাবে শ্বেল্পপীয়েৰৰ এই নাটকখনৰ ভাঙনি বা ৰূপান্তৰ সহজ নহয় । প্ৰাকৃতিক অৱস্থাৰ সৈতে মিল বাৰি চৰিত্ৰৰ মনৰ অৱস্থা শ্বেল্পপীয়েৰে যি দৰে ফুটাই তুলিছে সেইটো কেৱল শ্বেল্পপীয়েৰৰ নিচিনা প্ৰতিভাশালী নাট্যকাৰৰ কাৰণেহে সম্ভৱ যেন লাগে । গতিকে, ‘অশ্ৰুতীৰ্থ’ত মূল নাটকৰ গাভীৰ্য্য আশা কৰিব নোৱাৰি । এইবোৰৰ উপৰিও শ্বেল্পপীয়েৰৰ ‘Othello’ৰ শৈলধৰ ৰাজখোৱাই দিয়া অসমীয়া ৰূপ ‘বঞ্জিতসিংহ’, ‘Taming of the Shrew’ আৰু ‘King Lear’ৰ নবীন চল্ল বৰদলৈয়ে কৰা অসমীয়া ৰূপান্তৰ, ‘দন্দুৰী-দমন’ আৰু ‘বিবাদ-কাহিনী’ আৰু ‘Hamlet’ৰ বোধনাথ পট-জীয়াই দিয়া অসমীয়া ৰূপ ‘চন্দ্ৰবীৰ’ এতিয়াও অপ্ৰকাশিত হৈয়ে আছে ।

আধুনিক কালছোৱাত সংস্কৃত নাটকৰ প্ৰভাৱ অতি ক্ষীণ যদিও এই ছোৱা সময়ৰ ভিতৰতো কেইখনমান সংস্কৃত নাটক অসমীয়ালৈ অনূদিত হৈছে । ইয়াৰ ভিতৰত প্ৰভাৱত চল্ল শৰ্মাৰ ‘ৰাজনটী’ (১৯৩৯) আৰু অতুল চল্ল হাজৰিকাৰ ‘শকুন্তলা’ (১৯৪০) উল্লেখযোগ্য । ‘ৰাজনটী’ শূদ্ৰকৰ ‘মুচ্ছকটিকম্’ নাটকৰ অসমীয়া ৰূপান্তৰ । ‘শকুন্তলা’ কালিদাসৰ ‘অভিজ্ঞান-শকুন্তলা’ৰ প্ৰথম অনুবাদ-প্ৰচেষ্টা নহয় । ১৮৮৭ চনতেই লক্ষ্যোদৰ বৰাই এই নাটকখনৰ অসমীয়া ভাঙনি কৰিছিল । হাজৰিকাৰ নাটক কালিদাসৰ নাটকৰ ছবছ অসমীয়া ভাঙনি বুলি ক’ব নোৱাৰি ।

অসমীয়া পৰিবেশলৈ দৃষ্টি ৰাৰি ঠায়ে ঠায়ে সংযোজন-বিশোধন কৰা হৈছে। মূল নাটকৰ ভাবো কোনো কোনো ঠাইত ৰক্ষা পৰা নাই। কালিদাসৰ নাটকত কৰুণ ৰস সৃষ্টিৰ প্ৰধান অংগ হৈছে কাব্যিক উপাদান। হাতৰিকাৰ নাটকত ইয়াৰ অভাৱ অনুভৱ কৰা যায়।

॥ উপন্যাস ॥

‘অকনোদই’ৰ সময়চোৱাত প্ৰকাশিত ‘জাতিকৰ জাত্ৰা’, ‘ফুলমৰি আৰু কৰুণা’, ‘এলোকেশী বেৰাৰ বিষয়’ আৰু ‘কামিনীকান্ত’ আদিত উপন্যাসৰ লক্ষণ দুই-এটা থাকিলেও উপন্যাসৰ আচল সোৱাদ সেইবোৰে পাঠকক দিব পৰা নাছিল। উৎকট প্ৰচাৰধৰ্মী মনোভাৱে সেইবোৰৰ বিষয়বস্তু অত্যন্ত দুৰ্বল কৰি পেলাইছিল আৰু উপন্যাসৰ কলাত্মক দিশটোক নিৰ্বাসন দিছিল। লেখকৰ উদ্দেশ্য ঘিয়েই নহওক, উপন্যাস হৈছে একপ্ৰকাৰ কলাত্মক সৃষ্টি আৰু কলাৰ সৌন্দৰ্য্য ফুটাই তুলিব পৰাটোৱেই ইয়াৰ প্ৰধান কথা। যুগ-ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ অৰ্থে ৰচনা কৰা এই কাহিনীবোৰত এই দিশটোলৈ লক্ষ্য ৰখা হোৱা নাছিল। ইয়াৰ পাছত ৰচিত ‘সুধৰ্মাৰ উপাখ্যান’ত প্ৰচাৰধৰ্মী উদ্দেশ্য নাই যদিও চৰিত্ৰ সৃষ্টিৰ প্ৰয়াস নথকা বাবে আৰু কাহিনী-বিন্যাস তেমেই শিথিল হৈ পৰা হেতুকে তাকো উপন্যাসৰ শাৰীলৈ উঠিছে বুলি কোৱা টান। হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ ‘বাহিৰে ৰং চাওঁ ভিতৰে কোৱা ভাৱুৱা’ত উপন্যাসৰ বাবে আৱশ্যকীয় বাস্তৱ দৃষ্টিভঙ্গি এটি পৰিলক্ষিত হয়; কিন্তু তীব্ৰ বিক্ৰম আৰু সংস্কাৰধৰ্মী মনোভাৱে কলাত্মক কালটোৰ বেয়াকৈ অনিষ্ট সাধন কৰাত উপন্যাসৰ সুস্থ ৰূপ এটি ইফাতো পৰিছুট মৰ’ল। গতিকে, পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱাৰ ‘ভানুমতী’ৰ আগতে প্ৰকৃত অৰ্থত উপন্যাস ৰচিত হৈছে বুলি ক’ব নোৱাৰি। কোনো এক শ্ৰেণীৰ সাহিত্যৰ বিকাশৰ বাবে সমাজত অনুকূল পৰিবেশৰ প্ৰয়োজন। অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যৰ বিকাশৰ বাবে অনুকূল পৰিবেশ তেতিয়াও অসমীয়া সমাজত সৃষ্টিহোৱা

নাছিল। ঊঠৰ শতিকাৰ ইংলণ্ডত যেনেদৰে উদ্যোগ-প্ৰতিষ্ঠা, মধ্যবিত্ত শিক্ষিত শ্ৰেণীৰ উত্থান, ব্যক্তি-স্বাভাৱ প্ৰতিষ্ঠা, গদ্যৰ বিকাশ আদিয়ে উপন্যাসৰ বাট মুকলি কৰিলে, তেনেদৰে অসমতো উপন্যাস ৰচনাৰ বাবে অনুকূল পৰিবেশ সৃষ্টি হ'ল বিংশ শতিকাতহে। ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষৰ ফালে অসমীয়া উপন্যাসৰ জন্ম হ'ল যদিও শিক্ষাৰ নিস্তাৰ নঘটা হেতুকে আৰু গণভিত্তিক বাস্তৱমুখী মনোভাবৰ অভাৱৰ বাবে উপন্যাসৰ স্বাভাৱিক বিকাশ বাধা প্ৰাপ্ত হৈ থাকিল। ১৮৯০-৯১ চনত গুৱাহাটী পুৰণি 'ভানুমৰ্তী'য়েই আধুনিক অৰ্থত প্ৰথম অসমীয়া উপন্যাস। পদ্মনাথ গোস্বামী পুৰণি হাতত পূৰ্ণাঙ্গ অসমীয়া উপন্যাসৰ জন্ম হ'লত আন দুজন লেখকে এইবিধ সাহিত্যত হাত দিয়ে। তেওঁলোক হ'ল, লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা আৰু ৰঙনীকান্ত বৰদলৈ। এই আটাইকেইজনে উপন্যাস ৰচনা কৰিছিল ইতিহাসক আশ্ৰয় কৰি। অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যৰ প্ৰথম দোৱা ঐতিহাসিক উপন্যাসৰ দান বুলিব পাৰি। গোস্বামী পুৰণি আৰু বেজবৰুৱাই মোকাল্লাই দিয়া ঐতিহাসিক উপন্যাসৰ বাটটো চিকুন হৈ পৰিল বৰদলৈৰ হাতত। বৰদলৈৰ নখন উপন্যাসৰ সাতখনেই ঐতিহাসিক। এই সময়ছোৱাত ঐপন্যাসিকসকল ইতিহাসৰ ওচৰ চপাৰ নিশ্চয় কোনো কাৰণ আছিল। অলপ গমি চালেই বুজিব পাৰি যে সেই সময়ত উপন্যাস আৰু নাটক বুলিলেই পাঠকে ঘটনা-বহুল ক্ৰিয়া-প্ৰণালী কাহিনী একোটিৰ কথা ভাবিলি। সামাজিক উপন্যাসে এই কাহিনী পুৰণি নথি নোৱাৰে হেতুকে ঐপন্যাসিকসকলে পাঠকৰ মনোৰঞ্জনৰ কাৰণে অতীতলৈ উভতি গৈ ইতিহাসৰ পৰা ঘটনা সংগ্ৰহ কৰিবলগীয়া হৈছিল। আমাৰ বক্ষণশীল সমাজক লৈ উপন্যাস ৰচনা কৰিবলৈ হ'লে পৰম্পৰাগতভাবে চলি অহা পুৰণি সামাজিক ৰীতি-নীতিৰ অধীন হ'বলগীয়া হয়। গতিকে, ঐপন্যাসিকৰ হাতত ৰোমানে গা কৰি উঠিব নোৱাৰে আৰু তাৰ বাবে উপন্যাসৰ কাহিনী বৈচিত্ৰাহীন আৰু অনাকৰ্ষণীয় হৈ পৰাৰ সম্ভাৱনা থাকে। ঐতিহাসিক উপন্যাসত ৰোমান্স সৃষ্টিৰ প্ৰয়াস সেই যুগৰ এটা লক্ষণীয় বিষয়। এই উপন্যাসসমূহ ৰচিত হোৱা

সময়ছোৱা আছিল নৱজাগৰণৰ সময়। নৱজাগৰণ বা ৰেনেসাঁই আনি দিছিল জাতীয় চেতনা অতীতৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা, বীৰত্ব, উদ্বেগনাৰ প্ৰতি আকৰ্ষণ। এই কথা উপলব্ধি কৰিও বোধকৰোঁ তেওঁলোকে বুৰঞ্জীৰ বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ ঘটনাৰ সহায় লৈছিল। অতীতৰ কাহিনীত তেওঁলোকৰ কল্পনাই স্বাধীনভাৱে বিচৰণ কৰিবলৈ সুযোগ পাইছিল। আৰ্চান কাহিনীৰ যোগেদি দেশ আৰু জাতিৰ প্ৰতি পাঠকক সচেতন কৰাৰ উদ্দেশ্যৰেও তেওঁলোক ইতিহাসমুখী হৈছিল। 'জোনাকী'ৰ প্ৰায় লগে লগে অসমীয়া উপন্যাসৰ জন্ম হ'ল যদিও দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ আগলৈকে অসমীয়া উপন্যাসৰ সৃষ্টিটো তেনেই ক্ষীণ হৈ থাকিল। একমাত্ৰ বৰদলৈ আছিল এই সময়ছোৱাৰ একমুঠ উপন্যাসলেখক। বৰদলৈৰ বাহিৰে বাকীকেইজনে এবাৰবাৰেকহে উপন্যাসত হাত দিছিল।

পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱা :- অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰথম ঐতিহাসিক পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱা। গোহাঞি বৰুৱাই দুখন উপন্যাস ৰচনা কৰিছিল আৰু দুয়োখনেই ইতিহাসৰ পটভূমিত ৰচনা কৰা। অগত্যা ঘটনাই দুয়োখন উপন্যাসতে মধ্য স্থান অধিকাৰ কৰিছে। লেখকৰ উদ্দেশ্য বৰুৱা বয়সতে লিখা 'ভাণ্ডুমতী' (১৮৯০-১৮৯১) উপন্যাসৰ কাহিনী উপস্থাপিত হৈছে মোতা-মৰিয়া বিদ্ৰোহৰ পটভূমিত। অৱশ্যে, বুৰঞ্জীৰ সৈতে বাহিৰীৰ সংস্কৰ বৰ ক্ষীণ। বৰুৱা নিরসিতক প্ৰয়ত লিপ্ত কৰিলেও তাৰ কোনো ঐতিহাসিক সত্যতা নাই। দ্বিতীয়খন উপন্যাস 'লাহৰী' (১৮৯২) ৰ পটভূমি মানৰ দিনৰ একেবাৰে শেষ কাল। 'ভাণ্ডুমতী'ৰ দৰে ইয়াতো মূল কাহিনীৰ সৈতে বুৰঞ্জীৰ সম্পৰ্ক নিচেই ক্ষীণ। গোহাঞি বৰুৱাৰ উপন্যাসৰ কাহিনীত কোনো মেৰপাক নাই। চৰিত্ৰসমূহো তেওঁ অতি সহজ-সৰলভাৱে অঙ্কন কৰিছে। অৱশ্যে, সেই সময়ত চৰিত্ৰৰ মানসিক বিশ্লেষণৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া হোৱা নাছিল। অসমীয়া উপন্যাসৰ বাটকটীয়া হিচাপে গোহাঞি বৰুৱাৰ চৰিত্ৰ-চিত্ৰণত তেনে বিশ্লেষণ আশা কৰিব নোৱাৰি। কিন্তু ঐতিহাসিক উপন্যাসৰ প্ৰকৃত কথা হ'ল, সামাজিক চিত্ৰৰ সহায়েৰে অতীতৰ পৰিবেশ সৃষ্টি কৰি সেই যুগ-

টোক প্ৰতিকলিত কৰা। এনে ধৰণৰ সমাজ-চিত্ৰ গোহাঞিবৰুৱাৰ উপ-
ন্যাসত খুব কমেই পোৱা যায়। সন্দেহ নাই, গাঁৱলীয়া হুই-এটা চিত্ৰ
নিখুঁতভাৱে ফুটাই তোলাত গোহাঞি বৰুৱাই বেছ পাৰদৰ্শিতা দেখু-
ৱাইছে। কিন্তু সমাজৰ বিভিন্ন স্তৰৰ নৱ-নাৰীৰ জীৱনধাৰা তেওঁৰ
উপন্যাসত সজীৱ হৈ উঠা নাই। যিয়েই নহওক, স্কট আৰু বঙ্কিম-
চন্দ্ৰৰ আৰ্হিত ইতিহাসক পটভূমি স্বৰূপে লৈ ৰোমান্স-প্ৰধান উপন্যাস
ৰচনা কৰাৰ পথ দেখুৱালে গোহাঞি বৰুৱাই।

জগদীনাথ বেজবৰুৱা :- 'প্ৰথম কুঁৱৰী' (১৮৯১) বেজবৰুৱাৰ একমাত্ৰ
উপন্যাস। অসম বুৰঞ্জীৰ প্ৰসিদ্ধ ঘটনা দন্দুৱা দ্ৰোহক লৈ উপন্যাস-
খন ৰচনা কৰা হৈছে। বুৰঞ্জীৰ ঘটনাৰ লগতে সূৰ্য্যকুমাৰ আৰু হৰদত্তৰ
জীৱনী প্ৰথমক লৈ এটি প্ৰণয়-কাহিনী সংযোগ কৰা হৈছে আৰু ইয়েই
হৈছে উপন্যাসখনৰ উপজীৱা। ককণ বসন্তক এই কাহিনীয়ে উপন্যাস
খনিত ৰোমাঞ্চৰ পৰিবেশ সৃষ্টি কৰিছে। শ্ৰেয়সীয়েৰৰ 'ৰোমিও এণ্ড
জুলিয়েট'ৰ প্ৰণয়-কাহিনীয়ে বোধকৰোঁ ডেকা লেখকক আকৃষ্ট কৰিছিল।
উপন্যাসখনত ঐতিহাসিক ঘটনা আৰু প্ৰণয় কাহিনীৰ মিশ্ৰণ ঘনীভূত
হৈ উঠিছে। কিন্তু উপন্যাসকলাৰ ফালৰ পৰা এইখন সাৰ্থক ৰচনা
নহয়। চৰিত্ৰ-চিত্ৰণত ঔপন্যাসিকে মিপূৰ্ণতা দেখুৱাব গৰা নাই। কাম-
কাজৰ মাজেদি নিজকে প্ৰকাশ কৰাৰ কাৰণে চৰিত্ৰ সমূহক সুযোগ
দিয়া নহ'ল; ঔপন্যাসিকৰ বৰ্ণনাতেই সকলো শেষ হ'ল। অতীতৰ
সমাজখনত আলোকপাত নকৰা বাবে প্ৰকৃত ঐতিহাসিক বাতাবৰণো
উপন্যাসখনত ফুটি নুঠিল।

ৰজনীকান্ত বৰদলৈ (১৮৬৭-১৯৩৯) :- অসমীয়া ঐতিহাসিক উপন্যাসক
এটা বিশিষ্ট গঢ় দিয়ে ৰজনীকান্ত বৰদলৈয়ে। তেওঁৰ নখন উপন্যাসৰ সাত-
খনেই ঐতিহাসিক। বাকী দুখন এখনৰ মিবিসমাজৰ পটভূমিত আৰু আনখন
মণিপুৰৰ পৌৰাণিক আখ্যান এটিৰ ভেটিত ৰচিত। বৰদলৈৰ প্ৰথম আৰু এক-
মাত্ৰ সামাজিক উপন্যাস 'মিৰিঞ্জীয়া' (১৮৯৫)ত মিছিং ডেকা-গাভৰু জৰ্জি
আৰু পানেইৰ গভীৰ প্ৰণয়ৰ ককণ চিত্ৰ এটি অঙ্কন কৰা হৈছে।
জনজাতীয় মিছিং লোকসকলৰ মাজত বাস কৰোঁতে বৰদলৈয়ে তেওঁ

লোকৰ বিশ্বাস, আচাৰ-নীতি আদি ভালদৰে অধ্যয়ন কৰিবলৈ সুযোগ পাইছিল। প্ৰণয়-কাহিনীৰ লগতে এই সকলোবোৰৰ সুন্দৰ প্ৰতিচ্ছবি এটি ফুটি উঠাত উপন্যাসখন মিহিংসকলৰ ভাৰতীয় ইতিহাসত পৰিণত হৈছে। মিহিং জীৱনৰ সৈতে গুৰুপ্ৰাপ্তভাবে জড়িত সোৱণনিৰি নৈখনো ইয়াত এটি জীৱন্ত চৰিত্ৰত পৰিণত হৈছে। অসমৰ ভিন্ ভিন্ ঠাইত ঘূৰি ফুৰি সমাজ-ব্যৱস্থাৰ সৈতে ঘনিষ্ঠভাবে পৰিচিত হ'বলৈ সুযোগ পাইছিল যদিও 'মিৰি-জীয়ৰী'ৰ পাছত বৰদলৈয়ে সামাজিক উপন্যাসৰ ফালে একেবাৰে পিঠি দি ঐতিহাসিক উপন্যাস ৰচনাতহে আত্মনিয়োগ কৰে। কট আৰু বহুমচন্দ্ৰৰ উপন্যাসে তেওঁক বিশেষভাবে প্ৰভাৱান্বিত কৰিছিল আৰু সেইসকল লেখকৰ অনুপ্ৰেৰণাতেই অসমীয়া উপন্যাস ৰচনা কৰিবলৈ তেওঁ পূৰ্বেই সঙ্কল্প কৰিছিল। ভৈয়ামৰ বৈচিত্ৰাহীন সমাজত সোমোৱাৰলগে লগে বোধকৰোঁ সেই কথা তেওঁৰ মনলৈ আহিল আৰু অসম-বুৰঞ্জীৰ চুৰ্যোগপূৰ্ণ সময় এছোৱাৰ পটভূমিত এলানি ঐতিহাসিক উপন্যাস ৰচনা কৰিলে। 'মনোমতী' (১৯০০) বৰদলৈৰ প্ৰথম ঐতিহাসিক উপন্যাস। মানৱ তৃতীয় আক্ৰমণৰ পটভূমিত উপন্যাসখন ৰচনা কৰা হৈছে। উপন্যাসখনৰ প্ৰধান বিষয়বস্তু লক্ষ্মীকান্ত আৰু মনোমতীৰ প্ৰণয় আৰু ৰাজনৈতিক ধুমুহাই তেওঁলোকৰ প্ৰণয়ত কৰা খেলিমেলি। 'মনোমতী'ত ইতিহাসৰ প্ৰভাৱ বৰ স্পষ্ট নহয়। ঐতিহাসিক ঘটনাতকৈ পূৰণি অসমৰ সমাজ-ব্যৱস্থা, নীতি-নিয়ম, উৎসৱ অনুষ্ঠান আদিৰ বৰ্ণনা অধিক নিষ্ঠাৰে ইয়াত দাঙি ধৰা হৈছে। 'মনোমতী'ৰ পাছত বৰদলৈয়ে ক্ৰমে 'দন্দুৱা জোহ' (১৯০৯), 'বজিলী' (১৯২৫), 'বাধা কল্পিনীৰ ৰণ' (১৯২৫), 'নিম'ল ভকত' (১৯২৬) আৰু 'বহুদৈ লিগিৰী' (১৯৩০) ৰচনা কৰে। ইয়াৰ ভিতৰত 'দন্দুৱা জোহ' আৰু 'বাধা-কল্পিনীৰ ৰণ' ইতিহাস-প্ৰধান। কাৰ্যমিক কাহিনী সংযোগ কৰা হৈছে যদিও উপন্যাসিকে এই দুখনত অধিক গুৰু দিছে ঐতিহাসিক ঘটনাৰ ওপৰত। প্ৰথমখন হৰদত্ত আৰু বীৰদত্তৰ নেতৃত্বত কামৰূপত সংঘটিত হোৱা

দন্দুকা জোহক লৈ আৰু দ্বিতীয়খন মোহনবাৰীয়া পিত্ৰোহৰ লৈ বৰ্ণিত। আন কেইখনত বৰভীৰ গগৈনাক কলপ পটভূমি স্বৰূপে দাৰি কাহিনীক কাহিনীক প্ৰাধান্য দিয়া হৈছে। 'বজ্জিলী' মানৱ প্ৰথম আক্ৰমণৰ পটভূমিত, 'নিৰ্মল ভকত' মানৱ দ্বিতীয় আৰু তৃতীয় আক্ৰমণৰ পটভূমিত, 'তাম্ৰেশ্বৰীৰ মন্দিৰ' মানৱ তৃতীয় আক্ৰমণৰ পটভূমিত আৰু 'বহুদৈ লিগিৰী' মানৱ প্ৰথম আক্ৰমণৰ পটভূমিত বৰ্ণিত। বৰদলৈৰ শেষতৃতীয়া উপন্যাস 'খঙ্গা-ধুইনাৰ সাধ' 'আগ্ৰাহন'ত প্ৰকাশিত হৈছিল। মণিপুৰৰ আখ্যান এটিৰ ভিত্তিত বৰ্ণিত এই উপন্যাসখন সম্পূৰ্ণ নহয় যেন লাগে।

আংগিক আৰু বিয়য়বস্ত্ৰৰ ক্ষতত বৰদলৈৰ উপন্যাস খণ্ড আৰু বাকিমচন্দ্ৰৰ উপন্যাসৰ সৈতে মিলে। তিনিগৰাকীৰে কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰ-সমূহ অনৈতিহাসিক কাহিনীক চৰিত্ৰ। তিনিগৰাকীয়ে কবিতা আৰু নাটক আদিৰ সৰু সৰু উক্তিৰে একোটা অধ্যায়ৰ সূচনাৰ আভাস দিছে।

খণ্ড আৰু বাকিমচন্দ্ৰৰ দৰে বৰদলৈৰ উপন্যাসো বোম্বা-প্ৰধান আৰু এই বোম্বা-বস পৰিবেশন কৰা হৈছে যাইকৈ প্ৰণয়-কাহিনীৰ যোগেদি। আগতেই কোৱা হৈছে যে দুখনৰ বাহিৰে আটাইবোৰ উপন্যাসতে প্ৰণয়-কাহিনীয়ে প্ৰাধান্য লভিছে। বৰদলৈৰ উপন্যাসত প্ৰেম কিং নিৰাশাৰ দৰে দেখা নহয়। দৈহিক মিলন সম্ভৱ নহ'লে নাশক-নাশি নাই ভগৱৎ প্ৰেমত আত্মায় লৈ শান্তি লভে। বৰদলৈৰ উপন্যাস-বচনাৰ এটি প্ৰধান উদ্দেশ্য আছিল মানুহৰ মন আধ্যাত্মিকতাৰ কালে গঢ়া থুউঠা। বৈষ্ণৱ সাধৰ প্ৰণয়ত বৰদলৈৰ গভীৰ আস্থা আছিল সেইবাবেই, শান্তিৰ পথ হিচাপে নাশক-নাশিক ভেঙে বৈষ্ণৱ প্ৰেমত গৰণ দিয়া-ইহঁতে আৰু সুনিশা পালেই কাহিনীৰ মাজত বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ তথ্য ব্যাখ্যা কৰিছে। 'নিৰ্মল-ভকত': 'বহুদৈ লিগিৰী' আদি উপন্যাসত এনেধৰণৰ বৰ্ণনাই মাত্ৰা চেৰাই যোৱা নুলিয়োক'ব পাৰি। ঐতিহাসিক উপন্যাস ইতিহাসৰ পুনৰাবৃদ্ধি নহয়, ইতিহাসৰ পৰিপূৰকহে। কোনো এটা বিশেষ যুগৰ নৰ-নাৰীৰ জীৱনধাৰাক জীৱন্ত ৰুৰি তুলিব পৰাটোৱে ইয়াৰ মূল

কথা। স্টুট আৰু বংছিম চন্দ্ৰৰ দৰে বৰদলৈয়ে নিজৰ দেশৰ অতীতক জীৱন্ত কৰি তুলিছে। বৰদলৈৰ উপন্যাসত পুৰণি অসমীয়া সমাজৰ এখন ছবিত ছবি প্ৰতিফলিত হোৱা দেখা যায়। সেইখন সমাজৰ বীতি-নীতি আচাৰ-ব্যৱহাৰ, উৎসৱ-অমুষ্ঠান আদিয়ে তেওঁৰ আটাইকেইখন উপন্যাসৰ কাহিনীত গাঁই পাইছে। আনকি, দুই-এঠাইত এনেধৰণৰ দীৰ্ঘ-লীয়া বৰ্ণনাই উপন্যাসৰ কাহিনী ভাৰাক্ৰান্ত কৰাও দেখা গৈছে। মুঠতে, সহজ-সৰল চৰিত্ৰ আৰু অঙটিল কাহিনীৰ মাজেদি আহোম ৰাজত্বৰ শেষ কালছোৱাৰ সামাজিক চিত্ৰ এটি পাঠকৰ আগত দাঙি ধৰি মুগ্ধ অসমীয়া সমাজক সজীৱিত কৰাই বৰদলৈৰ প্রধান লক্ষ্য আছিল।

দণ্ডিনাথ কলিতা — ঐতিহাসিক আৰু সামাজিক-প্ৰয়োজনীয় উপন্যাস-তে দণ্ডিনাথ কলিতাই হাত দিছিল। ভাষাতত্ত্বতে বচনা কৰা 'কুল' (১৯০৮) মানৱ তৃতীয় আক্ৰমণৰ পটভূমিত ৰচিত। যদিও ঐতিহাসিক ঘটনাৰ লগত মূল কাহিনীৰ সম্পৰ্ক বৰ ক্ষীণ। উপন্যাস-কলাৰ ফালৰ পৰা বিচাৰ কৰিলে ইয়াক পৈণত বচনা বুলি ক'ব নোৱাৰি। বহুতো আকস্মিক আৰু চাকলাকৰ ঘটনা সংযোজন কৰাত কাহিনীয়ে স্বাভাৱিক গতিত পৰিণতিৰ ফালে আগবাঢ়িব পৰা নাই। ঔপন্যাসিক হিচাপে কলিতাক প্ৰতিষ্ঠিত কৰে 'সাধনা' (১৯২৮) নামৰ সামাজিক উপন্যাসে। তেতিয়ালৈকে আমাৰ সাহিত্যত প্ৰকাশিত সামাজিক উপন্যাসকেইখনৰ ভিতৰত এইখন নিসন্দেহে শ্ৰেষ্ঠ। সমাজ-সমালোচনাৰ মনোভাৱ লৈ কলিতাই ইয়াত সমাজৰ ভুল, ভণ্ডামি আদিক বাত কৰি গান্ধী-বাদী আদৰ্শৰে সমাজ-সংগঠনৰ বাবে আগ্ৰহ একাশ কৰিছে। চৰিত্ৰ-সৃষ্টিত লেখক কিছু সকলতা লভিছে যদিও এইখনতো চাকলাকৰ ঘটনাৰ সমাবেশে কলাৰ সৌন্দৰ্য্য হ্ৰাস নকৰাকৈ থকা নাই। 'সাধনা'ৰ পাছত ৰচিত তেওঁৰ আন কেইখন উপন্যাস সাৰ্বক বচনা নহয়। মোহামৰীয়া বিদ্ৰোহক লৈ বচনা কৰা 'গণবিপ্লৱ' (১৯৪৮)ত উপন্যাসৰ বসান্ধাদান কৰা নাযায়। ইয়াত বুৰঞ্জীৰ ঘটনা প্ৰত্যাহৰ পুনৰাবৃতি ঘটা বুলিছে ক'ব পাৰি। গতিকে, উপন্যাসৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় স্বপাঠ্যতা নাই।

সামাজিক উপন্যাসক কলিতাই সমাজ-সমালোচনাৰ মাধ্যম স্বৰূপে প্ৰয়োগ কৰিছে । ‘আবিষ্কাৰ’ (১৯৫০) ত এনেধৰণৰ সমালোচনাৰ সুৰ অতি স্পষ্ট । অস্বাভাৱিক ঘটনাই উপন্যাসখনত কাহিনীৰ গাঁথনি দুৰ্বল কৰিছে । চৰিত্ৰ-সৃষ্টিৰ প্ৰয়াসো চকুত নপৰে । আন এখন উপন্যাস ‘পৰিচয়’ (১৯৫০)ৰ ক্ষেত্ৰতো একেধৰি কথাই প্ৰযোজ্য ।

দৈৱচন্দ্ৰ তালুকদাৰ :- মহাত্মা গান্ধীৰ স্বদেশী আন্দোলনে প্ৰভা-
ৱান্বিত কৰা তালুকদাৰৰ উপন্যাসত প্ৰচাৰ-ধৰ্মিতাই উপন্যাসৰ কলাত্মক
ফালটোক গা কৰিবলৈ সুবিধা নিদিলে । জাতীয় আন্দোলনত উদ্বুদ্ধ
হৈ সামাজিক উন্নতিৰ অন্তৰায়ৰূপে থিয় দিয়া দুৰ্বলতাবোৰ আঁতৰ কৰি
এখন সুস্থ সমাজ গঠন কৰাৰ অভিপ্ৰায়েৰে তেওঁ উপন্যাস ৰচনাত
প্ৰবৃত্ত হৈছিল । সেই সময়ছোৱাৰ বিভিন্ন সমস্যাই তাই পোৱা এই
উপন্যাসসমূহত লেখকৰ সংস্কাৰকাৰ্মী মনটো উৎকট ৰূপত দেখা দিছে ।
ইয়াৰ ফলত কাহিনীয়ে স্বাভাৱিক আৰু সহজ ৰূপ একোটি ল’ব পৰা
নাই । লেখকৰ আদৰ্শ প্ৰচাৰৰ বাহন হৈ পৰা চৰিত্ৰসমূহেও মুকলিমূৰীয়া-
ভাবে পাঠকৰ সমুখত দেখা দিয়া নাই । উপন্যাসিকৰ ইচ্ছাসাধনৰ
বাবে অপ্ৰয়োজনীয় কথাক কাহিনীৰ মাজলৈ টানি অনা হৈছে আৰু
চৰিত্ৰসমূহক সেই অনুসৰি নিয়ন্ত্ৰণ কৰা হৈছে । কোমল বয়সতে ৰচনা
কৰা ‘ৱেলী-কুৱেলী’ (১৯২০)ত আদৰ্শবাদ প্ৰচাৰৰ চেষ্টা নাই যদিও কাহিনী
আৰু চৰিত্ৰ-সৃষ্টি কোনোটোত লেখকৰ নিপুণতাৰ পৰিচয় পোৱা নাযায় ।
ইয়াৰ পাছত ওলোৱা তেওঁৰ ‘আয়েয়গিৰি’ (১৯২৪), ‘অপূৰ্ণ’ (১৯৩১-৩২),
‘বিজ্জোহা’ (১৯৪৮), ‘আদৰ্শ-পীঠ’ আৰু ‘ছনীয়া’ত আদৰ্শবাদ আৰু সংস্কাৰ
প্ৰৱণতাই প্ৰাধান্য লভা হৈছে কলাত্মক সৌন্দৰ্য্যৰ বিকাশ নঘটিল ।
‘অপূৰ্ণ’ত জাতীয়তাবাদী চিন্তাৰ প্ৰভাৱ অতি স্পষ্ট । যিয়েই নহওক,
সমস্যামূলক উপন্যাসৰ গুৰি ধৰোঁতা হিচাপে তালুকদাৰৰ অৱদানৰ
কথা সদায়ে স্মৰিব লাগিব ।

ওপৰত উল্লেখ কৰা উপন্যাসসমূহৰ বাহিৰেও এই সময়ছোৱাত আৰু
কেইখনমান উপন্যাস প্ৰকাশ হৈছিল । ঐতিহাসিক উপন্যাসৰ ক্ষেত্ৰত

হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাৰ 'মালিগা' (১৯১৪), হৰিনাৰায়ণ দত্তবৰুৱাৰ 'চিত্ৰদৰ্শন' (১৯৩১), শৰৎ চন্দ্ৰ গোস্বামীৰ 'পানিপথ' (১৯৩০) আৰু সামাজিক উপন্যাসৰ ভিতৰত নবীন চন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্যৰ 'চন্দ্ৰপ্ৰভা' (১৯০৮), শান্তিৰাম দাসৰ 'বৈৰাগী' (১৯২১), চিন্তাহৰণ পাটগিৰিৰ 'সংসাৰ-চিত্ৰ' (১৯২১) আৰু স্নেহ-লতা ভট্টাচাৰ্য্যৰ 'বীণা' (১৯২৬)ৰ নাম ল'ব পাৰি। এইখিনি প্ৰায়েই বৈশিষ্ট্যবিহীন। দুই-একোখন উপন্যাসৰ শাৰীলৈ উঠিছে বুলি কোৱাই টান। চতুৰ্থ দশকৰ একেবাৰে শেষৰ ফালে 'আগাহন'ত প্ৰকাশ পোৱা দীননাথ শৰ্মাৰ 'উদা' (১৯৩৮) ই নতুন সৃষ্টিৰ ইঙ্গিত দিছিল। প্ৰণয়ৰ ত্ৰিভুজক লৈ ৰচিত এইখন উপন্যাসত লেখকে পূৰ্ণহুৰীসকলৰ সংস্কাৰধৰ্মী মনোভাৱ নলৈ চৰিত্ৰৰ বিশ্লেষণৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া দেখা গৈছে। কেইখনমান অনূদিত উপন্যাসেও এই সময়ছোৱাৰ উপন্যাসৰ ক্ষুদ্ৰ ভ'ৰালটোলৈ অলপ অচৰপ বৰঙনি যোগাই গৈছে। তাৰ ভিতৰত 'বাঁহী'ত ওলোৱা থানেশ্বৰ হাজৰিকাৰ 'দীন-তুখী' লক্ষেশ্বৰ শৰ্মাৰ 'মাতৃ' আৰু 'পম্পিয়াইৰ প্ৰলয় কাহিনী' আৰু শান্তিৰাম দাসৰ 'ভগ্নবৈশী' আৰু 'মিলন-মন্দিৰ' উল্লেখযোগ্য। ডিব্ৰুগড়ৰ 'টেল ভাৰ, টু চিটিঙ' (নগৰ দুখনৰ কথা) আৰু মেক্সিম গৰ্কীৰ 'মাদাৰ'ৰ নিচিনা প্ৰখ্যাত উপন্যাসৰ অনুবাদো 'আগাহন' আলোচনীৰ পাতত প্ৰকাশ হৈছিল।

চুটি গল্প

আধুনিক সাহিত্যৰ এটি জনপ্ৰিয় বিভাগ, চুটি গল্পই অসমীয়া সাহিত্যত প্ৰৱেশ কৰে 'জোনাকী'ৰ ভৱিষ্যতে। 'জোনাকী'ৰ অন্যতম লেখক বেজবৰুৱাই চুটি গল্পক অসমীয়া সাহিত্যলৈ আদৰি আনে। প্ৰাকঐতিহাসিক কালৰে পৰা চলি অহা সাধুকথাসমূহত চুটি গল্পৰ আভাস থকা বুলি কোৱা হয় যদিও আধুনিক চুটি-গল্পই পোনে পোনে প্ৰৱেশ কৰে পশ্চিমৰ দ্বাৰেদি। আধুনিক চুটি গল্পৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য জীৱনৰ বিশেষ মুহূৰ্ত' একোটক উন্মলাই তোলা। চুটি গল্পৰ এই আদৰ্শ প্ৰাচীন গল্পসমূহত দেখা নাযায়। 'জোনাকী'য়ে খুলি দিয়া পশ্চিমৰ দ্বাৰেদি আধুনিক সাহিত্যৰ বিভিন্ন শাখা-প্ৰশাখা সোমাই আহে আৰু সেই-বোৰে অসমীয়া সাহিত্যত নিজস্ব স্থান অধিকাৰ কৰি লয়। গতিকে, অসমীয়া চুটি গল্প বুলিলে আমি পাশ্চাত্যৰ সাহিত্য জগত লাভ কৰা চুটি গল্পকেই বুজোঁ। চুটি গল্প উন্নতিৰ শক্তিকাৰ সৃষ্টি। ইয়াৰ উদাহৰণ আমেৰিকাত—মারভি, হৰ্ণি আৰু পোৰ ছাত্ত। ফৰাচী লেখক মোপাৰ্চাঁ আৰু ক'হ লেখক চেখতৰ ছাত্ত ই এটি বিশিষ্ট কলাৰ মাধ্যমত পৰিণত হয়। সেই শক্তিকাৰ শেষ দশকত বেজবৰুৱাৰ ছাত্ত অসমীয়া চুটি গল্পৰ জন্ম হয়। 'জোনাকী'ৰ পাতেই চুটি গল্পৰ জন্ম হ'লেও আঞ্চলিক আৰু বিষয়বস্তুৰ ফালৰ পৰা আমাৰ চুটি গল্পৰ পৰিণত বৃদ্ধি পায় 'আৱাহন'ৰ কালছোৱাতকৈ। তাৰ আগলৈকে কলা-কৌশলৰ বিহীনতা অসমীয়া চুটি গল্পত পৰিলক্ষিত হোৱা নাছিল। 'জোনাকী'ৰ পৰা 'আৱাহন'ৰ আগলৈকে এই সময় ছোৱাত অসমীয়া চুটি গল্পৰ পৰীক্ষা চলি আৰু 'আৱাহন'ৰ এচাম লেখকৰ ছাত্ত ই সকলো ফালৰ পৰা প্ৰসাৰতা লাভ কৰি কলা-কৌশলৰ পৈণত আৰু জনপ্ৰিয় বচনাত পৰিণত হয়। মোপাৰ্চাঁ, চেখত, আদি বিশ্ব-বিখ্যাত লেখক সকলৰ বচনাই আমাৰ

গল্পকাৰ সকলক অনুপ্রাণিত কৰিলে। জয়দেৱ প্ৰভাৱত যৌন-জীৱনৰ বাধাহীন বিশ্লেষণৰ পথো কিছু পৰিমাণে মুকলি হ'ল এই সময়তেই। নতুন দৃষ্টিভঙ্গী আৰু প্ৰকাশ-ভঙ্গীৰ বৈচিত্ৰ্যৰে গল্প-সাহিত্য সমৃদ্ধ হৈ উঠিল। উপন্যাসৰ কাৰণে বহুল অভিজ্ঞতা আৰু বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ ঘটনাৰ প্ৰয়োজন। চুটি গল্পত জীৱনৰ বিশেষ একোটা মূহুৰ্ত্ত বা অৱস্থাৰ চিত্ৰহে প্ৰতিফলিত হয় বাবে ইয়াৰ কাৰণে বিষয়বস্তু সংগ্ৰহ কৰা বৰ টান নহয়। উপন্যাসৰ লগত চুটি গল্পৰ লগত আৰু ভাবগত পাৰ্থক্য আছে। উপন্যাসৰ সামগ্ৰিকতা আৰু বিশালতা চুটি গল্পত নাই। উপন্যাসত থাকে ব্যক্তিৰ সৈতে সমাজৰ সম্পৰ্কৰ কথা। চুটি গল্পত এজন ব্যক্তিৰ জীৱনৰ এটি বিশেষ মূহুৰ্ত্ত আলোকিত হয়। ইয়াত থাকে মাথোন এটি কেন্দ্ৰীভূত ভাব। একমুখী লক্ষ্য আৰু ফলস্ফুৰ্তিয়েই চুটি গল্পৰ ঘাই বিশেষত্ব। বিক্ষিপ্ত ভাবধাৰাৰ সমাবেশ কৰিলে গল্পৰ সৌন্দৰ্য্য নষ্ট হয়। অৱশ্যে, চুটি গল্পত যে জীৱনৰ বিচিত্ৰ আৰু বহুল অভিজ্ঞতাৰ পৰিচয় নাথাকে সেইটো নহয়। কিন্তু একেজন মানুহক বিভিন্ন দৃষ্টিকোণৰ পৰা চোৱাৰ অথবা একোটা চৰিত্ৰৰ বিভিন্ন অভিজ্ঞতা কপায়ণ্য দাখিল চুটি গল্প-লেখকৰ নাই। সেইবাবেই বোধকৰোঁ আমাৰ সাহিত্যত উপন্যাসতকৈ চুটি গল্পই সহজে ঠাই দখল কৰি লয় আৰু ১৯৪০ চনৰ আগতে অসমীয়া চুটি গল্প উচ্চমান-বিশিষ্ট কলা-মাধ্যমত পৰিণত হয়।

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা— চুটি গল্পত হাত দিয়াৰ আগতে বেজবৰুৱা অসমীয়া লোক-কথা উদ্ধাৰত ব্ৰতী হৈ আছিল। অসমীয়া সমাজত প্ৰচলিত ভালেমান পুৰণি সাধুকথা তেওঁ সজাই-পৰাই উলিয়ায় আৰু তাৰেই সংগ্ৰহ 'বুঢ়ী আইৰ সাধ' আৰু 'ককাদেউতা আৰু নাতিগ'ৰা' (১৯১২)। সাধুকথাক 'জাতিৰ হাড়-নগজ' বুলি ক'ল কৰা বেজবৰুৱাৰ এই পুথি দুখন সদায়ে অসমীয়া সাহিত্যৰ অমূল্য সম্পদ হৈ থাকিব। নিষ্ঠাৰ্জ অসমীয়া যুৱক লক্ষ্য ব্যৱহাৰে এইবোৰক সৰু-বৰ সকলোৰে মনোগ্ৰাহী কৰি তুলিছে। বেজবৰুৱা অসমীয়া আধুনিক চুটি গল্পৰো পথ প্ৰদৰ্শক। 'জোনাকী'ত আৰম্ভ কৰি 'বাঁহী'ত

বেজবৰুৱাই অসমীয়া চুটি গল্প সৰ্ব্ববৰ্হী কৰি তোলে। 'সুৰভি' (১৯০৯), 'সাধু কথাৰ কুকি' (১৯১০) আৰু 'জোনবিৰি' (১৯১৩) ত সম্ভিবিষ্ট গল্প-সমূহৰ বাহিৰেও বেজবৰুৱাৰ আৰু কেইটামান গল্প অঁত তঁত সোমাই আছে। অসমীয়া সমাজখনক ভালদৰে ফহিয়াই দেখুৱাই তাৰ মূলি আঁতৰ কৰাই বেজবৰুৱাৰ প্ৰধান লক্ষ্য আছিল। ঊনবিংশ শতিকাত ইংৰাজ ৰাজত্বৰ লগে লগে পুৰণি অসমীয়া সমাজৰ ওপৰত নতুন এখন সমাজৰ সৃষ্টি হৈছিল। পশ্চিমায়া শিক্ষা-দীক্ষা লৈ বিদেশী শাসকৰ মোহত পৰি সেইসকলক অন্ধভাবে অনুকৰণ কৰা এক শ্ৰেণী লোক ওলাইছিল। গানহাতে, নতুন সমাজৰ 'লগত নিজকে খাপ খুৱাব নোৱাৰি শুচি-বায়ুগ্ৰস্ত এচাম লোকে সকলোতে দূষিত বায়ুৰ গোকুল পাইছিল। বেজবৰুৱাই এই উভয় শ্ৰেণীৰ লোককে বাস্তৱ বাণেৰে জানিত্তে! অৱশ্যে, বেজিভাগ গল্পতেই সংস্কাৰকামী মনটো প্ৰকট হৈ পৰা বাবে আৰু বিদ্ৰূপাত্মক দৃষ্টিভঙ্গী লোৱা হেতুকে শিল্পশূলভ সৌন্দৰ্য্যত ব্যাঘাত জন্মিছে। স্বাভাৱিকতা আৰু সাৱলীলতাই এইবোৰত পাঠকৰ প্ৰধান আকৰ্ষণ। অনুভূতিৰ গভীৰতা অথবা চৰিত্ৰৰ সূক্ষ্মতা ফুটাই তোলাৰ চেষ্টা তাত পৰিলক্ষিত নহয়। অসমীয়া গাঁৱলীয়া জীৱনৰ সৈতে বেজবৰুৱাৰ পৰিচয় আছিল অতি নিবিড়। বেজবৰুৱাৰ সৰল আৰু স্বাভাৱিক প্ৰকাশভঙ্গিয়ে গাঁৱলীয়া চৰিত্ৰ আৰু সমাজৰ ৰূপ নিখুঁত কৰি তুলিছিল। 'ভদৰী' কে ধৰি ভালেমান গল্প ইয়াৰ উৎকৃষ্ট উদাহৰণ।

শৰৎ চন্দ্ৰ গোস্বামী (১৮৮৭—১৯৪৪).—বেজবৰুৱাৰ পাছতেই অসমীয়া চুটি গল্পক জালেখিনি আগুৱাই নিয়ে শৰৎ চন্দ্ৰ গোস্বামীয়ে। চুটি গল্পক কলাৰূপে গণ্য কৰি তাত একনিষ্ঠভাবে লাগি পাতাসকলৰ ভিতৰত গোস্বামী অনাত্মন। মাহুৰৰ প্ৰতি সহানুভূতিয়েই গোস্বামীৰ গল্পৰ মূল কথা। সামাজিক দুই-এটা সমস্যালৈ গোস্বামীয়ে দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰিছে যদিও বেজবৰুৱাৰ দৰে বাস্তৱিক দৃষ্টিভঙ্গী তেওঁ লোৱা নাই। উদাহৰণ স্বৰূপে, আমাৰ সমাজত বিধৱাসকলে সম্মুখীন হোৱা সমস্যাটোৰ ফালে তেওঁ পাঠকৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিছে; কিন্তু তাৰ বাবে কোনো বাস্তৱ বা বিদ্ৰূপ নকৰি অৱহেলিত সকলৰ প্ৰতি পাঠকৰ অনুৰত সহানুভূতি জন্মাবৰে চেষ্টা কৰিছে। আনকি, সমস্তা সমাধান

কৰাৰ বাবে কোনো উপায়ৰ ইচ্ছিতো তেওঁৰ গল্পত নাই। মুঠতে, পীড়িত আৰু অৱহেলিতৰ প্ৰতি সহানুভূতিশীল দৃষ্টিভঙ্গী গোস্বামীৰ সৰ্বভাগ গল্পৰে প্ৰতিপাদ্য বিষয়। বেংকক্কাৰ হাস্যৰসৰ পৰিৱৰ্ত্তে ককণ-গতাৰ পাতল কুঁৱলী তেওঁৰ গল্পত দেখা যায়। অৱশ্যে, মানুহৰ ককণ ঘটনা বাস্তৱ কাৰণে মানুহ নাইবা সমাজক দায়ী কৰাতকৈ অদৃষ্টৰ ওপৰতে তেওঁ বহুপৰিমাণে নিৰ্ভৰ কৰিছে। অদৃষ্টবাদৰ পৰশ তেওঁৰ বহুতো গল্পতে পৰিলক্ষিত হয়। যৌন-সঙ্গীয়া বিষয়বস্তুয়েও দুই-চাৰিটা গল্পত ঠাই পাইছে। ‘সন্ন্যাসিনী’ ‘ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ বুকুত’ আদি গল্প অসামাজিক প্ৰণয়ক লৈ ৰচিত। সামাজিক দিশতকৈ বাস্তৱ শোক-দুখৰ ছবিহে গোস্বামীয়ে ঘাইকৈ অঙ্কন কৰিছে আৰু মানুহৰ প্ৰতি লেখকৰ এটি উদাৰ মনোভাব গল্পসমূহত ফুটি উঠিছে। আন্তিকৰ ফালৰ পৰা বিচাৰ কৰি চালে বেংকক্কাৰ দৰে তেওঁৰ গল্পতো ভালেমান খুঁত ওলাব। অস্বাভাৱিক আৰু অতাবনীয় পৰিস্থিতি তেওঁৰ গল্পতো আছে। তথাপি, একাগপতীয়াকৈ লাগি থাকি চুটি গল্পক এটা বিশিষ্ট ৰূপ দিয়াবাবে গোস্বামীৰ বৰঙনি অৱণীয় হৈ ৰ’ব। সহজ, সবল প্ৰকাশভঙ্গি তেওঁৰ গল্পৰ বৈশিষ্ট্য। গোস্বামীৰ প্ৰথম গল্পসংগ্ৰহ ‘গল্পাঞ্জলী’ (১৯১৪)। ইয়াৰ পাছত ক্ৰমে ‘ময়না’ (১৯২০), ‘বাৰ্জীকৰ’ (১৯৩০) আৰু ‘পৰিদৰ্শন’ (১৯৫৬) ওলায়। ‘পৰিদৰ্শন’ৰ অন্তৰ্গত গল্পকেইটাত আগৰ গল্পসমূহৰ সৌন্দৰ্য্য ফুটি উঠা নাই।

নকুল চন্দ্ৰ ভূঞাঃ—‘আৱাহন’ৰ আগৰ গল্প লেখকসকলৰ ভিতৰত নকুল চন্দ্ৰ ভূঞাও এজন। ভূঞাৰ বেছিভাগ গল্পই গাঁৱলীয়া সমাজৰ পটভূমিত ৰচিত। সামাজিক নাইবা আনধৰণৰ গধুৰ সমস্যাৰ অৱতাবণা তেওঁৰ গল্পত কৰা হোৱা নাই। দুই-চাৰিটা গল্পত উপহাসমূলক চিত্ৰ থাকিলেও সেইবোৰত ঘাইকৈ চৰিত্ৰৰ কথা আৰু কাৰ্য্যৰ মাজত বিসঙ্গতি দেখুৱাবলৈহে নিচৰা হৈছে। গাঁৱলীয়া জীৱনৰ বহু বহু কিছুমান চিত্ৰ ফুটাই তোলাই তেওঁৰ গল্পৰ উদ্দেশ্য। চুটি গল্পৰ কলা-কৌশললৈ লক্ষ্য ৰাৰি তেওঁ সেই চিত্ৰ আঁকিছিল বুলি মনে নধৰে।

চুটি গল্পৰ কাৰণে আৱশ্যকীয় সংহত ঘটনা-বিন্যাস আৰু সবস্বৰ্ণনা ভূঞাৰ গল্পত নাই। তথাপি, উপযুক্ত গাঁৱলীয়া পৰিবেশ সৃষ্টিৰ ফালৰ পৰা চাই গল্পবোৰৰ মূল্য অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি। তেওঁৰ গল্পৰ পুথি সমূহ হৈছে,—‘চোৰাংচোৱাৰ চ’ৰা’ (১৯১৮), ‘জোনোৱালি’ (১৯৩৩) আৰু ‘গল্পৰ শৰাই’ (১৯৬২)।

লক্ষ্মীনাথ ফুকনঃ—‘আৱাহন’ৰ আগৰে পৰা দীৰ্ঘকাল ধৰি গল্প-ৰচনাত লাগি থকা দেখা যায় একমাত্ৰ লক্ষ্মীনাথ ফুকনক। ফুকনৰ গল্পত এহাতে আৰ্থিক অনাটনত জুকলা নিম্ন-মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ আৰু আনহাতে মানৱীয় আবেগ অনুভূতিক বিসৰ্জন দিয়া অভিজাত সম্প্ৰদায়ৰ চৰিত্ৰই ঠাই পাইছে। ভালেমান গল্পত ধনী আৰু মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ অন্তঃসাব শূন্যতা বাঙগ ৰূপত প্ৰকাশ কৰিছে। এইসকললোকৰ বাহ্যিকতাৰ আঁৰকাপোৰখন লেখকে দাঙি ধৰিছে। অমাদুগ্ৰৰ প্ৰকাশভঙ্গিৰ মাজেদি ফুকনৰ চৰিত্ৰবোৰ সজীৱ আৰু স্পষ্ট হৈ উঠিছে। সংযত আৰু সানুলীল প্ৰকাশভঙ্গিৰ উপৰিও একপ্ৰকাৰ কৰুণ হাস্যৰসৰ কাৰণে ফুকনৰ গল্প-সমূহ সকলোৰে আকৰ্ষণীয়। ফুকনৰ এতিয়ালৈকে পাঁচটা গল্প-সংকলন প্ৰকাশ পাইছে—‘মালা’ (১৯১৮), ‘ওফাইদা’ (১৯৫২), ‘মৰমৰ নাদৰি’ (১৯৬১), ‘ভাশাত উৎফুল্ল মন’ (১৯৬৭) আৰু ‘আনন্দে নধৰে তিয়া’ (১৯৬৭)। তেওঁৰ নিজস্ব বৈশিষ্ট্যসমূহ পাচৰ চাৰিখনত সন্নিবিষ্ট গল্প-সমূহত ভালদৰে ফুটি উঠিছে।

সেইসময়ৰ আন দুজন গল্প-লেখক হ’ল দণ্ডিনাথ কলিতা আৰু সুৰ্য্যকুমাৰ ভূঞা (১৮৯৪-১৯৬৪)। কলিতাৰ গল্পৰ কাহিনী আৰু কথন-ভঙ্গিত জটিলতা নাই। সামাজিক আচাৰ-অনুষ্ঠানৰ প্ৰতি তেওঁ সম্পূৰ্ণ সচেতন। এই সচেতনতাৰ বাবে তেওঁ শিল্প-সৌন্দৰ্যৰ প্ৰতি বৰকৈ মনোযোগ নিদি সমাজ-সংস্কাৰকৰ ভূমিকা লোৱা দেখা গৈছে। ‘সাতসৰী’ (১৯২৫) ৰ অন্তৰ্ভুক্ত সাতোটি গল্পতেই কলিতাৰ সংস্কাৰমণী মনোভাৱ প্ৰকট হৈ উঠিছে। আনহাতে ভূঞাৰ গল্পত সামাজিক দিশতকৈ ব্যক্তি-জীৱনৰ দুখ যাতনাৰ চিত্ৰহে পৰিফুট হৈছে। তেওঁৰ ‘পৰমী’ (১৯২৭) ৰ অন্তৰ্ভুক্ত গল্প পাঁচোটাৰ ঘটনা-বিন্যাসত বিশেষ

বৈচিত্ৰ্য নথাবিলেও কখনতকিয়ে পাঠকক আকৰ্ষণ কৰে।

নগেন্দ্ৰ নাৰায়ণ চৌধুৰী (১৮৮১-১৯৪৭):- 'আগাহন'ৰ যোগেদি গল্প-সাহিত্য জনপ্ৰিয় কৰি তোলাসকলৰ ভিতৰত 'আগাহন'ৰ প্ৰতিষ্ঠাতা নগেন্দ্ৰ নাৰায়ণ চৌধুৰী অন্যতম। চৌধুৰীৰ সবহভাগ গল্পই আদি বসাত্মক। গাঁৱলীয়া জীৱনৰ পটভূমিত প্ৰণয় সংক্ৰান্ত কাহিনীক লৈ গল্পবোৰ ৰচিত হৈছে। অৱশ্যে, প্ৰণয়ৰ ক্ষেত্ৰত তেওঁৰ গল্পৰ নায়ক-নায়িকাই বিদ্ৰোহাত্মক মনোভাব পোষণ কৰি সামাজিক প্ৰথাক উলঙ্ঘা কৰা দেখা নাযায়। সমাজৰ বাধা-নিষেধৰ মাজত থাকিয়েই তেওঁ-লোক যৌন-জীৱনৰ পথত আগবাঢ়িছে। অসহায়া নাৰী আৰু নিপে-ষিতসকলৰ প্ৰতি লগতৰ সহানুভূতি গল্পসমূহত প্ৰকাশ পাইছে। 'উৰ্গা', 'পাহাৰী', 'তামৰ তাবিজ', 'পুনৰুত্থানৰ দক্ষিণা' আদি বহুতো গল্প ইয়াৰ নিদৰ্শন। চৌধুৰীৰ প্ৰায় আটাইবোৰ গল্পই কাহিনী বা ঘটনা-প্ৰধান। চৰিত্ৰৰ মনোবিশ্লেষণৰ ওপৰত চৌধুৰীয়ে গুৰু দিয়া নাই। প্ৰাচীকৰ ফালৰ পৰাও গল্পবোৰ দোবমুক্ত বুলি ক'ব নোৱাৰি। বেছিভাগ গল্পৰে গাঁওনি স্বৰূপ নহয়। একেটা গল্পতে ভালোমান ঘটনাৰ সমাবেশ হোৱা আৰু তাৰে কিছুমানত কেন্দ্ৰীয় ভাব এটিৰ অভাৱো লক্ষ্য কৰা যায়। অপ্ৰয়োজনীয় বৰ্ণনাও ঠায়ে ঠায়ে নথকা নহয়। সেয়ে হ'লেও, আগৰ-নীতি, লোকবিশ্বাস আদিৰ যোগেদি অসমীয়া সামাজিক চিত্ৰ অঙ্কন কৰাত লেখকৰ কৃতিত্ব গল্পসমূহত ফুটি উঠিছে। তেওঁৰ এটি গল্প-সংগ্ৰহ 'নগেন্দ্ৰ নাৰায়ণ চৌধুৰীৰ গল্প' (১৯৬০) নাম দি অসম সাহিত্য সভাই প্ৰকাশ কৰিছে। 'বীণাৰ বজাৰ' (১৯৬৪) তেওঁৰ পোন্ধৰটা গল্পৰ আন এটি সংকলন।

মহীচন্দ্ৰ বৰা (১৮৯৭-১৯৬৫):- নিৰীক্ষিত আৰু অৱহেলিত সকলৰ প্ৰতি থকা সহানুভূতিৰূপে মনোভাব মহীচন্দ্ৰ বৰাৰ গল্পৰ মাজেদি প্ৰকাশ পাইছে। এই মনোভাবেই তেওঁক সমাজ-ব্যৱস্থাৰ প্ৰতি অধিক সচেতন হ'বলৈ বাধ্য কৰিছে। সমাজৰ অনাচাৰ, অত্যাচাৰৰ ফালে বৰাই তীব্ৰ দৃষ্টি নিিক্ষেপ কৰিছে আৰু তাৰ বাবে তেওঁ চোকা ব্যঙ্গ-

অস্ত্ৰৰ সহায় লৈছে। কিন্তু হাস্যৰসৰ মাদকতাৰ কাৰণে ব্যঙ্গ ক'তো আক্ৰোশমূলক আৰু বেদনাদায়ক হৈ পৰা নাই। অৱশ্যে, ভাবপ্ৰবণতাই গৈয়ে গৈয়ে বৰ্ণনা অস্বাভাৱিক কৰি তুলিছে। মটী বৰাৰ গল্পৰ বিষয়-বস্তুতকৈ ভাষাৰ শ্ৰাৱণলতাই পাঠকক বেছি আকৰ্ষণ কৰে। 'উকীলৰ জন্ম বহুত' (১৯৭০) নামৰ তেওঁৰ এটি গল্প-সংগ্ৰহ প্ৰকাশ পাইছে।

লক্ষ্মীধৰ শৰ্মা (১৮৯৮—১৯৫৪) :—'আগাহন'ৰ প্ৰখ্যাত গল্প-লেখক লক্ষ্মীধৰ শৰ্মাৰ কেইটামান গল্প 'বাৰ্ষিক দান' (১৯৫৮) নামৰ পুথিত সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে। শৰ্মাৰ গল্পত মানুহৰ 'যৌন-কামনাৰ কপ ফুটাই তুলিবলৈ' বিচৰা হৈছে আৰু কোনো কোনো গল্পত কামনাৰ তাড়না একেবাৰে লুক-ঢাক নকৰাকৈ প্ৰকাশ কৰা হৈছে। কিন্তু তাকে বৰোঁতে তেওঁ চৰিত্ৰৰ ভিতৰলৈ প্ৰৱেশ কৰিছে আৰু সেইবাবে চৰিত্ৰৰ মনস্তাত্ত্বিক সংঘাত লক্ষ্মীধৰৰ গল্পৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য হৈ পৰিছে। 'যৌনক্ৰোধ নিৰুদ্ধিৰ পথত সামাজিক বন্ধনৰ সন্মুখীন হোৱা জ্বালাময় চৰিত্ৰৰ অহুৰ্দ্ধ্ব আকৰ্ষণীয় ভাবে কুটি উঠিছে। দুই-চাৰিটা চৰিত্ৰই মানুহৰ স্বাভাৱিক প্ৰাণৱিক দমাই ৰাখিব খোজা পুৰণিকলীয়া সামাজিক শাসনৰ বাঘজৰী দলিয়াই পেলোৱাৰ চেষ্টা কৰাও দেখা গৈছে। পৰম্পৰাগত-ভাবে চলি অহা কিছুমান সামাজিক ৰীতি-নীতিৰ অগতীনতা শৰ্মাৰ গল্পত প্ৰকাশ পাইছে। সামাজিক প্ৰথাৰ উত্তাপৰ বিৰুদ্ধে লেখকৰ বিদ্ৰোহীমন ইয়াত স্পষ্ট ৰূপত প্ৰতিফলিত হৈছে। প্ৰচাৰধৰ্মী মনোভাৱো দুই-চাৰিটা গল্পত জ্বলদৰে ধৰা পৰিছে।

হৰীশ্চন্দ্ৰ ডেকা (১৯০১—১৯৬৩):—'আগাহন'ৰ পাঠত সিঁচবতি হৈ থকা হৰীশ্চন্দ্ৰ ডেকাৰ গল্প সমূহ লেখকৰ শিল্পীমনৰ পৰিচয় বহন কৰিছে। বিষয়বস্তুতকৈও ৰচনা-শৈলীহে হৰীশ্চন্দ্ৰ ডেকাৰ গল্পৰ লক্ষণীয় বিষয়। বিখ্যাত ফৰাচী গল্প লেখক মোপাৰ্ছাঁ আৰু কছ গল্পকাৰ চেৰ্বান্টৰ আশ্ৰিত তেওঁৰ কোনো কোনো গল্পত লক্ষ্য বৰা যায়। ভৈৱিক বাসনা তেওঁৰ গল্পৰ বিষয়বস্তু যদিও লক্ষ্মীধৰ শৰ্মাৰ নিচিনাকৈ বাসনাৰ ভিতৰলৈ তেওঁ প্ৰৱেশ কৰা নাই

আৰু সেইকাৰণে বিভিন্ন ঘাত-প্ৰতিঘাতৰ মাজত চৰিত্ৰৰ মানসিক সংঘাতো তেওঁৰ সবহভাগ গল্পতেই পৰিস্ফুট হোৱা নাই। অৱশ্যে, ছুই-চাৰিটা গল্পত ইয়াৰ বাতীক্ৰম নথটো নহয়। 'বহন সনা', 'ভ্ৰষ্টগিণি' আদি গল্পত চৰিত্ৰৰ মানসিক সংঘাত ভালদৰেই পৰিস্ফুট হৈছে। ভাষাৰ মাধুৰ্য আৰু বুদ্ধিদীপ্ত হাস্যৰস তেওঁৰ গল্পৰ অধান আকৰ্ষণ। কেইটামান গল্পত প্ৰকাশভক্তিৰ সংযমতা মন কৰিবলগীয়া। মৃদু বাস্তৱ প্ৰয়োগে কথন-ভক্তি অধিক বসাল কৰি তুলিছে। 'মৰা ঘোঁৰা', 'পৰ্বতৰ টিওৰ বঙলা ঘৰ', 'দ্বিতীয় পক্ষ' আদি গল্পত ইন্দ্ৰিয়াসক্তিৰ ৰূপ মধুৰ ভাষাৰে প্ৰকাশ কৰা হৈছে।

ত্ৰৈলোক্য নাথ গোস্বামী (১৯০৬-১৯৮৮) :— 'আগাহন'ৰ সমাজ-সচেতন গল্পলেখক সকলৰ ভিতৰত ত্ৰৈলোক্য নাথ গোস্বামী অন্যতম। গোস্বামীৰ গল্পত সমাজৰ অনাথ-অবিচাৰৰ দ্বাৰা পীড়িত চৰিত্ৰৰ প্ৰতি সহানুভূতি প্ৰকাশ পাইছে। সামাজিক প্ৰথাৰ গোঁড়ামিৰ ফলত ব্যক্তি-জীৱনলৈ নানি অহা কৰুণ পৰিস্থিতি তেওঁৰ গল্পত চিত্ৰিত হৈছে। 'পতিত আৰু পতিতা', 'জাবজ', 'দৰিদ্ৰৰ বিনমি' আদি বহুতো গল্প ইয়াৰ উল্লেখযোগ্য নিদৰ্শন। সমাজৰ অন্ধ সংস্কাৰৰ প্ৰতি লেখকৰ বিদ্বেষ গল্পসমূহত ফুটি উঠিছে। অৱশ্যে, তাক উপেক্ষা কৰিব পৰা বিদ্রোহী বা বলিষ্ঠ মনৰ পৰিচয় তেওঁৰ গল্পত নাই। সামাজিক বাধা-বিধিনিৰ সমূহত তেওঁৰ চৰিত্ৰসমূহ ভাগি পৰা দেখা যায়। মহাযুদ্ধৰ সময়ত সামাজিক জীৱনত উদ্ভৱ হোৱা সৰু-বৰ সমস্যাৰ বাস্তৱ ৰূপায়ণৰ চেষ্টা তেওঁৰ বহুতো গল্পত দেখা যায়। সৰল আৰু সংযত বৰ্ণনা গোস্বামীৰ গল্পৰ বৈশিষ্ট্য। তেওঁৰ প্ৰকাশিত গল্প সংগ্ৰহ সমূহ হৈছে, 'অকণা' (১৯৪৮), 'মৰীচিকা' (১৯৪৮), 'শিল্পীৰ জগৎ' (১৯৫৭), 'জীৱনৰ জীয়া জুই' (১৯৭০) আৰু 'গল্প সংগ্ৰহ' (১৯৮৮)।

বাধিকা মোহন গোস্বামী (১৯০৬-১৯৯১) :— সমাজব্যৱস্থাৰ অসমতাৰ ফলত উদ্ভৱ হোৱা অৰ্থনৈতিক সমস্যাৰ ৰূপ প্ৰতিফলিত হৈছে বাধিকা মোহন গোস্বামীৰ গল্পত। গোস্বামীৰ গল্প আৰ্থিক অনাটনত জুৰুলা

বিশেষকৈ নিম্ন মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ জীৱনৰ বাস্তৱ ৰূপায়ণ। 'নিয়তি', 'ষ্টেট এনপোৰ্ট' আদি গল্পত অভ্যন্তৰীণ লোক একোজনৰ কৰণ স্তৰ স্বনিত হৈ উঠিছে। গল্প কেইটাত চৰিত্ৰ-সৃষ্টিৰ প্ৰতি লেখকে বিশেষ মনোযোগ দিয়া দেখা গৈছে। আৰ্থিক অনাটনৰ মাজত ঘাত-প্ৰতিঘাতৰ দ্বাৰা পীড়িত হোৱা চৰিত্ৰৰ মানসিক সংঘাত ভালদৰে পৰিষ্কাৰ হৈছে। পৰিবেশ সৃষ্টিতো লেখকৰ নিয়ন্ত্ৰণতাৰ পৰিচয় আছে। কিন্তু এনেধৰণৰ উন্নত কৌশলৰ পৰিচয় তেওঁ সকলো গল্পতে দিব পৰা নাই। 'দেৱতাৰ সমাধি' (১৯৮৮) তেওঁৰ গল্প-সংগ্ৰহ।

বীণা বৰুৱা (বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱা) (১৯০৮-১৯৬৪) :- বীণা বৰুৱাৰ প্ৰকাশিত দুটি গল্প-সংকলন—'পট-পৰিবৰ্তন' (১৯৮৮) আৰু 'আঘোনী বাই' (১৯৫০) ত দুটা সুকীয়া চিত্ৰ পোৱা যায়। কলেজীয়া ডেকা-গাভৰুৰ প্ৰণয়-সংগ্ৰাম কালীনকৈ লৈ এই গল্পবোৰ ৰচনা কৰা হৈছে। কিন্তু অমুহুৰ্ত্তিৰ গভীৰতা ফুটাই তোলাৰ চেষ্টা গল্পসমূহত পৰিলক্ষিত নহয়। তদুপৰি, বাহ্যিক আচৰণৰ ওপৰত গুৰু দিয়া হেতুকে চৰিত্ৰৰ মানসিক সংঘাত সেইবোৰত পৰিষ্কাৰ নহ'ল। গাঁৱলীয়া সমাজৰ ৰূপ দিয়াওহে একো নিকৰন্ত। 'আঘোনী বাই'ত গ্ৰাম্য জীৱনৰ ছবি পৰিষ্কাৰ ভাৱে অঙ্কন কৰা হৈছে। এই গল্পসমূহে লেখকৰ সুদূৰ পৰ্য্যবেক্ষণ ক্ষমতাৰ স্বাক্ষৰ বহন কৰিছে। সৰল আৰু অনাড়ম্বৰ প্ৰকাশভঙ্গিৰে গাঁৱলীয়া বাস্তৱ চৰিত্ৰ অঙ্কন কৰাত আৰু উপযুক্ত গাঁৱলীয়া পৰিবেশ সৃষ্টি কৰাত লেখকৰ কৃতিত্ব যুটি উঠিছে।

ৰমা দাশ (১৯০৯) :- মাহুহৰ খেঁন 'কামনা-বাসনাৰ মত্ততা প্ৰকাশ পাইছে ৰমা দাশৰ গল্পত। কল্পনাৰ প্ৰলেপ সানি আকৰ্ষণীয় ভাবে কাহিনী উপস্থাপন কৰাৰ কৌশল দাশে জানে। সাৱলীল প্ৰকাশ ভঙ্গিৰে পাঠকক ভালদৰে মুহিব পৰা ক্ষমতাও তেওঁৰ আছে। কিন্তু বৈচিত্ৰ্যৰ অভাৱে ৰমা দাশৰ গল্পৰ সৌন্দৰ্য্য হানি কৰিছে। প্ৰায় একেধৰণৰ বিষয়বস্তুয়েই চাই পোৱা হেতুকে কলা-সৌন্দৰ্য্যৰ প্ৰতি সচেতন পাঠকক তেওঁৰ গল্পই আমুণায়। ত্ৰৈলোক্য নাথ গোস্বামীয়ে ক'বৰ দৰে, ভাল

টেক্‌নিক্ হোৱা সত্বেও আৰু ভাবৰ সংলগ্নতাৰ মাহাত্ম্য বৰ্মা দাশৰ তিনিটা বা চাৰিটা গল্প একেলগে পঢ়িলে মনৰ ওপৰত অৱৰ্ণনীয় অৱ-
সাদৰ ছাঁ পৰি যায়। চৰিত্ৰক সজাই-পৰাই তোলাৰ দক্ষতা তেওঁৰ
আছে; কিন্তু ভাব-বিলাসক উঠি গৈ বাস্তৱ পৰিবেশৰ পৰা বহুপৰি-
মাণে আঁতৰি অহা চৰিত্ৰৰ সমাবেশ তেওঁৰ গল্পত প্ৰায়ে দেখা যায়।
দাশৰ তিনিটা গল্পসংগ্ৰহ ওলাইছে — ‘বৰ্মা দাশৰ শ্ৰেষ্ঠ গল্প’, ‘বৰ্মা
যেতিয়া নামে’ (১৯৬৩) আৰু ‘জাহ্নবী’ (১৯৬৪)।

দীননাথ শৰ্মা (১৯১৪-১৯৮৮) :- ‘আগাহন’ৰ সময়-ভোৱাত প্ৰতিষ্ঠিত
হোৱা দীন শৰ্মাই জীৱনৰ দুই-চাৰিটা ঘটনা যথার্থভাবে কণা দিছে
তেওঁৰ গল্পত। শৰ্মাৰ গল্পৰ ৰচনা-ৰীতি পোষপটীয়া। অনাড়ম্বৰ ভাবে
ঘটনা একোটক আগুৱাই নিয়াৰ ওপৰতেই তেওঁ নিশ্চেষ্টকৈ চকু বন্ধা
দেখা যায়। প্ৰাঞ্জল ভাষাৰ যোগেদি পাঠকক আকৰ্ষণ কৰাৰ আগ্ৰহ
তেওঁৰ নাই। শৰ্মাৰ ভালেমান গল্প ৰোমাণ্টিক যদিও কিছু সংখ্যক
গল্পত তেওঁৰ প্ৰধান লক্ষ্য বাস্তৱময়ী ঘটনা উপস্থাপন কৰা। ঘটনাৰ
ওপৰত সৰ্বাসমিক গুৰু দিয়া হ’লকৈ চৰিত্ৰসমূহৰ মানসিক সংস্পৰ্শ লেখকে
ভালদৰে পৰিচ্ছিন্ন কৰিব পৰা নাই। ‘তুলাল’ (১৯১৫), ‘অকলশৰীয়া,’
‘কোলা-ভাতুৰী’ৰা ওঁৰ তলত’ (১৯৫৫), ‘কল্পনা আৰু বাস্তৱ,’ (১৯৫৫),
‘পাহৰ’ (১৯৫৬), ‘বাঁহী’ (১৯৬৫) আদি কেইবাখনো তেওঁৰ গল্প-
পুথি প্ৰকাশিত হৈছে।

এইসকলৰ উপৰিও ডাঃ হেম বৰুৱা, উমা শৰ্মা, কৃষ্ণ কুমাৰ, মুনীন
বৰকটকী, জমিৰউদ্দিন আহমদ, সুপ্ৰভা গোস্বামী, প্ৰেমনাৰায়ণ দত্ত, ইন্দি-
ৰা গগৈ, হৰিপ্ৰসাদ গোস্বামী, সোণিয় পৈৰা, মোহনসাগৰ চৌধুৰী,
হৰেন্দ্ৰ নাথ কলিতা আদি লেখকে এই সময়ভোৱাত গল্পৰ ৰোপান
ধৰিছিল। কিন্তু অমূল্যলব্ধ অস্তিত্ব তেওঁলোকৰ বহুতৰে প্ৰতিষ্ঠা সম্পূ-
ৰ্ণভাৱে বিকলিত হ’বলৈ নাপালে। ডাঃ হেম বৰুৱা, জমিৰউদ্দিন আহ-
মদ, আৰু প্ৰেম নাৰায়ণ দত্তৰ একাধিক গল্প-পুথি প্ৰকাশিত হৈছে।
উমা শৰ্মা আৰু সুপ্ৰভা গোস্বামীৰো একোটকৈ গল্প-সংগ্ৰহ আছে।

প্ৰবন্ধ আৰু সমালোচনা

আধুনিক অসমীয়া গদ্য বাঁতিৰ বিকাশত প্ৰবন্ধ-সাহিত্যৰ বৰঙণি বিশেষ-ভাবে উল্লেখযোগ্য। চিন্তামূলক আলোচনা আৰু মনোদৰ্শী, ব্যক্তিনিষ্ঠ বচনা ছয়োশ্ৰেণীকে প্ৰবন্ধ-সাহিত্যৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব পাৰি। ‘অকনোদই’ৰ পাততে প্ৰবন্ধৰ চমু হৈছিল যদিও ভাষা আৰু বিষয়বস্তুৰ ফালৰ পৰা ই পৰিপক্বতা লাভ কৰে ‘জোনাকী’ৰ সময়ৰ পৰাহে। ‘অকনোদই’ৰ প্ৰধান লেখক খৃষ্টিয়ান মিছনেৰীসকলে অসমীয়া ভাষাৰ বাক্য-বিন্যাস প্ৰণালী ভালদৰে আয়ত্ত কৰিব নোৱৰা হেতুকে তেওঁলোকৰ বচনাত অসমীয়া গদ্য-শৈলীয়ে দ্ৰাভাৱিক আঁক বলিও কপ ল’ব পৰা নাছিল। অসমীয়া গদ্যৰ ওজস্বিতা আৰু স্বাভাৱিকতা প্ৰকাশ পায় হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা আৰু গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ চাৰিত। এই দুয়োজনী প্ৰাদৰ্শ পুৰুষৰ পাছতেই এই ক্ষেত্ৰত অবিহণা যোগোৱা কেইজনমান প্ৰবন্ধকাৰৰ নাম ধাউকতে লৈ ধ’ব পাৰি। তেওঁলোক হৈছে বজ্জেশ্বৰ মহন্ত, কমলা-কান্ত ডাঙাচাৰ্য আৰু লক্ষ্যোদৰ বৰা। ‘জোনাকী’ৰ আবিৰ্ভাৱৰ লগে লগে সাহিত্যৰ আন আন শাখাৰ দৰে প্ৰবন্ধ বচনাবোৰো নতুন যুগ আৰম্ভ হ’ল। অসমীয়া ভাষাৰ নিত্য বৈশিষ্ট্যৰ প্ৰতি সচেতন হৈ প্ৰবন্ধ বচনা কৰিবলৈ এদল লোক ওলাই আহিল। বিষয়বস্তুৰ বিভিন্ন-তাই আৰু প্ৰকাশভঙ্গিৰ সৌন্দৰ্য্যই প্ৰবন্ধ-সাহিত্যক সমৃদ্ধ কৰি তুলিলে। ‘অকনোদই’য়ে জন্ম দিছিল কেৱল বস্তুনিষ্ঠ গহীন প্ৰবন্ধৰ, ‘জোনাকী’-য়ে তাৰ লগতে আদৰি আনিলে ব্যক্তিনিষ্ঠ বসন্ত প্ৰবন্ধক। আধুনিক অসমীয়া কথাশৈলীৰ বিকাশত এই শ্ৰেণী বচনাৰ ভূমিকাও কম নহয়। সাহিত্য সমালোচনাবোৰো ছৱাৰ মুকলি হ’ল ‘জোনাকী’ৰ সময়ৰ পৰাই। সমালোচনা প্ৰকৃতিতে বোমাটিক সাহিত্যৰে অৱদান। গ্ৰীক দাৰ্শনিক এৰিষ্টটলে বহু পূৰ্বেই সাহিত্য-বিচাৰৰ মানদণ্ড নিৰূপণ কৰিছিল। ইউ-ৰোপীয় সাহিত্যত এৰিষ্টটলৰ প্ৰভাৱ অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি। তথাপি তাৰো বোমাটিক সাহিত্যৰ কালছোৱাতহে সমালোচনাৰ ধাৰা প্ৰৱৰ্ত্তিত হোৱা দেখা যায়। অসমীয়া সাহিত্যতো ইয়াৰ ব্যতিক্ৰম হোৱা নাই।

ইয়াৰ আগতে আমাৰ লেখকসকলে যন্তু আছিল সৃষ্টিকৰ্মী সাহিত্য
ৰচনা কৰি অসমীয়া ভাষাৰ আত্মপ্ৰতিষ্ঠাত সহায় কৰাত। সেইটো
ইচ্ছা আগত ৰাখিয়েই ঠায়ে-ঠায়ে ভাষা-বিষয়ক আলোচনাৰ অৱতা-
ৰণা কৰা হৈছিল। কিন্তু বৈজ্ঞানিক পদ্ধতিৰে সাহিত্য-বিচাৰৰ চেষ্টা
চলিল 'জোনাকী'ৰ সময়ৰ পৰাই। আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ আন
আন দিশৰ দৰে সমালোচনা-সাহিত্যও গঢ় লৈ উঠে পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ
প্ৰভাৱত। এই ক্ষেত্ৰত আমাৰ সমালোচকসকল অনুপ্ৰাণিত হৈছিল
প্ৰধানকৈ ইংৰাজী সমালোচনা-সাহিত্যৰ আদৰ্শৰে। গতিকে, আমাৰ
সমালোচনা-পদ্ধতিত ইংৰাজী সমালোচনা-ৰীতিৰ প্ৰভাৱ স্পষ্ট।

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাঃ—অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰতিটো অঙ্গকেই বেজবৰুৱাই
স্পৰ্শ কৰিছিল। ধোৱতে ক'বলৈ হ'লে, জাৰ্ভীয়া সাহিত্য সংস্কৃতিত
যি নৱজাগৰণে দেখা দিছিল তাৰ পোহৰ অসমত পৰিছিল বেজবৰুৱাৰ
জৰিয়তে। কবি আৰু গল্পকাৰ হিচাপেই নহয়, প্ৰবন্ধকাৰ হিচাপেও
বেজবৰুৱাৰ নাম পোনতে ল'ব লাগিব। বেজবৰুৱা-প্ৰতিষ্ঠাৰ দুটা দিশ
তেওঁৰ প্ৰবন্ধসমূহৰ মাডেদি প্ৰতিফলিত হোৱা দেখা গৈছে—ইয়াৰে
কিছুমানত পোৱা যায় খুন্তীয়া, হাস্যৰসিক বেজবৰুৱাক আৰু আনবোৰত
পোৱা যায় চিন্তাশীল, দাৰ্শনিক বেজবৰুৱাক। কৃপাবৰ বৰুৱাক (বৰুৱা
পাছত বৰবৰুৱা হয়গৈ) লৈ বেজবৰুৱাই যি হাস্যৰস আৰু ব্যঙ্গৰ সৃষ্টি
কৰিলে তাৰ তুলনা বেজবৰুৱাৰ আগে পাছে ক'তো পাবলৈ নাই।
ডিকেন্সৰ 'pickwick'ৰ আৰ্হিত গঢ় দিয়া 'কৃপাবৰ' বেজবৰুৱাৰ এক
অপূৰ্ব সৃষ্টি। কৃপাবৰক কেন্দ্ৰ কৰি ৰচনা কৰা প্ৰবন্ধবোৰৰ সংগ্ৰহ 'কৃপা-
বৰ বৰুৱাৰ কাকতৰ টোপোলা' (১৯০৭), 'কৃপাবৰ বৰুৱাৰ ওততনি'
(১৯০৯) আৰু 'বৰবৰুৱাৰ ভাবৰ বুৰ, বুৰনি' (১৯১১)। 'বৰবৰুৱাৰ বুৰনি'
(১৯৬৪) শীৰ্ষক আন এটা সংগ্ৰহো অতুল হাজৰিকাউ সম্পাদনা কৰি
উলিয়াইছে। এই ৰচনাসমূহৰ বিষয় বস্তু হাড়ে হিমজুৱে অসমীয়া।
ঠাহিৰ হলেবে বেজবৰুৱাই ইয়াত অসমীয়া জাতীয়চৰিত্ৰৰ আলোচনা
কৰিছে, ধেমালিৰ মাজতে ব্যঙ্গ-বাণ নিক্ষেপ কৰিছে। 'ওততনি'ত এই

আলোচনা কিছু তীব্ৰ । বেজবৰুৱাৰ জাতীয়তাবাদী মনটো ইয়াত স্পষ্ট-
ভাবে ধৰা পৰিছে । ‘বুৰবুৰণি’ত সাময়িক বিষয় ছুই-একোটাক লৈ
হাস্যৰসৰ অৱতাৰণা কৰা হৈছে । বেজবৰুৱাৰ নিভাঙ অসমীয়া কথা-
শৈলীয়ে এই আটাইবোৰ বানোতে উপাদেয় কৰি তুলিছে । বাণী-
কাকতিৰ কথাৰেই ক’ব পাৰি যে বেজবৰুৱাৰ বানোৱলীত বাঞ্ছা প্ৰকৃত
সাহিত্যিক ৰচনা-ৰীতি আৰু ঠাইত অতি বিজ্ঞ । গহীনপ্ৰবন্ধবোৰত
বেজবৰুৱাই বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ মাহাত্ম্য প্ৰকাশ কৰিছে । মহাপুৰুষীয় ধৰ্মৰ
প্ৰতি থকা বেজবৰুৱাৰ প্ৰবল অন্তৰাগ এইবোৰত গহীন ৰূপত প্ৰতি-
ফলিত হৈছে । ‘ভাগৱত কথা’ (১৯১৫), ‘ভববথ’ (১৯৩৩), ‘The Reli-
gion of love and devotion’ (১৯৬৮) আৰু ‘বাঁহী’ত প্ৰকাশিত
‘কৃষ্ণকথা’ আদিয়েতেওঁৰ গভীৰ আধ্যাত্মিক দৃষ্টিৰ পৰিচয় দিয়ে ।
‘কামত কৃতিত্ব লভিবৰ সঙ্কেত’ (১৯০৩) বেজবৰুৱাৰ আন এখনি সৰু
চিন্তামূলক গ্ৰন্থ । প্ৰাঞ্জল প্ৰকাশভঙ্গি বেজবৰুৱাৰ গহীন ৰচনাসমূহৰো
অন্যতম বৈশিষ্ট্য ।

বেজবৰুৱা অসমীয়া সমালোচনা-সাহিত্যৰো পথ-প্ৰদৰ্শক । তেওঁৰ
‘শঙ্কৰদেৱ’ (১৯১১) বৈষ্ণৱ গুৰুজনৰ জীৱন আৰু সাহিত্যৰ সুন্দৰ
সমীক্ষা । ‘শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ আৰু শ্ৰীমাধৱদেৱ’ (১৯১৪) আন এখন আলো-
চনামূলক গ্ৰন্থ । ‘কল্পিণী ছবন’ কালৰ আলোচনা বেজবৰুৱাৰ এক
উজ্জল কীৰ্ত্তি । সাহিত্যাত্মক আদৰ্শ আগত ৰাখি সমালোচনা কৰাৰ
প্ৰয়াস বেজবৰুৱাৰ ৰচনাতেই পোন প্ৰথমে দেখুওৱা পাবাৰে । তেওঁৰ সমা-
লোচনা ঘাইকৈ পৰিত্যজ্যমূলক । বিষয়বস্তুৰ ভিতৰলৈ বেজবৰুৱাই বৰকৈ
প্ৰৱেশ কৰা নাই ।

সত্যনাথ বৰা (১৮৬০-১৯৬২) :— সত্যনাথ বৰাৰ ৰচনা নিভাঙ অস-
মীয়া গদ্যৰীতিৰ উল্লেখনীয় নিদৰ্শন । জড়তা ঠাচৰ প্ৰয়োগ আৰু সং-
যত প্ৰকাশভঙ্গি বৰাৰ ৰচনাৰ বিশেষত্ব । ‘সাহিত্য বিচাৰ’ (১৯৮০),
‘সাৰথি’ (১৯১৫), ‘চিন্তাকলি’ (১৯১৭).— এই তিনিখন তেওঁৰ চিন্তা-
শীল পুথিত ব্যক্তি-চিন্তাতকৈ জাতিৰ এই দিশটোহে অধিক লক্ষণীয়
বিষয় । ‘সাহিত্য-বিচাৰ’ত সাহিত্য আৰু সাহিত্যৰ বিভিন্ন শাখাৰ সাধা-

বৰ লক্ষণসমূহ অতি সহজ-সবল ভাৱে আলোচনা কৰা হৈছে। অস-
মীয়াত বচনা কৰা এই বিষয়ক পুৰি এইখনেই প্ৰথম। ভাষাৰ বিস্তৃততাৰ
প্ৰতি বৰা বৰ লক্ষণ। ভাষাৰ প্ৰতি অসমীয়া সচেতনতাই তেওঁৰ বচনাৰ
সৌন্দৰ্য্যত কেতিয়াবা বাধা নজন্মোৱাকৈয়ো বকা নাট। সমাজ-সংস্কাৰ
কৰাৰ মনোভাৱেৰে লিখা 'কেম্পুসজা' (১৯২৯) তেওঁৰ হাস্যৰসাত্মক পুৰি।
ইংলিছ মাছেদি সমাজৰ কিছুমান বীতি-নীতিক ইয়াত বাজ কৰা হৈছে।
কিন্তু বাজৰ আঘাত ক'তো ভীৰ নোহোৱাত হাস্তবল পৰিবেশনত বাধা
জন্মা নাই। বিষয়বস্তুৰ ফালৰপৰা বৰাৰ সাহিত্যৰাজিৰ মূল্য আজি কমিলেও
বিস্তৃত অসমীয়া-লেখক হিচাপে অসমীয়া সাহিত্যত তেওঁৰ এখনি আসন
সন্মানে থাকিব।

পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱা : অসমীয়া বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ গদ্য-বীতিৰ চানেকি
হিচাপে গোহাঞি বৰুৱাৰ বচনা মন কৰিবলগীয়া। অসমীয়া ভাষা-
প্ৰেৰণাৰ কাৰণে শুদ্ধ অসমীয়া লিখাৰ প্ৰচেষ্টা গোহাঞি বৰুৱাই সাহি-
তিক জীৱনৰ আৰম্ভণিৰে পৰা বৰি আহিছিল। এই উদ্দেশ্যৰ প্ৰতি
সচেতন হৈ আগবঢ়া গোহাঞিবৰুৱাৰ গদ্য বচনাত চুটী লুৰ লক্ষ্য কৰা
যায়। আদিভাগত বচিত পাঠোপনি আৰু উপন্যাসৰ গদ্য সবল আৰু
অনাড়ম্বৰ আৰু ভাটি বয়সত বচনা কৰা ধৰ্ম্মগ্ৰন্থ 'শ্ৰীকৃষ্ণ' (১৯৩০) আৰু
'গীতাসাৰ' (১৯৩৫)ৰ গদ্য গঠন আৰু গতিশীল। তিনিটা খণ্ডত প্ৰকা-
শিত 'শ্ৰীকৃষ্ণ'ত শ্ৰীকৃষ্ণক এক ঐতিহাসিক ব্যক্তিকৰূপে বৰ্ণনা কৰা হৈছে।
বুৰঞ্জীৰ ভিত্তিত গোহাঞিবৰুৱাই শ্ৰীকৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ বিশ্লেষণ কৰিছে। ভাষাৰ
সৌন্দৰ্য্য আৰু সংঘমৰ ফালৰ পৰা অসমীয়া সাহিত্যত ই এক অনুপম
সৃষ্টি। অসমীয়া গদ্য-শৈলীৰ ই উৎকৃষ্ট নিদৰ্শন। 'গীতাসাৰ' সংকলিত
গীতাৰ অনুবাদ। এই গ্ৰন্থয়ো গোহাঞিবৰুৱাৰ বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ নৌদ্বিক গদ্য-
বচনাৰ পাৰদৰ্শতাৰ কথা সূচায়।

হেমচন্দ্ৰ মোখাৰী আৰু কনকলাল বৰুৱা : (১৮৭২-১৯৪০)ৰ বুৰঞ্জী-
মূলক প্ৰবন্ধসমূহ অসমৰ ঐতিহাসিক চৰ্চাৰ নিষ্ঠাবোধোপায় সমল। পুৰণি
পুৰণি বিষয়ে এওঁলোকে কৰা আলোচনা আৰু শিলালিপি, শিল্পকলা আৰু
প্ৰাচীন মঠ-মন্দিৰৰ বিষয়ে হুয়োজনে লিখা প্ৰবন্ধসমূহো লেখত লবলগীয়া

সম্পদ। বৈজ্ঞানিক দৃষ্টিভঙ্গি ছয়োৰে বচনাৰ বিশেষত্ব। অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰসাৰতাৰ কাৰণে আৰু অসমৰ প্ৰাচীন গৌৰৱ উদ্ধাৰৰ বাবে হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীয়ে কৰা চেষ্টা সবলন বিদিত। 'উষা' আৰু 'জোনাকী'ত গোস্বামীয়ে অসমীয়া ভাষা সম্পৰ্কীয় ভালেমান প্ৰবন্ধ লিখিছিল। গেইটৰ 'অসম বুৰঞ্জী'ৰ বহুতো সমাল সংগ্ৰহ কৰি দিছিল গোস্বামীয়েই। কামৰূপ অনুসন্ধান সমিতিৰ বিশেষ নিষদ্য ৰূপে গোস্বামীয়ে ১৫১ খন প্ৰাচীন অসমীয়া পুৰি আৰু ৭৭ খন সংস্কৃত পুৰি সংগ্ৰহ আৰু সম্পাদনা কৰে সংগৃহীত পুৰি পুৰি সমূহৰ বিস্তৃত তালিকাখনৰ নাম, 'A Descriptive catalogue of Assamese manuscripts' (১৯১৭)। এওঁ সংগ্ৰহ আৰু সম্পাদনা কৰা 'অসমীয়া সাহিত্যৰ তালিকা' (১৯১২) এক সুবৃহৎ গ্ৰন্থ। 'অসমীয়া সাহিত্যক' দুটা যুগত ভাগ কৰি প্ৰত্যেক যুগৰ সাহিত্যৰ বাতৰি এই গ্ৰন্থত সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে। ইয়াৰটো 'বহু' 'মহৎ সংস্কৰণশালী'। 'পুৰি অসম বুৰঞ্জী' আৰু 'সপা-গীতা' আদি গোস্বামীয়ে সম্পাদনা কৰি উলিয়ায়। গোস্বামীৰ ভাষা নিম্ন আৰু নিৰ্ভীৰ। সঠিক বুদ্ধিৰ সোৱণা দীঘলীয়া বাক্য মেৰপাক তেওঁৰ বচনাত নাই। বকৱাৰ 'Early History of Kamrupa' (১৯৩০) বুৰঞ্জীৰ দিশত এক উল্লেখযোগ্য অৱদান। প্ৰাচীন কামৰূপৰ বিস্তৃত আৰু তপাপূৰ্ণ সমাল পকা বুৰঞ্জী এইখনেই। 'জোনাকী', 'উষা', 'বাঁহী' আৰু 'Journal of the Assam Research society'ত বকৱাৰ প্ৰবন্ধ সিঁচৰতি হৈ আছে।

ভকণ ৰাম ফুকন আৰু জ্ঞানদাতিৰাম বৰুৱা : (১৮৮০-১৯৫৫)ৰ মধুৰ প্ৰকাশভঙ্গি তেওঁলোকৰ বচনৰ আকৰ্ষণৰ ঘাই কাৰণ। ফুকনৰ 'যৌনতত্ত্ব' আৰু 'চিকাৰ কাহিনী'ৰ সবল ৰূপন-ভঙ্গিয়ে বিষয়বস্তুৰ চমৎকাৰিত ছবুৰে বুদ্ধি কৰিছে। বিষয়বস্তুৰ ফালৰ পৰাও এটোৱাৰ অসমীয়া সাহিত্যত একেবাৰে নতুন বচনা। বকৱাৰ 'বিলাতৰ চিঠি' (১৯৩৯) অসমীয়া সাহিত্যত প্ৰথম ভ্ৰমণকাহিনীৰ পুৰি। লগুন ভ্ৰমণৰ ই এক বসোষ্ঠীৰ্ণ বৰ্ণনা। বচনাৰ মাজত পাঠকক বুৱাই ৰাখিব পৰা ক্ষমতা ছয়োজন প্ৰথমকৰে আছে।

নীলমণি ফুকন : ওজস্বী গদ্য-বচক হিচাপে নীলমণি ফুকনৰ এখন আসন আছে। শ্ৰীৰ মলগাতকৈ অধিক খুলি নিজকে প্ৰকাশ কৰাৰ কাৰণে গদ্যই

কুকনৰ উপযুক্ত মাধ্যম। কুকনৰ বলিষ্ঠ আৰু গহীন প্ৰকাশভঙ্গিৰে তেওঁৰ ব্যক্তিৰ প্ৰতিকলিত কৰে 'চিন্তামণি' (১৯৪২) তেওঁৰ বস্তুনিষ্ঠ প্ৰবন্ধৰ পুৰি। 'সাহিত্য-কলা' (১৯৪০)ত কলাৰ সৌন্দৰ্য্যসাধক হিচাপে কুকনে সাহিত্যৰ বিচাৰ কৰিছে। ছয়োখনাত লেখকৰ চিন্তাশক্তি আৰু নিষ্ঠাৰ দৃষ্টি-ভঙ্গিৰ পৰিচয় আছে। তেওঁৰ আন এখন গদ্যৰ পুৰি 'জয়ান্তীৰ্ণ' (১৯৪১)। জ্ঞাননাথ বৰাৰ 'অসমত বিদেশী', 'যুগতত্ত্ব', 'নতুন জগত' চিন্তাশীল বচনা। সাময়িক কেইটিমান সমস্যা এইবোৰত চালি-জাৰি চোৱা হৈছে। 'পুৰণি অসমীয়া সাহিত্য' আৰু 'আধুনিক অসমীয়া সাহিত্য'ত সাহিত্য বিষয়ক আলোচনাই ঠাই পাইছে।

অধিকাণবী বায়চৌধুৰী : নিজৰ দেশ আৰু জাতিৰ টোপটিৰ চিন্তাত ডুব গৈ থকা বায়চৌধুৰীৰ চিন্তাধাৰা আৰু বচনাভঙ্গি স্বকীয় বৈশিষ্ট্যৰে উজ্জ্বল। আন কোনো লেখকৰ সৈতে তেওঁৰ প্ৰকাশভঙ্গিৰ মিল নাই। জাতীয় চিন্তাত যিদৰে তেওঁ আনক অনুসৰণ নকৰে, শব্দ-বাহনি আৰু বাক্যবিন্যাসতো সেদৰে তেওঁ আনৰ ওচৰত পৰুৱা নহয়। আৱশ্যক অনুযায়ী নিজ সজাট লোৱা শব্দইহে বায়চৌধুৰীৰ অন্তৰৰ 'ভাৱ আতুৰি আনিব পাৰে। বায়চৌধুৰীৰ প্ৰতিটো বাক্যতেই ভূমিকম্পৰ লোকাৰণি অনুভৱ কৰা হয়। স্তম্ভৰ আকুল আবেগ আত্মবিকৃত্যৰে উজাৰি দিয়া তেওঁৰ বচনা কাৰ্নাটগমী। 'কলিতাৰ লুৰ কঠোৰ আৰু পুৰুষসুন্দৰ। 'শতধাৰ' (১৯২০), 'ডেকা-ডেকেৰীৰ বেদ' (১৯৪২) আৰু 'আততি' (১৯৫০)ত সন্নিবিষ্ট প্ৰবন্ধসমূহৰ উপৰিও 'আসাম বান্ধৱ' আৰু 'চেতনা'ত প্ৰকাশিত বায়চৌধুৰীৰ অলেখ প্ৰবন্ধ আছে। তেওঁৰ বাৰ্জনৈতিক চিন্তাধাৰা, নৃত্তি-শালী দেশ আৰু জাতি-গঠনৰ আঁচনিসমূহ আৰু জাতীয় স্বাৰ্থ বজাব কাৰণে তেওঁৰ বুকুৰ পোৱণি এইবোৰত বান্ধ কৰা হৈছে। এইবোৰে তেওঁৰ বিপ্লৱী মন, অকৃত্ৰিম স্বদেশ-প্ৰীতি আৰু নিৰ-মানবতাবোধৰ পৰিচয় কৰন কৰিছে। অসম ভাষা ভাৰতৰ যুৱক-যুৱতীৰ কাৰণে এইবোৰ বেদমন্ত্ৰস্বৰূপ।

বাণীকান্ত কাকতী (১৯২৮-১৯৫২) : সমালোচক আৰু প্ৰবন্ধকাৰ হিচাপে বাণীকান্ত কাকতীয়ে আগবঢ়োৱা এবাৰি যুগজয়ী হৈ আছে।

অসমীয়া সাহিত্যত কৈজ্ঞানিক পদ্ধতিৰ গভীৰ সমালোচনাৰ অৱতারণা কৰে কাকতিয়ে। কাকতিৰ আগতে বচিত হুই-এখন গ্ৰন্থত সমালোচনামূলক দৃষ্টিভঙ্গি পৰিলক্ষিত হ'লেও সমালোচকৰ উদ্ভাৱনী শক্তি, অধ্যয়নপুৰুষ-সন্ধানী আৰু বসন্ত মনৰ পৰিচয় তাত ভালদৰে পৰিষ্কাৰ হোৱা নাছিল। সেই কালৰ পৰা বাণীকান্ত কাকতিক আনাৰ সমালোচনা সাহিত্যৰ অগ্ৰদূত বুলি ক'ব পাৰি। পুৰণি আৰু আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বিভিন্ন বিষয়ত বহুতো নতুন কথাৰ সন্বেদ দি তেওঁ আমাক সত্য-সন্ধানৰ পথত আগুৱাই লৈ গ'ল। সাধাৰণ বিচাৰ-বুদ্ধিয়ে ঢুকি নোপোৱা বহুতো কথাকেই তেওঁ বমণীয়ভাবে পাঠকৰ আগত উপস্থাপিত কৰিবলৈ সক্ষম হ'ল। সূক্ষ্ম বিশ্লেষণী শক্তি, চিত্ৰধৰ্মী আৰু সংযত প্ৰকাশভঙ্গি, জাতীয় সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ প্ৰতি গভীৰ অনুৰাগ আৰু পান্চাজ্য সাহিত্যৰ বিশাল অধ্যয়ন আদিয়ে তেওঁক এই ক্ষেত্ৰত সহায় কৰিছিল আৰু প্ৰেৰণা দিছিল। অৱশ্যে, কিছু কিছু ক্ষেত্ৰত তেওঁৰ সমালোচনা পৰিচয়মূলক আৰু প্ৰণামাপৰ হৈয়ে থাকিল। 'পুৰণি অসমীয়া সাহিত্য' (১৯৮০), 'কলিতা জাতিৰ ইতিবৃত্ত' (১৯৪৩), 'সাহিত্য আৰু প্ৰেম' (১৯৪৮), 'পুৰণি কামৰূপৰ ধৰ্মৰ দ্বাৰা' (১৯৫৫), 'Mother Goddess kamakhya' (১৯৪৮), 'Bishnuite myths and legends', 'Life and teachings of Sankardev' আদি প্ৰকাশিত পুণিৰ উপৰিও ভালেমান 'কতাপত সন্নিবিষ্ট পাতনি'য়ে আৰু আলোচনীৰ পাতত এতিয়াও পৰি থকা প্ৰবন্ধসমূহে কাকতিৰ অধ্যয়ন-পুৰুষ মন আৰু বিশুদ্ধ বিচাৰ-বুদ্ধিৰ পৰিচয় দিয়ে। তেওঁৰ দ্বাৰা সম্পাদিত 'Aspects of Early Assamese Literature' (১৯৫৩) য়ে পুৰণি অসমীয়া সাহিত্যৰ বিভিন্ন দিশত পোহৰ পেলাইছে। অসমীয়া ভাষাৰ নিজৰ বৈশিষ্ট্য অকাটা যুক্তিৰে প্ৰমাণ কৰি দেখুওৱা তেওঁৰ গৱেষণা-মূলক গ্ৰন্থ 'Assamese : Its Formation and Development' (১৯৪১) ভাষাতত্ত্বলৈ এক অমৰ দান আৰু অসমীয়া ভাষাৰ কীর্তিগুস্ত-বৰণ। ইয়াৰ আগতে দেৱানন্দ ভট্টালিয়ে (১৮৮০-১৯৭০) 'অসমীয়া ভাষাৰ মৌলিক বিচাৰ আৰু সাহিত্যৰ চানেকি' (১৯১২) আৰু কালিৰাম মেধিয়ে

(১৮৮০-১৯৫৪) অসমীয়া ব্যাকৰণ আৰু ভাষাতত্ত্ব' (১৯৩৬) ত গম্ভীৰ ভাষা-বিষয়ক আলোচনাৰ সূচনা কৰিছিল যদিও বৈজ্ঞানিক পদ্ধতিত অসমীয়া ভাষাৰ ওখাপূৰ্ণ আৰু পূৰ্ণাঙ্গ আলোচনা এয়ে প্ৰথম।

সূৰ্য্যকুমাৰ ভূঞা (১৮৯১-১৯৬৪) : বুৰঞ্জীমূলক প্ৰবন্ধৰ লেখক হিচাপে সূৰ্য্যকুমাৰ ভূঞা সুপৰিচিত। পুৰণি পুথিৰ পাত লুটিয়াই উদ্ধাৰ কৰা তথ্যপাতিৰ সহায়ত একোটা যুগক ভীৰুভাৱে ফুটাই তুলিবলৈ চেষ্টা কৰাটো অতি কষ্ট-সাধা কাম। সেই কাম সফলভাৱে সম্পন্ন কৰিছে সূৰ্য্যকুমাৰ ভূঞাহে। ভূঞাৰ হাতত এতিয়া উৎসৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰা বুৰঞ্জীৰ নিবন্ধ বিষয়বস্তু বঙ্গাল সাহিত্য-সম্পন্নত পৰিণত হৈছে। সেইবোৰে যুগ বিশেষৰ চৰিত্ৰ পৰাৰ লগতে ভালেমান ঐতিহাসিক চৰিত্ৰক আমাৰ সমুখত থিয় কৰাইছে। 'মাহোম্মদ শ্বিন' (১৯১৮), 'কৌতব বিজোহ' (১৯৪৮), 'বুৰঞ্জীৰ বাণী' (১৯৫১), 'বমণী গাভৰু' (১৯৫১), 'মিবজুমলাৰ অসম আক্ৰমণ' (১৯৫৬), 'হৰিজন শ্বাতা' (১৯৬০), 'লাচিত বৰফুকন' (১৯৭১) আদি অসমীয়াত লিখা পুঁজি আৰু 'Anglo Assamese Relations 1771—1826' (১৯৪২), 'Lachit Barphukan and his times' (১৯৫৭), 'Atan Buragohain and his times' (১৯৫৭), 'Studies in the History of Assam' (১৯৬৭) আদিকে ধৰি কেইবাখনো ইংৰাজীত ৰচনা কৰা পুঁজি ভূঞাৰ বুৰঞ্জী চৰ্চাৰ ফল আৰু সূক্ষ্ম পৰ্য্যবেক্ষণ ক্ষমতাৰ পৰিচায়ক। সৰল প্ৰকাশভাষা আৰু বিষয়বস্তুৰ আকৰ্ষণীয় নিৰ্বাচন এই বুৰঞ্জীমূলক ৰচনাসমূহৰ জনপ্ৰিয়তাৰ অন্যতম কাৰণ। এই পুঁজিসমূহৰ উপৰিও ভূঞাই মূল্যবান পাতনি সংযোগ কৰি আৰু আবশ্যকীয় টিকা-টিয়নী দি প্ৰায় দহখনমান পুৰণি বুৰঞ্জী সম্পাদন কৰি উলিয়াইছে। সাহিত্য-সংস্কৃতি বিষয়ক পুথি 'ত্ৰিপদী' (১৯৫৯)ৰ বাহিৰেও তেওঁ লিখা সাহিত্য সম্পৰ্কীয় কেইবাটাও উচ্চ পৰ্যায়ৰ প্ৰবন্ধ আলোচনীৰ পাততে আছে। 'Studies in the Literature of Assam' (১৯৫৬) এই বিষয়ক ইংৰাজীত লিখা কেইটামান প্ৰবন্ধৰ সমষ্টি।

বেণুধৰ শৰ্মা (১৮৯৪-১৯৮১) : বুৰঞ্জীৰ শুকান পাতৰ পৰা বস চেপি উলিয়াই সাহিত্য-সৃষ্টি কৰোঁতাসকলৰ ভিতৰত বেণুধৰ শৰ্মাৰ স্থান সকলোৰে আগত। সাধাৰণতে বুৰঞ্জীবিদ বুলি প্ৰখ্যাত যদিও শৰ্মাৰ বুৰঞ্জীমূলক বচনাসমূহৰ সাহিত্যিক মূল্যইহে পাঠকক অধিককৈ আকৃষ্ট কৰে। শৰ্মাৰ হাতত সাহিত্য আৰু বুৰঞ্জী অভিন্ন হৈ পৰিছে। বুৰঞ্জীৰ পম খেদি খেদি তেওঁ ভাষা সংগ্ৰহ কৰে আৰু উৱলি যোৱা বুৰঞ্জীৰ লাগ-বান্ধ নোহোৱা কথা শৃঙ্খলা লগাই সজীৱ কৰি তোলে। অতীতৰ বুকুত মাৰ যোৱা অসমৰ বহুতো কথাকেই তেওঁ উদ্ধাৰ কৰিছে। পাহৰণিৰ অতল গৰ্ভত পৰি থকা ভালেমান ব্যক্তি তেওঁৰ হাতৰ পৰশত সাৰ পাই উঠিছে। শৰ্মাৰ বচনাসমূহৰ এটি প্ৰধান আকৰ্ষণ হ'ল, তেওঁৰ স্বকীয় আৰু বলিষ্ঠ বচনা-শৈলী। আনৰ সৈতে তেওঁৰ প্ৰকাশভঙ্গি নিম্নলিখিত : বোম্বাষ্টিক উচ্ছাস এটি থাকিলেও তেওঁৰ ভাষা বলিষ্ঠ, পৌৰুষদীপ্ত আৰু দেশৰ মাটিৰ গোন্ধ থকা। থলুৱা অসমীয়া শব্দ আৰু ঘৰুৱা ঠাচৰ বাক্যাংশ, বগুৰা আদিৰ উপযুক্ত প্ৰয়োগ শৰ্মাৰ প্ৰকাশভঙ্গিৰ বিশেষত্ব। ঠাই বুজি তেওঁ গঞা বহিৰৰ মুখে মুখে প্ৰচলিত শব্দ, ফকৰা-যাজনা আদি বুটলি লৈছে আৰু প্ৰয়োজন হ'লে নিজে কিছুমান শব্দ সৃষ্টি কৰি লৈছে। শৰ্মাৰ প্ৰকাশিত গ্ৰন্থসমূহৰ ভিতৰত 'সাতাৱন ছাল' (১৯৪৭), 'গঙ্গা-গোবিন্দ ফুকন' (১৯৫০), 'মণিৰাম দেৱান' (১৯৫০), 'দুবৰীণ' (১৯৫১), 'কংগ্ৰেছৰ কাঁচিয়লি ব'দত' (১৯৫২), 'ছপৰি', 'অধ্যায়লী' (১৯৬৪), 'দক্ষিণপাট সত্ৰ' (১৯৬৬), 'ফুল-চন্দন' (১৯৬৯), 'হেমচন্দ্ৰ গোৰামী' (১৯৭২), 'Rebellion of 1957 vis-a-vis Assam' (১৯৫৮) আৰু সম্পাদিত 'Dr Wade's Account of Assam' (১৯২৭) বিশেষভাবে উল্লেখযোগ্য। এহেৰোৰ উপৰিও শিশু-সাহিত্য আৰু জীৱনী-সাহিত্যৰ অন্তৰ্ভুক্ত কেইবাখনো প্ৰকাশিত পুথি আৰু বিভিন্ন আলোচনীৰ পাতত সঁচৰিত হৈ থকা অলেখ প্ৰবন্ধ আছে। আলোচনীৰ পাতত প্ৰকাশ পোৱা তেওঁৰ আত্মজীৱনী বৰূপ 'মজিয়াৰ পৰা মেজলৈ'ত নিচেই সৰুকাপৰ পৰা এতিয়ালৈকে মনতে গাঁচি থোৱা সকলোবোৰ কথা

বসন্ত ভাৱে বৰ্ণনা কৰা গৈছে। বৰ্ষাব সাহিত্যিক জীৱনৰ কীৰ্ত্তি-স্তম্ভ হৈছে 'মনিৰাম দেৱান'। এই গ্ৰন্থ তেওঁৰ বহুদিনীয়া সাধনাৰ ফল। মনিৰামৰ মঞ্চ তাক স্বাভাৱপ্ৰেম প্ৰকাশ পোৱাৰ লগতে অসমৰ এটা যুগৰ সামাজিক, বাস্তৱনৈতিক আৰু অৰ্থনৈতিক ইতিহাস ইয়াত প্ৰতিফলিত গৈছে। সাহিত্য অকাডেমিৰ পুৰস্কাৰ লাভ কৰা তেওঁৰ 'কংগ্ৰেছৰ কাঁচফাল ব'ৰত' নামৰ গ্ৰন্থখন অসমৰ এখন সৰু গাঁৱৰ পটভূমিত ভাৰতৰ স্বাধীনতা আন্দোলনৰ উজ্জল আৰু সাৰ্থক প্ৰতিকলন।

ডিম্বেশ্বৰ নেওগ : জীৱনৰ আদি ভাগত ক'বকপে স্বীকৃতি লাভ কৰা নেওগ সাধাৰণতে সমালোচক আৰু গৱেষক হিচাপেহে জনাজাত। নেওগ আছিল অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ এজন নিৰ্ভীক সমালোচক। বৈজ্ঞানিক আৰু তুলনামূলক দৃষ্টি-ভঙ্গিৰে তেওঁ সকলোবোৰ কথা বিশ্লেষণ কৰিছিল আৰু নিজৰ শিক্কাশ্লত অলৰ-অচৰ তৈ পাক খোপনি পুতিছিল। এই আত্মোৎসেছ মনোভাৱৰ কাৰণে বিশেষকৈ তেওঁৰ শেহতীয়া কিছুমান সমালোচনাত বাস্তৱ, গ্ৰন্থ আদি সোমাই পৰিছিল। অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী-প্ৰণেতা হিচাপে নেওগৰ অৱদান চিৰস্মৰণীয়। তেওঁৰ আগতে দেৱেন্দ্ৰ নাথ বেজবৰুৱাই - 'অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী' (১৯১২)ত অসমীয়া সাহিত্যৰ বিচাৰ কৰিছিল যদিও নেওগৰ হাততহে সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীয়ে বিস্তৃত আৰু অধিক বিজ্ঞান-সম্মত ৰূপ পায়। আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী পোনপ্ৰথমে তেৱেঁচ প্ৰণয়ন কৰে। অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী আৰু অসমীয়া সাহিত্যৰ বিভিন্ন দিশ সম্পৰ্কীয় নেওগৰ সমালোচনামূলক পুথিসমূহ হ'ল, 'আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী' (১৯৩৭), 'অসমীয়া সাহিত্যৰ জিগিঙনি' (১৯৫৮) 'অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত ভূমুক' (১৯৪০), 'অসমীয়া কথা-প্ৰতিভা' (১৯৫০) 'History of Modern Assamese Literature' (১৯৫৫) 'অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী (১৯৫৭), 'New Light on History of Asamiya Literature' (১৯৬২), 'অসমীয়া সাহিত্যৰ অধ্যয়ন' (১৯৬৪) আৰু 'নতুন পোহৰত অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী' (১৯৬৬)। অসমীয়া ভাষাতত্ত্বৰ ক্ষেত্ৰতো নেওগে নিৰন্তৰ যত্ন দাঙি ধৰিছিল। অসমীয়া

ভাষাৰ উৎপত্তিৰ সংক্রান্ত ডঃ হুনীতি কুমাৰ ছেটাৰ্জী আৰু ডঃ বালীকান্ত কাকতীয়ে আগবঢ়োৱা যুক্তি তেওঁ গ্ৰহণ কৰা নাই। অসমীয়া লিপিৰ স্বত্বতাও তেওঁ প্ৰতিপন্ন কৰি গৈছে। অসমীয়া ভাষা আৰু লিপি সম্পৰ্কীয় নেওগৰ উল্লেখযোগ্য পুথি হ'ল 'সুধ অসমীয়া' (১৯৪০), 'অসমীয়া ভাষা আৰু লিপিৰ কাহিনী' (১৯৫২), 'The origin and growth of the Asamiya Language' (১৯৬৪)। বৈষ্ণৱ ধৰ্ম আৰু অসমীয়া সংস্কৃতিৰ ক্ষেত্ৰত নেওগৰ পাণ্ডিত্যপূৰ্ণ আলোচনা সৰ্বজনবিদিত। এই বিষয়ক তেওঁৰ গ্ৰন্থসমূহ হ'ল, 'বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ আভিভূতি' (১৯৪০), 'বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ ক্ৰমবিস্তাৰ' (১৯৪৩), 'বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ ভক্তিতত্ত্ব' (১৯৪৪), 'Introduction to Assam' (১৯৪৭), 'প্ৰাকঐতিহাসিক অসম' (১৯৪৭), 'Mahapurushiyaism—a Universal Religion' (১৯৫০), 'Jagatguru Sankardev' (১৯৬২), আৰু 'যুগ-নায়ক শঙ্কৰদেৱ' (১৯৬৬)। 'যুগ-নায়ক শঙ্কৰদেৱ'ত নেওগে প্ৰাচীনতম ধৰ্মৰ ক্ৰমবিকাশ, উত্তৰ ভাৰতত নৱজীৱনৰ স্পন্দন, শঙ্কৰদেৱৰ প্ৰচাৰিত ধৰ্ম-নীতি, সমাজগঠনত শঙ্কৰদেৱ, মহাপুৰুষীয়া ধৰ্মৰ বিশ্বজনীনতা আৰু ওপচনি - এই কেইটা দিশ গভীৰভাৱে বিশ্লেষণ কৰিছে। ওপৰত উল্লেখ কৰা পুথি-সমূহৰ উপৰিও 'বাচী', 'আৱাহন', 'বামধেমু' আৰু বিভিন্ন আলোচনী আৰু বাতৰি কাকতত প্ৰকাশিত নেওগৰ অনেক প্ৰবন্ধ আছে। পুৰণি সংকাৰৰ পৰা তেওঁ মুক্ত নহয়। অৱশ্যে, বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ আলোচনাত তেওঁৰ উদ্যোগত পৰিলক্ষিত হয়।

ৰাজ মোহন নাথ : (১৮৯৯-১৯৬৫) অসমৰ গড়কাপ্তানী বিভাগত ইঞ্জিনিয়াৰ হিচাপে কাম কৰি নাথ পুৰাতত্ত্ব-গৱেষণাত মন দিয়ে। এই বিষয়ক তেওঁৰ ভালেমান মূল্যবান প্ৰবন্ধ সাময়িক আলোচনীত প্ৰকাশ পাইছিল। এই প্ৰবন্ধসমূহৰ উপৰিও নাথ কেইবাখনো পুৰি ৰচনা আৰু সম্পাদন কৰিছে। তেওঁৰ ৰচিত পুথিসমূহ হ'ল, 'বীৰ চিলাৰায়' (১৯৪০), 'গৌৰৱৰ অসম' (১৯৪৯) আৰু 'The Background of Assamese culture' (১৯৪৮)। সম্পাদিত পুথিসমূহ হ'ল, 'শ্ৰীশ্ৰীশঙ্কৰ দেৱৰ ৰবগীত', 'শ্ৰীশ্ৰীমাধৱদেৱৰ ৰবগীত', 'কালিদাসৰ নাট', 'দৈত্যবি ঠাকুৰৰ

‘শ্ৰীশ্ৰীশঙ্কৰদেৱ-মাধৱদেৱ চৰিত’ আৰু ‘ভক্তি-বত্ৰাকৰ’ . পীতাম্বৰ বাৰু-
যেদি ছদ্মনামত কেইখনমান বাৰু-পুৰিও তেওঁ বচনা কৰে ।

এই সকলৰ উপৰিও ঐতিহাসিক পুৰাতত্ত্ব-বচনাত বজ্জনী কুমাৰ
পদ্মাপতি (১৮৬৬-১৯৪৮), আনন্দ চন্দ্ৰ আগৰৱালা (১৮৭৪-১৯৩৯)
নকুল চন্দ্ৰ ভূঞা, সোণাৰাম চৌধুৰী (১৮৭০-১৯৪১), সৰ্বেশ্বৰ শৰ্মা
কটকী (১৮৯২-১৯৪৬) আদিৰ অবিচল ইন্দ্ৰেখযোগা . এওঁলোকৰ
সবহভাগৰে বচনা পুৰি আকাৰে প্ৰকাশ পাইছে . আগৰৱালাৰ তত্ত্ব-
মূলক প্ৰবন্ধৰ সংখ্যা চুপৰ ওচৰা-ওচৰা . কটকীয়ে অসমৰ পুৰণি শিল্প-
কলা স্বাপত্য আৰু ভাস্কৰ্য্য বিষয়ক ভালেমান প্ৰবন্ধ, কেইবাখনো
জীৱনী আৰু ‘অসমীয়া প্ৰাচীন লিপি’ নামৰ এখন পুৰি প্ৰকাশ কৰাৰ
উপৰিও বহুত প্ৰাচীন পুৰি আৰু ‘আপুৰুগীয়া সম্পদ উদ্ধাৰ কৰে .
হৰমোহন দাসৰ শৰ্ম আৰু সাহিত্যতৰ বিষয়ক আলোচনা ‘ভালেখিনি
আছে . তেওঁৰ সাহিত্য-পুৰি ‘সাহিত্য তত্ত্ব’ (১৯৩৯)ৰ . নাম এটা প্ৰসংগত
ল’ব পাৰি .

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ (১৮৯৮-১৯৮২)য়ে ‘চেতনা’ আৰু ‘আৱাহন’
আলোচনীৰ পাততলিখা কেইটামন উচ্চধাপৰ সমালোচনামূলক প্ৰবন্ধত
বিশ্বৰ ভিন্ ভিন্ ঠাইৰ সাহিত্যৰ আভাস দিছে . এইবোৰত লেখকৰ
নিমজ, স্বকীয় বচনশৈলীৰ ছাপ আছে .

জীৱনী-সাহিত্য

বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ অন্তৰ্গত চৰিত-পুৰিয়ে জীৱনী-সাহিত্যৰ প্ৰাচীনত্ব
কথা সূচায় যদিও সম্ভৱ্য . পৰিবেশত বচিত চৰিত-পুৰি আৰু আধুনিক
জীৱন-চৰিতৰ মাজত যথেষ্ট পাৰ্থক্য দেখা যায় . চৰিত-পুৰিসমূহ
বচনা কৰিছিল মহাপুৰুষসকলৰ শিষ্য-প্ৰশিষ্যসকলে আৰু শুকৰ যত্নে
প্ৰতিপন্ন কৰি দেখুৱাটোৱেই তেওঁলোকৰ উদ্দেশ্য আছিল . শ্ৰীকৃষ্ণ
মহিমা প্ৰচাৰ কৰাই বিজয়ে বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ লক্ষ্য আছিল, সেইদৰে
শুকৰ গুণানুকীৰ্তন কৰি মানুহৰ মনত ভক্তি আৰু প্ৰভাৱ সজাব কৰা-

টোৱে চৰিত-পুথিবো লক্ষ্য আছিল। শিশুসকলে গুৰুত অৱতাৰী পুৰুষৰূপে গণ্য কৰিছিল আৰু সেইবাবে, গুৰুসকলৰ জীৱন-চৰিত্তত ঠায়ে ঠায়ে অতিমাননীয় আৰু অলৌকিক কাৰ্য্যকলাপে ঠাই পাইছিল। মুঠতে, সমগ্ৰীয়া মহলত বচনা কৰা চৰিত-পুথিসমূহত মহাপুৰুষসকলৰ আদৰ্শাত্মক ছবি একোটি অঙ্কন কৰা হৈছিল। অৱশ্যে, এনে কিছুমান চৰিত-পুথি আছিল যিবোৰত কোনো লোকৰ ভ্ৰম্য পৰা যত্নলৈকে সকলোবোৰ কথা একালৰ পৰা লিপিবদ্ধ কৰা হৈছে। যিয়েই নহওক, চৰিত-পুথি সমূহক প্ৰকৃত অৰ্থত জীৱনী আন্য। দিব নোৱাৰি ইটোবোৰৰ মধ্য-যুগত খণ্ডান ধৰ্ম-গুৰুসকলক লৈ বচিত তলিওগ্ৰাফীৰ লগতহে এইবোৰৰ মিল আছে। জীৱন-চৰিত পিছা দৃষ্টিভঙ্গি বৰ্ত্তমানে সঙ্গনি হৈছে আৰু চৰিত-পুথিৰ কোনোটা পদ্ধতিয়েই আধুনিক কালত গ্ৰহণযোগ্য নহয়। নায়কৰ জীৱনৰ সকলোবোৰ ঘটনাই যে জীৱন-চৰিত্তত থাকিব লাগিব, সেইটো নহয় অথবা, নায়কৰ মহত্ব-প্ৰকাশক কিছুমান ঘটনাৰ অৱতাৰণা কৰিলেই যে ভাল জীৱনী এখন হ'ব, তেনে কথাও নাই। জীৱনীও এক প্ৰকাৰ কলাত্মক সৃষ্টি আৰু তাৰ বাবে বাছনিৰ প্ৰয়োজন। গতিকে, নায়কৰ জীৱনৰ পৰা আৱশ্যক অনুযায়ী ভাল-বেয়া সকলৰ কিছুমান ঘটনা নিৰ্বাচিত কৰিলে নায়কৰ ব্যক্তিৰ জীৱন্তভাবে কুটাই তুলিব পৰাটোৱেই আধুনিক জীৱন-চৰিত্তৰ মূল কথা। নায়কৰ জীৱনৰ লগতে সেই যুগটোৰ এটা আভাসো জীৱনীকাৰে দিব পাৰিব লাগে। বিংশ শতিকাত নায়কৰ জীৱনৰ চুই-এটা কথাৰ পৰা মনস্তত্ত্বৰ সহায়ত লিখা মনস্তাত্ত্বিক জীৱনী আৰু কলাৰ সৌন্দৰ্য তথা সুখপাঠ্যতাৰ ওপৰত গুৰুত দি সমালোচনা-মূলক দৃষ্টিভঙ্গিৰে বচনা কৰা নতুন জীৱনীয়ে বিকাশ লাভ কৰিছে। নতুন জীৱনীত নায়কৰ জীৱনৰ চুই-চাৰিটা ঘটনাৰ আলম লৈ কল্পনাৰ বহণ সনা হয় আৰু জীৱনীখনক উপন্যাসধৰ্মী কৰি তোলা হয়।

জীৱন-চৰিত চুই প্ৰকাৰৰ— আনে বচনা কৰা জীৱন-চৰিত আৰু আত্মচৰিত। সত্যনিষ্ঠাই হৈছে দুয়োবিধৰে প্ৰাণ। জীৱনী-লেখকে কোনো পক্ষপাতিতা অৱলম্বন নকৰাকৈ নায়কৰ জীৱনৰ মিঠা-কঁহা সকলো ধৰণৰ কথাকে প্ৰকাশ কৰিব পাৰিব লাগিব। তদুপৰি, সাৰ্থক জীৱনীৰ কাৰণে

নাৱকৰ জীৱনৰ সৈতে লেখকৰ ঘনিষ্ঠ সম্বন্ধ থকা দৰকাৰ। নাৱকক তেনেই ওচৰৰ পৰা নাজানিলে আৰু তেওঁৰ দৈনন্দিন জীৱনৰ সকলোৰে সকলোৰে কথাক বুজ নললে প্ৰকৃত মাহুহজনক চিনি উলিয়াওৱা টান হৈ পৰে। নিজৰ নিজৰ জীৱনৰ ভাল-বেয়া নাইবা সবলতা-দুৰ্বলতা উল্লেখক লগত আৰু মুকলিৰূপে লাবে প্ৰশংসা কৰিব পৰাটোৱেই আত্মজীৱনীৰো বাহিৰ কথা। তদুপৰি, সাধাৰণ আত্মজীৱনী একোখন অচলতে একোটা যুগৰ সামাজিক ইতিহাস-ৰূপ। নাৱকৰ জীৱনৰ লগতে তেওঁৰ সময়ৰ সামাজিক, সাংস্কৃতিক আদি বহুতো কথাৰ সন্দেশ পাব পাৰি য'লৈ এনেধৰণৰ জীৱন-কাহিনীত।

চৰিত-পুথি সমূহৰ কথা এৰিলে **গুণাভিৰাম বৰুৱা**ৰ 'আনন্দ ৰাম ঢেকিয়াল কুকনৰ জীৱনী' (১৮৮০) অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰথম জীৱনী গ্ৰন্থ। প্ৰাচীন চৰিতকাৰ হ'ল একোজনৰ নিচিনাকৈ গুণাভিৰাম বৰুৱাই ঢেকিয়াল কুকনৰ বিষয়ে জনা সকলোৰে ঘটনাকৈ ইয়াত একালৰ পৰা বৰ্ণাই গৈছে। **বেজবৰুৱা**ই চৰিত পুথিৰ পৰা আৱশ্যকীয় উপাদান সংগ্ৰহ কৰি পোন প্ৰথমে আধুনিক দৃষ্টিভঙ্গিৰে 'শঙ্কৰদেৱ' (১৯১১) আৰু 'শ্ৰীমাধৱদেৱ' আৰু 'শ্ৰীমাধৱদেৱ' (১৯১৪) নামৰ আলোচনামূলক জীৱনী দুখন ৰচনা কৰে। গ্ৰন্থ দুখনত মহাপুৰুষজনাৰ বিশেষকৈ সাহিত্য আৰু ধৰ্মসম্পৰ্কীয় দিশৰ আলোচন কৰা হৈছে। **বেজবৰুৱা**ৰ পাছত কলান্মল চ'প্ৰাই ৰচিত আন দুখন টেক্সথযোগী জীৱন-চৰিত হ'ল, **সূৰ্য্যকুমাৰ ভূঞা**ৰ 'গাপালকৃষ্ণ গোখলে' (১৯১৬) আৰু 'আনন্দৰাম বৰুৱা' (১৯২০)। পুথি দুখনত লেখকৰ নিৰ্বাচন-ক্ষমতাৰ পৰিচয় আছে। 'আনন্দৰাম বৰুৱা'ত নাৱকৰ জীৱন-কাহিনী আৰু সাহিত্য-প্ৰতিভা সুন্দৰভাৱে দাঙি ধৰা হৈছে। এইকেইখনৰ উপৰি ১৯৪০ চনলৈকে প্ৰকাশিত আন আন জীৱন-আলেখ্যৰ ভিতৰত মহাদেৱ শৰ্মাৰ 'বুদ্ধদেৱ' (১৯১৪) আৰু 'মহেশ্বৰ চৰিত' (১৯২৮), পদ্মনাথ গোস্বামীৰ বৰুৱাৰ দ্বাৰা সম্পাদিত 'জীৱনী-সংগ্ৰহ' (১৯১৫), সৰ্বেশ্বৰ শৰ্মা কটকীৰ 'সত্যনাথ বৰাৰ জীৱন-চৰিত' (১৯১৭) আৰু 'হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ জীৱন-চৰিত' (১৯২১) আৰু 'জোৱান ডাৰ্ক' (১৯১৮) আৰু 'কামাল পাছা' (১৯৩১), দণ্ডিনাথ কলিতাৰ 'কৰ্মবীৰ চন্দ্ৰনাথ' (১৯২৪), সূৰ্য্যকুমাৰ ভূঞাৰ 'জোনাকী' (১৯২৭) আৰু 'চানেকি' (১৯২৮), অতুল বৰুৱাৰ 'শৰৎ চন্দ্ৰ গোস্বামীৰ চমু

জীৱনী' (১৯২৯), কমলেশ্বৰ চন্নিহাৰ 'বিশ্ববাসিক বেজবৰুৱা' (১৯৩৯), গোপীনাথ বৰদলৈৰ 'দেশভক্ত তৰুণবাম কুকন' (১৯৪০) আদিৰ নাম উল্লেখ কৰিব পাৰি।

অসমীয়া সাহিত্যত আত্মজীৱনীৰ সংখ্যা কম হ'লেও লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, বঙ্কনীকান্ত বৰদলৈ, পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱা, বেণুধৰ বাজখোৱা, হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱা আৰু জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱাই তেওঁলোকৰ জীৱন-সৌৱৰণ প্ৰকাশ কৰিছিল। ইয়াৰ ভিতৰত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ 'মোৰ জীৱন-সৌৱৰণ' (১৯৪৪), বেণুধৰ বাজখোৱাৰ 'মোৰ জীৱন দাপোণ' (১৯৬৯) আৰু পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱাৰ 'মোৰ সৌৱৰণী' (১৯৭১) পুথিআকাৰে প্ৰকাশ পাইছে। বিষয় বস্তুৰ অকপট প্ৰকাশ, নিৰপেক্ষ দৃষ্টিভঙ্গি আৰু বুগ-বিশেষৰ প্ৰতিচ্ছবিৰে এই তিনিখন গ্ৰন্থক প্ৰকৃত আত্মজীৱনীৰ পৰ্যায়লৈ তুলিছে। প্ৰকাশভঙ্গিৰ স্বাভাৱিকতা তিনিওখন পুথিৰে সৌন্দৰ্য্যৰ অন্যতম কাৰণ।

যুদ্ধোত্তৰ যুগৰ সাহিত্য

পঞ্চম দশকৰ আৰম্ভণিৰে পৰা প্ৰায় মাজভাগলৈকে অসমীয়া
 সাহিত্যৰ প্ৰবাহ বন্ধ হৈ থাকে। দ্বিতীয় মহাযুদ্ধই সৃষ্টি কৰা অশান্ত
 পৰিস্থিতিয়েই ইয়াৰ কাৰণ। মহাযুদ্ধৰ প্ৰচণ্ড কোৰ অসমতো পৰেহি।
 সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ সকলো অনুষ্ঠান বন্ধ হৈ পৰিল। ১৯৪১সাললৈ পৰি-
 বেশ নাটকিয়া হৈ গ'ল। বিদেশী বৈশ্ব পদ্ধতিত অসমৰ নাটক উপ-
 টঠিল। লগে লগে আৰ্হি, অৰ্থনৈতিক সংকট আৰু খাদ্যবস্তুৰ লগতে
 আন সকলো অত্যাশংকী সামগ্ৰীৰ চাহাব অনটন। এনে দুৰ্যোগত
 সাহিত্য-চৰ্চা কৰাৰ কথা মনলৈ অনাট টান হ'ল। কাগজ-পত্ৰৰ অভাৱ
 কাৰণে কিতাপ আদি প্ৰকাশো কৰিব নোৱৰা হ'ল। সাহিত্যত এক-
 প্ৰকাৰৰ নীৰৱতা বিৰাজ কৰিলে। ইয়াৰ মাজতেই সংঘটিত হৈছিল
 ১৯৪২ৰ গণ-বিপ্লৱ। স্বাধীনতাৰ কাৰণে তেওঁ এটি জাতীয় জাগৰণেও
 অৱস্থাৰ বিশেষ একে পৰিৱৰ্তন সাধিব নোৱাৰিলে। একালে যুদ্ধৰ
 নিভীষকা আৰু আনফালে বিদেশী শাসকৰ দমন-নীতি—এই দুটাৰ
 মাজত সাহিত্যই ঘূৰ দাঙিব নোৱাৰিলে। সাহিত্যৰ এটো চৰকাৰী আঁতৰ
 কৰাৰ চেষ্টাৰে ভৱানন্দ দত্তৰ নেতৃত্বত কেইজনমান প্ৰগতিবাদী যুৱক
 আগবাঢ়ি আছিল আৰু ১৯৪৩ চনৰ শেষৰফালে এই ডেকাদলটোৰ
 উদ্যোগত আগৰ 'জয়ন্তী' নামৰ কাকতখনৰ পুনৰ আৰম্ভণি হ'ল।
 'জয়ন্তী'য়ে এটি নতুন ধাৰা প্ৰৱৰ্তন কৰাৰ চেষ্টা কৰি পূৰ্বৰ বোম্বাটিক
 আদৰ্শৰ বিৰুদ্ধে যিজোহ ঘোষণা কৰিলে। বোম্বাটিক কৰিব তাবালুতা
 আৰু প্ৰেমানুভূতিক উদ্ভাৱন। আখ্যা হি 'জয়ন্তী'ৰ লেখক গোপীয়ে সেই
 কাহিনীসকলৰ প্ৰতি তীব্ৰ বিৰোধগাৰ কৰিলে। বামপন্থী মনোভাৱ প্ৰাৱ

লেখকৰে বচনাত পৰিস্ফুট হ'ল। সমাজমুখী, কাল-সচেতন সাহিত্য সৃষ্টি হোৱাৰ সবল সম্ভাৱনা এই লেখকসকলে বহন কৰি আনিলে। ভগ্নানন্দ দত্ত, অম্বুলা বৰুৱা, চক্ৰেশ্বৰ ভট্টাচাৰ্য্যৰ কৱিতাত ইয়াৰ ইঙ্গিত পোৱা গ'ল। হেমবৰুৱা আৰু নৱকান্ত বৰুৱাৰ কৱিতাত ইয়াৰ বিকাশ ঘটিব। বিষয়-বস্তু আৰু কলা-কৌশল উভয়তে বিদ্রোহৰ স্তৰ স্পষ্ট হৈ উঠিল।

যুদ্ধৰ বিভীষিকা লাগে লাগে আঁতৰ হ'ল। যুদ্ধৰ তিক্ত অভিজ্ঞতাই কৱি-সাহিত্যিকক বাস্তৱাভিমুখী কৰি তুলিলে—সামাজিক দায়িত্বৰ প্ৰতি সজাগ কৰি তুলিলে। বিয়াল্লিচৰ গণ-আন্দোলনৰ কৰণ পৰিণতিয়েও এই ক্ষেত্ৰত কিছু অৱিহণা যোগালে, ৰোমাণ্টিক সপোনৰ মোহ নাই-কিয়া কৰাত সহায় কৰিলে। মহাযুদ্ধৰ অলপ পাছতেই ভাৰতৰ ভিতৰতে সাম্ৰাজ্যবাদৰ বিৰুদ্ধে চলি থকা আন্দোলন এখন যুদ্ধৰো অৱসান ঘটিল। ১৯৪৭ চনত ভাৰতে স্বাধীনতা পালে। ভাৰতবাসীৰ একদিনীয়া সাধনা সিদ্ধ হ'ল। কিন্তু অশেষ কষ্ট আৰু তাগৰ বিনিময়ত পোৱা এই স্বাধীনতাই জনগণক সন্তুষ্ট কৰিব নোৱাৰিলে। ৰাজনৈতিক স্বাধীনতা মানুহে পালে সঁচা, কিন্তু সাধাৰণ শ্ৰেণীৰ অৰ্থনৈতিক অৱস্থা অধিক শোচনীয় হ'ল। পুঁজিবাদৰ শোষণত জনসাধাৰণৰ জীৱন জৰ্জৰিত হৈ পৰিল। গতিকে প্ৰচলিত সমাজ দাৱাদাৰ বিৰুদ্ধে তেওঁলোক সংগ্ৰামত লিপ্ত হ'বলৈ বাধ্য হ'ল। স্বাধীনতাৰ পাছত আশানুৰূপভাৱে সামাজিক, অৰ্থনৈতিক ব্যৱস্থাৰ পৰিবৰ্তন নোহোৱাত মানুহৰ মনলৈ হতাশা আহিল আৰু তাৰ প্ৰতিক্ৰিয়া পৰিস্ফুট হ'ল, স্বাভাৱিক কালৰ সাহিত্যত লেখকসকলৰ দৃষ্টি নিশ্চয় হ'ল সামাজিক সমস্যাৰ ওপৰত। ফলত সামাজিক বিষয়কল্পে সাহিত্যত প্ৰাধান্য লভিলে আৰু সমাজ-সচেতনতা স্বাধীনতাৰ পাছৰ সাহিত্যত প্ৰধান বৈশিষ্ট্য হৈ পৰিল। স্বাধীনতাৰ পাছত শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত হ'লে অসম বহুখিনি আগবাঢ়ি গ'ল। শিক্ষা-প্ৰসাৰৰ লগে লগে লেখক-পাঠকৰ সংখ্যা যথেষ্ট পৰিমাণে বৃদ্ধি পালে আৰু বহিৰ্জগতৰ সৈতে ভাৰতৰ পোনপটীয়া সম্পৰ্ক স্থাপন হোৱাত পৃথিৱীৰ বিভিন্ন ঠাইৰ সাহিত্য আৰু সাহিত্যিকৰ পিনে তেওঁলোকে দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰিলে। লেখক-পাঠকৰ মানসিক দিগন্ত বহল হ'ল। পশ্চি-

মীয়া প্ৰতীকবাদী, চিত্ৰকল্পবাদী আন্দোলনৰ উপৰিও ন ন মতবাদ আৰু ভাবধাৰাৰ সাক্ষ্যক প্ৰভাৱান্বিত কৰিলে। ক্ৰমেৰে মনস্তত্ত্বই লেখকক চৰিত্ৰবিশ্লেষণৰ নতুন পথৰ সন্ধান দিলে। মাৰ্ক্সীয় ভাবধাৰাৰে অনু-প্ৰাণিত হোৱা লেখকসকলে পুঁজিবাদী ব্যৱস্থাৰ অৱসান ঘটাবলৈ বিচাৰিলে। বৰ্ত্তমানৰ সমাজ-ব্যৱস্থাও তেওঁলোক অতীৰ্ক হৈ উঠিল। বিজ্ঞানৰ অগ্ৰগতিয়ে মানস-সত্তাৰ প্ৰকৃতি সন্ধান কৰিলে। নতুন জীৱন-নোথ আৰু মূল্যবোধে দৃষ্টিভঙ্গি আৰু কচিৰ পৰিবৰ্ত্তন ঘটালে। সমাজৰ জটিলতা ক্ৰমে বঢ়ি অহাৰ সগে সগে সাহিত্যিক সকলোও জটিল মান-ৰীয় দৃষ্টিভঙ্গি গ্ৰহণ কৰিলে। সমাজ বিৱৰ্ত্তনৰ সগে সগে শিল্পৰ ৰূপ আৰু বীতিৰ পৰিবৰ্ত্তন ঘটিল। নতুন দৃষ্টিভঙ্গি আৰু শিল্প-চৰ্চনাই নতুন সাহিত্যৰ জন্ম দিলে। 'পছোৱা' (১৯৭৮), 'বামধেনু' (১৯৭১), 'মণিৰীপ' (১৯৬০) কে অধিক ব কেইবাখনে। আলোচনীৰ প্ৰকাশে নতুন সাহিত্যিক জনপ্ৰিয় কৰি তোলোঁতে সহায় কৰিলে। প্ৰকৃততে ১৯৭০ চন মানৰ পৰা অসমীয়া সাহিত্যই নতুনকৈ প্ৰগতিৰ পনত অগ্ৰসৰ হ'বলৈ ধৰে আৰু আলোচনা এই কালছোৱাত সাহিত্যৰ বিভিন্ন শাখা পৰিপুষ্ট হৈ উঠে। শিখ সাহিত্যত থা কৰি উঠে। অৱস্থিতিবাদী, একছাৰ্ছ আদি আন্দোলনৰ প্ৰভাৱে অসমীয়া সাহিত্যত ছেগা-চোবোকাটক পৰিলক্ষিত হ'ল। সাৱশ্যে, অসমীয়া জনসাধাৰণৰ জীৱনৰ লগত এইবোৰৰ সম্পৰ্ক 'কমান, সেইটো বিচাৰা বিষয়। কিন্তু নতুন নতুন চিন্তা-চৰ্চাই যে অসমীয়া সাহিত্যক অনুপ্ৰাণিত কৰিছে, সেই বিষয়ে সন্দেহ নাই। এই সময়ছোৱাৰ ভিতৰতো এটা এটাক কেইবাটাও ঘটনাই অসমক ছোকাৰি যায়। ১৯৬০ চনত ৰাজ্যভাষা অধিনিয়মক লৈ অসমৰ পৰিকল্পিত বিৰুদ্ধ হৈ পৰে। অসমীয়া ভাষাক ৰাজ্যভাষা কৰা সফলভাৱে অসমত এক জন্ম আৰু উত্তেজনাৰ পৰিস্থিতিৰ উদ্ভৱ হয়। ১৯৬২ চনত চীনা সৈন্যই প্ৰকল হেঁচা দিছে অসম সাম্ৰাজ্যত। ভাৰতীয় সৈন্যৰ বাধা নেওচি চীনাসকল অসমৰ বুকুপৈ আক্ৰমণই আহে। ১৯৬৫ চনত পাকিস্তানৰ ভাৰত আক্ৰমণে সমগ্ৰ ভাৰততে অশান্তিৰ সৃষ্টি কৰে। সাহিত্যত এই

বোৰৰ প্ৰতিক্ৰিয়া। একেবাৰে নোহোৱাকৈ নাথাকিল যদিও অসমীয়া সাহিত্যৰ বোৱতী সৃষ্টি নিবন্ধিৰ ভাবে প্ৰবাহিত হৈ থাকিল।

কবিতা

আধুনিক প্ৰগতিশীল কবিতাৰ জন্ম হয় নতুন 'জয়ন্তী'ৰ পাতত। অৱশ্যে, 'জয়ন্তী'ৰ আগতে 'আৱাহন'ত প্ৰকাশিত হেম বৰুৱাৰ 'বান্দৰ' কবিতাই নতুনৰ বীজ সিঁচিছিল। বাঁহীত প্ৰকাশিত মতেশ্বৰ নেওগৰ 'অস্তাভা' নামৰ কবিতায়েও অস্তুতঃ ছন্দৰ জালৰ পৰা নতুনৰ আগবতৰা দিছিল। আধুনিক কবিতা বুলিলে বৰ্তমান 'জয়ন্তী'ৰ সময়ৰে পৰা বহুত কবিতাকেই বুজা যায়। বোমাটিক কবিতাৰ বিষয়বস্তু আৰু কাব্যৰূপৰ বিৰোধিতা কৰি 'জয়ন্তী'ৰ কবিসকলে কাব্য-জগতত এক আলোড়নৰ সৃষ্টি কৰে। বোমাটিক কবিৰ আত্মকেন্দ্ৰিক, তবল ছন্দমাৰ্গক এওঁলোকে নিন্দা কৰে আৰু বোমাটিক কবিতা-প্ৰসিদ্ধিক কবিতাৰপৰা নিসৰ্জন দিয়ে। বোমাটিক কবিৰ বাস্তৱ-বিমুখ ভাৱাভাৱৰ পৰিসৰে জীৱনৰ প্ৰত্যক্ষ অভিজ্ঞতাৰ পৰা উদ্ধৃত সামাজিক চেতনাক এওঁলোকে কবিতাত ঠাই দিলে। ভাবৰ লগে লগে ছন্দৰো পৰিৱৰ্ত্তন হ'ল। পূৰ্বৰ মিলমুক্ত ছন্দৰ ঠাইত মস্তক, ভন্দ আৰু স্পন্দিত গদ্যৰ প্ৰয়োগ কৰিলে। আজিক আৰু বিষয়বস্তুৰ এই আমূল পৰিবৰ্ত্তনে কাব্য-জগতত যুগান্তৰ আনিলে। নতুনক বাট এৰি দি বোমাটিক কবিতাই লাঠে লাঠে বিদায়ৰ শটেদি খোজ ল'লে। আচলতে বোমাটিক, কাব্যানুৰূপৰ মাজতেই পতনৰ নীচ সোমাই আছিল। তাতে আকৌ একেবাৰে শেষৰ ফালে অসমীয়া বোমাটিক কবিতা অত্যন্ত চৰ্বল হৈ পৰিছিল। কবিতা বিলাসৰ সামগ্ৰী নহয়। বাস্তৱ অভিজ্ঞতা বিমুখ পলায়নবাদী কবিতাই মানুহক কক্ককলৈ আনন্দ দিব পাৰে; কিন্তু সেই কবিতাৰ ভেটি শুষ্ক নহয়। সেইকাৰণে দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ তাত্ত্বিক নীলাই আৰু বাৰীন্দৰ ঠিক আগে-পাছে হোৱা অৰ্থনৈতিক অৱস্থাই যেতিয়া মানুহক বাস্তৱ অভিজ্ঞতাৰ প্ৰতি সজাগ কৰি তুলিলে, তেওঁলোকৰ বোমাটিক স্বৰ ভাঙি চুৰাৰ

কৰিলে, তেতিয়াই বোমাটিক কবিতা ঘাই পৰৰ পৰা আঁতৰি যাবলগীয়া হ'ল আৰু সমাজ-সচেতনতাৰ তিস্তিত বচিত কবিতাই তাৰ ঠাই অধিকাৰ কৰিলে। ইয়াৰ ভিতৰতে বোমাটিক নুব হুই-এজনৰ কবিতাত কুমা গ'ল যিও নতুন কাব্য-ৰূপৰ পৰলভ সিয়ো আগৰ পৰা পৃথক হৈ পৰিল। জয়ন্তীৰ পাতত জয় হ'লেও এই কবিতাক প্ৰকৃততে আঁহৰা হ'ল 'পছোৱা' আৰু ঘাইকৈ 'বামসেহু'ৰ সময়ৰ পৰাহে। 'জয়ন্তী'ৰ কবিসকলৰ কবিতাত সমাজ-চেতনা অতি স্পষ্ট আৰু বলিষ্ঠভাবে প্ৰকাশ পালে সঁচা : কিন্তু জীৱনৰ সামগ্ৰিক ৰূপ তাত পৰিস্ফুট হৈ নুঠিল। তদুপৰি, সমাজ-চেতনাইতো কবিতা বিচাৰৰ একমাত্ৰ অৱলম্বন নহয়। সমাজচেতনাক অনুভূতিৰ স্তৰলৈ তুলি বসোভীৰ্ষ কৰিব পৰাটোহে কবিতাৰ ঘাই কথা : সেইকাৰণেই কবিতা বাঞ্ছনাধৰ্মী হোৱা চৰকাৰ। 'জয়ন্তী'ৰ কবিতাত ইয়াৰ অমান পৰিলক্ষিত হ'ল। সেইবাবে, তাৰে আৱেমনো হ'ল সীমিত। পাঠক-জনস্বক ই বিশেষভাবে আলোড়িত কৰিব নোৱাৰিলে। 'পছোৱা' আৰু 'বামসেহু'ৰ কবিসকলৰ হাততহে আধুনিক বা সাম্প্ৰতিক কবিতাৰ আৱেমন বৃদ্ধি পালে। সেয়ে হ'লেও, এই পাছৰ কবিসকলৰ অনুপ্ৰেৰণাৰ উৎস আছিল 'জয়ন্তী'ৰ কবিতাগোষ্ঠী। গতিকে, আধুনিক কাব্য-আন্দোলনত 'জয়ন্তী'ৰ ঐতিহাসিক মূল্য অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি।

আধুনিক কবিতাৰ দিক্‌লৈ সহসামান্য পাঠকৰ এটা অভিযোগ হ'ল, ইয়াৰ দুৰ্বোধ্যতা। দুৰ্বোধ্যতাটো এওঁ হোৱা সময়ৰ কবিতাৰ প্ৰধান লক্ষণ বুলি কোনো কোনোৱে কয়। এওঁ দুৰ্বোধ্যতাৰ কাৰণসমূহ বিচাৰ কৰি চালেই এটা কথা পোনতে ক'ব পাৰি যে সমাজ জটিল হৈ অহাৰ লগে লগে সাহিত্যও জটিল হৈ পৰিছে। যোৱা কিছু বছৰৰ ভিতৰত মানুহৰ বিশ্বাস আৰু মূল্যবোধত অসম্ভৱ পৰিবৰ্তনে দেখা দিছে। পুৰণি বহুতো বিশ্বাস আৰু বীতি-নীতিৰ যুকা বঢ়িছে। নতুন চিন্তা-চৰ্চাই জীৱনৰ নতুন নতুন সত্য উন্মোচন কৰিছে। পৰাৰ্ধ বিজ্ঞান, নৃত্য আৰু মনস্তত্ত্বই চিন্তাৰ সোঁত সলনি কৰি দিছে। ইয়াৰ ফলত মোটেই মানৱ সত্যতাই এক জটিল ৰূপ গঢ়ি উঠিছে। কুৰবীৰম অসুখাৰী 'কণ্ঠ-সাহিত্যিক' মক্কেলিও জটিল দৃষ্টিভঙ্গি গ্ৰহণ কৰিছে আৰু স্বাভাৱিকতে, বিয়ৰবন্ত পৰিবৰ্তন মোতাৰ

লগে লগে প্ৰকাশবীতিবোৰো পৰিবৰ্তন ঘটিছে। সাম্প্ৰতিক কবিতা ছবোঁৱা হোৱাৰ এটা প্ৰধান কাৰণ হ'ল, ইয়াৰ আঙ্গিকত দেখা দিয়া অভিনৱত্ব। বিশেষকৈ এই কবিতা সমূহত কবী প্ৰচুৰ প্ৰতীকৰ অৱতাৰণাই পাঠকক বিমুগ্ধ কৰে। প্ৰতীকবাদ এটি নতুন আন্দোলন নহয় যদিও প্ৰাচীন কবিতাৰ প্ৰতীক আৰু নতুন কবিতাৰ প্ৰতীকৰ মাজত যথেষ্ট পাৰ্থক্য আছে। নতুন কবিতাৰ প্ৰতীক ইঙ্গিতময়, নিৰ্দিষ্ট অৰ্থবোধক নহয়। অসীমৰ বাস্তৱ দিয়াই প্ৰতীকবাদী সকলৰ লক্ষ্য। নিৰ্দিষ্টৰ সহায়েৰে অনিৰ্দিষ্টৰ ইঙ্গিত দিয়াই প্ৰতীকবাদী কবিতাৰ উদ্দেশ্য। দাইকৈ উৎসাহ কৰি এলিয়টৰ যোগেদি কবীচৰী প্ৰতীকবাদী আন্দোলনৰ প্ৰভাৱ আমাৰ কবিসকলৰ ওপৰত পৰিছে। প্ৰতীকবাদৰ সপক্ষে মানস-চিত্ৰশাস্ত্ৰৰ প্ৰস্তাৱো কবিতাসমূহত পাই। মানস-চিত্ৰবাদী সকলে ভাবে, কবিতা নিজস্বৰ দৰে নিমিষৰ বাবে কৰি হৃদয়ত ই চমকি উঠে। লক্ষ্যবোদ্ধাসপূৰ্ণ বৰ্ণনাৰ উৱাত স্থান নাই। চিত্ৰম, পাউণ্ড আদি মানস চিত্ৰবাদী কবি সকলৰ উপৰিও জাপানী কবিচৰী চিত্ৰমিতাই আমাৰ কান সকলক অমুপ্ৰাণিত কৰিছে। আচলতে, প্ৰতীকবাদী আৰু চিত্ৰকল্পবাদীসকলে বোমাটিক কবিতাৰ উজ্জ্বল-প্ৰবৰ্ত্তা আৰু অতিশয়াৰ নিবন্ধে বিদ্ৰোহ কৰিছিল। সাম্প্ৰতিক কবিতা বজাত আন এটা শব্দৰ অন্তৰায় হ'ল, ইয়াত থকা উদ্ভৃতি। দেশী-বিদেশী বিভিন্ন উৎসৰ উদ্ভৃতি এই কবিতাত সমাবেশ কৰা দেখা যায়। কেতিয়াও নগৰীৰ বাস্তৱ বাস্তৱ উদ্ভৃতিয়ে পাঠকক বিমোহিত পেলায়। মুঠতে, আঙ্গিক আৰু বিষয়বস্তুৰ অভিনৱত্বই সাম্প্ৰতিক কবিতাৰ ছবোঁৱাতাৰ মূল কাৰণ। জীৱনৰ মূল্য-বোধৰ পৰিবৰ্ত্তন হৈছে আৰু সেই অনুসৰি শিল্পৰ ৰূপ আৰু বীতিতো নতুনৰূপই দেখা দিছে। যুগৰ কচি অনুযায়ী কবিতাৰ বিষয়বস্তু, শব্দ-চয়ন, প্ৰকাশভঙ্গি, ভঙ্গিমাজ, প্ৰতীকৰ অৱতাৰণা, মানস-চিত্ৰ আদি সকলোতে নতুনৰ পৰশ লাগিছে। আধুনিক কবিৰ মানসক দিগন্ত বিস্তৃত। ইউৰোপীয় ভাষাৰ্শ আৰু কাব্যাদৰ্শৰ পৰা এওঁলোকে অনুপ্ৰেৰণা লভিছে। বিশ্বৰ কাব্য-ভগতত এওঁলোকে বিচৰণ কৰিছে। ছবোঁৱা বহুদেশত আধুনিক কাব্য আন্দোলনৰ গুৰি ধৰোঁতা বুদ্ধদেৱ বৰুৱা, জীবনানন্দ দাশ আদি

এওঁলোকৰ চকুৰ আগত আছে। এলিয়ট, অ'ডেন, লৰেক, হাইটমেন, হিউম, এড্‌ৰা পাউণ্ড, ব'দলেয়াৰ, বিচ্চি, লৰ্কা, পাৰলো নেকনা, মাৰ্চাকভস্কি আদি বিশ্ববৰ্ণ্য কবিসকলৰ উপৰিও জাপানী টঙ্কা আৰু হুকা কবিতাৰ মানস চিত্ৰবান্ধৰ প্ৰভাৱ এই কবিসকলৰ ওপৰত পৰিছে। সাহিত্য-জগতত দেখা দিয়া নতুন চিন্তাধাৰাই এওঁলোকক উৰুৱা কৰিছে। আধুনিক বুদ্ধি-বোধ মনৰ স্বাক্ষৰ বহন কৰিছে এই কবিতাসমূহে। গতিকে, মহাবুদ্ধিৰ পাছৰ আধুনিক কবিতাৰ বসু গ্ৰহণ কৰাৰ কাৰণে পাঠকৰ অধ্যয়নপুৰুষ আৰু সংবেদনশীল মনৰ প্ৰয়োজন।

ভবানন্দ দত্ত (১৯১৯-১৯৫৯) : আধুনিক কাব্য আন্দোলনৰ বাট খুলি কৰে ভবানন্দ দত্তে 'নটিকেতা' ছদ্মনামত 'জয়ন্তী'ৰ প্ৰথম সংখ্যাতেই ওলোৱা তেওঁৰ 'ৰাজপথ' কবিতাই অসমীয়া কাব্য-জগতত আলোড়নৰ সৃষ্টি কৰে। 'ৰাজপথ'ত পোৱা যায়, আধুনিক বিপ্লৱত সমাজৰ ৰূপ, যিখন সমাজৰ ৰাজপথৰ হুকাৰে আছে, 'দালানৰ খাৰী' আৰু 'তাৰ তলতেই ফুটপাথত শূন্য' বিক্ষিপাত্ৰ লৈ শুই পৰা যুতপ্ৰায় কছালৰ শাৰী'। কবিতা বিপ্লৱী অশুদ্ধিৰ প্ৰকাশ এই কবিতাই এটা নতুন যুগৰ ইঙ্গিত দিয়ে। পুৰণি সংস্কাৰৰ পৰা আঁতৰি আহি সমাজ-চেতনাৰ ভিত্তিত বচনা কৰা আধুনিক প্ৰগতিশীল কবিতাৰ ইয়ে প্ৰথম নিদৰ্শন। জীৱনৰ নতুন মূল্য-বোধৰ স্বাক্ষৰ বহন কৰি আনে এই কবিতাই।

চক্ৰেবৰ্ত্তী চট্টাচাৰ্য (১৯২৬-১৯৬৯) : ভবানন্দ দত্ত আৰু কমলনাৰায়ণ দেৱৰ লগ লাগি 'জয়ন্তী'ৰ গুৰি ধৰোঁতা চক্ৰেবৰ্ত্তী চট্টাচাৰ্যই নিচেই কম সংখ্যক কাৰতাবে আধুনিক কাব্য-আন্দোলনক গঢ় দিয়াত প্ৰকৃত পৰিমাণে সহায় কৰি গৈছে। এসময়ত 'জয়ন্তী'ৰ সম্পাদনাৰ তাৰ যোগে কৰা চট্টাচাৰ্য আছিল সমাজ-চেতনাৰ কাৰ। আচলতে, ভবানন্দ দত্ত আৰু চক্ৰেবৰ্ত্তী চট্টাচাৰ্যৰ কবিতাতেই পোনপ্ৰথমে কাল-চেতনাৰ আভাস পোৱা গৈছিল। 'জয়ন্তী'ত ওলোৱা এওঁৰ 'এটকীয়া নোট' নামৰ কবিতাত-আত্মিক অধীনৰত্ব মন কাৰৰ লগীয়া।

অমূল্য বৰুৱা (১৯২১-১৯৪৬) : আধুনিক কাব্য-আন্দোলনত ইয়াৰি

নিষ্ঠতা সকলৰ ভিতৰত অৰুণা বৰুৱাৰ নাম সকলোৰে আগত। 'নটিকেতা'ৰ 'বাক্যপথ' কবিতাই উদ্দীপিত কণা কৰিব বিপ্লৱী অনুভূতি বলিষ্ঠভাৱে প্ৰকাশ পায় তেওঁৰ 'বেণু', 'কুকুৰ', 'কয়লা' আদি কবিতাত। এই কবিতাসমূহৰ বিষয়বস্তু আৰু প্ৰকাশভঙ্গীৰ নতুনৰূপে প্ৰকৃততে জয়ন্তী গোষ্ঠীৰ কবিসকলক অনুপ্রাণিত কৰে। সেইবাবে, বহুতে অৰুণা বৰুৱাকেই প্ৰথম আধুনিক কবি বুলি অভিহিত কৰিব খোজে। সমাজস্বীকৃতিৰ কথা বাস্তৱৰ ছবি স্পষ্টভাৱে কুটি উঠা, সামাজিক অন্যায়েৰ বিৰুদ্ধে তীব্ৰ প্ৰতিবাদৰ সূৰ ধ্বনিত হোৱা বৰুৱাৰ কবিতাসমূহ সমাজচেতনাবে উজ্জল। তেওঁৰ কবিতাৰ এটি সংকলন—'অচিনা' (১৯৬৪) প্ৰকাশ কৰি উলিওৱা হৈছে। হেম বৰুৱা (১৯১৫-১৯৭৭) : 'জয়ন্তী'ৰ পাততে কাব্যজীৱন আৰম্ভ কৰা হেম বৰুৱাই আধুনিক কবিতাৰ বিস্তৃতি আৰু জনপ্ৰিয়তাত বিশিষ্ট অবদান আগবঢ়াইছে। ধনতাত্ত্বিক সমাজ-বাসনাত দেখা দিয়া শ্ৰেণী-বৈষম্যৰ বিৰুদ্ধে তীব্ৰ বিদ্বেষ তেওঁৰ কবিতাত প্ৰকাশ পাইছে। সমাজব্যৱস্থাৰ আমূল পৰিৱৰ্তন ঘটাব শ্ৰেণীহীন, মুক্ত সমাজ এখন গঠন কৰাৰ প্ৰকল্প আগ্ৰহ আৰু আশা তেওঁ প্ৰকাশ কৰিছে। নিষ্পেৰিত সকলৰ প্ৰতি সহানুভূতিশীল কবিয়ে সমাজ ধনক নকৈ গঢ় দিয়াৰ কথা কল্পনা কৰিছে। অৱশ্যে, পুৰণি মূল্যবোধৰ পৰা সম্পূৰ্ণভাৱে মুক্ত হব নোৱৰা বাবে শ্ৰেণী-বন্দৰ আৰু জনসাধাৰণৰ মুক্তি-সংগ্ৰামৰ স্বপ্নল ছবি বহুতে দাঙি ধৰিব পৰা নাই। হেম বৰুৱাৰ প্ৰথম পৰ্যায়ৰ কবিতাসমূহতেই প্ৰসঙ্গ আৰু প্ৰকাশভঙ্গিৰ স্বকীয় বৈশিষ্ট্য মন কৰিবলগীয়া। 'জয়ন্তী'ৰ পাতত প্ৰকাশিত তেওঁৰ বহুতো কবিতা উপমা, বাস্তৱৰে সমৃদ্ধ আৰু আকৰ্ষণীয়। স্পন্দিত গদ্য, গদ্য আৰু মুক্তক ছন্দৰ মিশ্ৰিত প্ৰয়োগ, বিভিন্ন উৎসৰ উদ্ধৃতি আৰু উল্লেখ আদিয়েই হেমবৰুৱাৰ আঙ্গিকৰ বৈশিষ্ট্য। এইবোৰত এলিয়ট প্ৰমুখ্যে পান্ডিত্য-কবিসকলৰ বচনৰ ছাপ আছে। 'বালিচন্দা' (১৯৬২) আৰু 'মনমৰুৱী' (১৯৬৭) তেওঁৰ প্ৰকাশিত কবিতা-সংকলন। নৱকান্ত বৰুৱা (১৯৬২) : 'জয়ন্তী'ৰ সময়তে কাব্য-জীৱনৰ পাতনি মেলা নৱকান্ত বৰুৱা এই সময়ছোৱাৰ এজন জনপ্ৰিয় আৰু উল্লেখযোগ্য কবি। 'জয়ন্তী'ত প্ৰকাশিত তেওঁৰ প্ৰথম কবিতাতেই বোমাটিকতা দিবোধী দৃষ্টি-

ভক্তি পৰিগলিত হৈছিল। জীৱনৰ প্ৰতি বকা মোহ বন্ধাৰ কৰিতাৰ মূল দৰ্শন। দুখ-কষ্টৰ মাজতো পৃথিৱীক তেওঁ ভাল পাইছে। জনতাৰ কোলাহল নাইগা হাই-উকমিক লৈ তেওঁ ব্যস্ত নহয়। তৰ্কৰ জালত নোসোমাই জীৱনক গ্ৰহণ কৰি জোৱাটোৱেই হ'ল তেওঁৰ কৰিতাৰ প্ৰতিপাদ্য বিষয়। সেইকাৰণে, তেওঁক নিসঙ্গতাৰ কৰি বুলি কোৱা হয়। কিন্তু নিসঙ্গতা প্ৰিয় হ'লেও বন্ধা উত্তিহাস-চেতনা আৰু কাল-চেতনাৰ কৰি। তেওঁৰ নিসঙ্গতাত বহিৰ্জগতৰ প্ৰতিধ্বনি শুনা যায়। পুঁজিবাদী সভ্যতাৰ কলঙ্কপে জনসাধাৰণৰ জীৱনলৈ যি নিৰাপত্তাবিহীনতা আহি পৰিছে, তাৰ উপলদ্ধি তেওঁৰ কৰিতাত দৃষ্টি উঠিছে। নিষ্পেষিত জনসাধাৰণৰ জীৱনযন্ত্ৰণাত কৰিব মানসিক প্ৰতিক্ৰিয়া স্পন্দৰ আৰু সংযত ভাবে প্ৰতিফলিত হৈছে। হৃদয়ৰ বিশ্বাস নাইকিয়া হোৱাত, প্ৰাচীন মূল্যবোধৰ বিলুপ্তি ঘটাত কৰিয়ে খেদ কৰিছে। নৱকান্তৰ এই কৰিতা-সমূহত উপলদ্ধিৰ গভীৰতা প্ৰশংসনীয়। এলিয়টৰ দৰে তেওঁৰ দৃষ্টিতো বস্তুমানৰ পৃথিৱী 'সিঙু কাইটৰ দেশ'—অশুৰৰ ভূমি। অৱশ্যে, এই পৰিবেশে যে জীৱনক সদায় তিমিৰাচ্ছন্ন কৰি ৰাখিব নোৱাৰে, সেই বিষয়ে কৰি নিশ্চিত। জীৱনৰ বিকাশৰ বাবে বস্তুবাদ আৰু আধ্যাত্মিকতাৰ সাৰ্থক সমন্বয়ৰ ওপৰত তেওঁ বিশ্বাস কৰে।

অসমীয়া কৰিতাৰ আঙ্গিকত আধুনিকতাৰ সঞ্চার কৰাত নৱ বন্ধাৰ অৱদান উল্লেখযোগ্য। ছন্দ আৰু আঙ্গিকৰ নতুন নতুন পৰীক্ষা আৰু বিষয়বস্তুৰ অগতানুগতিকা নৱকান্তৰ সকলতাৰ অন্যতম কাৰণ। বৈচিত্ৰ্য-স্পৃহা নৱকান্তৰ কবি-জীৱনৰ বৈশিষ্ট্য। বিশ্বৰ কাব্য-আন্দোলনত তেওঁ নতুনধৰৰ সন্ধান পাইছে। ববীশ্ৰ নাথৰ পৰা এলিয়টলৈকে তেওঁৰ কাব্যৰ পৰিধি বিস্তৃত। তদুপৰি, তেওঁৰ চিত্ৰধৰ্মী কবিতাসমূহত মানস-চিত্ৰবাদী কৰিতাৰ গভীৰ প্ৰভাৱ পৰিছে। বন্ধাৰ কৰিতাৰ পুথিসমূহ হ'ল, 'হে অৰণ্য হে মহানগৰ' (১৯৫১), 'এটি ছুটি এঘাবটি ডবা' (১৯৫৭), 'যতি আৰু কেইটামান কেত' (১৯৬১), 'গজাট' (১৯৬১) আৰু 'বাৰণ'। শেহতীয়া সংকলন 'মোৰ আৰু পৃথিৱীৰ' (১৯৭৪) আৰু 'বন্ধাকৰ আৰু অন্যান্য কৰিতা' (১৯৮৬)ত তেওঁৰ প্ৰায় আটাইবোৰ উল্লেখনীয় কৰিতাই সন্নিবিষ্ট হৈছে।

এই দুখনত লক্কাৰ পোটেট লিখি-জীৱনৰ সাধনাৰ আভাস পোৱা যায়।

সমাজ-চিন্তাই উদ্ভূত কৰা আব্দুল মালিক (১৯১৯) আৰু বীৰেন্দ্ৰ-কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্য (১৯২৪) ৰ কবিতাত মানৱতাবোধ আৰু নিম্ন মহাবিশ্বৰ বেদনা প্ৰকাশ পাইছে। জন-জীৱনৰ অসন্তুষ্টিয়েই এই দুজন কবিৰ কাব্যৰ উৎস। এওঁলোকৰ কবিতাৰ সংখ্যা নিচেই কম যদিও অপূৰ্ণ প্ৰকাশভঙ্গিয়ে দুয়োজনকে কাব্য-জগতত জনপ্ৰিয় কৰি তুলিছে। এই প্ৰসঙ্গত মালিকৰ 'ফুলশয্যাৰ বাতি' আৰু ভট্টাচাৰ্য্যৰ 'কিছুবাভা এতিয়া কিমান বাতি' - কবিতা দুটাৰ নাম উল্লেখ কৰিব পাৰি। অমৃতভূতিৰ বসোস্তীৰ্ণ প্ৰকাশ এই কবিতা দুটাৰ সৌন্দৰ্য্য অৱশ্যে তেওঁলোকৰ আনবোধ কবিতাত নাই। 'কিছুবাভা এতিয়া কিমান বাতি'ৰ বেগৱান অমৃতভূতি আৰু সেই অমৃতভূতিৰ অনুগামী স্পষ্ট প্ৰকাশভঙ্গিয়ে পাঠকক বিমুগ্ধ কৰে। মালিকৰ কবিতাখিনিৰ সংকলন এটি প্ৰকাশ পাইছে— 'বাক্য' (১৯৬৭)

কেশৱ মহন্ত (১৯২৬) আৰু ৰাম গগৈ (১৯৩৪)ৰ কবিতাত মানৱ চিন্তাধাৰাৰ প্ৰভাৱ লক্ষ্য কৰা যায়। মহন্তাৰ মঙ্গল-কামনা আৰু মুক্তি এওঁলোকৰ কবিতাৰ মৰ্ম। 'জয়ন্তী'ৰ পাততেই কবি ত্ৰিচাপে দেখা দিয়া মহন্তৰ প্ৰথমৰ কবিতাসমূহ বাঙলাৰ অন্তৰত বসোস্তীৰ্ণ হৈ উঠা নাই যদিও পাছৰ কেইবাটাও কবিতাই সাৰ্থক বচনা ৰূপে পাঠকৰ মনত গভীৰভাৱে বেৰাপাত কৰিছে। বিশেষকৈ 'আঘোৰৰ কুঁৱলী'ৰ নৃত্য বাঙলা আৰু 'লোণজিৰা মাহী'ৰ বিষকণ্টকৰ উপযোগী সৰল, ঘৰুৱা প্ৰকাশভঙ্গি আৰু গীতিধৰ্মিও হ'ব সজ্ঞ পাঠকৰ অন্তৰ চুই যায়। 'আমাৰ পৃথিৱী' (১৯৪৬), 'আগন্তুক', 'তোমাৰ ভেজ' (১৯৮৫) তেওঁৰ কবিতাৰ পুৰি। জন-জীৱনৰ বেদনা অধিক স্পষ্ট আৰু বলিষ্ঠভাৱে প্ৰকাশ পাইছে ৰাম গগৈৰ কবিতাত। কিন্তু এই বেদনাৰ মাজতেই নতুনৰ আশ্বাস তনি তেওঁৰ মন আনন্দত উত্তলা হৈ উঠিছে। জনতাৰ কোলাহলৰ মাজত তেওঁ নতুনৰ স্বপ্ন দেখিছে। পৃথিৱীৰ বুকুত নতুন সৃষ্টিৰ 'অগ্নিময় সজ্জাবনা' তেওঁ দেখিবলৈ পাইছে। অমিক-কবকৰ বিনিমিত 'বিজোহৰ জাগৰণ' তেওঁ অমৃতভূতি কৰিছে। গতিকে কোনো প্ৰকাশ হ'লেও তেওঁৰ কবিতা উজ্জল

ভৱিষ্যতৰ আগজাননী স্বৰূপ। গগৈৰ কবিতাত অস্তিত্বতাৰ সাধুতা আৰু উপলব্ধিৰ গভীৰতা প্ৰশংসনীয়। তেওঁৰ কবিতাৰ পুথি 'মাটিৰ স্বপ্ন' (১৯৬৩)।

অজিত বৰুৱা (১৯২৬) : জনতাৰ জুৰ পৰা আঁতৰত থকা বৰুৱাৰ কবিতাত জীৱনৰ ছই-এক গধুৰ প্ৰশ্ন জড়িত হৈ থাকে। 'জয়ন্তী'ৰ পাতত বামপন্থী ভাবধাৰাৰে কাৱ্য-জীৱন আবদ্ধ কৰি বৰুৱাই ষাঠিৰ দশকত কেইটামান বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ কবিতা ৰচনা কৰে। মননশীলতা আৰু ব্যক্তনাধৰ্মিতা তেওঁৰ কবিতাৰ উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য। একৰ বাক্তনাপদ্ধতি অৰ্থেৰে তেওঁ পাঠকক জীৱনৰ কোনো গভীৰ উপলব্ধিৰ ইঙ্গিত দিয়ে। বৰুৱাৰ সকলোপোৰ কবিতা সমপৰ্যায়ৰ নগৰ যদিও চিন্তাৰ সৈতে প্ৰকাশ-ভঙ্গিৰ সাৰ্থক সময় আদিলৈ চাই তেওঁৰ কিছুমান কবিতাক আধুনিক উৎকৃষ্ট কবিতাৰ আগশাৰীত ঠেং দিব পাৰি। 'মনকুঁৱলী সময়', 'জৈবাই ১৯৬৩' কবিতা দুটা ইয়াৰ নিদৰ্শন। সংযত বাক্যভঙ্গি আৰু চিত্ৰধৰ্মিতা এই কবিতাসমূহৰ অন্যতম বিশেষত্ব। 'কিছুমান পদ্য আৰু গান' (১৯৮১) আৰু 'ব্ৰহ্মপুত্ৰ ইত্যাদি পদ্য' (১৯৮৯) বৰুৱাৰ কবিতাৰ পুথি।

মহেন্দ্ৰ বৰা (১৯১৯) : আধুনিক বুদ্ধিশীল মনৰ স্বাক্ষৰ বহন কৰিছে মহেন্দ্ৰ বৰাৰ কবিতাই। ঠাই বিশেষে বুদ্ধিনিষ্ঠতাৰ জাল ফালি তেওঁৰ কবিতাৰ বসন্তোৎপত্তি কৰাই টান হৈ পৰে। অৱশ্যে, বৰাৰ প্ৰথম তীব্ৰ কবিতাসমূহ এনে ধৰণৰ জটিলতাৰ পৰা প্ৰায়ে মুক্ত। সমসাময়িক আন আন কবিৰ কবিতাৰ দৰে সমাজ-সচেতনতাই সেইবোৰ কবিতাৰ উৎস। কিছু পাছৰ কবিতাসমূহত তেওঁ উপকৰণ সলনি কৰিছে। দাৰ্শনিক তত্ত্বৰ প্ৰাধান্য আৰু বিভিন্ন মূলবৰীক সংগ্ৰহ কৰাৰ চেষ্টাই এই কবিতাসমূহ জৰ্ঘ্য কৰি তুলিছে। তালেমান কবিতাতেই উপমা, চিত্ৰকল্প আদিৰ প্ৰয়োগ আকৰ্ষণীয় যদিও সেইবোৰতকৈ বুদ্ধিনিষ্ঠতাৰ প্ৰতিহে বৰাৰ মোহ অধিক যেন লাগে। 'জাতিস্বৰ', 'প্ৰাৰ্থনা-দেহহ্যাত আত্মাৰ', 'কাউট' আদি কবিতাৰ পৰা পাঠকৰ তেনে ধাবণাই হয়। 'জাতিস্বৰ' (১৯৬১) 'এই নদীয়েদি' (১৯৬৮) 'বপৰ টিলিঙাৰ মাত' (১৯৮১) তেওঁৰ

কবিতাৰ তিনিটা সংকলন। এই তিনিৰ উপৰিও আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ এটি সংকলন তেওঁৰ সম্পাদনাত প্ৰকাশ পাইছে—‘নতুন কবিতা’ (১৯৫৭)। আধুনিক কবিতাৰ জনপ্ৰিয়তাত এই সংকলনটিৰ ভূমিকা অনস্বীকাৰ্য্য। বৰাৰ শহুৰ্তীয়া কেইটামান কবিতাত বোমাটিক শব্দ মূৰ্ত হৈ উঠা দেখা গৈছে।

হৰি বৰকাকতি (১৯৩১): আধুনিক কবিসকলৰ ভিতৰত একমাত্ৰ হৰি বৰকাকতিৰ কবিতাতেই পূৰ্বৰ বোমাটিক শব্দ বাজি থকা শুনা যায়। দুই-এক কবিতাত কেতিয়াবা বিষয়বস্তুৰ ব্যক্তিক্ৰম দেখা যায় যদিও বোমাটিক স্বপ্নত তেওঁৰ কাব্যৰ ঘাট প্ৰসঙ্গ। প্ৰথাৰ প্ৰেমক লৈ তেওঁ সপোন বচনা কৰিছে। যুগৰ দৰিদ্ৰতাৰ মাজত সিহেই তেওঁৰ প্ৰাণত আশাৰ সঞ্চার কৰিছে। গতিকে, পৃথিবী ‘উৱলি’ গলেও তালৈ তেওঁ ক্ৰক্ষেপ নকৰে। বিষয়বস্তুৰ ফালৰ পৰা আগৰ যতীন ছৰবা আৰু প্ৰশ্ন গঠনৰ সৈতে তেওঁৰ কবিতা মিলে যদিও উপমা আৰু প্ৰকাশ ভঙ্গিৰ নতুনৰূপেই বৰকাকতিৰ কবিতাক আধুনিক ৰূপ দিছে। সান্দৰলীল প্ৰকাশভঙ্গি তেওঁৰ কবিতাৰ বৈশিষ্ট্য। তেওঁৰ প্ৰকাশিত কবিতাৰ পুথি হ’ল, ‘কোনোবা শীতৰ এটি বগা সন্ধিয়াত’ (১৯৭০), ‘সময় বালিৰ ধোজ’ আৰু ‘মন কাগজৰ নাও’ (১৯৮০)।

হোমেন বৰগোহাঞি (১৯৩১): ফৰাচী প্ৰতীকী কবিতাৰ প্ৰভাৱ লক্ষ্য কৰা যায় হোমেন বৰগোহাঞিৰ কবিতাত। প্ৰতীকবাদৰ জনক ব’দলেচাৰৰ নিচিনাকৈ বৰগোহাঞিৰেও যুগৰ অন্ধকাৰৰ মাজত সৌন্দৰ্য্যৰ আন্বেষণ কৰিছে। যুগৰ যন্ত্ৰনাই তেওঁক সৌন্দৰ্য্য-সন্ধানত ব্ৰতী কৰাইছে। এই সন্ধানত তেওঁক মানুহৰ মনৰ গভীৰ গুহাত থকা এখন জগতলৈ লৈ গৈছে, যিখন ‘জগতত উপলব্ধি হ’ব মানুহৰ অন্তৰৰ গভীৰ বেদনা আৰু য’ত আছে মৃত্যুৰ এক প্ৰবল কামনা। বৰগোহাঞিৰ ‘সাপ’ নামৰ প্ৰতীকবাদী কবিতাটোত এই সৌন্দৰ্য্য-স্পৃহা আৰু মৃত্যুকামনাৰ আভাস স্পষ্টৰূপে ফুটি উঠিছে। তেওঁৰ শব্দ-চয়ন আৰু প্ৰকাশভঙ্গিৰ নিৰ্ভৰ্য বৈশিষ্ট্য আছে। অৱশ্যে, এক প্ৰকাৰৰ বোমাটিক ক্ৰিয়ালব্ধ-ভুক্তিৰে তেওঁৰ কেইবাটাও কবিতাৰ সৃষ্টি। কিছুপৰিমাণে লাঘব কৰিছে। ‘হৈমন্তী’ (১৯৮৭) তেওঁৰ কবিতাৰ পুথি।

দিনেশ গোস্বামী (১৯৪০) : নিসঙ্গতাবোধ গোস্বামীৰ কবিতাৰ ঘাই উপজীব। যুগৰ দৈন্যই ইয়াৰ বাবে দায়ী। সেই কাৰণেই তেওঁৰ কবিতাত ধ্বনিত হৈছে গভীৰ বিষাদৰ এটা সুৰ। এই নিসঙ্গতা তথা বিষাদৰ পৰা তেওঁ শান্তি বিচাৰিছে। 'প্ৰমত্ত—সঁজিয়াৰ আকাশৰ সুদূৰ নিসঙ্গ তৰাটোৰ' দৰে প্ৰেয়সীৰ উজ্জল মুখত। যুগৰ শূন্যতাৰ কথা ভাবি দীৰ্ঘ-কালৰ মাতেৰে জীৱনৰ দিনবোৰ অতিবাহিত কৰিবলগীয়া হ'লেও প্ৰেয়-সীৰ সান্নিধ্যই তেওঁৰ প্ৰাণত আশাৰ সঞ্চার কৰিছে। গোস্বামীয়ে আলিবাটৰ সৰু-সুৰা কথাৰ পৰা ক্ৰমে জীৱনৰ গভীৰতাত প্ৰৱেশ কৰে। তেওঁৰ প্ৰকাশভঙ্গি আকৰ্ষণীয় যদিও কোনো কোনো কবিতাত চিত্ৰ-কল্পৰ ছৰ্ভঙ্গতা চকুত নপৰা নহয়। 'বৃহৰ বাহিৰত' (১৯১২) 'আলোকিত অন্ধকাৰ' (১৯১৩), 'অস্তিত্বৰ সময়' (১৯১৮) 'সুৰুতাৰ কঠকৰ' (১৯৮৭) তেওঁৰ কাব্য-সংকলন।

নীলমণি ফুকন (১৯৩৩) : আধুনিক কবিসকলৰ ভিতৰত নীলমণি ফুকনৰ স্থান আগশাৰীত। সাধাৰণতে 'নিৰ্জনতাৰ কবি' বুলি কোৱা হয় যদিও সেইটোৱে ফুকনৰ কবি-জীৱনৰ পূৰ্ণ পৰিচয় নিদিয়ে। নিৰ্জনতা-প্ৰিয় হ'লেও বাস্তৱ অভিজ্ঞতাৰ পৰা উদ্ধৃত সামাজিক চেতনাৰ ইঙ্গিত ফুকনৰ কবিতাত আছে। পুৰ্জিবাদী সমাজে জন দিয়া জীৱন-যত্নৰ এক বিষাদময় ঊপলব্ধি তেওঁৰ কবিতাত মূৰ্ত হৈ উঠিছে। প্ৰকৃততে, সমাজ-জীৱনৰ আলা-যত্নাট তেওঁৰ অন্তৰত বেদনাৰ সৃষ্টি কৰিছে আৰু সিয়েই তেওঁৰ নিৰ্জনতা-প্ৰিয়তাৰ মূল কাৰণ। তেওঁৰ প্ৰথমৰ কবিতা-সমূহত বোমাটিক নিৰ্জন সুৰটিৰ লগতে আধ্যাত্মিক সুৰ এটিও কুটি উঠিছিল। কিন্তু বিভিন্ন উৎসৰ সাৰ সংগ্ৰহে এই কবিতাসমূহক ছবোধা কৰি তুলিছে। পাহৰ কবিতাসমূহ এনেধৰণৰ ছবোধাতাৰ পৰা মুক্ত। এইবোৰৰ সবহ-খিনিয়েই বাস্তৱৰ গভীৰ অনুভূতিৰে সংবেদনশীল। ফুকনৰ কবিতাত প্ৰতীকবাদ আৰু মানস-চিত্ৰবাদৰ গভীৰ প্ৰভাৱ পৰিছে। তেওঁৰ প্ৰথম সুৰৰ কবিতাসমূহ আছিল ঘাইকৈ চিত্ৰবৰ্মা। ক্ৰমে তেওঁৰ চিত্ৰকল্পসমূহ প্ৰতীকী ব্যক্ত্যৰে সজুও হৈ উঠা দেখা গৈছে। আবেগ আৰু প্ৰকাশ-ভঙ্গিৰ সংঘম ফুকনৰ কবিতাৰ আটাইতকৈ উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য।

জাপানী কবিতাৰ চিত্ৰ-ধৰ্মিতা আৰু প্ৰকাশভঙ্গিৰ সৈতে তেওঁৰ কবিতাৰ মিল আছে। এতিয়ালৈকে কৃতনব সাতটা কবিতা-সংকলন প্ৰকাশ পাইছে—‘সূৰ্য্য হেনো নাথি অহে গৈ নদীয়েদি’ (১৯৬৩), ‘নিৰ্জনতাৰ শব্দ’ (১৯৬৫), ‘জাক কি নৈশব্দ’ (১৯৬৮), ‘কুলি থকা সূৰ্য্যমুখী ফুলটোৰ ফালে’ (১৯৭১), ‘কিট আৰু গোলাপ আৰু কাঁঠো’, ‘গোলাপী জামুৰ লগ’ (১৯৭৭), ‘কবিতা’ (১৯৮০) আৰু ‘নৃত্যবতা পৃথিৱী’ (১৯৮৫)। ইয়াৰ বাহিৰেও ৩৬ ভালেমান জাপানী কবিতা অসমীয়াত অনুবাদ কৰি এটি সংকলন উলিয়াইছে— জাপানী কবিতা (১৯৭১)।

হীৰেন ভট্টাচাৰ্য্য (১৯৩২) আৰু নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈ (১৯৩৩)ক ঘাইকৈ প্ৰেমৰ কবি বুলি ক’ব পাৰি। প্ৰেমৰ কবি হ’লেও পূৰ্বৰ প্ৰেমৰ কবিতাৰ সৈতে এওঁলোকৰ কবিতাৰ সুৰ নিমিলে। প্ৰকাশভঙ্গিৰ অৰ্ধঘনত্ব, অভিনৱ চিত্ৰকল্প আদিয়ে ছয়োজনৰে কবিতাৰ সুকীয়া আৰু নিজস্ব বৈশিষ্ট্য ঘোষণা কৰিছে। গীতিধৰ্মিতা ছয়োগবাকীৰে কবিতাৰ উল্লেখযোগ্য লক্ষণ। সেইবাবেই চিত্ৰকল্পবাদী কবিতাৰ লক্ষণ আছে যদিও এওঁলোকৰ কবিতা সেই শ্ৰেণীত অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব নোৱাৰি। ছয়োগবাকী কৰিব লাগিব ওপৰত ক্ৰমে বাঢ়ি অহা দখল আশাৰ বিষয়। ‘দিনৰ পিছত দিন’ আৰু ‘সুদীৰ্ঘদিন আৰু স্বপ্ন’ (১৯৮২) বৰদলৈৰ কবিতা-সংকলন। আবেগ আৰু প্ৰকাশভঙ্গিৰ সংযমশীলতা আৰু হংগিতময়তা ভট্টাচাৰ্য্যৰ শেহতীয়া কবিতাৰ আকৰ্ষণীয় দিশ। এতিয়াৰে জাপানী কবিতাৰ বাকসংযম আৰু ব্যঞ্জনধৰ্মিতাৰ কথা আমাৰ মনলৈ আনে। ‘মোৰ দেশ, মোৰ প্ৰেমৰ কবিতা’ (১৯৭২), ‘বিভিন্ন দিনৰ কবিতা’, ‘সুগন্ধি পখিলা’ (১৯৮১), আৰু ‘শইচৰ পথাৰ মানুহ’ (১৯৯১) ভট্টাচাৰ্য্যৰ বাচকবনায় কবিতাৰ সংকলন।

এইসকলৰ উপৰিও আৰু ভালেমান কৰিয়ে এই সময়ছোৱাৰ কাব্য সাহিত্যলৈ বৰঙণি যোগাইছে। সেইসকলৰ ভিতৰত বীৰেন বৰকটকী, পৰিজ বৰা, প্ৰফুল্ল ফুকা, মহিম বৰা, বীৰেশ্বৰ বৰুৱা, বীৰেন বৰগোহাঞি, মাণিক গগৈ, নলিনীধৰ ভট্টাচাৰ্য্য, পৰেশমল্ল বৰুৱা, নিত্যা দত্ত, সুশীল শৰ্মা, অমলেন্দ্ৰ ভূঞা, ভগদেৱী বান্ধোঁৱী, চৈইকুন্ধিন আহমদ, নিকলন কুকন, হীৰেন দত্ত, ভবেন বৰুৱা,

হৰেকৃষ্ণ ডেকা, হেমাদ বিশ্বাস, আনন্দেশ্বৰ শৰ্মা, ববীন্দ্ৰ বৰা, ববীন্দ্ৰ সবকাৰ, আনিছ উজ্জ্বল, জামান, চিকজীৱ জৈন, নগেন ঠাকুৰ, বিজয়লাল চৌধুৰী, মোহন কৃষ্ণ মিশ্ৰ, সনন্ত তাঁতি, সমীৰ তাঁতি, জ্ঞান পূজাৰী, যতীন বৰগোহাঞি আদিৰ নাম উল্লেখ কৰা যায়। এওঁলোকৰ ভিতৰত বীৰেশ্বৰ বৰুৱাৰ ('চৰাট, শামুক আৰু নক্ষত্ৰ', 'নিৰাচিত কবিতা', 'অন্য এক জোনাক') কবিতাত অনুভূতিৰ গভীৰতা আৰু ভাৱৰ অৰ্ধঘনত্ব, হীৰেন দত্তৰ ('সোমধিবিৰ সৌৰবাণ আৰু অন্যান্য কবিতা',) কবিতাত বাস্তৱৰ গভীৰতা আৰু চিত্ৰকল্পৰ যথার্থতা, ভবেন বৰুৱাৰ ('সাধাণী জাহাজ') কবিতাত শব্দ-শক্তিৰ সচেতনতা, হৰেকৃষ্ণ ডেকাৰ ('স্বপ্নবোৰ', 'বাতিৰ এণা গাছাত' আন এজন) কবিতাত চিত্ৰকল্পৰ অভিন্নৰত্ন, নিৰঞ্জন ফুকন আৰু নলিনীধৰ ডাঙাচাৰীৰ ('এই কুঁৱলীতে') কবিতাত সম জ্ঞ-চেতনা বিশেষ ভাবে মন কৰিবলগীয়া। আনিছ উজ্জ্বল, জামানৰ ('অজ্ঞান') কোনো কোনো কবিতাত অনুভূতিৰ সূক্ষ্মতা পৰিলক্ষিত হয়। ববীন্দ্ৰ সবকাৰ ('এওঁ ভঙা সময়', 'সন্তৰৰ পদাতিক', 'কাগাক্ষৰৰ কাঁৱতা',) সনন্ত তাঁতি ('উজ্জল নক্ষত্ৰৰ সন্ধানত', 'মই মানুহৰ অমল টংসৰ') সমীৰ তাঁতি, জ্ঞান পূজাৰী প্ৰথম সমাজ-চেতনামুক্ত সামগ্ৰী ভাষাৰে কৰি। বৰ্তমানৰ সমাজ-ব্যৱস্থাৰ বিৰুদ্ধে নৈসৰ্গিক চেতনা এওঁলোকৰ কবিতাৰ মাৰ্গেদি প্ৰকাশিত হৈছে। সনন্ত তাঁতি আৰু সমীৰ তাঁতিৰ ভালেমান কবিতাৰ বাস্তৱময় প্ৰকাশভঙ্গি মন কৰিবলগীয়া। যুদ্ধভূমিৰ কবিতা সমীৰ তাঁতিৰ কবিতা-পুৰি।

সন্তৰ আৰু আশীৰ দশকত কেইবাজনো সম্ভাৱনাপূৰ্ণ তৰুণ কবিৱৰে আত্মপ্ৰকাশ কৰিছে। দিলীপ তালুকদাৰ, বিহাং দিকাশ ভূঞা, বাজু বৰুৱা, হোণ্টণী কুমাৰ পাঠক, বিপুলজ্যোতি শইকীয়া, আদিৰ কবিতাত প্ৰতিশ্ৰুতিৰ ইংগিত আছে।

॥ নাটক ॥

পঞ্চম দশকৰ আৰম্ভণিৰে পৰা মাত্ৰভাগলৈকে, এই সময়ছোৱা অসমীয়া নাটকৰ বহুতাল বুলিব পাৰি। মহাবুদ্ধৰ লগে লগে বৰুৱাৰ আঁহাৰ

হৈ পৰ্য্যন্ত নাটক ৰচনাৰ প্ৰেৰণা নাইকিয়া হৈ যায়। যুদ্ধৰ প্ৰতিকূল পৰিবেশক নেওচা দি ছুই-এজনে সাহিত্য সৃষ্টি কৰিলেও পোহৰৰ প্ৰতী-
 ক্ত নাট্যকাৰ আৰু নাট্যমোদীসকল হাত সাৱটি বহি থাকিব লগীয়াত
 পৰিল। যুদ্ধ সময় কটাত ছুই-চাৰিখন নাটক প্ৰকাশিত হ'ল যদিও
 স্বাধীনতা লাভৰ আগলৈকে অৱস্থাৰ বিশেষ একো উন্নতি নহ'ল।
 গতিকে, আধুনিক অসমীয়া নাটকৰ দ্বিতীয় স্তৰ আৰম্ভ হয় স্বাধীনতাৰ
 পাছতহে। স্বাধীনতাৰ পৰৱৰ্তী কালত মানুহৰ দ্যান-সাৰণা আৰু চিন্তা-
 চৰ্চাৰ যথেষ্ট পৰিৱৰ্ত্তন হ'ল আৰু সেই অমূল্য নাটকৰ আংগিক আৰু
 বিষয়বস্তুৰ আমূল পৰিৱৰ্ত্তন ঘটিল। ইয়াৰ ফলস্বৰূপে, অসমীয়া নাটকৰ
 ইতিহাসত এক নতুন যুগৰ সূচনা হ'ল। সমাজৰ বিৱৰ্ত্তনবোধক স্বীকাৰ
 কৰি লৈ ৰচিত হোৱা এই নাটকবোৰে নাট্যকাৰসকলৰ নতুন জীৱনবোধ,
 সমাজবোধ আৰু লিঙ্গকৰ্চৰ পৰিচয় বহন কৰিলে। ইয়াৰ আগলৈকে
 অসমীয়া নাটকৰ ধাৰাটো আছিল প্ৰধানকৈ ঐতিহাসিক আৰু পৌৰাণিক
 নাটকৰ ধাৰা। দেশৰ প্ৰাচীন গৌৰৱ আৰু ঐতিহ্যৰ কথা সোৱাই দি
 সাম্ৰাজ্যবাদৰ নিকটে পৰাণীয়া দেশবাসীৰ মনত জাতীয় চেতনাৰ উদ্ৰেক
 কৰাটো সেই নাটকবোৰৰ মুখ্য উদ্দেশ্য আছিল। স্বাধীনতাই জাতিৰ
 সমুখত থকা বাস্তৱনৈতিক সমস্যা দূৰ কৰিলে। কিন্তু শীঘ্ৰে
 সামাজিক জীৱনত তীব্ৰ অসন্তুষ্টিয়ে দেখা দিলে। বাস্তৱনৈতিক
 স্বাধীনতা মানুহে পালে যদিও অৰ্থনৈতিক ক্ষেত্ৰত মানুহৰ অৱস্থা
 আগতকৈও অধিক শোচনীয় হ'ল। গণতন্ত্ৰ প্ৰতিষ্ঠা হ'ল যদিও পুঁজি-
 বাদী সমাজ-ব্যৱস্থাৰ অৱলম্বন নঘটিল। পুঁজিবাদীৰ শোষণত জনসাধা-
 ৰণৰ জীৱন জৰ্জৰিত হৈ পৰিল। গতিকে, প্ৰচলিত সমাজ-ব্যৱস্থাৰ বিৰুদ্ধে
 মানুহ সংগ্ৰামত লিপ্ত হ'বলৈ বাধ্য হ'ল। গণ-জীৱনৰ এই সমাজ-
 সংগ্ৰামৰ ভিত্তিত স্বাধীনতাৰ পাছৰ সামাজিক নাটকে গাঁ কৰি
 উঠিল। আগৰ পৌৰাণিক নাটকৰ স্থানটো শুকাই গ'ল। ঐতিহাসিক-
 নাটক ছুই-চাৰিখন ৰচিত হ'ল যদিও তাতেন নতুন পদ্ধতিৰে সমাজ-
 কৰ্মৰ চেষ্টা চলিল। ঐতিহাসিক বিষয়বস্তুক নতুন সামাজিক দৃষ্টিৰে

নিচাব কৰা হ'ল। কিন্তু ঐতিহাসিক নাটকৰ স্থিতিটোও ত্ৰমে কীণ হৈ আছিল। নতুন সমাজবোধৰ প্ৰভাৱত সমসাময়িক সামাজিক নাটকেহে বিকাশ লাভ কৰিলে। সম্ভাৱণ মানুহৰ আশা-আকাংক্ষা আৰু আবেগ-অনুভূতিক নাট্যকাব্যসকলে কণায়ণ কৰাৰ চেষ্টা কৰিলে। এই সময়ৰে পৰা জনিক জনপ্ৰিয় হৈ অহা আৰু ক্ৰমে পূৰ্ণাঙ্গ নাটকক গ্ৰহণ কৰিবলৈ উপক্ৰম কৰা একাংকিকা আৰু অনাভাৱ নাটকতো সমাজ-জীৱনৰ বিভিন্ন চিত্ৰ কণায়িত হ'ল। শ্ৰেণী বৈষম্য, ধনী দুখীয়াৰ পাৰ্থক্য, অৰ্থনৈতিক সংকট, নিবন্ধুৱা সমস্যা আদিকে ধৰি সামাজিক জীৱনত উদ্ভৱ হোৱা সমস্যা সমূহে নাট্যকাব্যসকলৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিলে। আনহাতে, বিপ্লৱৰ প্ৰগতিয়ে মানুহক নতুন নতুন সত্যৰ সন্ধান দিলে। মানুহৰ চিন্তাচৰ্চাটো জীৱনৰ বহুতো গুপ্ত বহুস্ত টলমাটল কৰিলে। নতুন জ্ঞানৰ পোহৰত পুৰণি ধ্যান-ধাৰণাৰ নতুন মলায়নৰ প্ৰয়োজন অনুভূত হ'ল। জীৱনৰ নতুন মলাবোধ স্বীকাৰ কৰি নাট্যকাব্যসকল নাটক-ৰচনাত আগুৱাই গ'ল। বিষয়বস্তুৰ লগে লগে প্ৰকাশবীতিবোৰো পৰিবৰ্ত্তন ঘটিল। যুগৰ প্ৰকৃতি আৰু শিল্প-চেতনা অনুসৰি নাট্যকাব্যসকলে নতুন গঠন-পদ্ধতি আৰু ভঙ্গি গ্ৰহণ কৰিলে।

স্বাধীনতা লাভৰ ঠিক লগে লগে বচিও গৈছে নাটককেইখনতেই নতুন শিল্প-কচিৰ পৰিচয় কঢ়ি উঠিল। কিন্তু পৰিবৰ্ত্তনৰ আচল পৰ্যায় আৰম্ভ হ'ল পঞ্চাছৰ দশকৰ পৰা। ইমানদিনে অনুসৰণ কৰি অহা ৰেপ্ৰেণ্টেচনাল নাট্যবীতি উপেক্ষিত হ'ল আৰু কণায়ণ-বীতিত এই নাট্যকাব্যসকল প্ৰভাৱান্বিত হ'ল হৈছে, যি আছিল বাস্তৱমুখী নাট্যকাব্যসকলৰ দ্বাৰা। পূৰ্বৰ পঞ্চাছ নাটকৰ পৰিকল্পিত ভাৱে নাটকৰ পৰিসমাপ্তি ঘটোৱা হ'ল আৰু অহৰ বিভাগ, দৃশ্য-বিভাগ আদিত ৰেপ্ৰেণ্টেচনাল বা বোমাষ্টিক নাটকৰ নিয়ম উলঙ্ঘন কৰা হ'ল। দৃশ্য-বিভাগ নকৰাকৈ পোনপটীয়া অহৰ বিভাগতেই নাটক আৰম্ভ কৰা আৰু দৃশ্য-বিভাগে অহৰ-বিভাগৰ ঠাই অধিকাৰ কৰা দেখা গ'ল। কোনো কোনো নাটকত আকৌ অহৰ-বিভাগ আৰু দৃশ্য-বিভাগৰ মিলনি ঘটনাক সাৰবন্ধী অৰ্থাৎ ঘটনা সংঘটিত স্থানে ভিন্ন পৰিস্থিতি বা অৱস্থাৰ ইলিড দিলে। অনান্য

কল্প্যক চৰিত্ৰ আৰু উক্তিৰে যাতে নাটক ভাষাকান্ত নকৰে তাৰ প্ৰতি নাট্যকাৰসকল সচেত হ'ল। আধুনিক সমালোচক আৰু দৰ্শকে অৰালুৰ বুলি মত পোষণ কৰা স্বগত উক্তি, কাষৰীয়া উক্তি সবহভাগ নাটকতে পৰিহাৰ কৰা হ'ল আৰু বোমাটিক নাট্যকাৰ সকলে সংযোজন কৰা উপকাৰিনী, লঘু দৃশ্য আদি প্ৰায় উঠাই দিয়ান ব্যৱস্থা কৰা হ'ল। আংগিক আৰু বিষয়বস্তুৰ অভিনয়ৰে পশ্চিমীয়া নাট্যজগতত উত্তৰ হোৱা বিভিন্ন নাটকীয় ধাৰাৰ প্ৰভাৱ অসমীয়া নাটকত পৰিলক্ষিত হ'ল। পিবান্‌মো, ত্ৰেণ্ট, আয়ে'নেকো আদি নাম অসমৰ নাট্য-জগতত প্ৰসিদ্ধ হৈ উঠিল। পশ্চিমীয়া নাটকৰ শেহতীয়া কলা-কৌশলৰ সৈতে অসমীয়া নাটকৰ সংযোগ সাধন কৰাৰ চেষ্টা কৰা হ'ল। কিন্তু বাহিৰৰ সকলো উপকৰণ সংগ্ৰহ কৰি নিজৰ বৈশিষ্ট্যৰ অঙ্গীভূত ধৰি ল'লেহে শিল্পকৰ্ম আদৰণীয় হৈ উঠে। আমাৰ শেহতীয়া নাট্যচিন্তাত তেনে সচেতনতা চকুত পৰিছে।

সাবদা ববদলৈ (১৯৭২-১৯৮৫) : গাঁৱলীয়া জীৱনৰ চুই-এক বাস্তৱ দিশ আৰু অৰ্থনৈতিক সংকটত জুকলো নিম্নমধ্যবিত্তৰ জীৱন প্ৰতিফলিত হৈছে সাবদা ববদলৈৰ নাটকত। ককানন্দ ভট্টাচাৰ্য্যৰ সৈতে যুটীয়াভাৱে বচনা কৰা তেওঁৰ 'মগৰীয়াৰ খাজান' (১৯৭৮) ত গাঁৱলীয়া পটভূমিত হিন্দু-মুছলমানৰ সম্প্ৰীতিৰ এক মনোবন চিত্ৰ কৰাচিত হৈছে। নাটকখনত অৱশ্যে চাকলাকৰ ঘটনাৰ সমাৱেশ একেবাৰে নপকা নহয়। ববদলৈৰ 'পহিলা 'গাৰিখ' (১৯৭৪) আৰু 'সেই বাটোৰি' (১৯৭৭)ত ক্ৰমে চাকৰি-জীৱীৰ আৰ্থিক সমস্যা আৰু আত্মজাতক লৈ কৰা গৰ্বৰ অৰ্থহীনতা দেখুৱাবৰ প্ৰয়াস কৰা হৈছে। তেওঁৰ শেহতীয়া নাটক 'পোহৰৰ জিলিঙনি' (১৯৭৮)ত সামাজিক চূৰ্ণাতি আৰু নৈতিক প্ৰৱণতাৰ চিত্ৰ কৃতি উঠিছে। এই কেইখন পূৰ্বাঙ্গ নাটক উপৰিও 'বেক'ডিং কিংঘনা', 'সিহুৱান' আদিকে ধৰি কেইবাখনো একাধিক সদৃশ নাটক তেওঁ বচনা কৰিছে। ববদলৈৰ এটি প্ৰধান লক্ষ্য আদৰ্শ চৰিত্ৰ সৃষ্টি কৰা। সেই উদ্দেশ্য সাধনৰ বাবে তেওঁ নাটকত অপ্ৰয়োজনীয় কথাৰ অৱত্যাৰণা কৰা প্ৰায়ে দেখা যায়।

শ্ৰীৰাম কুকন (১৯১২-১৯৮৫) : নাট্যকলাত একান্তমনে লাগি থকা শ্ৰীৰাম কুকনে চতুৰ্থ দশকতেই 'আসাম চলিউড' (১৯৩৮) আৰু 'কাল পৰিণয়' (১৯৩৯) নামৰ দুখন সামাজিক নাটকৰ যোগেদি আত্মপ্ৰকাশ কৰিছিল যদিও নাট্যকাৰ হিচাপে তেওঁ সুপ্ৰতিষ্ঠিত হয় স্বাধীনতাৰ পৰৱৰ্তী কালচোৱাত। স্বাধীনতাৰ পাছতেই প্ৰকাশিত তেওঁৰ ঐতিহাসিক নাটক দুখন হ'ল, 'মণিৰাম দেৱান' (১৯৪৮) আৰু লাচিত বৰকুকন' (১৯৪৯)। অসম সুৰক্ষা-খাত দুজন বীৰ পুৰস্কৃত লৈ বাঁচি এটা নাটক দুখনৰ সংলাপ আৰু চৰিত্ৰাঙ্কনত নাট্যকাৰৰ দক্ষতাৰ পৰিচয় আছে। ইংৰাজীয়া নাট্য-ৰীতিৰ প্ৰভাৱো ইয়াত লক্ষ্য কৰা যায়। ইয়াৰ পাছত প্ৰকাশ পোৱা তেওঁৰ আটাই কেইখন নাটকেই সামাজিক। 'ডাঃ প্ৰমোদ', 'শতিকাৰ বাণ' (১৯৫৪) আৰু 'দিশকণা' (১৯৬১)ই কুকনৰ সমাজসচেতনতা আৰু মহামু-ভূতিশীল শিল্পী-হৃদয়ৰ স্বাক্ষৰ বহন কৰিছে। উপস্থাপন ৰীতিত নিশেৰ নতুনকৈ পৰিলক্ষিত নহয় যদিও নাটককেইখনৰ চৰিত্ৰনেইটো উজ্জ্বল ভাবে প্ৰকাশ পাইছে। 'বিশ্ববন্ধ' (১৯৬২) তেওঁৰ তিনিখন একাঙ্কিকাৰ সমষ্টি।

সুৰেন্দ্ৰ নাথ শইকীয়া : শইকীয়াৰ নাটকসমূহৰ ভিতৰত 'লক্ষণ' (১৯৪৯) আৰু 'বৰ্ণ' (১৯৫৯) পৌৰাণিক বিষয়বস্তুত লৈ ৰচিত। নাটক দুখনত পৌৰাণিক কাহিনীক যথাযথভাৱে উপস্থাপন কৰা হৈছে যদিও ঠাৱে ঠাৱে সামাজিক কথাবোৰো আলাপ আছে। দ্বিতীয়খনত মহাভাৰতৰ বীৰ কৰ্মক সকলো সামাজিক অনায়েৰ বিৰুদ্ধে সংগ্ৰামত লিপ্ত হোৱা পুৰুষ-ৰূপে থিয় কৰোৱা হৈছে। '৪০ৰ গল আলোচন'ৰ খতীৰ কুশলকৌৰৱৰ কৌৰৱৰ ভেটিত শইকীয়াই 'কুশলকৌৰৱ' (১৯৪৯) নাটক ৰচনা কৰিছে। নাটকখনৰ একেবাৰে জীয়া কাহিনীটোত জীয়া চৰিত্ৰৰ সমা-বেশ ঘটোৱাত নাট্যৰস সৃষ্টিঃ বাধা পৰিছে। এই তিনিখন গঠন নাটকৰ বাহিৰেও 'তপস্বী' (১৯৪৯) কে ধৰি কেইবাখনো থিয়েটাৰ বা প্ৰহসনজাতীয় নাটকো তেওঁ ৰচনা কৰিছে।

সত্যপ্ৰসাদ বৰুৱা (১৯১২) : নাটক আৰু অঙ্কনৰ লগত কেইগাটো দশক জড়িত সত্য প্ৰসাদ বৰুৱাৰ চতুৰ্থ দশকৰ ৰচনা 'চাকৈ-চকোৱা' (১৯৩৯) পৰ-

স্মৰণৰ প্ৰতি আন্তৰিক টান অৱতৰ কৰা এহাল যুৱক-যুৱতীৰ চৰিত্ৰ বিশ্লেষণৰ প্ৰচেষ্টা। ইয়াৰ পাছৰখন নাটক 'শিখা' (১৯৫৭) তো তেওঁ প্ৰথমৰ কোমল আৰু কৰুণ চিত্ৰ এটি কপায়িত কৰিছে। প্ৰথমপাশত আৰম্ভ যুৱক-যুৱতীৰ মিলনৰ পৰ্বত সামাজিক ৰীতি-নীতিয়ে কেনেদৰে অলঙ্ঘনীয় বাধাৰ সৃষ্টি কৰে, তাকে ইয়াত দেখুৱাবলৈ বিচৰা হৈছে। '৪২ৰ গণ আন্দোলন'ৰ পটভূমিত বকুৱাই 'জ্যোতিৰেখা' (১৮৫৮) বচনা কৰিছে। নাটকখনত পুলিচ বিভাগৰ চৰকাৰী কৰ্মচাৰী এজনৰ দেশপ্ৰেমৰ নিদৰ্শন দাঙি ধৰা হৈছে। বকুৱাৰ এটি প্ৰধান উদ্দেশ্য, আদৰ্শ চৰিত্ৰ-সৃষ্টি কৰা। তাৰ বাবে তেওঁৰ নায়ক-নায়িকা ঠায়ে ঠায়ে ভাবপ্ৰৱণ হৈ পৰা দেখা যায়। বকুৱাৰ গেহ-ভীয়া নাটক 'নায়িকা নাট্যকাৰ' (১৯৭৬) 'জদালা' (১৯৭৬) আৰু 'মৃণাল মাহী' (১৯৭৭) ত চৰিত্ৰৰ মানোবিশ্লেষণ কৰা হৈছে। আধুনিক জীৱনত উদ্ভৱ হোৱা বিচুমান সমস্যাৰ আঁত দিচাৰি মানৱ-মনৰ ভিতৰত প্ৰবেশ কৰাৰ চেষ্টা এইদৰেও আছে। নাটককেইখনৰ বিষয়বস্তু উপস্থাপন-ৰীতিত নাট্যকাৰে কৃতিত্ব প্ৰদৰ্শন কৰিছে। উল্লিখিত নাটক কেইখনৰ উপৰিও একাঙ্কিকা-সদৃশ তিনিখন ঐতিহাসিক নাটক—'আনাৰ কলি', 'কুনালা-কাৰুন' 'বাণামিল' (১৯৫৮) তেওঁৰ কাপৰ পৰা ওলাইছে।

সুবোধ গোস্বামী : জনজাতীয় জীৱনৰ পটভূমিত ৰচিত সুবোধ গোস্বামীৰ 'কণুমী' (১৯৪৬)ত ত্ৰৈভূজিক প্ৰেমৰ কৰুণ চিত্ৰ এটি পোৱা গৈছে। নাটকখনৰ চৰিত্ৰ-সৃষ্টিৰ ফালে ন্যট্যকাৰে বিশেষ নজৰ বাৰিছে। বিপৰীতধৰ্মী চাৰিত্ৰিক বৈশিষ্ট্য আৰোপ কৰা হেতুকে আটাটকেইটা মুখ্য চৰিত্ৰই স্পষ্টতৈ উঠিছে। ইংছেনৰ প্ৰভাৱ নাটকখনত লক্ষ্য কৰা যায়। শঙ্কৰদেৱৰ জীৱনৰ ভিত্তিত ৰচিত গোস্বামীৰ 'শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ-মাধৱ' (১৯৫৯) জীৱনীমূলক নাট। নাটকখনত মহাপুৰুষৰ চকুৰি বহুবিধা জীৱন-বৃন্তান্তৰ সৰু-বৰ বক্তব্যে কথাকেই সাক্ষৰি লোৱা হেতুকে নাটকীয় ক্ষত কিছু ব্যাঘাত কৰিছে।

লক্ষ্যধৰ চৌধুৰী (১৯১৫) : নাট্যকলা আৰু অভিনয়ৰ প্ৰতি বিশেষ অনুরাগ থকা লক্ষ্যধৰ চৌধুৰীৰ কেইবাখনো নাটকৰ ভিতৰত প্ৰকাশিত

ছখন নাটক 'বন্ধকুমাৰ' (১৯৫২) আৰু 'নিমিলা অঙ্ক' (১৯৬৫) ক্ৰমে পৌৰাণিক আৰু সামাজিক বিষয়বস্তুক লৈ ৰচিত। বামাৰণৰ এলানি ঘটনা সন্নিবিষ্ট কৰা দীঘলীয়া নাটক 'বন্ধকুমাৰ'ৰ বিষয়বস্তু কৃষ্ণদাসী বামাৰণৰ পৰা লোৱা হৈছে। বাৰণৰ চৰিত্ৰটোত গভীৰগতিকা শৰ্ম্মন কৰাৰ চেষ্টা আছে। 'নিমিলা অঙ্ক'ত মহাবিক্ত পৰিয়ালৰ অৰ্থনৈতিক সংকটৰ ৰূপ দেখুৱাবলৈ বিচৰা হৈছে। সাধাৰণতে হাস্যৰস সৃষ্টিত সুখ্যাতি থকা চৌধুৰীৰ এই নাটকখনত লঘু কথাব মাত্ৰা অলপ বেছি হোৱাত মূল সমস্যাটোৰ গুৰুত্ব ভালদৰে অনুভূত নহ'ল।

সৰ্বেশ্বৰ চক্ৰবৰ্তী : অসমৰ মঞ্চ জগতত সুপৰিচিত সৰ্বেশ্বৰ চক্ৰবৰ্তীৰ 'অভিমান' (১৯৭২) আৰু 'কঙ্কণ' (১৯৫৬) প্ৰণয়ৰ ত্ৰিভুজক লৈ ৰচিত ছখন ককণ ৰসায়ন নাটক। প্ৰথমখনত নায়ক-নায়িকাৰ মাজত থকা অৰ্থনৈতিক বৈষম্যই তেওঁলোকৰ মিলনত বাধা দিছে। আত্মনিক বা চাকলাকৰ ঘটনাৰ সহায় লোৱা হেতুকে নাটক ছখনত ক'ফিনীৰ পৰিণতি কিছুপৰিমাণ কৃত্ৰিম হৈ পৰিছে। ছয়োখন নাটকতে সুদীৰ্ঘ মঞ্চ-নিৰ্দেশৰ শৱন্ধা মন কৰিবলগীয়া।

ফণী শৰ্ম্মা (১৯১০-১৯৭০) : অভিনয়-কলাত গোটেই জীৱন উচৰ্গা কৰা আৰু অসমীয়া নাট্যমঞ্চ আৰু থোলছবিৰ অপ্ৰতিভাৱী অভিনেতাকপে স্বীকৃত হোৱা ফণী শৰ্ম্মাৰ নাটক সমূহ হ'ল—'ভোগৰজা' (১৯৫৭), 'কিয়' ? (১৯৬১), 'চিৰাজ' (১৯৬৭), 'নাগপাশ' (১৯৭৬) আৰু 'ক'লা-বজাৰ' (১৯৭৬)। ইয়াৰে প্ৰথমখন ঐতিহাসিক আৰু পাচৰ কেইখন সামাজিক বিষয়বস্তুক লৈ ৰচিত। আহোম ৰজা লক্ষ্মীসিংহৰ বিৰুদ্ধে তিপন্নীয়া গোহাজিয়ে কৰা বিজোহৰ ঘটনাই 'ভোগৰজা'ত নাটকীয় ৰূপ পাইছে। নাটকখনৰ সংলাপৰ আকৰ্ষণ আছে; কিন্তু বিষয়বস্তুৰ সংযত ৰূপ এটি কুটি হুঠিল। 'কিয় ?'ত আৰ্থিক সংকটত জুকলা শিল্পীৰ সমস্যা দাঙি ধৰা হৈছে। তাৰ লগতে আমাৰ সমাজত সৃষ্টি হোৱা ছটা শ্ৰেণী, ধন-সম্পদৰ প্ৰাচুৰ্য্যৰ মাজত থকা অতিভাৱ শ্ৰেণী আৰু ধাবলৈ নাপাই হাড়-হাল ওলোৱা অৱহেলিত লগৰা

সৰ্বসাধাৰণ শ্ৰেণীৰ ৰূপ ফুটি উঠিছে। 'চিৰাজ'ত হিন্দু-মুছলমানৰ সম্প্ৰীতিৰ এখন আদৰ্শাত্মক ছবি অঙ্কন কৰা গৈছে। মঞ্চৰ প্ৰচুৰ অভিজ্ঞতা থকা শৰ্মাটো আটাউকেইখন নাটকতে নাটকীয় পৰিস্থিতি সৃষ্টিৰ ফালে চকু ৰাখিছে।

অনিল চৌধুৰী (১৯১২) আৰু গিৰিশ চৌধুৰী (১৯১৭)-যে সমসাময়িক সমাজৰ বাল্যৰ ৰূপ লাভ দিবৰ চেষ্টা কৰিছে। সামাজিক বাধা-নিষেধে প্ৰণয়নক ডেকা গাভৰুৰ জীৱনত কিদৰে নিপথায়ৰ সৃষ্টি কৰে, তাকে দেখুৱাবলৈ বিচৰা গৈছে, অনিল চৌধুৰীৰ 'প্ৰতিবদ' (১৯৫৩)ত। নাটকখনত নায়িকাটো সামাজিক নীতি-নিয়মৰ মোহাট দি এটি ভুল আৰু অসুখী জীৱন যাপন কৰাৰ বিৰোধিতা কৰিছে আৰু স্বামীৰ চৰ্যাচৰ্যৰ প্ৰতিবাদ স্বৰূপে স্বামী-গৃহৰ পৰা ওলাই নতুনকৈ সাংসাৰিক জীৱনৰ পাতনি মেলিবলৈ ইচ্ছা প্ৰকাশ কৰিছে। নাটকখনত চৰিত্ৰৰ মনস্তাত্ত্বিক দিশটোৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া গৈছে। বিষয়বস্তু উপস্থাপন আৰু সংলাপ ৰচনাত নাট্যকাৰে সংযম প্ৰদৰ্শন কৰিব পাৰিছে। তেওঁৰ 'জান এখন নাটক 'চিৰন্তন' (১৯৬২)তো চৰিত্ৰৰ মনস্তাত্ত্বিক বিশ্লেষণৰ প্ৰয়াস দেখা যায়। এটি খাঙীয়া সাধুকণ'ৰ ভেটিত ৰচিত চৌধুৰীৰ 'মানিক ৰাষ্ট্ৰ' (১৯৭২) ইতিপূৰ্বে প্ৰচাৰিত একেনামৰ অনাটনৰ নাটকখনিৰ মঞ্চৰূপ। নাটকখনৰ কাব্যধৰ্মী সংলাপে পাঠকক মুগ্ধ কৰে। গিৰিশ চৌধুৰীৰ 'মিনাসকাৰ' (১৯৭৮)ত এটি মৰ্যাদিত মুছলমান পৰিয়ালৰ অভ্যাস-অনাটনৰ যোগেদি সমাজৰ নৈসৰ্গিক অৰ্থনৈতিক অৱস্থাৰ আভাস দিয়া গৈছে।

আব্দুল মালিক : গল্পকাৰ আৰু ঔপন্যাসিক হিচাপে সুখ্যাতি অৰ্জন কৰা আব্দুল মালিকৰ নাটক 'বাজজোণী' (১৯৫৭)ত ইতিহাসৰ বিষয়বস্তুক নতুন দৃষ্টিভংগিৰে চোৱা গৈছে। বুৰঞ্জীয়ে গৰিহণা দিয়া সংস্কাৰ কাৰ্য্যকলাপত আধুনিক ভাব-আদৰ্শ আৰোপ কৰা গৈছে। সংস্কাৰে বাজজোণী আচৰণ কৰিছিল—অত্যাচাৰী, খেজাচাৰী শাসনৰ পৰা জনসাধাৰণক মুক্ত কৰাৰ উদ্দেশ্যে, গণতন্ত্ৰৰ আদৰ্শ প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ

অভিপ্ৰায়েৰে। সেউনানে, সংৰাম ৰাজজ্যোতী হ'লেও দেশজ্যোতী নহয়।
এয়াই নাটকৰ উপজীৱা। এক কণাত, গণতান্ত্ৰিক যুগৰ ভাবধাৰা
চকুৰ আগত ৰাখি সংৰামৰ চৰিত্ৰটো নতুনকৈ অঙ্কন কৰা হৈছে।
অৱশ্যে নাটকখনৰ কাহিনীটো বৰ নিটোল হৈ ফুৰিল।

উত্তম বৰুৱা (১৯২৬) : স্বাধীনতাৰ পাছত প্ৰকাশিত নিচেই কম সংখ্যক
ঐতিহাসিক নাটকৰ ভিতৰত উত্তম বৰুৱাৰ নাটক কেইখন বিশেষ-
ভাৱে উল্লেখযোগ্য। বৰুৱাৰ প্ৰথম নাটক 'শৰ মামুহৰ সোলা' (১৯৬০)
ৰ কাহিনী ইতিহাসৰ ন'হ'লেও পটভূমি সম্পৰ্কভাৱে ঐতিহাসিক আৰু।
উপযুক্ত ঐতিহাসিক পৰিবেশ সৃষ্টিতেই নাটকখনৰ সাৰ্বকতা প্ৰধানকৈ
বিচাৰি পোৱা গৈছে। আগোম ৰাজ্যৰ পটভূমিত উপস্থাপন কৰা
কল্পিত কাহিনীটোৰ যোগেদি সামন্ত শ্ৰেণীৰ বিপৰীতে সৰু সৰু মামুহৰ
হুমু-হুগুণা, তা হুমু-হুগুণাৰ ছবি পৰিস্ফুট কৰা গৈছে। তেওঁৰ আন
ছখন নাটক, 'কেবেঙাৰ সতী' (১৯৬২) আৰু 'শৰবজা ফুলেশ্বৰী' (১৯৭১)ত
বুৰঞ্জীৰ নিয়ন্ত্ৰিত কিছু নতুনৰ আৱেপ কৰাৰ চেষ্টা কৰা গৈছে।
'কেবেঙাৰ সতী'ত ইতিহাস-প্ৰসিদ্ধ ভয়মতী কুঁৱৰীৰ ঘটনাৰ সৈতে
অভাংচাৰী, নিষ্ঠুৰ লালুক সোলা বচাসুকনক হত্যা কৰা প্ৰসংগ সাঙুৰি,
নগঞা ভোটাঠি ডেকান অন্যতম মুখ্য চৰিত্ৰৰ ভূমিকাত অৱতীৰ্ণ
কৰোৱা হৈছে। 'শৰবজা ফুলেশ্বৰী'ত তেনেই সাধাৰণ ভোৱাগী ফুলেশ্বৰীৰে
বৰবজা হৈ কেনে দক্ষতাৰে ৰাজকোষ চলাইছিল আৰু ডা-ডাঙৰীয়া
আৰু যাজক শ্ৰেণীৰ চক্ৰান্তত ফুলেশ্বৰীৰ জীৱন কিদৰে বাৰ্হ হৈ প'ল
তাৰ ইংগিত দিয়া হৈছে। ছয়োখন নাটকতে আবশ্যকীয় ঐতিহাসিক
পৰিবেশ সৃষ্টিৰ প্ৰতি নাট্যকাৰে তীক্ষ্ণ নজৰ ৰাখিছে আৰু দৃশ্য-পৰি-
কল্পনা আৰু সংলাপ-সংগোজনাত সংযম প্ৰদৰ্শন কৰিছে।

অৰুণ শৰ্মা (১৯৩১) : নাটক ৰচনা আৰু প্ৰযোজনাঃ মনোনিবেশ
কৰা অৰুণ শৰ্মাই আধুনিক কলা-কৌশলেৰে অসমীয়া নাটকক সমৃদ্ধ
কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছে। নাট্য-জীৱনৰ আৱৰুপিত ৰচনা কৰা পৰ্য্যায়
'উজখা পৈজা' সমসাময়িক সমাজত উজ্বলি তোৱা নিঃসূতা তথা অৰ্ধ-

নৈতিক সমস্যাৰ প্ৰতিচ্ছবি। পৰ্বত-ভৈয়ামৰ সম্প্ৰীতি-মুচক 'জিন্টি' (১৯৬৭)ৰ পাছত প্ৰকাশিত 'জীনিবাৰণ ভট্টাচাৰ্য্য' (১৯৬৭) 'পুৰুষ' (১৯৭২) আৰু 'আশাৰ' (১৯৭১) ত শৰ্মাই গতানুগতিক নাট্য-বীতিৰ পৰা আঁতৰি আহি অভিনয় উপায়ে বিষয়বস্তু উপস্থাপন কৰিছে। তিনিটা দৃশ্যত সম্পূৰ্ণ 'জীনিবাৰণ ভট্টাচাৰ্য্য'ত নিবাৰণ ভট্টাচাৰ্য্য নামৰ নাট্য-শিল্পী এগৰাকীৰ নাটক অভিনয় কৰোৱাৰ ব্যৰ্থ চেষ্টা এটি ৰূপায়িত কৰা হৈছে। নাটকখনত প্ৰখ্যাত নাট্যকাৰ আয়োনেকোৰ সামান্য প্ৰভাৱ আছে। অৱ্ধ আৰু দৃশ্যবিভাগ নথকা 'পুৰুষ'ত শুকান্ত চলিহা নামৰ এজন কবি-সাহিত্যিকৰ জীৱনত ঘটা চুখাৱহ পৰিণতিৰ আগম লৈ এটি ধাৰণাক নতুন নাটকীয় ৰূপত ৰিয় কৰোৱা হৈছে। 'আশাৰ'তো তেনেদৰে অতীক্ৰমে পৰা চলি অহা ধাৰণা এটিকেই অগতানুগতিক নাটকীয় বীতিত উপস্থাপন কৰা হৈছে। পশ্চিমীয়া নাট্য-জগতত গা কৰি উঠা এবছৰী নাটকৰ লক্ষণ নাটক খনত পৰিলক্ষিত হয়। অসমীয়া নাটকৰ আভিষ্কাৰ নতুন দিশ উন্মোচন কৰাত আৰু পশ্চিমীয়া নাটকৰ আধুনিক ক'লা কৌশলৰ সৈতে অসমীয়া নাটকৰ সংযোগ সাধন কৰাত এই নাটকেইখনৰ ভূমিকা গুৰুত্বপূৰ্ণ। শৰ্মাৰ শেহতীয়া নাটক 'চিঞৰ' (১৯৭৭) ত শোবকৰ স্বৰূপ আৰু শোৰিতৰ প্ৰতিক্ৰিয়া প্ৰদৰ্শন কৰা হৈছে।

এবছৰী নাটকৰ প্ৰসংগত বসন্ত শইকীয়াৰ 'মৃগভৃক্ষা' (১৯৭২) নাটকখনো উল্লেখযোগ্য। হুটা অৱত সমাপ্ত এই নাটকখনত দিগন্ত হাজৰিকা নামৰ এজন লোকৰ সপোনৰ অৱস্থা এটিক নাট্যৰূপ দিয়া হৈছে। আয়োনেকোৰ নাটকতো এনে সপোন অৱস্থাৰ নাট্যৰূপ দেখা যায়। শইকীয়াৰ 'মাছুহ' (১৯৭৭) আৰু 'অশ্বৰ' (১৯৭৭)তো আয়োনেকোৰ প্ৰভাৱ বেছ স্পষ্ট।

উল্লিখিত নাটকসমূহৰ উপৰিও প্ৰেম নাৰায়ণ দত্তৰ 'কঠৰোল' (১৯৫০); সংকাৰ' (১৯৫৬), জনাৰ্দন ঠাকুৰৰ 'ভৈয়ামৰ সেন্দূৰী আলি' (১৯৫২), প্ৰবুল বৰুৱাৰ 'আশাৰ বালিচৰ' (১৯৫৪) অৱ্ধ ডেকাৰ 'গৰাখহনীয়া' (১৯৫৫) 'কেহু'জালি' (১৯৫৮), অমৰেন্দ্ৰ পাঠকৰ 'ইটোবডিট' (১৯৫৫),

‘প্ৰতিকাৰ’ (১৯৭৩), দুৰ্গেশ্বৰ বৰঠাকুৰৰ ‘চাকনৈয়া’ (১৯৫৮), ডিম্বেশ্বৰ শৰ্মাৰ ‘কোন বাটে’ (১৯৬২) নগেন শৰ্মাৰ ‘উকাৰ জুই’ একুৰী বৰাৰ ‘সাকৌ’ (১৯৬৮), ‘বকরাৰ সংসাৰ’ আদি ভালোমান নাটকত সামাজিক সমস্যাৰ প্ৰতিকলন আৰু চৰিত্ৰ-চিত্ৰণৰ প্ৰয়াস দেখা যায়। স্বাধীনতাৰ ঠিক-আগে পাছে বচিত ককশাখৰ বকরাৰ ‘মিলিওঁনী প্ৰেম’, ‘বন্ধাকৰ’, ‘মধু মাটবৰ গৰু’ আৰু কুসুম বকরাৰ ‘ভড্ নাইট চাৰ’, ‘তীৰ্থযাত্ৰী’, ‘এশদহধাৰা’, ‘উনৈশ শ সাতশিশ’ আদিকে ধৰি কেইখনমান ধেমেলীয়া নাট্য আছে। নগাওঁ নাট্য সমিতিৰ ‘শিৱলি কুকন’ (১৯৪৮) আৰু যুগল দাসৰ ‘১৮৫৭’ বুৰঞ্জীমূলক নাটক, ‘শিৱলি কুকন’ এই সময়ৰ এক উল্লেখযোগ্য সৃষ্টি। সাতটা দৃশ্যত বিভক্ত এই নাটকখন সংলাপ, পৰিবেশ সৃষ্টি, চৰিত্ৰাঙ্কন আদি সকলো কালৰ পৰাট আকৰ্ষণীয়। হেমচন্দ্ৰ শৰ্মাৰ ‘কালিদাস’ (১৯৫৯) আৰু যুগল দাসৰ ‘মীৰাবাই’ (১৯৬৪) কীৰ্ত্তনীমূলক নাটক। অকল চক্ৰবৰ্তীৰ ‘আগমনি’ (১৯৭০) আৰু হিমেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰৰ ‘বাঘ’ (১৯৭১) ত আকৰ্ষণীয়ভাৱে বিষয়বস্তু উপস্থাপন কৰা হৈছে। বৰঠাকুৰৰ ‘বাঘ’ এই সময়ছোৱাৰ এক সাৰ্থক সৃষ্টি বুলি ক’ব পাৰি। সামাজিক প্ৰগতিৰ অন্তৰায়স্বৰূপ বাঘটোক বধ কৰিবলৈ আৰু পুৰণি ধ্যান-ধাৰণাক বিসৰ্জন দি আধুনিক প্ৰগতিশীল সমাজ এখন গঢ়িবলৈ ইয়াত ডেকা শক্তিক উদ্বোধিত কৰা হৈছে। বন্ধ ওজা ই সামাজিক জীৱনৰ বিভিন্ন দিশ বৰ্ণিত আৰু অভিনৱ উপায়ে উত্থাপিত কৰিবলৈ পৰীক্ষা-নিৰীক্ষা কৰিছে। সামাজিক জীৱনৰ বিভিন্নদিশ গভীৰ-ভাৱে প্ৰতিকলিত কৰাৰ চেষ্টা কৰা হৈছে, মহেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰৰ ‘কন’ (১৯৭২) আৰু ‘মুখামুখী’ (১৯৮৯), আলি হাইদৰৰ ‘এটা তোলাৰ কাচিনী’, ‘অহৈতুকী বদে-প্ৰীতি’ ‘মুহুৰা পৰীৰ নীড়’, ‘এখন নিলাজ মাহুৰৰ দেশ’ (১৯৮৮) অখিল চক্ৰবৰ্তীৰ ‘উত্তৰপুৰ’ (১৯৮০) আৰু অফুল বৰুৱাৰ নাটকত। অসমৰ নিজস্ব নাট্যবীতিৰ আৰ্হিৰে নাট-লিখাৰ উল্লেখনীয় প্ৰচেষ্টা পৰিলক্ষিত হৈছে, যুগল দাসৰ ‘বান্ধনৰ খোল’ (১৯৮২), সত্যীশ ভট্টাচাৰ্য্যৰ ‘মহাবাহাণী’ (১৯৮০) আৰু অখিল চক্ৰবৰ্তীৰ

‘এজন বন্ধা আছিল’ (১৯৮৫) ত। দেশীয় ঐতিহ্যৰ সৈতে সংগতি বন্ধা কৰাৰ চেষ্টা ইয়াত আছে।

যোৱা ছটা দশকত একাধিক আৰু অনাৰ্ঠৰ নাটে বিশেষ সমাদৰ লাভ কৰা দেখা গৈছে। বীণা দেৱী, সত্যপ্ৰসাদ বৰুৱা, ফণী তালুকদাৰ, প্ৰবীন ফুকন, ভবেন শইকীয়া, অৰুণ শৰ্মা, হোমেন বৰগোহাঞি, মহেন্দ্ৰ বৰা, তিলক শাস্ত্ৰীৰিকা, যোগেন চেতিয়া, সতীশ দাস, দেৱকুমাৰ শইকীয়া, দুৰ্গেশ্বৰ বৰঠাকুৰ, পদ্ম বৰকটকী, প্ৰহুৰ বৰা, তফজ্জুল আলি, তৰুণ শইকীয়া, সমৰেন্দ্ৰ নাৰায়ণ দেৱ, অতুল বৰদলৈ, মহেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰ, হিমেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰ, ভবেন বৰুৱা আদিয়ে বচনা কৰা একাধিক আৰু অনাৰ্ঠৰ নাটত সমাজ জীৱনৰ চিত্ৰ কপাখিত হৈছে। বীণা দেৱীৰ (বিৰিকি কুমাৰ বৰুৱা) ‘এবেলাৰ নাট’, ভবেন শইকীয়াৰ ‘অলঙ্কাৰ’, ‘বাওনা’, ‘পুতলা নাচ’, হোমেন বৰগোহাঞিৰ ‘নট্ বাই ব্ৰেদ এলোন’, মহেন্দ্ৰ বৰাৰ ‘সুতিবী ফেদেলী’, জোলা কটকীৰ ‘দিশাট’, যোগেন চেতিয়াৰ ‘ধানটো পতানটো’, দেৱ কুমাৰ শইকীয়াৰ ‘স্বপ্ন ছবিৰ চন্দ্ৰ’, তফজ্জুল আলিৰ ‘নেপাতি সেনেকৈ পাকো’, ‘বেদ, নন্দৰ ফাইভ’, সমৰেন্দ্ৰ নাৰায়ণ দেৱৰ ‘ভিক্ষা’ হিমেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰৰ ‘সপিল’ ‘দীপ’, আদিকে ধৰি কেইখনমান একাধিকাৰ নাম উল্লেখ স্বৰূপ লৈ থ’ব পাৰি। এওঁলোকৰ উপৰিও এচাম নবীন নাট্যকাৰে একাধিক আৰু অনাৰ্ঠৰ নাট বচনাত মনোযোগ দিছে আৰু এওঁলোকৰ জাতত বিষয়-বস্তুৰ পৰিসৰ বৃদ্ধি পাইছে। মধ্যমিত আৰু নিম্ন মধ্যমিত শ্ৰেণীৰ আশা-আকাংক্ষা, শ্ৰমিক কৃষকৰ বেদনা, সমাজৰ অৱহেলিত আৰু নিষ্পেষিত শ্ৰেণীৰ জীৱন সংগ্ৰাম, সমাজ-বিপ্লৱৰ চেতনা, সমাজতান্ত্ৰিক আন্দোলন, সমস্ত বিপ্লৱ আদি বিবিধ বিষয় এওঁলোকে প্ৰতিফলিত কৰিছে। কেইবাখনো একাধিকটি সৰ্বসাধাৰণীয় স্বীকৃতিও লাভ কৰিছে। চীনা আক্ৰমণৰ পটভূমিত লিখা কৰা তালুকদাৰৰ ‘জুয়ে পোৰা সোণ’ আৰু অতুল বৰদলৈৰ ‘তেজ ধোৱা কামেং’ এই প্ৰসঙ্গত উল্লেখযোগ্য। দেশপ্ৰেম-মূলক নাটক হ’লেও ‘জুয়ে পোৰা সোণ’ত দেশপ্ৰেমৰ উচ্ছাসত নাট্য-

কাৰ উটি যোৱা নাই।

এই সময়ছোৱাৰ অনুদিত আৰু ৰূপান্তৰিত নাটকৰ ভিতৰত পদ্ম বৰকটকীৰ 'পুতলা ঘৰ' (ইংলেণ্ডৰ Doll's' House ৰ ৰূপান্তৰ), সত্য প্ৰসাদ বৰুৱাৰ 'বনহংসী' (ইংলেণ্ডৰ The wild Duck ৰ অসমীয়া ৰূপ), প্ৰফুল্ল দত্ত গোস্বামীৰ 'এটিগনি' (গ্ৰীকছৰ Antigone নাটকৰ অনুবাদ) মহেন্দ্ৰ বৰাৰ 'ভূত' (ইংলেণ্ডৰ Ghost নাটকৰ অনুবাদ), প্ৰফুল্ল দত্ত গোস্বামীৰ আৰু আবুল নেইচৰ 'একাডিকা' (চাৰিখন বিদেশী একাডিকাৰ অসমীয়া ৰূপ আৰু অনুবাদ), যোগেন চেতিয়াৰ 'চেনেহৰ সোঁতা' (ইংলেণ্ডৰ Dear Departed ৰ ৰূপান্তৰ), প্ৰফুল্ল চন্দ্ৰ বৰুৱাৰ 'বিজ্জাট' (অন্ধাৰ ওৱাইন্ডৰ নাটক আৰু গল্পৰ অৱলম্বনত এটা ছখন নাটিকাৰ সংকলন), ৰাম গোস্বামীৰ 'পলাশৰ ৰং' (টেনেচি উইলিয়ামছৰ The glass menagerie ৰ অভিযোজনা) শৈলেন ভৰালীৰ 'গদোৰ প্ৰতীক্ষাত' (বেকেটৰ Waiting for Godot ৰ ৰূপান্তৰ) আদিৰ নাম ল'ব পাৰি। ইয়াৰ পাতিবেও চেখত্ বাৰ্ণাড শ. ত্ৰিগুমাৰ্গ, গকী, প্ৰিষ্টলি, পিৰাণ্ডেলো, মলিয়াৰ, গগোল আদি প্ৰখ্যাত নাট্যকাৰ সকলৰ নাটক অসমীয়াত ৰূপান্তৰিত কৰি মুদ্ৰণ কৰা হৈছে। সংস্কৃতৰ 'মুদ্ৰাৰাক্ষস', 'মুক্তকটিকা', 'অপৰামৰ্শতা' আদি নাটক অনুদিত হৈছে। হিন্দী আৰু বঙালীনাটক কেইখনমানো অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰা হৈছে।

॥ উপন্যাস ॥

অসমীয়া উপন্যাসৰ প্ৰথমছোৱা ঐতিহাসিক উপন্যাসৰ কাল বুলি আগতে কৈ অহা হৈছে। ইতিহাসক আশ্ৰয় কৰি ৰচনা কৰা বোমাল-ধৰ্মী উপন্যাসেই সেই কালৰ চাই সম্বল। অৱশ্যে, সামাজিক জীৱনক কেন্দ্ৰ কৰি লিখা কেইখনমান উপন্যাসো সেই সময়ছোৱাত ওলাইছিল। কিন্তু উপন্যাসৰ ৰূপান্তৰ দিশটোলৈ সেইবোৰত বিশেষ চকু দিয়া হোৱা নাছিল। সংকাৰকৰ কৃমিকা লৈ লেখকে নিজৰ পোহনীয়া আদৰ্শ প্ৰচাৰ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰাৰ ফলত উপন্যাসহে পৰিছিল কৃত্ৰিম আৰু

বক্তৃতোধৰ্মী। আদৰ্শবাদ অথবা সংস্কাৰ-প্ৰৱণতাই প্ৰাধান্য লাভ হেতুকে সেইবোৰত কাহিনীৰ সূত্ৰ, সংহত ৰূপ একোটি কুটি ভুঠিল আৰু চৰিত্ৰৰ স্বাভাৱিক বিকাশো সম্ভৱ ন'হল। মুঠতে, দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ সময়লৈকে অসমীয়া উপন্যাসৰ সৃষ্টিটো আছিল অতি দুৰ্বল। বুৰঞ্জীৰ আলমত ৰচিত একোটি সূত্ৰপাঠ্য কাহিনীৰ ওপৰত অথবা সমাজৰ দোষ-অতি আঙুলিয়াই সমাজক নিকা কৰাৰ ওপৰতেই উপন্যাসিক সকলে গুৰু দিছিল। প্ৰকৃততে, উপন্যাসৰ কাৰণে অনুকূল পৰিবেশ সৃষ্টি হ'বলৈ ধৰে দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ পাছৰে পৰা আৰু সেইকাৰে স্বাধীনতা লাভৰ পাছতহে অসমীয়া উপন্যাসে গা কৰি উঠা দেখা গ'ল। বিশ্বসাহিত্যৰ ইতিহাস পৰ্যালোচনা কৰিলে বুজা যায় যে উপন্যাস-সাহিত্যই বিকাশ লাভ কৰে নগৰকেন্দ্ৰিক সভ্যতাক কেন্দ্ৰ কৰি। আচলতে অসমত শূকীয়া চহৰীয়া সমাজ গঢ়ি উঠে স্বাধীনতা লাভৰ পাছৰ পৰা। স্বাধীনতাৰ পাছতহে অসমৰ চহৰ কেইখনৰ অৱস্থা অলপ উন্নত হ'বলৈ ধৰে, চহৰীয়া পৰিবেশৰ ক্ৰমে সম্প্ৰসাৰণ ঘটে। ৰূপ-কাৰখানা ছুই-এটা প্ৰতিষ্ঠা হোৱাত আৰু বেপাৰ বাণিজ্যৰ প্ৰসাৰ ঘটাত মানুহৰ মন চহৰমুখী হৈ পৰিল। শিক্ষাৰ সম্প্ৰসাৰণ ঘটাত শিক্ষিত মধ্যবিত্তৰ সংখ্যা বৃদ্ধি পালে। জীৱন আৰু জগত সম্পৰ্কে মানুহে বাস্তৱমুখী মনোভাব গ্ৰহণ কৰিলে। চহৰ কেন্দ্ৰীক জীৱন-যাপনৰ লগে লগে ব্যক্তিছাত্ৰায়ে গা কৰি উঠিল। গতিকে, উপন্যাসৰ কাৰণে প্ৰয়োজনীয় বাতাবল্য সৃষ্টি হ'ল। আনহাতে, স্বাধীনতা লাভৰ পাছতেই অৰ্থনৈতিক সংকটৰ ৰূপত উত্তৰ হোৱা সমস্যাই মানুহৰ মন সমাজমুখী কৰি তুলিলে। গণতন্ত্ৰ প্ৰতিষ্ঠা হ'ল যদিও পুঁজিবাদী সমাজ-ব্যৱস্থাৰ অৱলান নঘটাত জনসাধাৰণৰ অৰ্থনৈতিক অৱস্থা আগতকৈও অধিক শোচনীয় হৈ পৰিল। অৰ্থনৈতিক অসাম্যৰ পৰা উদ্ধৃত্ত বিবিধ সমস্যাই মানুহৰ সামাজিক চেতনা জাগ্ৰত কৰিলে আৰু তাৰ ফলস্বৰূপেই সামাজিক উপন্যাসে বিকাশ লাভ কৰিলে। পূৰ্বৰ দৰে সূত্ৰপাঠ্য কাহিনীতেই অথবা আদৰ্শ প্ৰতিষ্ঠাৰ চোঁতোতাই উপন্যাস আবদ্ধ হৈ নাথাকিল। দেশ-বিদেশৰ সাহিত্য আৰু ন ন চিন্তা-চৰ্চাৰ সৈতে

মানুহৰ পৰিচয় ঘটাত উপন্যাসত ভাৱৰ গভীৰতা আৰু শিল্প-কলাৰ সৌন্দৰ্য্য পৰিস্ফুট কৰাৰ চেষ্টা পৰিলক্ষিত হ'ল। পান্ধাত্ম্য সাহিত্যলৈ চালে দেখা যায় যে আধুনিক উপন্যাসত চৰিত্ৰৰ মনোবিশ্লেষণৰ ওপৰত সৰ্বাধিক গুৰুত্ব দিয়া গৈছে। মনস্তত্ত্বৰ চৰ্চাই মানুহ-মনৰ কহুতো ওপুত সত্য উল্কাটন কৰি দিয়াত উপন্যাসো গৈ পৰিছে মনোবিশ্লেষণধৰ্মী। চৰিত্ৰৰ সূক্ষ্ম মনোবিশ্লেষণৰ কাৰণে আধুনিক উপন্যাসত চেতনামোহিত আদি টেকনিকৰ আৱিৰ্ভাৱ গৈছে। পান্ধাত্ম্যৰ তুলনাত অসমীয়া উপন্যাসত উল্লেখযোগ্য ভাৱে নতুন পৰীক্ষা চলোৱা হোৱা নাই যদিও মনোবিশ্লেষণৰ সহায়ত চৰিত্ৰৰ ভটিলাতা কুটান্ট ডোলাৰ প্ৰকাশ আমাৰ ঔপন্যাসিকেও কৰিছে। সামাজিক বাস্তৱতা আধুনিক অসমীয়া উপন্যাসৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য। নবীন লেখক সকলক সামাজিক দায়িত্বৰ প্ৰতি অধিক সজাগ গৈ উঠা দেখা গৈছে। আমাৰ চৌপাশে সামাজিক কণাভৰব চোঁ উঠিছে। শোষণযুক্ত, শ্ৰেণীহীন সমাজ গঠনৰ আশ্ৰয় প্ৰদান হৈ উঠিছে। সেই অনুসৰি মান্দ্ৰাজিক কালৰ বচনাত সমাজবাদী বাস্তৱতা প্ৰতিফলিত কৰাৰ চেষ্টা চলিছে।

দ্বিতীয় মহাসমৰৰ পাছৰপৰা নাইকিয়া গৈ অহা বুৰঞ্জীমূলক উপন্যাসে সন্তৰ আৰু আশীৰ দশকত আকৌ প্ৰকাশ লাভ কৰিছে। কেইবাখনো বুৰঞ্জীমূলক উপন্যাস এই সময়ছোৱাত বচনা কৰা গৈছে। বুৰঞ্জীৰ ঘটনাক নতুন দৃষ্টিৰে চোৱাৰ কলাসম্মত চেষ্টা এইবোৰত আছে। জীৱনীমূলক উপন্যাসো এই সময়ছোৱাত বচনা কৰা গৈছে।

বীণা বৰুৱা (বিবিকি কুমাৰ বৰুৱা ১৯১০-১৯৬৪) — অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যলৈ প্ৰচুৰ সজ্ঞাৱনা বহন কৰি আনে বীণা বৰুৱাৰ 'জীৱনৰ বাটত' উপন্যাসে। সাধাৰণ মানুহৰ সুখ-দুখ, আশা-আত্যা, আবেগ-অনুকৃতিক সজদৰতাবে আৰু কলাশূলত ভাৱে পোন প্ৰথমে দাঙি ধৰা হয় এইখন উপন্যাসত। চৰিত্ৰৰ মনোবিশ্লেষণৰ অলপ-অচলপ চেষ্টাও এইখন উপন্যাসতেই প্ৰথমে লক্ষ্য কৰা হয়। অসমীয়া গাঁৱলীয়া জীৱনৰ প্ৰতিটো দিশেই উপন্যাসখনত ছব্বৰ ভাৱে চিত্ৰিত হৈছে। গাঁৱৰ আলি-পছলি, ঘৰবাৰীৰ পৰা আৰম্ভ কৰি সামাজিক আৰু সাংস্ক-

স্তিক জীৱনৰ সকলোবোৰ কথাই ঔপন্যাসিকৰ চকুত ধৰা পৰিছে। বাস্তৱ পৰিস্থিতি নিখুঁত চৰিত্ৰসৃষ্টি আৰু মনোৰম প্ৰকাশভঙ্গিৰে 'জীৱনৰ বাটত' উপন্যাসক সাৰ্থকতা দান কৰিছে। **ৰান্না বৰুৱা** নামত বচিত এইজন লেখকে 'সেউলী পাতৰ কাহিনী' (১৯৫১) ৰ পটভূমি অসমৰ চাহ বাগিচা। প্ৰথমখনৰ দৰে, এজনৰ কাহিনী সুসংগত নহয় যদিও চৰিত্ৰ-চিত্ৰণৰ দৃষ্টিত ইয়াতো প্ৰকাশ নোপোৱাকৈ থকা নাই। তদুপৰি, বৰুৱা জীৱনৰ এটি সুন্দৰ পৰিচয় উপন্যাসখনে আমাক দিছে। চাহ-বাগিচাক লৈ গব কৰা অসমীয়াৰ এইখনেই সেই বিষয়ক প্ৰথম উপন্যাস। বৰুৱাৰ উপন্যাস কাহিনী-প্ৰধানো নহয়, চৰিত্ৰ প্ৰধানো নহয় : দুইটাৰ সুসমন্বয়ত গঢ়ি উঠা মনোৰম বচনা।

মহম্মদ পিয়াৰ : (১৯২৭) স্বাধীনতাৰ পাছত অসমীয়া উপন্যাসৰ জয়-যাত্ৰা আৰম্ভ হয় মহম্মদ পিয়াৰৰ উপন্যাস ৰাজিৰে। পিয়াৰৰ 'প্ৰীতি উপহাৰ' (১৯৪৭), 'সংগ্ৰাম' (১৯৪৮), 'মৰহা পুল', 'জীৱন নৈৰ জাজি' (১৯৪৯), 'হেৰোৱা স্বৰ্গ' (১৯৫২) আদি উপন্যাসৰ সহ-সৰল কাহিনীৰ মাজেদি সমাজৰ মধ্যবিত্ত আৰু নিম্ন মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ জীৱনৰ ৰূপ প্ৰতি ফলিত হৈছে। অৱশ্যে, চৰিত্ৰ-চিত্ৰণতকৈ কাহিনীৰ প্ৰতি পিয়াৰৰ দুৰ্বলতা অধিক। কোনো বিশেষ আদৰ্শৰ বশবৰ্তী নহৈ স্থলপাঠ্য কাহিনীৰ নগায়ত মধ্যবিত্ত আৰু নিম্নমধ্যবিত্তৰ সমস্যা পাঠকৰ সমুখত দাঙি ধৰাই তেওঁৰ উদ্দেশ্য। যিয়েই নহওক, মধ্যবিত্তৰ সংগ্ৰামী জীৱনৰ আভাস পিয়াৰৰ উপন্যাসত পোৱা গৈছে। উল্লিখিত উপন্যাস কেইখনৰ উপৰিও টলটলৰ 'আম্মা বেবেনিয়া'ৰ অৱলম্বনত পিয়াৰে 'হাই-ফেন'লিখি উলিয়াইছে।

দীন নাথ শৰ্মা (১৯১৬-১৯৮৮) : চহৰৰ দৰ্শকৰ আগতে 'আব্বাহন'ৰ পাতত দীন নাথ শৰ্মাৰ উপন্যাস প্ৰকাশ পাইছিল যদিও ঔপন্যাসিক হিচাপে তেওঁ সুপ্ৰতিষ্ঠিত হয় পঞ্চাছৰ দশকতহে। তেওঁৰ প্ৰথম উপন্যাস 'উষা' (১৯৫১)ৰ বিষয়বস্তু সম্পৰ্কভাৱে ৰোমাণ্টিক। ইয়াৰ পাছত প্ৰকাশিত 'সংগ্ৰাম' (১৯৫৪)ত তেওঁ সামাজিক দিশলৈ মন মেলাইছে। আদৰ্শবাদী, নিষ্কিন্ত যুৱক এজনৰ দাৰ্থতা আৰু অন্তৰ্ভৰ্ম ইয়াত দেখু-

ওৱা হৈছে। অৱশ্যে, এইখন উপন্যাসো বোমাটিক ভাৱধাৰাৰ পৰা কেবোৰে মুক্ত নহয়। ছয়োখনতে চৰিত্ৰ চিত্ৰণৰ চেষ্টা আছে যদিও আৰু চৰিত্ৰৰ মানসিক সংঘাতো পৰিস্ফুট হৈছে যদিও ভাবপ্ৰকাশ্যতাৰ আশ্ৰয় লোৱা হেতুকে চৰিত্ৰসমূহে স্বস্থ আৰু সৰল মনৰ পৰিচয় দিব পৰা নাই। শৰ্মাৰ উপন্যাস-কলাই বিকাশ লভে নদাই' (১৯৫৬)ত। গাওঁৰ প্ৰতি আকৰ্ষণ থকা, মাটিৰ প্ৰতি মোহ থকা নদয়ে খেতিৰ বুলেৰে কেনেদৰে জীৱনত স্বচ্ছলতা লভিলে তাকে লৈ উপন্যাসখনৰ কাহিনী নিৰ্মিত হৈছে। মুট্ হানুচুনৰ 'গ্ৰোথ অৱ দি ডাইল'ৰ প্ৰভাৱ উপন্যাসখনত পৰিছে। উপন্যাসখনত কাহিনীৰ গতিশীলতা আৰু চৰিত্ৰৰ সজীৱতাই পাঠকক আকৰ্ষণ কৰে। 'নদাই'ৰ মনোমগ্ন তেওঁৰ ইয়াৰ পাছৰ উপন্যাস 'শান্তি' (১৯৬১)ত বন্ধা নপায়। উপন্যাস-খনত ভাষ্যমূল ঘটনা সম্বন্ধিত কথা হৈছে। তাৰ ক্ষেত্ৰত কাহিনীটো বিক্ষিপ্ত আৰু অনাবশ্যক-বাহুল্য ভৰি হৈ পৰিছে। শৰ্মাৰ তেওঁতীয়া উপন্যাস 'নৱাকণ' (১৯৬৮)।

প্ৰফুল্ল দত্ত গোস্বামী (১৯১৯) : চৰিত্ৰৰ ওপৰত প্ৰাধান্য দি উপন্যাসক সম্পূৰ্ণভাৱে মনোবিপ্লৱগম্য কৰাৰ চেষ্টা কৰে প্ৰফুল্ল দত্ত গোস্বামীয়ে তেওঁৰ 'কেঁচা পাতৰ কঁপনি' (১৯৫২)ত। ইয়াৰ আগত প্ৰকাশিত 'শেষ ক'ত' (১৯৪৮) নামৰ উপন্যাসখনতো তেওঁ এই বীতি প্ৰয়োগ কৰিছিল। নীলা সৰুৱাৰ 'জীৱনৰ বাটত' উপন্যাসত চৰিত্ৰৰ মনোবিপ্লৱগম্য যি আভাস পোৱা গৈছিল সি পূৰ্ণত লাভ কৰে 'কেঁচা পাতৰ কঁপনি'ত। গতানুগতিক অৰ্থত উপন্যাসখনত কোনো দৃষ্ট নাই। উপন্যাসিকৰ উদ্দেশ্য, কাহিনী এটি দাঙি ধৰা নহয়, সমাজত নতুন পাত্ৰ সজাব কৰিবলৈ দিচা আৱৰ্ণবাহী শিক্ষিত যুৱক উৎপলৰ ভাববিলাসী মনত উজ্জ্বল হোৱা বিধা-সংগ্ৰহৰ বিশ্লেষণ কৰা হৈছে। উৎপল আধুনিক মধ্যবিত্তৰ উৎকণ্ঠিতকতাৰ নিদৰ্শন। উৎপলৰ ভাববিলাসী মন আৰু অস্পষ্ট চিন্তাধাৰাৰ মাজেদি সেই সময়ৰ মানসিক পৰিবেশ প্ৰতিফলিত কৰাৰ চেষ্টা কৰা হৈছে। নিঃসঙ্গতা আৰু

বিচ্ছিন্নতা চৰিত্ৰটোৰ মাজেদি পৰিস্ফুট হৈছে।

হিতেশ ডেকা (১৯২৪) : খেতিয়ক জীৱনৰ নানান সমস্যা আৰু নিম্ন মধ্যবিত্তৰ অৰ্থনৈতিক সংকটৰ ৰূপ চিত্ৰিত হৈছে হিতেশ ডেকাৰ উপন্যাসত। উপন্যাসবৃত্তৰ নামকৰণেই সেইবোৰৰ অন্তৰ্গত বিষয়বস্তুৰ স্পষ্ট আভাস দিয়ে। ঔপন্যাসিক জীৱনৰ আৰম্ভণিতে লিখা 'আজিৰ মানুহ' (১৯৫২) ত কাহিনীকাৰ চিচাপে ডেকাই পুৰুষ সম্ভাৱনাৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দাঙি ধৰিছিল। কিন্তু পাছৰ উপন্যাস ৰাজিত তেওঁ সেই প্ৰতিশ্ৰুতি ৰক্ষা কৰিব নোৱাৰিলে। কাহিনী-প্ৰধান হ'লেও 'আজিৰ মানুহ'ৰ কাহিনীৰ মাজত লেখকৰ এটি কলানুগত দৃষ্টিভঙ্গি পৰিস্ফুট হৈছিল। কিন্তু পাছৰ উপন্যাসত সি সম্পূৰ্ণভাৱে হেৰাই যায়। খেতিয়ক নাটকী গাঁৱৰ জীৱনৰ সৈতে লেখকৰ নিবিড় পৰিচয় সবহভাগ উপন্যাসতে ফুটি উঠিছে যদিও আৰু প্ৰতিখনেই লেখকৰ সমাজ-সচেতনতাৰ পৰিচয় বহন কৰিছে যদিও 'আজিৰ মানুহ'ৰ পাছত প্ৰকাশিত 'নতুন পল' (১৯৫৬), 'ভাৰাধৰ', (১৯৫৭), 'মাটিকাৰ' (১৯৫৮), 'এয়েতো জীৱন' (১৯৬১), 'আচল মানুহ', (১৯৬৩), 'বৈবী মানুহ' (১৯৬৭), 'সীমাৰ কাজিয়া' (১৯৬৮), 'ইতিহাসে সকায়াই' (১৯৭৯) আদিত উপন্যাস-কলাৰ সৌন্দৰ্য্য বাহ্যত হৈছে। লেখকৰ নিজৰ আদৰ্শ-প্ৰতিষ্ঠাৰ অত্যাংসাৰে উপন্যাস সমূহক বক্তব্যমূলী বচনাত পৰিণত কৰিছে। কলাৰ সৌন্দৰ্য্যৰ বাবে আৱশ্যকীয় সংযত প্ৰকাশভঙ্গি আৰু পৃথলাবোধৰ অন্তাৱ সেইবোৰত অনুভৱ কৰা যায়। খেতিয়ক জীৱনৰ ৰূপ চিত্ৰিত হোৱা আন এজন লেখকৰ উপন্যাসৰ কথা এই প্ৰসংগতে উল্লেখ কৰিব পাৰি। জন গগৈৰ 'সোণৰ নাঙল' (১৯৫৬) আৰু 'ভূমিকন্যা' (১৯৬২) ত নাঙল আৰু মাটিৰ সৈতে খেতিয়কৰ সম্পৰ্কৰ কথা প্ৰকাশ পাইছে। আধুনিকতাই স্পৰ্শ নকৰা গাঁৱলীয়া জীৱনৰ ছবি চকুৰোখনতে প্ৰতিভাত হৈছে। বিষয়বস্তুৰ উপযোগী সবল প্ৰকাশভঙ্গি উপন্যাস দুখনৰ বৈশিষ্ট্য।

আৰিকা মোহন গোহাৰী : চৰিত্ৰ-চিত্ৰণৰ এক উজ্জল প্ৰচেষ্টা চকুত পৰে আৰিকা মোহন গোহাৰীৰ 'চাকমৈয়া' (১৯৫৪)ত। বুদ্ধভাৱকালত নৈতিক

মানবজীব অৱনতি ঘটা সমাজৰ চাকনৈয়াত পৰি কৰুৱকাই থকা আদৰ্শ-নিষ্ঠ বুকুৰ মানসিক সংঘাত উপন্যাসখনত পৰিস্ফুট কৰা হৈছে। মানৱীয় আদৰ্শৰ পৰা পিছলি নপৰা নায়ক বিবেকৰ চৰিত্ৰ বিশ্লেষণেই উপন্যাসিকৰ মূল লক্ষ্য হৈ পৰিছে। বাস্তৱ পৰিস্থিতি, স্বাভাৱিক সংলাপ আৰু মনোবিশ্লেষণধৰ্মী চৰিত্ৰই উপন্যাসখনক বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ বচনালৈ উন্নীত কৰিছে। গোস্বামীৰ আন এখন উপন্যাস 'বা-মাবলি' (১৯৫৮)ত বিদেশী ভাষাৰ আদৰ্শৰ আমদানিয়ে গ্ৰাস কৰিবলৈ গুলোৱা ভাৰতীয় আদৰ্শৰ সঙ্কটাপন্ন অৱস্থা প্ৰদৰ্শন কৰা হৈছে। প্ৰথমখনৰ তুলনাত এইখনত চৰিত্ৰ-চিত্ৰণৰ ওপৰত গুৰুত্ব ভালেখিনি কৰিছে।

নৱকান্ত বৰুৱা : কপিলী নদীৰ পাৰৰ সামগ্ৰীক জীৱনৰ ভবি প্ৰতিকলিত হৈছে নৱকান্ত বৰুৱাৰ 'কপিলী পৰীয়া সাধু' (১৯৫৪)ত। টোবোজ উপন্যাসিক টমাচ হাৰ্ডিৰ 'The Return of the Native'ত এগ্‌দন ত্ৰিখ্ অৰণ্য যেনেদৰে এটা জীৱন্ত চৰিত্ৰত পৰিলত হৈছে আৰু উপন্যাসৰ প্ৰতিটো চৰিত্ৰটো এগ্‌দন ত্ৰিখক কেন্দ্ৰ কৰিয়েই ঘূৰিছে, ঠিক তেনেদৰে এইখন উপন্যাসতো কপিলী নদীয়ে এটা বিশিষ্ট চৰিত্ৰৰ ৰূপত অৱতীৰ্ণ হৈ কাহিনীৰ গাঁতত অসামান্য প্ৰভাৱ দিয়াৰ কৰিছে। কবি বৰুৱাৰ কাব্যিক প্ৰতিভাৰ স্বাক্ষৰ উপন্যাসখনৰ অনাত্ম আকৰ্ষণ বুলি ক'ব পাৰি। প্ৰায় কুৰি বছৰৰ বাৱধানৰ পাছত বৰুৱাৰ আন এখন উপন্যাস প্ৰকাশ পাইছে 'ককাদেউতাৰ হাড়' (১৯৭৩)। বুৰঞ্জী-বিখ্যাত খবৰি বৰুৱা বংশৰ ভোগাই বৰুৱা আৰু ননৈৰ বাথৰ বৰাৰ এটি প্ৰচলিত কাহিনীয়ে উপন্যাসখনৰ বিষয়বস্তু। বুৰঞ্জীক আশ্ৰয় কৰি বচা হ'লেও কাহিনীত ৰক্তনাৰ বহুগুণেই সৰহ। বৰুৱাৰ মনোৰম প্ৰকাশ-ভঙ্গিয়ে উপন্যাসখন সোৱাদ লগা কৰিছে। সেই সময়ৰ অৰ্থনৈতিক অৱস্থাৰ এটি আভাসো উপন্যাসখনে দিছে। বৰুৱাৰ শেহতীয়া উপন্যাস 'গৰমা কুঁৱৰী' (১৯৮০)ত অসম বুৰঞ্জীত উল্লেখ থকা মৃতদেহ অথবা গৰমা কুঁৱৰীৰ চৰিত্ৰৰ বৈশিষ্ট্য প্ৰদৰ্শন কৰা হৈছে। আগৰ উপন্যাসখনৰ বৈশিষ্ট্য ইয়াতো বৰা পৰিছে।

যোগেশ দাস (১৯২৭) : দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ কবলত পৰা সামাজিক জীৱনৰ ৰূপ চিত্ৰিত হৈছে যোগেশ দাসৰ 'ভাৱ আৰু নাট' (১৯৫৫)ত। মহা-

যুদ্ধৰ সময়ৰ অৰ্থনৈতিক সংকট আৰু নৈতিক অসংপতনৰ চিত্ৰ উপন্যাস-
খনে দাঙি ধৰিছে। বিশেষকৈ যুদ্ধৰ পৰিস্থিতিয়ে মানসিক পৰিবৰ্ত্তন
ঘটোৱা এচাম লোকৰ নৈতিক অৱক্ষয়ৰ প্ৰতিচ্ছবি চাই বাগিছাৰ পটভূমিত
থিয় কৰোৱা এটি কাহিনীৰ মাৰ্গেদি স্পষ্টভাৱে প্ৰকাশ পাইছে।
উপন্যাসখনত দুই শ্ৰেণীৰ চৰিত্ৰৰ সমাবেশ হোৱা দেখা গৈছে—যুদ্ধৰ
প্ৰভাৱলৈ অহা এটা শ্ৰেণীয়ে বিবেক আৰু নৈতিকতাক সম্পূৰ্ণভাৱে
নিসৰ্জন দি নিষ্ঠুৰ হৈকরাইছে আৰু আনটো শ্ৰেণীয়ে যুদ্ধৰ প্ৰভাৱৰ
পৰা আঁতৰি থাকি চিৰন্তন নৈতিক মূল্যবোধক জয়ী কৰি বন্ধাৰ চেষ্টা
কৰিছে। সবল আৰু সংযত ভাষাৰে যুদ্ধ-জীৱনৰ স্বৰূপ প্ৰকাশ কৰা
আৰু লগতে চাৰু বাগিছাৰ এখনে মনোৰম চিত্ৰ দাঙি ধৰা ‘ভাৱৰ আৰু
নাই’ ষষ্ঠ দশকৰ এখন লেখক লবঙ্গীয়া উপন্যাস। ইয়াৰ পাছত
প্ৰকাশিত দাসৰ ‘জেনাকীৰ জুই’ (১৯৩৬), ‘হাঁ জুই বেদি’ (১৯৬১),
‘নিকপায় নিকপায়’ (১৯৬৩), ‘হেড়াৰ ফুল’ (১৯৬৭), ‘উংকঠ উংকঠ’
(১৯৬০), ‘নেদেখা জুইৰ ধোৱা’ (১৯৭২), ‘অট্টেধ’ (১৯৭২), ‘এনাৰী’
আদি উপন্যাসত মধ্যস্থিত জীৱনৰ সন্দেহ, আশা-আকাঙ্ক্ষা, হা-হুগুনিয়াহ
বান্ধুৰ ৰূপত দাঙি ধৰা হৈছে। অৱশ্যে, জীৱনৰ গভীৰলৈ অৱগাহন
কৰি জীৱন যাতনাৰ স্বৰূপ উদ্ঘাটন কৰাৰ চেষ্টা সবহভাগতে নাই।
প্ৰথমখনৰ বাদে বাকী কেইখনত দৃষ্টি-ভঙ্গিৰ গভীৰতা বিশেষভাবে পৰিলক্ষিত
নহ’লেও সবল, সংযত আৰু সবল প্ৰকাশভঙ্গিয়ে আটাইকেইখন উপন্যাসকে
অনপ্ৰিয় কৰি তুলিছে।

আব্দুল মালিক : যুদ্ধৰ পৰিস্থিতি আৰু যুৱ প্ৰকাশভঙ্গিৰ দ্বাৰা সাধা-
ৰণ একোটা কাহিনীক গ্ৰন্থপাঠ্য কৰি তুলিব পৰা উপন্যাসিক আব্দুল
মালিকে অসমীয়া পাঠকক আটাইতকৈ সবল সংখ্যক উপন্যাসৰ যোগান
ধৰিছে। বোম্বাষ্টিক প্ৰণয়েই মালিকৰ উপন্যাসৰ ঘাই বস্তু যদিও উপ-
ন্যাসসমূহৰ ঠায়ে ঠায়ে লেখকৰ সামাজিক চেতনাই ভূমুকি দিবাকৈ বকা
নাই। এসময়ত মাৰ্ক্সীয় দৰ্শনৰ দ্বাৰা অনুপ্রাণিত হোৱা মালিক সূক্ষ্মৰ
অন্যায়, অসিচাৰৰ প্ৰতি সজাগ; হুখীয়া, নিপীড়িত শ্ৰেণীৰ প্ৰতি

[illegible]

এই প্ৰসংগতে আন তিনিখন জীৱনীমূলক উপন্যাসৰ নাম ল'ব পাৰি। অম্বিকাগিৰি বায় চৌধুৰীৰ জীৱনক লৈ কুমুদ গোস্বামীয়ে 'উকাৰ পোহৰ' (১৯৮৫) আৰু ওমৰ খায়ামৰ জীৱনক লৈ শ্ৰীপল শইকীয়াই 'ওমৰ খায়াম' (১৯৮৭) ৰচনা কৰিছে। পাছৰখনত বিষয়-বস্তু উপস্থাপনৰ মনোহাৰিষ মন কৰিবলগীয়া। বহীদ কনকলতাৰ জীৱনৰ আধাৰত বীৰেন বৰকটকীয়ে লিখিছে, 'মৃত্যু গচকি আনা জয়জিৱি' (১৯৮৮)।

প্ৰণয়ৰ বিভিন্ন দিশ চিত্ৰিত হোৱা কেইজনমান লেখকৰ নাম এই চৰ্চাতে উল্লেখ কৰিব পাৰি। কৃষ্ণ প্ৰসাদ বৰঠাকুৰ (লুইতৰ পাবৰ ধুনীয়া ছোৱালীজনী, লুইতৰ ইপাৰে সিপাৰে) অৰুণ কুমাৰ দাস (সপোন ৰেতিয়া ভাঙে, ধূপ নীৰৱে অলে, ব্যৰ্থ নয়), কামাখ্যা সন্তাপ্তিত (জীৱনৰ দাবী, ফাগুনৰ জুই, হে আকাশ, হে মৃত্যু, সেন্দূৰীয়া মেঘ, দেৱতাৰ ফুল, জীৱনাৱন) আৰু কুমাৰ কিশোৰ (কপিলী নীৰৱে কান্দে, শিখা, নতাজীৰ স্বপ্ন, কবৰ আৰু কঙ্কাল, বন্যা চোত বৰীপ, এমুঠি তৰাৰ জিলিমিলি, জুই ধোৱা ছাই, কিছিনীৰ কলহ) আদিয়ে প্ৰণয়াস্বক কাহিনীক নানা ৰূপত সজাই পৰাই তুলিছে। সামাজিক চেতনাই ঠাই বিশেষে ফুৰুকি মাৰিলেও প্ৰণয় আৰু যৌনসম্পৰ্কীয় বৰ্ণনাৰ প্ৰাধান্য এওঁলোকৰ সবহাগ ৰচনাতে পৰিলক্ষিত হয়।

বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য : কোনো এক ৰাজনৈতিক দৰ্শনৰ প্ৰতি সচেতন হৈ উপন্যাস ৰচনা কৰোঁতা সকলৰ ভিতৰত বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য অন্যতম। তেওঁৰ প্ৰথম উপন্যাস 'ৰাজপথে বিভিৱায়' (১৯৫৫)ত এই সচেতনতাই স্পষ্টভাৱে আত্মপ্ৰকাশ লৈছে। মাথোন এদিনৰ ঘটনাকালৈ লিখা এই উপন্যাসখনত প্ৰচলিত শাসনপদ্ধতি আৰু শাসনত অধিষ্ঠিত বুৰ্জোৱা শ্ৰেণীৰ বিৰুদ্ধে সমাজবাদত বিশ্বাসী লেখকৰ বিদ্ৰোহাত্মক মনোভাৱ প্ৰকাশ পাইছে। বিষয়বস্তু উপস্থাপনত নতুনৰ থাকিলেও উপন্যাস-খনত কাহিনীৰ সৰল আৰু সহজ ৰূপ এটি ফুটি উঠিল। 'ৰাজপথে বিভিৱায়'ত প্ৰকাশ পোৱা ৰাজনৈতিক চিন্তাৰাৱা নূহ আৰু সহজ ৰূপত বিকশিত হৈছে নগা জীৱনৰ পটভূমিত ৰচনা কৰা 'ইয়াকইজয়'

(১৯৬১)ত। যুগৰ পৰিবৰ্ত্তনৰ লগে লগে বিশেষকৈ দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ পাছৰ পৰা নগাপাহাৰত গা-কৰি উঠা বাস্তৱনৈতিক চেতনাৰ ৰূপ আৰু লগতে টাংখুল নগাৰ সামাজিক জীৱনৰ এখনি মনোৰম চিত্ৰ উপন্যাস-ৰূপে দাঙি ধৰিছে। টাংখুল সকলৰ সামাজিক জীৱনধাৰাৰ সৈতে লেখকৰ আন্তৰিকতাপূৰ্ণ পৰিচয় ইয়াত সুঠাৱে উঠিছে। 'ইয়াকইলম'ৰ আগে-পাছত প্ৰকাশিত তেওঁৰ উপন্যাস দুখন হ'ল, 'আট' (১৯৫৮) আৰু 'শতদ্বী' (১৯৬৫)। আধুনিক সভ্যতাই গাঁৱলীয়া জীৱনৰ বা কিদৰে সলনি কৰি দিছে, সভ্যতাৰ গছকত গাঁৱৰ সহজ-সবল ৰূপ কিদৰে নাটকিয়া হৈ আহিছে তাকেই চিত্ৰিত কৰা হৈছে 'আট'ত, তেওঁকিয়া-খোৰা গাঁৱৰ কাহিনীৰ মাৰ্কেদি। চীনা আক্ৰমণৰ পটভূমিত বচনা কৰা 'শতদ্বী' যুদ্ধ-বিষয়ক উপন্যাস। উপন্যাসখনত কাহিনীৰ গাঁথনি বৰ দুৰ্বল। দেশপ্ৰেমৰ উচ্ছাসত উপন্যাসিক প্ৰায় উঠি গৈছে। ভট্টাচাৰ্য্যৰ আন কেইখনমান উপন্যাস হৈছে—'নটচন্দ্ৰ' (১৯৬৭), 'মৃত্যুঞ্জয়' (১৯৭০), 'প্ৰতিপদ' (১৯৭০), 'বহুবী' (১৯৭৩) আৰু 'কালৰ হুমুনিয়া' (১৯৮২)। পকেট-পুথিৰ আকাৰত প্ৰকাশিত 'কবৰ আৰু ফুল' (১৯৭২) আন এখন উপন্যাস। 'প্ৰতিপদ' আৰু 'বহুবী'ত বাস্তৱনৈতিক সচেতনতা অধিক প্ৰকট। এই সচেতনতাই উপন্যাস দুখনৰ কলাত্মক দিশটোৰ কিছু হানি নকৰাইকৈ বকা নাট। কাহিনীৰ মাজত উপন্যাসিকৰ বাস্তৱনৈতিক মনটোৱে গা কৰি উঠা দেখা গৈছে। ১৯৩৯ চনৰ ডিগবৈৰ বহুৱা ধৰ্মঘটক কেন্দ্ৰ কৰি 'প্ৰতিপদ' লিখা হৈছে। 'মৃত্যুঞ্জয়'ত স্বাধীনতা-যুদ্ধত সৰু শূৰা মানুহৰ ভূমিকাৰ কথা প্ৰকাশ পাইছে। 'কালৰ হুমুনিয়া'ত চাহবাগিচাৰ পটভূমিত জনজীৱনৰ সংগ্ৰামী চেতনা দেখুৱাবলৈ বিচৰা হৈছে। সকলো দিশলৈ চাই 'ইয়াকইলম'কে তেওঁৰ শ্ৰেষ্ঠ বচনা বুলি ক'ব লাগিব। নগাজীৱনৰ ভিত্তিত বচনা কৰা কৈলাশ শৰ্মাৰ উপন্যাস তিনিখনৰ নামো এই প্ৰসংগতে ল'ব পাৰি। এই উপন্যাস তিনিখন হৈছে, 'বিত্ৰাহী নগাৰ হাতত' (১৯৫৭), 'অনাথী নাগিনী' (১৯৬০) আৰু 'জালিয়াৰ সপোন' (১৯৭২)। 'অনাথী নাগিনী'ত নাগিনী গাভৰুৰ প্ৰকাৰ-

স্বৰূপ কাহিনী এটি বৰ্ণনা কৰা হৈছে। 'অনি' ছন্দত বিদ্যোহী 'মৰা'ৰ জগতাত্মক কাব্যকলাৰ লগতে সাধাৰণ নৰী-জীৱনৰ আভাস পোৱা গৈছে। এমুঠি 'মৰা'ৰ কাব্যকলাপু বুলি ভীৰ্ত চৰকাৰৰ আওতাকাল 'মনোভাট্য' সুযোগ লৈ 'মৰাবিদ্যোহী'ৰে যি এক জটিল আৰু বাণিক কৰ্ম দাবী কৰিছিল তাকে দেখুৱাবৰ প্ৰয়াস কৰা হৈছে। 'প্ৰথম' কল্পিত সছিতপূৰ্ব এটি কাহিনীৰ মাতেদি আৰু পছিম্বন্দ্য বিক্ষিপ্ত কিছুমান ঘটনাৰ মাতেদি সেইটো দাঙি ধৰা হৈছে। ঘটনাবলী আৰু 'মৰা' জীৱনৰ ঠগতে লৈবকৰ নিবিড় পৰিচয় উপন্যাস ছন্দত কুটি উঠিছে। কিন্তু কাহিনীৰ মাতেদি লেখকৰ নিজৰ এটি চিন্তা বা দৃষ্টিভঙ্গি পৰিস্ফুট হৈ গুঠিল।

পদ্ম বৰকটকী (১৯১৭) : পশ্চিমীয়া ধৰণ-কৰণ লৈ বৰ মনুই হোৱা আৰু আভ্যন্তৰপূৰ্ণ জীৱন যাপন কৰা সমাজৰ অভিজ্ঞাত শ্ৰেণীৰ বৰ্ণন উল্লেখ দেখুৱাবলৈ বিচৰা হৈছে পদ্ম বৰকটকীৰ উপন্যাসত। 'ভাৰতীয়া মুখা পিঠি' সমাজত আধিপত্য লভা এচাম লোকৰ কৃত্ৰিম, কুংসিত, কপ'তেই ডাঙি ধৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছে। বিশেষকৈ, বাহ্যিক আভ্যন্তৰৰ আৰত থকা তেওঁ-লোকৰ বিকৃত আৰু বীভৎস যৌন জীৱনৰ চিত্ৰ তেওঁ নিস্কোঁটেই অংকন কৰিছে। 'বৰকটকী' সমাজ-সচেতন লেখক। 'অৰ্থনৈতিক অসমতা' আৰু সামাজিক অন্যায়ে অবিচাৰৰ অৱসান তেওঁ বিচাৰে। 'বৰকটকী'ৰ উপন্যাসত বাস্তবনৈতিক চেতনাৰ আভাসো নথকা নহয়। কিন্তু তেওঁ প্ৰথমৰ 'বচনসমূহ'ত যৌন-সম্পৰ্কৰ বিষয়-বস্তুকেই প্ৰধানী লভিছে আৰু ঠাৱে ঠাৱে এই বিষয়ক কৰ্মীৰ নৱীভাও চকুত পৰে। 'মনৰ চাপোঁণ' (১৯৪৯) 'বৰকটকী'ৰ (১৯৬০) আদি উপন্যাসত এনে চাকলীকৰণ বৰ্ণনাবো পাঠকক উত্তেজিত কৰি বৰাৰ প্ৰয়তাত পৰিলক্ষিত হয়। কোনো খেদ নাই (১৯৬৩) তেওঁৰ এখনি বুৰঞ্জীমূলক উপন্যাস। শিৱসিংহ বৰাৰ বৰকটকী মূলধৰীক লৈ উপন্যাসখন বচনা কৰা হৈছে। বুৰঞ্জীৰ এই চৰিত্ৰটিত উপন্যাসিকে নিজৰ দৃষ্টিভঙ্গি অৰ্থাৎ বাস্তবনৈতিক সঁচাখনি আৱণ্ট কৰিছে। বুৰঞ্জীৰ মূলধৰী হ'ল অমতাগোষ্ঠী আৰু 'লোকজগত'। 'মৰা'ৰ আওতাকালী 'মূলধৰী'ৰ বাস্তবতাই পাই (কেন্দ্ৰচাৰিত্ৰ)ৰ সাক্ষ্যলৈ

[illegible][illegible][illegible]

জীৱনৰ সমস্যাটো এইজনী লেখকৰ উপন্যাসতো প্ৰকাশ লাভ কৰিছে। আন যিয়েই নহওক, কাকতিৰ উপন্যাসত ('এক নক্ষত্ৰৰ নিশা,' 'হুপ-বীয়া,' 'ব'দ আৰু কুঁৱলী,' 'শে'তা ব'দ,' 'ভগ্নাংশ') উপস্থাপন-ৰীতিৰ অগতাসুগতিকতা মন কৰিবলগীয়া। বিশেষকৈ, 'হুপবীয়া' আৰু 'ভগ্নাংশ' (১৯৬৯) ত উপস্থাপন-ৰীতিৰ অভিনৱতাই লেখকৰ সজানী মনৰ পৰিচয় দিছে।

মেদিনী চৌধুৰী (১৯২৯) : গল্পৰ পৰা উপন্যাসলৈ অহা মেদিনী চৌধুৰীয়ে কেইবাখনো ভিন্নধাৰৰ উপন্যাসৰ যোগান ধৰিছে। 'অনন্যা ভ্ৰান্তৰ', কাহিনীৰ ৰূপত লিখা এখন মনোৰম উপন্যাস। নতুন সত্যতাৰ সোঁতত উঠি যাবলৈ ধৰা এখন গাঁৱৰ কাহিনী বৰ্ণনা কৰা হৈছে, 'ভাত নদী নাছিল' (১৯৭৭) ত। মহাপুৰুষ মাধৱদেৱ আৰু কলাতক বিষ্ণুপ্ৰসাদ বাতাৰ জীৱনৰ আধাৰত লিখা ক্ৰমে 'বঙকা বেহাৰ' (১৯৭৬) আৰু 'কেৰেংগালাও' (১৯৮২) দুখন জীৱনীমূলক উপন্যাস।

লক্ষ্মীনন্দন বৰা (১৯০২) : গাঁৱলীয়া জীৱনক বিষয়বস্তু হিচাপে লৈ উপন্যাস জগতত প্ৰৱেশ কৰোঁতা সকলৰ ভিতৰত লক্ষ্মীনন্দন বৰাৰ নাম উল্লেখযোগ্য। সংস্কৃতিৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ স্বৰূপ গাঁৱৰ সহজ-সবল আৰু গহীন পৰিবেশে লেখকক উপন্যাস ৰচিবলৈ প্ৰেৰণা যোগাইছিল আৰু তাৰেই নিৰ্ধাৰণ ডেওঁৰ প্ৰথমৰ উপন্যাস কেইখন। গাঁৱৰ অকৃত্ৰিম জীৱনৰ প্ৰতি লেখকৰ মোহ সেইবোৰত কুঠি উঠিছে। নাগৰিক সত্যতাৰ বিস্তাৰে গাঁৱৰ জীৱনৰ প্ৰাচীন মূল্যবোধ কিদৰে ভাঙি পেলোৱাৰ উপ-ক্ৰম কৰিছে, তাৰো ইন্দিত সেইবোৰে বহন কৰিছে। 'গঙা ছিলনীৰ পাখি' (১৯৬৫)ত বৰাই সংযত বৰ্ণনাবে গাঁৱলীয়া জীৱনৰ যি ছবি আঁকিছে, তাত গাঁৱৰ প্ৰাচীনৰূপেই বিশেষকৈ উজলি উঠিছে। অৱশ্যে, সামাজিক জীৱনত দেখা দিয়া পৰিবৰ্তন আৰু চহৰীয়া পৰিবেশৰ ক্ৰমত সম্প্ৰসাৰণৰ লগে লগে কৰাৰ দৃষ্টিভঙ্গিৰো পৰিবৰ্তন হৈছে। চকুৰ আগতে গাঁৱৰ সেই 'অনাড়খৰ জীৱনধাৰা আৰু সংস্কৃতি, পৰম্পৰাবে জড়িত গাভীৰ্য্যপূৰ্ণ পৰিবেশ নাইকিয়া হৈ গৈছে, নাগৰিকসত্যতাৰ হেঁচাত গাঁৱৰ প্ৰাচীন ৰূপ

প্ৰায় যিবিধৰ হৈ গৈছে। চহৰমুখীমনত গৰাকহনীয়া আৰম্ভ হৈছে। সামাজিক জীৱনত দুৰ্নীতি আৰু ব্যক্তিগতৰে একেলগে গুণ কৰি উঠিছে। কলত, লেখকৰ দৃষ্টিও ক্ৰমে চহৰীয়া জীৱনৰ কালে ঢাল খাইছে আৰু মানুহৰ নৈতিক অৱপতনৰ চিত্ৰই উপন্যাসত প্ৰাধান্য লাভিছে। পতনোন্মুখ সমাজৰ ওপৰত লেখকৰ ক্ৰোধ ঠায়ে ঠায়ে স্পষ্ট হৈ উঠিছে। বহু প্ৰকাশভঙ্গি আৰু আৰ্ট'ৰ সৌন্দৰ্য্যৰ ফালৰ পৰা 'গজা চিলনীৰ পাৰ্শ্ব'ত বৰাট বিসম্ভাৱনাৰ প্ৰতিক্ৰিয়া দিছিল, পাছৰ উপন্যাসবান্ধিত সেইখিনি বন্ধা পৰিছে বুলি ক'ব নোৱাৰি। তেওঁৰ আন আন উপন্যাসৰ ভিতৰত 'নিখাৰ পূৰ্বী' (১৯৬২), 'আকাশ চমকি বৰ', 'বেৰালী হুল', 'বলুকাত কিলুী' (১৯৬৮), 'নিখাৰ হুৰুতি' (১৯৬৮), 'মাটিৰ মেঘৰ হাঁ' (১৯৭০), 'উত্তৰ পূৰ্ব' (১৯৭০), 'বাৰিকাপুৰ আৰু বা-লক্ষী মিকেলন' (১৯৮১), 'পাতাল ভৈৰৱী' (১৯৮৬) আদিৰেই প্ৰধান।

গাঁৱৰ জীৱন চিত্ৰিত কৰা আৰু চহৰ লেখকৰ কথা এইখিনিতে উল্লেখ কৰিব পাৰি। তেওঁলোক হ'ল অমূল্য বৰুৱা আৰু দেবেন্দ্ৰ নাথ আচাৰ্য (১৯৩৭-১৯৮১)। অমূল্য বৰুৱাই, 'এই পছমি' আৰু 'সময় সববে বৰ'ত গাঁৱৰ সংগ্ৰামী জীৱনৰ ছবি আঁকিছে। সকল কথন-ভঙ্গি আৰু বাস্তৱ পৰিবেশৰ ৰূপদান উপন্যাস হুখনৰ আকৰ্ষণৰ প্ৰধান কাৰণ। বাৰী পাহাৰৰ পটভূমিত লিখা বৰুৱাৰ আন এখন উপন্যাস 'উখুন জংঘা' (১৯৭৩) ত অৰ্ধনৈতিক শোষণৰ চিত্ৰ দাঙি ধৰা হৈছে। দেবেন্দ্ৰ নাথ আচাৰ্যৰ 'অন্য হুগ অন্য পূৰ্ব' (১৯৭০) ত চহৰীয়া পৰিবেশৰ সোতত ক্ৰমে উঠি দাঙি ধৰা গাঁৱলীয়া জীৱনৰ বিখুঁত চিত্ৰ এটি অঙ্কন কৰা হৈছে। উপন্যাসখনত বিক্ষুব্ধৰ সৈতে বাপ ধোৱা মনোবন, অকৃত্ৰিম প্ৰকাশভঙ্গিৰে লেখকৰ উজল ভবিষ্যতৰ প্ৰতিক্ৰিয়া দাঙি ধৰিছে। যুৱতীৰ পটভূমিত লিখা আচাৰ্যৰ 'কালপূৰ্ব' (১৯৭৬) আৰু 'জংগম' (১৯৮২) দুখন বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ উপন্যাস। পুৰুষকন্যা সন্তানৰ শক্তিকাৰ আহোৱা বাজকৰ পটভূমিত আৰু বিতীৰ্ণকন্যা মানুহকন্যাৰ পটভূমিত লিখা। দুয়োখনতে জৰাৰ বৈশিষ্ট্য বিশেষভাবে মন কৰিবলগীয়া।

[illegible]

(১৯৮২)ত কাৰ্বি সমাজৰ চিত্ৰ স্পন্দবতাবে পৰিস্ফুট হৈছে। কাৰ্বি গীত-মাত, কিংদন্তী আদিৰে উপন্যাসখন সমৃদ্ধ।

ত্ৰৈলোক্য ভট্টাচাৰ্য্যই ঐতিহাসিক সমল সাৰ্ধকভাবে উপস্থাপন কৰিছে 'সাঁচিপাতৰ পুৰি' (১৯৭০)ত। অসমৰ সংকটপূৰ্ণ সময় এছোৱাৰ জীয়া কাহিনী উপন্যাসখনত সংযতভাবে পৰিবেশন কৰা হৈছে। পৰবৰ্তী উপন্যাস 'চবাইদেও' (১৯৭৭) অসমৰ বুৰঞ্জীৰ অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ এটি অধ্যায়ৰ আধাৰত ৰচিত। আহোম স্বৰ্গদেও জয়ধ্বজসিংহৰ ৰাজত্বকালত নবাব মীরজুংগৰ অসম আক্ৰমণ আৰু ত্যাগৰ ঘটনা উপন্যাসখনত আছে। শেহতীয়াভাবে প্ৰকাশিত 'উত্তৰাকাণ্ড' (১৯৮৭) ৰামায়ণৰ কাহিনীৰ আধাৰত ৰচিত।

ধীৰেন বৰঠাকুৰৰ 'বান্ধিচাহেবা' (১৯৮০) চিপাহী বিদ্ৰোহৰ পটভূমিত লেখা এখন মনোৰম উপন্যাস।

এইসকলৰ উপৰিও নবীন-প্ৰবীণ ভালেমান লেখকে উপন্যাস সাহিত্যৰ ভাৰাল সমৃদ্ধ কৰিছে। তেওঁলোকৰ ভিতৰত দেবেন্দ্ৰ নাথ ভট্টাচাৰ্য (আধুনিক, ক'লা ডাৱৰ), তিলক দাস (শিল্পী, মিলনৰ পথ কল্প কবি, জীৱন বুৰঞ্জীৰ দুটি পাত), প্ৰেমধৰ ৰাজখোৱা (ভুলৰ সমাধি), জয়কান্ধিন আহমদ (অভিযাত্ৰী, চন্দন), প্ৰেম নাৰায়ণ দত্ত (পা-ফু চিৰিঙৰ অন্তৰ্ভুক্ত ডিটেকটিভ উপন্যাস ৰাজিৰ উপৰিও নিয়তিৰ নিৰ্মালি, প্ৰণয়ৰ স্মৃতি আদি সামাজিক উপন্যাস), ধৰ্মেশ্বৰ কটকী (জীৱনৰ তাপত বালি, জীৱনৰ ভগা ৰংগ, যাত্ৰামুগ), কমলেশ্বৰ চলিহা (স্পন্দৰ আঘাত, বালিগড়া), মথুৰা ডেকা (দেৱপিৰি), সঙ্গা মৰল (সোণাপুৰ), শ্ৰবেশ গোস্বামী (মহাৰণৰ কিনি, সাতৰঙৰ নতুন কাৰেং, ৰশ্মিৰ কাৰেং, ভজাগড়া), হলীৰাম ডেকা (অলকালৈ চিঠি), সৌম্য (কাহিনী কাকন, সাহিত্যিকৰ সাধনা, যৌতুক), নাৰায়ণ বেজবৰুৱা (নতুন দিগন্ত, প্ৰেৰণাৰ প্ৰতীক), তচিত্তা ৰায়চৌধুৰী ('ৰামাবলী'), যতীন গোস্বামী (তো যেতিয়া নামে, মাটিৰ বুকুত), বিপু বুঢ়া-গোস্বামী (বেদনাৰ অক্ষ নৈ, মৰহা কুলৰ জীয়া পাপৰি), পদ্মপতি ভৰদ্বাজ (উত্তম মেঘৰ হাঁ, হিমচাতৰ দুটি পাব, বঙা বঙা তেজ), কাকন বৰুৱা

(অসমীয়া হাব হেবাল সীমা), বাম হাজৰিকা (জোনাকীৰ বিয়া), উমা বকৰা (লুটতৰ পাবে পাবে, চিয়েম নদীৰ চৌ, নিশাৰ অন্ধকাৰে আৱৰি), নবীন চক্ৰ ডেকা (এম, এল, এ, যুগতুকা), নলিনী চক্ৰবৰ্তী (অলপ যবন অলপ তুকা, সূৰ্য্য হেনো লুকাই আছে এই অৰণ্যত, কান্তন কান্তন লাগে), ঈশ্বৰ মহন্ত (মৰহি যোৱা কঁহুৱা কুল, অৰণ্য গুলি আৰু ধবলী), জুবীলা শইকীয়া (উত্তৰাৱণ, সিংহহুৱাৰ), বাহিকা মোহন ভাগৱতী (বমবীয়া কুল, বক্তৃতা), নবীন বকৰা (কটন কলেজ, প্ৰেমিকা, কিনিল পখীৰ গান), নিৰোদ চৌধুৰী (দেহদেউল, কুঁৱলীৰ আখৰৰ কুকুৱা, হীৰাপায়া, দেৱী, কালহীৰা, পানী), নীলিমা দত্ত (আকাশ বন্তি), লক্ষীকান্ত মহন্ত (জীৱন কিয়নো লাগে, জীৱনৰ জোনাক বিচাৰি), বমা বেজবৰুৱা (মাৰীৰ মন, অধীৰ লগন, অগ্নিগ্ৰন), ইমৰান খান (জবানবন্দী), মহিম বৰা (পুতলা ঘৰ, হেৰোৱা দিগন্তৰ মায়া), বাৰ্জেন হাজৰিকা (উৎকৰ্ষা মহা-নগৰী, নেপথ্য), কমল গগৈ (অধীৰ ভৈৰৱ), পোজেন বকৰটীকী (এক নখীচিৰ অবেষণত), বসন্ত দাস (জংছন), ভূপেন শৰ্মা। (উদীন উত্তৰী), ব্ৰজেন বৰা (জোনাক নাছিল বনত), ভগৱান শৰ্মা ('মেৰুপুৰ') আদিৰ নাম উল্লেখ কৰিব পাৰি। শীলকল্প (১৯২৮)ই কেইবাখনো সুখ-পাঠ্য আকলিক উপন্যাস ৰচনা কৰি পাঠকৰ হৃদয় স্পৰ্শ কৰিছে। তেওঁৰ চৌপাশৰ মধ্যবিত্ত সমাজখনৰ ছবি নিজৰ কথন ভাৱে দাঙি ধৰিছে 'আহতভৰি' 'মধুপুৰ আৰু 'ভৰাগিনী' 'আগমনিৰ ঘাট', 'অবিচ্ছিন্ন', 'গধূলি', 'মধুপুৰ' আদি উপন্যাসত। মধুপুৰ তেওঁৰ প্ৰিয় বিষয়। বীৰেন বকৰটীকীৰ 'ভবলীৰ পাবে পাবে', (১৯৮১)ৰ কথাও এই প্ৰসংগত উল্লেখযোগ্য। মাহিম বৰুৱাৰ গোছামী (১৯৪২)য়ে নতুন পটভূমিত নতুন বিষয়বস্তুৰ অৱতাকণা কৰি অসমীয়া উপন্যাসৰ পৰিসৰ বৰ্ধনত সহায় কৰিছে। তেওঁৰ ব্যক্তিগত জীৱনৰ বৈচিত্ৰ্যৰ অভিজ্ঞতাৰে পাহৰ উপন্যাসসমূহ সমৃদ্ধ। 'টীনা-ৰ বৰ সোত', 'নীলকণ্ঠ ব্ৰজ', 'অহিৰণ' 'মামৰে ধৰা ভবোৱাল আৰু ছখন উপন্যাস' আদিত অভিজ্ঞতাসম্পন্ন। এগৰাকী লেখিকাৰ পৰিচয় পোৱা গৈছে। 'মামৰে ধৰা ভবোৱাল' উক্ত প্ৰকাশন পটভূমিত আনক

যি কোনো প্ৰাক্তীৰ ভাষাৰ চুটিগল্পৰ সৈতে কেব মাৰিব পৰা হৈছেগৈ।

মহাবুদ্ধই অসমৰ সামাজিক আৰু নৈতিক জীৱন সলনি কৰি দিলে। সমাজৰ প্ৰাচীন মূল্যবোধত প্ৰচণ্ড আঘাত হানিলে। অৰ্থনৈতিক সংকট সামাজিক হুঁৱঁতি, নৈতিক অৱলম্ব আদিয়ে মানুহৰ মনলৈ অৱসাদ আনিলে। বুদ্ধৰ তিক্ত অভিজ্ঞতাই মানুহক বাস্তৱানুৰাগী কৰি তুলিলে। সাহিত্যৰ আন আন বিভাগৰ দৰে চুটি গল্পতো 'বাস্তৱমুখী' ধাৰণাই গাঁ কৰি উঠিল। 'আৱাহন'ৰ সময়তে আবহু হোৱা ত্ৰয়দীয় প্ৰভাৱ এতিয়া অধিক বহল আৰু স্পষ্ট হ'ল। ত্ৰয়দীয় দৃষ্টিভঙ্গিৰে মনোবৈজ্ঞানিক সত্যৰ বাস্তৱ ৰূপায়ণৰ ওপৰত গল্পকাৰ সকলে গুৰুৰ আৰোপ কৰা দেখা গ'ল। সামাজিক সমস্যা তীব্ৰতৰ হৈ অহাৰ লগে লগে লেখকৰ সামাজিক দায়বদ্ধতাও বৃদ্ধি পাবলৈ ধৰিলে। স্বাধীনতাই জনগণৰ আশা পূৰণ কৰা দূৰৈৰ কথা, সাধাৰণ মানুহৰ অৱস্থা ক্ৰমে বেয়াৰ কালেহে ঢাল খাবলৈ ধৰিলে। ৰাজনৈতিক স্বাধীনতা মানুহে পালে যদিও অৰ্থনৈতিক দিশত জনসাধাৰণৰ অৱস্থা অধিক শোচনীয় হৈ পৰিল। অৰ্থনৈতিক সমস্যাৰ পৰা উদ্ভূত বিবিধ সমস্যাই মানুহক জৰ্জৰিত কৰিলে। সামাজিক অন্যায়ে, অবিচাৰ, হুঁৱঁতি, শোষণ আদিৰ দানবীয় ৰূপে সমাজক গ্ৰাস কৰাৰ উপক্ৰম কৰিলে। এই সমস্যাবোৰৰ প্ৰতি প্ৰগতিবাদী লেখকসকল সজাগ হৈ উঠিল। প্ৰচলিত সমাজ-ব্যৱস্থাৰ পৰিবৰ্ত্তন ঘটাই নতুন সমাজতান্ত্ৰিক সমাজপ্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ তেওঁলোকে আগ্ৰহ প্ৰকাশ কৰিলে। বাস্তৱবাদৰ ধাৰণা আৰু অধিক স্পষ্ট হৈ আহিল। মাল্ল'বাদে জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰিলে। মাল্ল'ৰ ভাবধাৰাৰে অনুপ্ৰাণিত হৈ পুঁজিবাদী সমাজ-ব্যৱস্থাৰ অৱসান ঘটাবলৈ সাহিত্যিক সকলে চেষ্টা কৰিলে। সমাজতান্ত্ৰিক বাস্তৱতা ৰূপায়িত কৰাৰ চেষ্টা চলিল। তৎকালীন লেখকসকল এই দায়িত্বৰ পুঁতি অধিক সচেতন হোৱা দেখা পৈছে। বিশ্বসাহিত্যৰ সৈতে সম্পৰ্ক বেছি ঘনিষ্ঠ হৈ অহাৰ ফলত বচনাকৌশলৰ পুঁতিও কোনো কোনো লেখকৰ মন আকৃষ্ট হৈছে। আঙ্গিকৰ অভিনৱতা আৰু প্ৰকাশ-ভঙ্গিৰ মাধুৰ্য্য তেওঁলোকৰ বচনাত বাই বৈশিষ্ট্যৰূপে দেখা দিছে।

আব্দুল মালিক : 'আব্বাহন'ৰ সময়তে গল্প-বচনাত হাতকিৰা মালিক এই সময়ছোৱাৰ পুখাত আৰু জনপ্ৰিয় চুটি গল্প লেখক। নিচেই সাধাৰণ একোটা কথাকে বসাল কৰি তুলিব পৰা হেতুকে আৰু ভাষাৰ ওপৰতো বিশেষ দখল থকা কাৰণেই উপন্যাসতকৈ চুটি গল্পতহে তেওঁৰ খ্যাতি অধিক। জীৱনৰ আৱিষ্টাগত লিখা তেওঁৰ সবভাগ গল্পই প্ৰেম আৰু যৌন সম্পৰ্কীয় বিষয়ক। স্তিন্, স্তিন্, ঘটনা আৰু চৰিত্ৰৰ সমাবেশ ঘটাই এই গল্প সমূহত লেখকৰ বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ অভিজ্ঞতাৰ স্বাক্ষৰ পোৱা যায়। কল্পনীয় মনোবৈজ্ঞানিক সত্য প্ৰকাশৰ চেষ্টাও দুই-চাৰিটাও নথকা নহয়। কিন্তু মালিকৰ বোমাটিক গল্পসমূহত অভিজ্ঞতাৰ গভীৰতা নাইবা অনুভূতিৰ গাঢ়তা পৰিস্ফুট হোৱা বুলি ক'ব নোৱাৰি। পুতিটো গল্পতে ভাষাৰ লালিতাই পাঠকক বিমুগ্ধ কৰিলেও জীৱনৰ কোনো গভীৰ সত্যতা তাত নিহিত নাথাকে। তত্পৰি, অনাবশ্যক বৰ্ণনা আৰু সংলাপে তেওঁৰ ভালোমান গল্পৰেই কলানুৰূপা লাঘৱ কৰিছে। অৱশ্যে, বোমাটিক গল্পসমূহৰ মাজতেই মালিকৰ গাল্লিক-পুতিভা সীমিত নহয়। সামাজিক বাস্তৱতা তেওঁৰ গল্পৰ আন এটা দিশ। এসময়ত মাৱীয়া ভাৱধাৰাৰে অনুপ্ৰাণিত হোৱা মালিক সমাজৰ নিপীড়িত আৰু নিষ্পেষিত সকলৰ পুতি সহানুভূতিশীল। সামাজিক অন্যায়, অবিচাৰৰ পুতি তেওঁ সচেতন শেহৰ ফালে লিখা গল্পসমূহত মালিক বাস্তৱতাৰ পুতি অধিক সচেতন হোৱা দেখা গৈছে। এই গল্পসমূহত অৰ্থমৈত্ৰিক নিপীড়ন, শ্ৰেণী-বৈষম্য আদি সামাজিক সমস্যাৰ বাস্তৱ পুতিফলন ঘটিছে। উদাৰ মানৱতাবোধ আৰু সংঘত প্ৰকাশতলি শেহতীয়া গল্পসমূহৰ বৈশিষ্ট্য। অসমীয়া সাহিত্যলৈ মালিকে আটাইতকৈ সৰহ সংখ্যক গল্পৰ বোদান ধৰিছে। 'পৰশৰনি' (১৯৪৬), 'বঙা-গড়া' (১৯৫৪), 'এজনী নফুল হোৱালী' (১৯৬২), 'শিল আৰু শিখা' (১৯৬৩), 'শিখৰে শিখৰে' (১৯৬৩), 'অস্থায়ী অস্থায়ী' (১৯৬৫), 'বহুত বেদনা এটোপা চকুসো' (১৯৬৬), 'প্ৰাণাধিকা' (১৯৬৮), 'হয় নহয় প্ৰবৰ উত্তৰ' (১৯৬৮) আদিকে ধৰি তেওঁৰ ভালোমান গল্প-সংকলন প্ৰকাশ পাইছে। শেহতীয়া

বাবেন কষাব ভট্টাচার্য : কম সুখ্যক পূৰ্বে অসমীয়া গল্প সাহিত্যৰ

পণ্ডিত, কীর্তনবোধ, আক, বাহুর দৃষ্টিভঙ্গি, স্টাচাৰ্মৰ গল্পৰ বিশ্লেষণ।

अथैवमिति ॥ १ ॥ अथैवमिति ॥ १ ॥ अथैवमिति ॥ १ ॥

পুষ্টি, স্বাস্থ্য, সচেতনতা, বৈজ্ঞানিক উপবিদ্য, জীবন, জ্ঞান, জ্ঞান, জীবন

জ্যেষ্ঠ গুরু, মাজেদি কপাতিত হৈছে। সেইবুলি বিষয়বস্তু গভীৰতাই

পিনেও তেওঁ সমানেই দৃষ্টি রাখে। বিশেষকৈ, শিল্পকৰ্মত বিষয়বস্তু আৰু

অট্ট বলা দেখা যায়। অনাবশ্যক বর্ণনা, টঙ্কি আক, সংলগ্ন পুস্তকান

সব পুণ্য পূর্ণমায়াই আছে। ভট্টাচার্য্যের প্রকৃতিতত্ত্ব গল্প-সাক্ষ্যে

কল্যাণ-সমিতি-নিয়ন্ত্রকালয় কর্তৃক কিছুমান মক-মুদা চকুয়াই গোল-

কলিকাতা, কলিকতা, কলিকতা, কলিকতা, কলিকতা, কলিকতা, কলিকতা, কলিকতা

[illegible]

মনোবিজ্ঞান জে। আর্নেস্ট হিলার্ড
১৯৫৮ ১৯৬০ ১৯৬২

কিছু মনোবিজ্ঞানদ্বারা চাবিকাঠিও জান এক
১৯৬৪ ১৯৬৬ ১৯৬৮

শ্রোতৃসকল মানসিকভাবে, হৃৎক, পুষ্টিকূল পরিবেশের বিকল্পে নিম্ন নিম্ন

সাহস তেওঁলোকৰ নাই। ভটিৰ পৰিস্থিতিৰ ওপৰত আত্মসমৰ্পণ কৰিয়েই তেওঁলোকে সন্তুষ্টি লাভ কৰে। এনে দুৰ্বল প্ৰকৃতিৰ নিষ্ক্ৰিয় চৰিত্ৰই দাসৰ চাত্তত আকৰ্ষণীয়ভাৱে আত্মপ্ৰকাশ কৰা দেখা গৈছে। এই চৰিত্ৰসমূহৰ মোহ-ক্ৰটি তেওঁ সহস্ৰভুতিৰে বিবেচনা কৰে। যোগেশ দাসৰ বিশেষত্ব হ'ল, মিতব্যয়ী বৰ্ণনা আৰু সবল প্ৰকাশভক্তি। সমকালীন সমস্যাৰ আভাস তেওঁৰ গল্পত আছে। অৰ্থনৈতিক নিপীড়ন আৰু সামাজিক অবিচাৰকে ধৰি সমসাময়িক সমাজৰ সমস্যা তেওঁ পৰিস্ফুট কৰিছে। কিন্তু সমস্তৰ তীৱ্ৰতা দাসৰ গল্পত বৰকৈ অনুভূত নহয়। 'পপীয়া তৰা' (১৯৫৭) 'আজাৰৰ আবে আবে,' (১৯৫৯), 'জিৱণী' (১৯৬১) 'মদাৰৰ বেদনা' (১৯৬৩), 'হেজাৰ লোকৰ জিৱ' (১৯৬৫) আৰু 'পৃথিৱীৰ অস্থ' (১৯৭২) তেওঁৰ প্ৰকাশিত গল্প পুথি। 'পৃথিৱীৰ অস্থ'ত সন্নিবিষ্ট ষোলটা গল্পত আধুনিক সমাজ তথা পৃথিৱীৰ এক সমালোচনামূলক প্ৰতিচ্ছবি প্ৰকাশ পাইছে।

হোমেন বৰগোহাঞি : কল্পনীয় মনোবৈজ্ঞানিক সত্য আগত ৰাখি মানুহৰ অৱচেতন মনত পকা গোপন কামনাবাসনাক পোহৰলৈ অনা হৈছে হোমেন বৰগোহাঞিৰ গল্পত। তেওঁৰ পৰম পুৰুষ গল্পসমূহত কল্পনীয় চিন্তাধাৰাৰ পাত্ৰ অতি স্পষ্ট। জীৱনৰ কৰ্ম্য কালটোৰ জ্বাৰ খুলি উৎকেন্দ্ৰিক, উদ্ভূত আৰু কল্প মনৰ চৰিত্ৰৰ মানসিক বিশ্লেষণৰ মাজেদি জীৱনৰ গভীৰ সত্য প্ৰকাশ কৰিবলৈ বিচৰা হৈছে এই গল্পসমূহত। অৱশ্যে, তেওঁৰ পাচৰ গল্পসমূহত কল্পনীয় তথ্যকৈ সমাজবাদী চিন্তাধাৰাইহে প্ৰকাশ লাভ কৰিছে। অৰ্থনৈতিক অসমতা আৰু সামাজিক অবিচাৰৰ নিষ্ঠুৰ দৃশ্য শক্তিশালীভাৱে এইবোৰত দাঙি ধৰা হৈছে। পোষিত আৰু নিষ্পেষিত সকলৰ বেদনাৰ শব্দ ইয়াত অন্তৰ্ভুক্ত হৈছে। লোকৰ সমাজ সচেতনতা আৰু মানৱ-ঐতিৰ পৰিচয় এইবোৰৰ মাজেদি পৰিস্ফুট হৈছে। অন্যায়, অবিচাৰৰ ৰূপ প্ৰদৰ্শন কৰোঁতে আৰু বঞ্চিত আৰু পীড়িত লোকৰ যত্নৰ বৰণ উলটাই কৰিবলৈ যাওঁতে ঠাই নিজেৰে নগ্ন বৰ্ণনাকো অৱতারণা কৰা হৈছে। এই নগ্নতাই নীতি-

বাদীসকলক ক্ষুণ্ণ কৰিব পাৰে; কিন্তু বাস্তৱিকতাৰ আঁৰত থকা সমাজৰ নগ্ন আৰু বীভৎস বাস্তৱক উপৰোক্ত উপায়ে দেখুৱাইছে। সমসাময়িক সমাজৰ সমস্যা এইবোৰৰ মাজেদি নিৰ্ভীক আৰু জীৱন্ত ভাবে প্ৰকাশ পাইছে। প্ৰচলিত সমাজ-ব্যৱস্থাৰ বিৰুদ্ধে লেখকৰ ক্ৰোধ আৰু বিদ্বেষ এইবোৰত প্ৰকট হৈ উঠিছে। বৰগোহাঞিৰ বচনাত জীৱনবোধৰ গভীৰ-তাই পাঠকক অভিভূত কৰে। বৰ্ণিত প্ৰকাশভঙ্গি তেওঁৰ বচনাৰ আন এক সম্পদ। 'বিভিন্ন কোৰাচ' (১৯৫৭) আৰু 'প্ৰেম আৰু মৃত্যুৰ কাৰণে' (১৯৫৮) তেওঁৰ প্ৰকাশিত গল্প-পুথি।

লক্ষ্মীনন্দন বৰা : গাঁৱলীয়া জীৱনৰ এই একোটা উজ্জ্বল মূহূৰ্ত আকৰ্ষণীয়-ভাবে চিত্ৰিত কৰিছে লক্ষ্মীনন্দন বৰাই। অসমীয়া সংস্কৃতিৰ অঙ্গ-ভাওনা, সবাত আদিৰ প্ৰতি গাঁওবাসীৰ অকৃত্ৰিম আগ্ৰহ, গাঁৱলীয়া জীৱনৰ সৈতে ঘনিষ্ঠভাবে জড়িত মাটি আৰু গছৰ প্ৰতি পেতিয়কৰ মোহ এইবোৰৰ মাজেদি প্ৰকাশিত হৈছে। অৱশ্যে, তাৰ লগতেই পৰিস্ফুট হৈছে এইবোৰৰ প্ৰতি টপ অৰু এচামৰ অনাদৰ আৰু অৱহেলা। গ্রাম্য জীৱনৰ পোচীন কপ আৰু পৰিবেশ ক্ৰমে নাইকিয়া হৈ আহিব লাগিছে। আধুনিকতাৰ পৰল লাগি লক্ষ্যভ্ৰষ্ট হোৱা এচাম লোকৰ নৈতিক অৱন্যে আৰু কুটি সংস্কৃতি আদিৰ প্ৰতি উদাসীনতাই তাক কলুষিত কৰিছে। বৰাৰ কিছুমান গল্পত এইসকল লোকৰ প্ৰতি বাস্তৱিক নিৰ্বেশ কৰা হৈছে। নিখুঁত গ্রাম্য পৰিবেশ সৃষ্টিত বৰাৰ নিপুণতাৰ পৰিচয় আছে। কিন্তু জীৱনৰ গভীৰতালৈ প্ৰৱেশ কৰাৰ চেষ্টা তেওঁ নকৰে। আধুনিক জটিল জীৱনৰ সমস্যা তেওঁৰ গল্পত উপস্থিত হোৱা নাই। সমাজ-ব্যৱস্থাৰ পৰিবৰ্তনৰ কাৰণে দেখা দিয়া বৈপ্লৱিক চিন্তাধাৰাৰ ইঙ্গিতো তেওঁৰ গল্পত নাই। বৰাৰ সাৰ্বকল্যাণ হ'ল, গাঁৱলীয়া দৈনন্দিন জীৱনৰ কিছুমান ঘটনা বাস্তৱক কপত দাঁত দৰাত। 'মৃতি-কপা' (১৯৫৮), 'সেই ফুৰে উত্তলা' (১৯৬০), 'কাচিয়লিৰ কুৱলী' (১৯৬১), 'গোবী কপক' (১৯৬২), 'মন মাটি ঘেৰ' (১৯৬২), 'অচিন কটনা' (১৯৬২), 'কঠিন মায়া' (১৯৬৩), 'মাজত তুমৰ নৈ' (১৯৬৬), 'গোপন পুখুৰি'

(১৯৬৯), 'এৰাবাবীৰ লেছেৰি' (১৯৮৫) আদি তেওঁৰ গল্প-পুথি। শেহ-
তীয়া গল্প-সংগ্ৰহ 'এৰাবাবীৰ লেছেৰি'ত গাঁৱলীয়া জীৱনৰ ৰূপ বেছ
ভালদৰে প্ৰকাশিত হৈছে।

মেদিনী চৌধুৰী : নিষ্পেষিত আৰু অৱহেলিত সকলৰ বেদনাৰ সুৰ
ধ্বনিত হৈছে মেদিনী চৌধুৰীৰ গল্পত। অৰ্থনৈতিক বৈষম্য আৰু সামা-
জিক অবিচাৰৰ ফলত সমাজৰ এচাম লোকৰ জীৱনলৈ নাহি অহা
নিপশাৰ কাহিনী তেওঁৰ 'সিহঁত কেৱল মৰে' 'প্ৰৱৰ্তক' আদি গল্পত
স্পষ্টভাৱে দাঙি ধৰা হৈছে। কলাৰ সৌকুমাৰ্য আৰু কলাকৌশলৰ
চাক-চিকাতকৈ সামাজিক বাস্তৱতাৰ প্ৰতি চৌধুৰী অধিক সচেতন।
অভাৱ-চৰণটনত কুৰুপিত লোকৰ বাস্তৱ চিত্ৰ নৱ ৰূপত প্ৰদৰ্শন কৰা-
টোৱেই তেওঁৰ একা গাথা জীৱনৰ প্ৰতি আকৰ্ষণ তেওঁৰ গল্পৰ
আন এটা বৈশিষ্ট্য।

মহিম বৰা (১৯৮৩) : কম সংখ্যক গল্পৰে অসমীয়া সাহিত্যত প্ৰতিষ্ঠা
লাভ কৰোঁতাৰ মাজত মহিম বৰাৰ নাম উল্লেখযোগ্য। বিশেষকৈ
পাৰবেশ-প্ৰদান আৰু চামা বসায়ক গল্প-সৃষ্টিত তেওঁৰ স্বকীয় বৈশিষ্ট্য
ফুটি উঠিছে। ইয়াৰ বসায়ক পৰিস্থিতিৰ সহায় লৈ একোটা চৰিত্ৰ সূক্ষ্ম-
ভাৱে পৰিস্পৃষ্ট কৰাও বৰাই যি দক্ষতাৰ পৰিচয় দিছে, তাৰ ফুলনা
সমসাময়িক আন কোনো লেখকৰ বচনাত বিচাৰি পোৱা নাযায়। বৰাৰ
কিছুমান গল্পত জীৱনবোধ, গভীৰতা উপলব্ধি কৰা যায়। মানৱ-
জীৱিৰ নিদৰ্শনো তেওঁৰ গল্পত আছে। কিন্তু এইবোৰৰ পৰিচয়ে তেওঁৰ গল্পত
কলাৰ সৌন্দৰ্য লাঘৱনকৰে। তেওঁৰ গল্পৰ গাঁথনি সৰল আৰু প্ৰকৃতিবাদী
সংযত আৰু মধুৰ। বৰাৰ গল্পত ঠায়ে ঠায়ে ছেদৰ সূক্ষ্ম প্ৰয়োগ মনকষিৰ-
লগীয়া। 'কাঠনিবাৰী ঘাট' (১৯৬১), 'বহুতলী ত্ৰিভুজ' (১৯৬৭), 'মই
পিলসি আৰু পূজা' (১৯৬৭), 'এখন নদীৰ মৃত্যু' (১৯৭২) আৰু 'ৰাতি
ফুলা ফুল' (১৯৮৮) তেওঁৰ প্ৰকাশিত গল্প-সংগ্ৰহ। 'কাঠনিবাৰী
ঘাট'তেই তেওঁৰ এক প্ৰতিভাৰ আটাইবোৰ বৈশিষ্ট্য প্ৰকাশ পাইছে।
তৃতীয়খন গল্পৰ উল্যোগী চমকসাময়িক গল্পৰ পুথি

সৌৰভ কুমাৰ চলিহা (১৯৩০) : কলা-কৌশল আৰু প্ৰকাশভঙ্গিৰ অভিনৱৰূপে অসমীয়া গল্পক এক বিশিষ্ট মৰ্যাদা দান কৰিছে সৌৰভ কুমাৰ চলিহাই। চুটি গল্পৰ প্ৰট সম্পৰ্কে থকা গতানুগতিক ধাৰণা তেওঁ সলনি কৰি দিছে। আধুনিক জীৱনৰ জটিলতালৈ চাই চৰিত্ৰৰ অন্তৰ্ভূতৰ স্তৰৰত তেওঁ গুৰুৰ আৰোপ কৰিছে আৰু চৰিত্ৰৰ মানসিক বিশ্লেষণৰ বাবে বৈজ্ঞানিক দৃষ্টিভঙ্গি গ্ৰহণ কৰিছে। তেওঁৰ গল্পত মানৱমনৰ বৌদ্ধিক বিশেষণৰ চেষ্টা আছে। আধুনিক জীৱনৰ নিচ্ছিন্নতা, নাগৰিক জীৱনৰ ব্যক্তি-চেতনাৰ স্বৰূপ উদ্ঘাটিত হৈছে তেওঁৰ গল্পত। জেমছ্‌ জট্‌চ, ভাৰ্জিনিয়া উলফ্‌ আদি লেখক লেখিকাই অৱলম্বন কৰা চেতনা-বোত বীতিৰ সাৰ্থক প্ৰয়োগ ঘটিছে, চলিহাৰ ভালেমান গল্পত। আধুনিক চিন্তা-চৰ্চা আৰু জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ সৈতে পৰিচয় থকা বহুনিষ্ঠ মনৰ খোলাক তেওঁৰ গল্পত আছে। চলিহাৰ গল্পৰ কাহিনী আপাত-দৃষ্টিত অসংলগ্ন আৰু সেইবাবে সাধাৰণ পাঠকে তেওঁৰ গল্পৰ বস আশ্বাসন কৰিব নোৱাৰে। পাৰিভাষিক শব্দ প্ৰচুৰ পৰিমাণে ব্যৱহৃত হোৱা কাৰণেও সৰ্বসাধাৰণ পাঠকে তেওঁৰ গল্প বুজিবলৈ টান পায়। বচনাবীতিৰ দ্ৰুত বেগ আৰু ভাষাৰ বলিষ্ঠতাৰ প্ৰতি চলিহা সচেতন। তেওঁৰ ভাষা ব্যক্তনাশৰ্মী আৰু ঠায়ে ঠায়ে কাব্যিক। অৱশ্যে, পাৰিভাষিক শব্দ-প্ৰয়োগৰ আগতে ঠাই বিশেষ ভাষাৰ বিশুদ্ধতা নষ্ট নকৰাকৈ থকা নাট। চলিহাৰ কেইবাটাও গল্প সংকলন প্ৰকাশ পাইছে—‘অশান্ত ইলেক্ট্ৰন’ (১৯৬১), ‘হৃদযন্ত্ৰ’ (১৯৬৩), ‘এগাত ডাৰা’ (১৯৭২) আৰু ‘গোলাম’ (১৯৭৩)।

ভবেন্দ্ৰ নাথ শইকীয়া (১৯৩২) : দৈনন্দিন জীৱনৰ কিছুমান সৰু-সুৰা কলা আকৰ্ষণীয়ভাৱে প্ৰকাশ কৰা হৈছে ভবেন্দ্ৰ নাথ শইকীয়াৰ গল্পত। শইকীয়াৰ মধুৰ নিজস্ব প্ৰকাশভঙ্গি আৰু শৃঙ্খল পৰ্যবেক্ষণ শক্তিয়ে পাঠকক আকৰ্ষণ কৰে। আনৰ চকুত নপৰা নিচেই সাধাৰণ বিষয় একোটাৰ খুঁটিনাটি মনোৰম ভাষাত প্ৰকাশ কৰিব পৰাটোৱেই তেওঁৰ লেখাৰ বিশেষত্ব। শ্লেষৰ সাৰ্থক প্ৰয়োগেও তেওঁৰ দুই-একোটা গল্পৰ সৌন্দৰ্য্য বৃদ্ধি কৰিছে। অৱশ্যে, শইকীয়াৰ গল্পত কলা-কৌশল আৰু বিষয়বস্তুৰ বিচিহ্নতা নাই। নিৰ্ভাবিত এক বচনা-বীতিয়ে তেওঁৰ সবলভাগ গল্পতে কাহিনী নিয়ন্ত্ৰণ কৰা দেখা গৈছে।

ত্ৰৈলোকা নাথ পোন্ধৰাৰ্থীয়ে ক'বৰ দৰে, তেওঁৰ গল্পৰ ঘটনা এটা নিকপিত বাটেৰে আগবাঢ়ি যায়। বচনা-বীতি আৰু বিষয়বস্তুৰ পিনে চাই তেওঁৰ গল্প-প্ৰতিভা একেটা ত্বৰতে আকৃষ্ট থকা বুলি ক'ব পাৰি। বিষয়বস্তুৰ গভীৰতা কুটাই ডোলাৰ চেষ্টা শইকীয়াৰ গল্পত পৰিলক্ষিত নহয়। আধুনিক জটিল জীৱনৰ সমস্তা তেওঁৰ গল্পত কপায়িত হোৱা নাই। জীৱনৰ গভীৰ সত্য তেওঁৰ বচনাত নিহিত নাথাকে। কিন্তু সাধাৰণ কথাৰ মাজতেই পাঠকক সন্তোষ দিব পৰা ক্ষমতা তেওঁৰ আছে। আৰু তাৰ বাবে তেওঁৰ প্ৰধান সম্বল হৈছে, বাস্তৱ আৰু সবল, মধুৰ কথনভঙ্গি। 'প্ৰহৰী' (১৯৬০), 'গল্পৰ' (১৯৬৯), 'বৃন্দাবন' (১৯৬৯), 'সন্ধ্যা' (১৯৭০), 'জবেল নাথ শইকীয়াৰ শ্ৰেষ্ঠ গল্প' (১৯৭০), 'শৃংখল' (১৯৭৫), 'শৃংখল' তেওঁৰ গল্প-পুথি।

বোহিনী কাকতি : মধ্যমিত জীৱনৰ চিত্ৰ প্ৰতিফলিত হৈছে বোহিনী কাকতিৰ গল্পত। সামাজিক জীৱনতকৈ ব্যক্তিকেন্দ্ৰিক জীৱনৰ ছবিহে তেওঁৰ বচনাত প্ৰধানকৈ পৰিস্ফুট হৈছে যদিও অৰ্থনৈতিক সংকট আৰু প্ৰেমী-বৈধমাকে ধৰি আমাৰ সামাজিক জীৱনত উদ্ভৱ হোৱা কিছুমান সমস্যাৰ ফলত এডাল লোকৰ জীৱনলৈ নামি অহা বিপদাৱৰ দৃষ্ট তেওঁ সুন্দৰভাৱে আঁকিবৰ চেষ্টা কৰিছে। 'একাক একাৰ' আৰু 'কুংসিং' তেওঁৰ প্ৰকাশিত গল্প পুথি।

চন্দ্ৰ প্ৰসাদ শইকীয়া : নগৰীয়া মধ্যবিত্তৰ বাস্তৱচিত্ৰ কপায়ণ কৰিছে চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়াই। সাধাৰণতে, জীৱনৰ আদৰ্শবাদী কালটোৰ ওপৰত তেওঁ অধিক গুৰুত্ব আৰোপ কৰা দেখা যায় আৰু সেইকালৰ পৰা তেওঁৰ দৃষ্টিভঙ্গি বোম্বাষ্টিক। যামুহাৰ সত্যতা আৰু মহত্বৰ ওপৰত তেওঁৰ গভীৰ আস্থা আছে। শইকীয়াৰ গল্পৰ সবহভাগ মূল চৰিত্ৰটো সং আৰু আদৰ্শপৰায়ণ। আদৰ্শৰ পিছে পিছে থাকিব হোৱা এই চৰিত্ৰ সমূহৰ বৈধা আৰু সাহসৰ অভাৱ নহয়। প্ৰতিকূল পৰিবেশৰ ওপৰলৈ উঠাৰ মনোবল তেওঁলোকৰ আছে। পাঠকৰ সহায়কৃতি এই চৰিত্ৰসমূহে সহজে আকৰ্ষণ কৰে। অৱশ্যে, কেইটামান চৰিত্ৰত ইয়াৰ ব্যতিক্ৰম নথট।

নহয়। 'আদৰ্শৰ দাটেদি আগবাঢ়ি যাওঁতে এই চৰিত্ৰ কেইটা কল্পনা-স্বাভাৱী আৰু ভাব-প্ৰবণ হৈ পৰা দেখা গৈছে। সৰল আৰু সাৱলীল প্ৰকাশ-ভঙ্গি শইকীয়াৰ গল্পৰ বিশেষত্ব। তেওঁৰ প্ৰকাশিত গল্প-সংকলন কেইটি হ'ল—'বায়ামুগ', 'এদিন' 'নাচপতি ফুল' আৰু 'অংগীকাৰ'।

নিচেই মানানসােল বিষয় একোটকৈ আকৰ্ষণীয় নহ'লে পঢ়াৱিত কৰি ভোগাৰ চেষ্টা চকুত পৰে নিৰ্বোধ চৌধুৰী 'মাৰ' গল্প 'অগ্নি অগ্নি শোভা', 'বায়ু বহে পূববৈয়া', 'নিশিগন্ধ', 'জংগলৰ নীচ' আৰু 'ইমৰান খান' ('নিয়াহুখ চন্দা', 'বন্দী বিহঙ্গমে কান্দে' 'ইত্যাদি') গল্পত। ছয়োক্তন গল্পকাৰে কেইটামান গল্পত চৰিত্ৰৰ মানস-বিগ্ৰহণৰ প্ৰতি নজৰ ৰাখিছে। কিন্তু বৈজ্ঞানিক আভিযান্ত্ৰিক প্ৰতি যোঁৱ সৰহভাগত পৰি লক্ষিত হয়। চৌধুৰীৰ গল্পত অপ্ৰয়োজনীয় বৰ্ণনা আৰু অনাবশ্যক সংলাপৰ অৱতাবগাই ঠায়ে ঠায়েকপাত্ৰস্বৰূপে বাতৰ কৰে। তেওঁৰ শেষ্ঠতীয়া গল্প-সংকলন 'নিৰ্বোধ চৌধুৰীৰ নিৰ্বাচিত গল্প' (১৯৮০ ত কেইবাটাও নিটোল কাহিনীৰ সোৱাদ লগা গল্প আছে) বধাবিস্তৃত-জীৱন এইবোৰৰ বিষয়। খাতিৰ দুই-এক গল্পত চৰিত্ৰ-চিত্ৰ উজ্জ্বল হৈছে। তেওঁৰ শেষ্ঠতীয়া গল্পসমূহত বাস্তৱ-বৰ্ণনৰ চেষ্টা আছে।

পদ্ম বৰকটকী ('অশ্লীল', 'বাতাব প্ৰেম', 'বাবাৰ প্ৰেম নিশা') আৰু নিকপমা বৰগোহাঞিয়েও ('অনেক আকাশ', 'জলছাৰি') গল্পসাহিত্যলৈ অৱিহণা যোগাইছে। বৰকটকীয়ে প্ৰচলিত সনাতন-ব্যৱস্থাদ স্বৰূপ নৱ কপত প্ৰকাশ কৰিবলৈ বিচাৰে আৰু তাৰ বাবে তেওঁ প্ৰেম আৰু যৌন সম্পৰ্কীয় বিষয়-বস্তুৰ সহায় লয়। অৰ্থনৈতিক নিপীড়ন আৰু সামাজিক অবিচাৰৰ ফলত কিদৰে মানুহৰ মৈত্ৰ অৱস্থা ঘটে আৰু যুগ্মৰ লোপ পায় তাৰ ইঙ্গিত তেওঁৰ গল্পত আছে। কিন্তু যৌন সম্পৰ্কীয় বৰ্ণনাৰ আধিকাৰে পাঠকৰ অন্তৰত পিহৰণ ভগাই তোলাৰ আগ্ৰহ তেওঁৰ নথকা নহয়। নিকপমা বৰগোহাঞিৰ গল্পত দৈনন্দিন আৰু পাৰিবাৰিক জীৱনৰ সাধাৰণ কিছুমান ঘটনা প্ৰোনপটীয়াভাবে প্ৰকাশ পাইছে। বিষয়বস্তুৰ মৈত্ৰ ৰূপ খোৱা তেওঁৰ সহজ-সৰল

বৰ্ণনাট অসমৰ স্পৰ্শ কৰে।

অপূৰ্ব শৰ্মা (১৯৪৩) ৰ ('শুভানুৰ্ত্তা') কেইটামান গল্পত আংগিক আৰু বিষয়ৰ সুন্দৰ সমন্বয় সাধন হৈছে। শিল্পগুণৰ প্ৰতি মনোযোগ দি সংযত ভাষাৰে তেওঁ বিষয়বস্তু দৃষ্টি ধৰিব পাৰে। চৈতন্যশ্ৰোত কৌশলৰ সহায়েৰে চৰিত্ৰ বিশ্লেষণৰ চেষ্টা তেওঁৰ কোনো কোনো গল্পত পৰিলক্ষিত হয়। **নগেন শইকীয়া** ১৯৩৯ই ('কুৰেৰ গাভীৰুৱা', 'ছবি আৰু ফেম', 'বন্ধ কোঠাত ধুমুহা', 'অপাৰিহ' পাৰিহ') কিছুমান গল্পত চৰিত্ৰ চিত্ৰণৰ ওপৰত আৰু কিছুমানত কৌশলৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছে। আংগিকৰ অভিনয়ৰ প্ৰতি তেওঁৰ মোহ আছে। **এপৰজ্যোতি ডেকা** ('কৈলাস নাপ') গল্পই গতাগতগতিকতা আতিক্ৰম কৰি বাস্তৱত পৰিস্ফুট কৰিছে। **কুমুদ গোস্বামী** ('ছবি') গল্পত সংযত ভাষাৰে পৰিস্থিতিৰ বৰ্ণনা আকৰ্ষণীয় হৈছে। **অৰুণ গোস্বামী** ('প্ৰতিপদৰ জোন', 'মাচমৰীয়া ছোৱালীৰ লাভ') গল্পত বৰ্ত্তমানৰ সমাজ-ব্যৱস্থাৰ বিৰুদ্ধে নিৰ্ভোৰ ননোতাৰ প্ৰকাশ পাইছে। কিন্তু শিল্পগুণৰ অভাৱেও তেওঁৰ কিছুমান গল্পৰ ক্ষতি কৰিছে। অৱশ্যে, 'মাচমৰীয়া ছোৱালীৰ লাভ'ৰ দৰে ভাল গল্পও তেওঁ লিখিছে।

শীলভদ্ৰই ('কোনো কোভ নাট', 'সমুদ্ৰতীৰ', 'তকয়। কদম', 'শীলভদ্ৰৰ কুৰিটা গল্প') নিৰ্ভৰ কৰণ-ভংগীৰে মধ্যবিত্ত সমাজৰ বাস্তৱ জীৱনৰ সৰু-সুৰ' গটনাক গল্পত ৰূপ দিছে। চুট-এটা গল্পত ব্যক্তিগত জীৱনৰ তা-হতাশ পাৰ্শ্বসেও সৰহভাগতে সূচি উঠিছে। গোপালৰ সমাজখনৰ সৈতে লেখকৰ নিবিড় পৰিচয়। শীলভদ্ৰই গল্পত গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ প্ৰয়োগ, বৃহদীল হাস্যৰস মন কৰিবলগীয়া। **মায়ণি বৰুৱা** গোস্বামীৰ প্ৰথম পৰ্যায়ৰ গল্পসমূহত বোমাটিক বাস্তৱতাৰ দাবী পৰিস্ফুট হৈছে। তেওঁৰ শেচতীয়া গল্পত নৱ আৰু নিৰ্মম বাস্তৱক দৃষ্টি ধৰাৰ চেষ্টা পৰিলক্ষিত হয়। কেইটামান গল্পত মনস্তাত্ত্বিক জীৱনৰ চিত্ৰ সুন্দৰভাৱে সূচি উঠিছে।

জ্যেষ্ঠ দেৱীয়ে (১৯১৬) ('জ্যেষ্ঠ দেৱীৰ গল্প', 'ককাৰ দ্বিতীয় জোনাক',

‘স্নেহ দেৱীৰ ঐষ্ঠ গল্প’) পাৰিবাৰিক জীৱনৰ কথা। সবল, সাৱণীল ভাৱে প্ৰকাশ কৰিছে। দেৱব্ৰত দাসৰ (‘অৰ্পিতাৰ এবাতি’) গল্পত পৰিশীলিত বীতিৰ নাজেদি সামাজিক দৈন্য প্ৰকাশিত হৈছে।

গল্প সাহিত্যলৈ বৰঙণি যোগোৱা আন লেখক-লেখিকা সকলৰ ভিতৰত বীৰেন্দ্ৰ বৰুৱা (‘প্ৰথম বাগিনী’) ভদ্ৰ ৰবা, প্ৰীতি বৰুৱা (‘নিবৰ্ধক’), ৰূপেন চৌধুৰী (‘সঞ্চয়ন’) আলিমুননিছা গিল্লাৰ (‘মাজনিশা তৰাই উঠে,’ ‘জীৱন সাগৰত উপকূল নাট’) অফুলানন্দ গোস্বামী (‘হামদৈ পুলৰ জোন,’ ‘গ’, ‘পলাতক’, ‘নামঘৰীয়া’) অণিমা ভৰালী (‘বেলি ফুলৰ সপোন’), যতীন গোস্বামী (অলপ মেঘ’), কীৰোদ শইকীয়া, ছাউতুল ইছলাম, নিলীমা শৰ্মা (‘অন্য সৃষ্টি’), মণেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰ, ববীন চৌধুৰী (‘হুই নদীৰ ছপাবে’), ডলী ভালুকদাৰ (‘মধুলেখা’), যত্ন বৰপুজাৰী (‘সপ্তক’, ‘বহুবীপ’), প্ৰণিতা দেৱী (‘মৌচুমী যেতিয়া নামে’), ভবেন্দ্ৰৰ ৰাজখোৱা, সদা শইকীয়া (‘অকুণ্ঠ স্বীকৃতি’), বিজু হাজৰিকা (‘লাজ’ ‘ৰূপ সবেতনী’), গোবিন্দ প্ৰসাদ শৰ্মা (‘দূষিত সূৰ্য্যাস’) কনক সেন ডেকা (‘বঙীন পৰ্দা’), ভুবন মোহন মহন্ত (‘স্বপ্ন’ ‘আয়োজন’) পোলেন বৰকটকী, হৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভূঞা ৰোহিণী কুমাৰ ৰা (‘নদীৰ নাম নলজৰা’), মলিনী শৰ্মা, বিজয় শৰ্মা, যমুনা শৰ্মা চৌধুৰী (‘কাদম্বৰী’), ভূপেন্দ্ৰ নাৰায়ণ ভট্টাচাৰ্য্য, বিৰিঞ্চি কুমাৰ মেধি (অভিনন্দিত অৱসাদ), বিপুল খাটনিয়াৰ (‘খোজৰ শব্দ’), কমলা বৰগোহাঁই (‘মই এটা সাপ’), আদিৰ নাম উল্লেখ কৰিব পাৰি।

বিদেশী গল্পৰ অনুবাদেও এই সময়ছোৱাৰ গল্প-সাহিত্য সমৃদ্ধ কৰাত সহায় কৰিছে। অনূদিত গল্পৰ কেইটিমান সঙ্কলন হ’ল—নিকপমা ফুকনৰ ‘বিহু গল্প চয়নিকা’, অনিল শৰ্মাৰ ‘ছেংগুৰ গল্প’, অৰুণ কুমাৰ বৰুৱাৰ ‘মোপাহাঁৰ গল্প’, ৰংমেনৰ ‘এলেন পোৰ ঐষ্ঠ গল্প’, ডাঃ প্ৰসন্ন গোস্বামীৰ ‘বিদেশী গল্পৰ সম্ভাৰ’, প্ৰকল্প দত্ত গোস্বামীৰ ‘গল্প দেশী আৰু বিদেশী’, যিনোদ শৰ্মাৰ ‘পাল’বাকৰ ঐষ্ঠ গল্প’, কনক মহন্তৰ ‘জাৰৰ দেশৰ গল্প’, যুস্তাফিজুৰ ৰহমানৰ ‘মৌচুমী’ (অ’হেনৰীৰ গল্পৰ অনুবাদ), দ্বিধা মহন্তৰ ‘অট্টোৰৰ এবাতি’, (পাউত্ততকিৰ নকুল ৰবণৰ চোভিয়েত গল্পৰ অনুবাদ),

আৰু ডঃ মহেন্দ্ৰ বৰাৰ 'দেশে দেশে গল্প'। বঙালী-হিন্দীকে ধৰি ভাৰতৰ আন আন ভাষাৰ গল্পৰ অনুবাদো প্ৰকাশ কৰা হৈছে। বৰীজনাথৰ কেইটিমান ছন্দৰ গল্পৰ অনুবাদ বীৰেন্দ্ৰকুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্যৰ 'এফুৰি এটা চুটি গল্প'।

সমালোচনা আৰু প্ৰবন্ধ

বেজবুৰা আৰু বানীকান্ত কাকতিৰ সময়ৰে পৰা অসমীয়া সমালোচনা-সাহিত্যৰ ধাৰা নিৰবচ্ছিন্নভাৱে প্ৰৱাহিত হৈ আহিছে। বানীকান্ত কাকতিৰ পাছত আমাৰ সমালোচনা-সাহিত্যৰ মুঠেও উন্নতি হোৱা নাই বুলি হুই-এজনে অভিযোগ কৰা শুনা যায়। এই অভিযোগ বৰ যুক্তি-সংগত নহয়। অৱশ্যে, একাধাৰ কথা বোধকৰোঁ ক'ব পৰা যায় যে স্বাধীনতাৰ পাছৰে পৰা সাহিত্যৰ আনবোৰ বিভাগে যিদৰে উন্নতি কৰিছে তাৰ তুলনাত সমালোচনা সাহিত্য ভালখিনি পিছপৰি আছে। স্বাধীনতাৰ পাছত শিক্ষাৰ প্ৰসাৰ ঘটাত আৰু দেশ-বিদেশৰ সাহিত্যৰ সৈতে আমাৰ সম্পৰ্ক স্থাপন হোৱাত নন ভাবধাৰা আৰু বচনা-নীতিৰ প্ৰকাৰ আমাৰ সাহিত্যত পৰিছে। নতুন চিন্তা আৰু বিচাৰ-পদ্ধতিয়ে আমাৰ সমালোচকসকলকো প্ৰেৰণা দান নকৰাকৈ থকা নাই। সাহিত্যক নিৰ্দ্ধাৰিত কোনো মাপকাঠিৰে বিচাৰ কৰিব নোৱাৰি। সময়ৰ পৰিৱৰ্ত্তনৰ লগে লগে লেখকৰ দৃষ্টিভঙ্গি আৰু বচনা-ৰীতিবো পৰিৱৰ্ত্তন হয়। সাহিত্যৰ ইতিহাস প্ৰকৃততে সমাজ বিৱৰ্ত্তনৰ ইতিহাস। সমাজৰ বিৱৰ্ত্তনৰ লগে লগে জীৱনৰ মূল্যবোধো সলনি হয় আৰু সেই অনুসৰি সাহিত্যৰ ৰূপ আৰু ৰীতিবো পৰিৱৰ্ত্তন ঘটে। গতিকে, যুগৰ দাবী অনুযায়ী আৰু সমালোচকৰ দৃষ্টিভঙ্গি অনুসৰি সমালোচনা-ৰীতিৰ পৰিৱৰ্ত্তন হয় অথবা সমালোচনা পদ্ধতিৰ প্ৰকাৰ সলনি হয়। অসমীয়া সমালোচনা-সাহিত্য নিশ্চয় একেটা পুথতে বৈ থকা নাই। সাহিত্য—বিচাৰৰ নতুন পদ্ধতি আৰু কৌশলে অসমীয়া সাহিত্যত প্ৰবেশ লাভ কৰিছে। বাধ্যতাক সমালোচনাৰ পৰা আঁতৰ কৰি সাহিত্য-বিচাৰৰ আন আন পদ্ধতি অসমীয়া সমালোচকে অতলধন

কৰিছে। লেখকৰ সামাজিক দায়বদ্ধতাৰ কথা উপলব্ধি কৰি সমাজ-তাত্ত্বিক আলোচনাৰ আৰ্হিও প্ৰৱৰ্তন কৰা হৈছে। আমাৰ সমালোচনা পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ প্ৰভাৱত গঢ় লৈ উঠিলেও আৰু ইংৰাজী সমালোচনা-সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ ইয়াত অধিক স্পষ্ট হ'লেও জাতীয় আদৰ্শৰ প্ৰভাৱো একে-বাৰে শূন্য নহয়। ইংৰাজী সমালোচনা ৰীতিৰ লগতে সংস্কৃত আলঙ্কাৰিকসকলৰ সাহিত্য তত্ত্ব অথবা ৰস-বিচাৰৰ আদৰ্শও এদল সমালোচকৰ চকুৰ আগত পৰা দেখা গৈছে। কিন্তু পাশ্চাত্য-প্ৰভাৱ ক্ৰমে বহল হৈ পৰাৰ লগে লগে আৰু পশ্চিমীয়া সাহিত্য-জগতৰ আধুনিক কলা-কৌশল আৰু চিন্তাধাৰাৰ সৈতে লেখকৰ পৰিচয় অধিক ঘনিষ্ঠ হৈ অহাৰ লগে লগে সংস্কৃত সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ নাইকিয়া হৈ আহিছে আৰু সংস্কাৰ-মুক্ত নবীন সমালোচকসকলৰ ওপৰত পাশ্চাত্য সমালোচনা-পদ্ধতিয়ে সম্পূৰ্ণভাবে প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিছে। মৌলিক চিন্তা আৰু শূন্য অধ্যয়নৰ পৰিচয় দিয়া বৌদ্ধিক প্ৰতিভাসম্পন্ন সমালোচকৰ সংখ্যা সবল ন'হলেও পৰিচয়গূলক আলোচনা অথবা প্ৰবন্ধ-লেখকৰ সংখ্যা আশামূলকপ ভাবে বঢ়িছে। ভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতি, বুৰঞ্জী, দৰ্শন, বিজ্ঞান আদি বিষয়ক প্ৰবন্ধই এই সময়ছোৱাৰ সাহিত্য ভাৰাল সন্মুখ কৰিছে। বিভিন্ন দিশৰ অধ্যয়নত সহায় কৰাৰ উপৰিও অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰকাশিকা শক্তি বৃদ্ধি কৰাত আৰু অসমীয়া কথা-শৈলীৰ বিকাশত এই প্ৰবন্ধ সমূহৰ ভূমিকা মনকৰিবলগীয়া।

বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱা : অসমীয়া সাহিত্যৰ সকলো অন্ত পুঠি কৰাৰ অভিপ্ৰায়েৰে বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাই সাহিত্যৰ আন আন বিভাগৰ দৰে সমালোচনা 'সাহিত্যতো' হাত দিছিল। এই উদ্দেশ্যে পোনতে তেওঁ সাহিত্য-তত্ত্ব বিষয়ক পুথি 'কাব্য আৰু অভিযাজ্ঞনা' (১৯৪১) ৰচনা কৰে। ফ্ৰেণ্চেৰ নন্দনতত্ত্বৰ আৰ্হিত সংস্কৃত আলঙ্কাৰিকসকলৰ সাহিত্য-বিচাৰৰ আলোচনা পুথিখনত সন্নিবিষ্ট হৈছে। পুথিখনত লক্ষীনাথৰন সিংহৰ 'কাব্যমে অভিযাজ্ঞনা বাদ' নামৰ হিন্দী গ্ৰন্থখনৰ প্ৰভাৱ স্পষ্ট। অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিত বৰুৱাই বিশেষ ভাবে আলোকপাত

কৰি গৈছে। ভালেমান মূল্যবান প্ৰবন্ধৰ উপৰিও এই বিষয়ক তেওঁৰ পুথিসমূহৰ ভিতৰত 'অসমীয়া কথা সাহিত্য' (পূৰ্বাভাগ) (১৯৫০), 'অসমীয়া ভাষা আৰু সংস্কৃতি' (১৯৫৭), 'অসমৰ লোক-সংস্কৃতি' (১৯৬১) আৰু ইংৰাজীত লিখা 'Assamese Literature', (১৯৪১) 'Studies in Early Assamese Literature' (১৯৫০) 'Modern Assamese Literature' (১৯৬০), 'Sankardeva, Vaisnava Saint of Assam' (১৯৫৯) আৰু গবেষণা গ্ৰন্থ 'A Cultural History of Assam' (১৯৫১) উল্লেখযোগ্য। এইবোৰত বৰুৱাৰ বিস্তৃত অভিজ্ঞতাৰ স্বাক্ষৰ আছে। কিছু সৃষ্টিধৰ্মী সাহিত্যৰ সন্ধানত সমালোচনা সাহিত্যত তেওঁ সুনাম অৰ্জন কৰিব পৰা নাট। বৰুৱাৰ আলোচনা বাটকৈ ব্যাখ্যাশূন্যক। বহুতো ক্ষেত্ৰত আলোচনা পৰিচয়মূলক গুৰুত্ব আছে। আলোচ্য বিষয়ৰ গভীৰতালৈ প্ৰৱেশ কৰাৰ অথবা সূক্ষ্ম অণুসন্ধান-ক্ষমতাৰ পৰিচয় সেটবোৰত নাট। উদাৰ আৰু সহায়কৃতিশীল পাঠকৰ দৃষ্টিভঙ্গিৰে বৰুৱাই সাহিত্যৰ মূল্যায়ন কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছে। পুৰণি পুৰিৰ সম্পাদনাতো বৰুৱাৰ উল্লেখনীয় বৰঙণি আছে।

ত্ৰৈলোক্য নাথ গোস্বামী : বাণীকান্ত কাকতিৰ পাছত সমালোচক তিচাপে যিসকলে প্ৰতিষ্ঠাৰ পৰিচয় দিছে সেইসকলৰ ভিতৰত ত্ৰৈলোক্য নাথ গোস্বামী অন্যতম। তাত্ত্বিক আৰু ব্যৱহাৰিক উভয় দিশতে তেওঁ হাত দিছে। ইংৰাজী আৰু সংস্কৃত সাহিত্যৰ গভীৰ অধ্যয়ন থকা গোস্বামীৰ সমালোচনাত ভাৰতীয় পৰম্পৰাৰ বস-বিচাৰৰ আদৰ্শ অধিক স্পষ্টভাৱে লক্ষ্য কৰা যায়। অৱশ্যে, কোনো বিশেষ সমালোচকৰ সমালোচনা-পদ্ধতি অসমীয়া সাহিত্যত তেওঁ প্ৰয়োগ কৰা নাই। বিস্তৃত অধ্যয়নৰ ফলত সাহিত্য সম্বন্ধে স্পষ্ট ধাৰণা এটি তেওঁৰ মনত গঢ় লৈ উঠিছে আৰু তাৰেটো আধাৰত তেওঁ সাহিত্য বিচাৰ কৰাৰ প্ৰয়াস কৰিছে। সাহিত্যৰ স্বৰূপ উপলব্ধি কৰাত গোস্বামীৰ অধ্যয়নপুট আৰু সংকাষমুক্ত মনে বিশেষভাবে সহায় কৰিছে। নিৰ্দ্ধাৰিত কোনো আদৰ্শৰ বশবৰ্তী নহৈ সমালোচনাত প্ৰবৃত্ত হোৱা হেতুকে নবীন প্ৰণীত উভয়ৰে ক্ষেত্ৰত তেওঁ নিৰপেক্ষতাৰ পৰিচয় দিব পাৰিছে। গোস্বামীৰ

সমালোচনা বিশ্লেষণাত্মক। বিষয়বস্তুৰ ভিতৰলৈ সোমোৱাৰ ক্ষমতা গোস্বামীৰ আছে। অৱশ্যে, তেওঁৰ দক্ষতাৰ পৰিচয় সকলোতে সমভাবে কুটি উঠা বুলি ক'ব নোৱাৰি। কোনো কোনো ক্ষেত্ৰত তেওঁ আলোচ্য বিষয়ৰ উপবিভাগতে আবদ্ধ হৈ থকা দেখা গৈছে আৰু তেতিয়া তেওঁৰ সমালোচনাও হৈ পৰিছে পৰিচয়মূলক আৰু প্ৰশংসাপৰ। 'আধুনিক গল্প সাহিত্য'তেই ইয়াৰ নিদৰ্শন আছে। বাৰ্হলা-বৰ্জ্জনৰ আদৰ্শ গোস্বামীয়ে চকুৰ আগত ৰাখে। তেওঁৰ সমালোচনা দীঘলীয়া উদ্ধৃতিৰে ভাৰাক্ৰান্ত নহয়। ভাষা আৰু ভাষাৰ আড়ষ্টতাও তেওঁৰ সমালোচনাত নাই। সাধাৰণতে সৃষ্টিধৰ্মী লেখকৰ প্ৰতি তেওঁ উদাৰ আৰু শ্ৰদ্ধাশীল। গোস্বামীৰ সমালোচনামূলক পুথিসমূহ—'সাহিত্য-আলোচনা' (১৯৫০), 'আধুনিক গল্প সাহিত্য' (১৯৬৫), 'সমুদ্ৰ মন্থন' (১৯৬৮), 'ইংৰাজী সমালোচনাৰ দ্বাৰা আৰু অসমীয়া সাহিত্যত ইয়াৰ প্ৰভাৱ' (১৯৭০), 'সাহিত্য-কলা আৰু তাৰ বিচাৰ' (১৯৭২), 'সাহিত্য-সমীক্ষণ' (১৯৮১) আৰু 'নন্দনতত্ত্ব : প্ৰাচ্য আৰু পাশ্চাত্য' (১৯৮১)। শেহৰখন নন্দনতত্ত্ব বিষয়ক প্ৰথম উল্লেখযোগ্য অসমীয়া গ্ৰন্থ। ইয়াৰ উপৰিও ভালেমান পুথিত তেওঁৰ মূল্যবান প্ৰবন্ধ সন্নিবিষ্ট হৈছে। গোস্বামীৰ 'সাহিত্য-আলোচনা' সংকৃত্ত আলঙ্কাৰিক-সকলৰ সাহিত্য-বিচাৰৰ আদৰ্শত লিখা সাহিত্য-তত্ত্ব বিষয়ক আলোচনা গ্ৰন্থ। কিন্তু ভাৰতীয় পৰম্পৰাৰ সৈতে পশ্চিমীয়া সমালোচনা ৰীতিৰ এক প্ৰকাৰ সমন্বয় সাধনৰ চেষ্টা তেওঁ কৰিছে। ইয়াৰ কিছুদিন আগতে প্ৰকাশিত উমা শৰ্মাৰ 'কাব্যভূমি' (১৯৪৮)ত সাহিত্য তত্ত্বৰ আলোচনাই ঠাই পাইছিল।

মনোবৰ্জ্জন শাস্ত্ৰী (১৯১১-১৯৮৭) : ধৰ্ম আৰু দৰ্শন বিষয়ক আলোচনাত মনোবৰ্জ্জন শাস্ত্ৰীয়ে পাণ্ডিত্যৰ পৰিচয় দিছে। আলোচনী আৰু বাতৰি কাকতত তেওঁৰ ভালেমান গহীন প্ৰবন্ধ সিঁচৰতি হৈ আছে। বৈষ্ণৱ ধৰ্মক লৈ লিখা তেওঁৰ গ্ৰন্থ, 'অসমৰ বৈষ্ণৱ দৰ্শনৰ ৰূপৰেখা' (১৯৫৪)ত শাস্ত্ৰীৰ তত্ত্ব অন্বেষণৰ চেষ্টা পৰিলক্ষিত হয়। তেওঁৰ অনুসন্ধান আৰু পাণ্ডিত্যৰ অন্য এক নিদৰ্শন 'কুমাৰিল ভট্টপাৰ আৰু আচাৰ্য্য ধৰ্মকীৰ্ত্তি' (১৯৮৬),

সংস্কৃত সাহিত্যত বৃৎপত্তি থকা শাস্ত্ৰীৰ আলোচনাসমূহ পুৰণি পুৰণি গহীন তথ্য-পাতিৰে সমৃদ্ধ। কিন্তু ধৰ্ম-বিষয়ক আলোচনাত নিজৰ মত প্ৰক্ষেপ কৰাৰ চেষ্টা থকা হেতুকে কোনো কোনো ঠাইত আলোচনা ক্ৰটি-পূৰ্ব হৈ পৰা দেখা গৈছে। 'অসমৰ বৈষ্ণৱ দৰ্শনৰ ৰূপৰেখা'ৰ ক্ষেত্ৰত এই কথা বিশেষভাৱে প্ৰযোজ্য। শাস্ত্ৰীৰ 'সাহিত্য-দৰ্শন' (১৯৬২)ত সংস্কৃত সাহিত্য তত্ত্বৰ গভীৰ আৰু বহল আলোচনা কৰা হৈছে। অৱশ্যে, ঠাই বিশেষে আলোচনা ফুটিল লোৱাত বিষয়বস্তু বৃদ্ধিবলৈ টান হৈছে।

হেম বৰুৱা : অসমীয়া আৰু পাশ্চাত্য উভয় সাহিত্যৰে আলোচনা কৰিছে হেম বৰুৱাই। একো এক অধ্যয়নপুৰুষ মনৰ অধিকাৰী। পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ সাপেক্ষ অধ্যয়ন তেওঁৰ আছে, আৰু সিয়েই তেওঁক সাহিত্যৰ মানদণ্ড নিৰ্ণয়ত আৰু অসমীয়া আৰু পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ তুলনামূলক আলোচনাত সহায় কৰিছে। একোটা সমালোচনামূলক পুৰণি প্ৰতিভাত 'আধুনিক সাহিত্য' (১৯৫০), 'সানমিহলি' (১৯৫৭), 'এই গাঁও এই গাঁও' (১৯৬১), 'সাহিত্য আৰু সাহিত্য' (১৯৬৩), 'আচুৰুল' (১৯৬৪), 'স্বতিৰ পাপৰি' (১৯৭০) আৰু ইংৰাজীত লিখা 'Idle Hours' (১৯৬৫), 'Assamese Literature' (১৯৬২), 'Folk-song of India' (১৯৬৫) আৰু 'Lakshminath Bezbarua' (১৯৬৭) আদিয়েই প্ৰধান। তেওঁৰ প্ৰথম সমালোচনামূলক পুৰণি 'আধুনিক সাহিত্য'ৰ সাতটি প্ৰবন্ধত আধুনিক পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ কেইটামান দিশৰ চমু আলোচনা কৰা হৈছে। 'সানমিহলি', 'আচুৰুল', 'স্বতিৰ পাপৰি' আৰু 'Idle Hours' সাহিত্য আৰু সংস্কৃতি বিষয়ক প্ৰবন্ধৰ সংকলন। পুৰণিকৈ-খনত অসমীয়া সৰহভাগ প্ৰবন্ধই পৰিচয়মূলক যদিও কেইটামানত লেখকৰ মৌলিক চিন্তা-চৰ্চাৰ স্বাক্ষৰ আছে। 'সাহিত্য আৰু সাহিত্য'ত কবিতাৰ আলোচনাই প্ৰধান। পাশ্চাত্য আৰু অসমীয়া সাহিত্যৰ তুলনামূলক অধ্যয়নৰ পৰিচয় ইয়াত ফুটি উঠিছে। তাৰতীৰ লোকগীত সম্পৰ্কে আলোচনা কৰিছে 'এই গাঁও এই গাঁও'ত। সেই একেজাতীৰ বিষয়বস্তুৰেই ঠাই পাইছে ইংৰাজীত লিখা 'Folk-songs

of India'ত। তেওঁ লিখা 'অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী', 'Assamese Literature' ৰ সবহভাগ আলোচনাত পৰিচয়সূচক যদিও নৈসৰ্গিক সাহিত্যৰ বিচাৰত বহুদূৰৈ নিজে দৃষ্টিভঙ্গি প্ৰদৰ্শন কৰিছে। এটোবোৰ উপৰিও আছে বটীয়া ভাবে বচনা কৰা তেওঁৰ গ্ৰন্থ, 'Fairs and Festivals of Assam' (১৯৫৬), ইংৰাজীৰ পৰা অনূদিত আৰু 'পছোৱা'ত প্ৰকাশিত তেওঁৰ প্ৰবন্ধসমূহৰ সংকলন 'পছোৱাৰ বেঙনি' (১৯৬৯) আৰু বিভিন্ন পুথি আৰু আলোচনালৈ আগবঢ়োৱা কেইটামান মূল্যবান প্ৰবন্ধ। তেওঁ বহুদূৰৈ সকলোবোৰ আলোচনা একে দৃষ্টিৰে নহয়। তেওঁ কিছুমান আলোচনা উপকৰণ আৰু বিকল্প। গ্ৰন্থতীয়া ভাবে প্ৰকাশিত 'ছিন্নমূল' (১৯৭০) ৰ অন্তৰ্গত প্ৰবন্ধবোৰত এই কথা বিশেষ ভাবে প্ৰযোজ্য। বহুদূৰৈ বচনাত অধ্যয়নৰ ছাপ আছে। কিন্তু এই অধ্যয়ন তেওঁৰ আলোচনাত কেতিয়াবা কুটিৰ কাৰণে হৈ পৰিছে। ইয়াৰ বাবেই তেওঁৰ কোনো কোনো আলোচনা পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ উদ্ধৃতিৰে ভাৰাক্ৰান্ত হৈ পৰা দেখা গৈছে।

প্ৰফুৰ দত্ত গোস্বামী : অসমীয়া লোক-সাহিত্যত আলোকপাত কৰি লিখা গোস্বামীৰ 'অসমৰ জনসাহিত্য' (১৯৪৮) অসমৰ লোক-সাহিত্য অধ্যয়নৰ প্ৰথম উল্লেখযোগ্য প্ৰচেষ্টা। এই বিষয়ক তেওঁৰ ইংৰাজী গ্ৰন্থ 'Folk Literature of Assam' (১৯৬৫), 'Tales and Ballads of Assam' (১৯৭০) আৰু 'The spring time Bihu of Assam' (১৯৬৬) য়ে অসমৰ বাহিৰত অসমীয়া লোক-সাহিত্যৰ প্ৰচাৰত সহায় কৰিছে। গোস্বামীৰ বচনাত চিন্তা-চৰ্চাৰ পৰিচয় আছে : কেইকম পৰিসৰতে বহুতো কথা সামৰিবলৈ যোৱাত আলোচ্য বিষয়ত ভালেখিনি সূকতা বৈ গৈছে। তেওঁৰ সাহিত্যতক বিষয়ক গ্ৰন্থ 'সাহিত্য আৰু কীৰ্তন'ত সাহিত্যৰ এটি দিশৰ বহুল আলোচনা সম্বন্ধিত হৈছে। 'Assamese Drama' নামৰ সৰু পুথিখনেও অসমীয়া নাটকৰ ধূলুণী আভাস দাঙি ধৰিছে। গোস্বামীৰ মূখ্য কেইখনমান পুথি 'এইঘৰ সাহিত্য' (১৯৬৯), 'Essays on the Folklore and culture of North-Eastern India' (১৯৮২) আৰু 'জাপানৰ

জনকৃষ্টি' আৰু অনান্য বচন (১৯৮৪) ত সাহিত্য আৰু লোক-সংস্কৃতিৰ ভালেমান সংবাদ আছে।

অতুল বৰুৱা (১৯১৯) : সৃষ্টিধৰ্মী লেখকৰ প্ৰতি উদাৰ আৰু সহানুভূতিশীল মনোভাৱ লৈ অতুল বৰুৱা সমালোচনাত প্ৰৱৰ্ত্ত হৱ। তেওঁৰ সমালোচনা সাধাৰণতে পৰিচয়মূলক আৰু প্ৰশংসাপৰ। বিষয়বস্তুৰ মূল্য বিপ্লৱশীল নগৈ তাব উপৰিবাগৰ সৌন্দৰ্য্য-সজ্জান কবিয়েত তেওঁ ক্ষান্ত পালে। বৰুৱাৰ আলোচনাত ভুলিলতা নাই। সঠক-সৰল ভাবে আলোচ্য বিষয়ৰ পৰিচয় প্ৰদান কৰিব পৰাটোৱেই তেওঁৰ বিশেষত্ব। সাহিত্য-তত্ত্বৰ ভুলি কপাবোৰো সাধাৰণ পাঠকৰ উপযোগীকৈ তেওঁ ভাঙি দিব পাৰিছে—'সাহিত্যৰ কপৰেণা' (১৯৭২) ত। বৰুৱাৰ 'সমালোচনা সাহিত্য' (১৯৬৮) ৰ আৱলম্বিতে সাহিত্যতত্ত্বৰ ললমল আলোচনা সম্বন্ধিত হৈছে আৰু তাৰ পাছত ন-পূৰ্ণি সঠকন গ্ৰন্থৰ সৌন্দৰ্য্য-বিচাৰ কৰা হৈছে। 'সাহিত্যকৃষ্টি' (১৯৬০) ত সাহিত্য আৰু সাহিত্যিক বিষয়ক সাতটা প্ৰবন্ধই ঠাই পাইছে। বৰুৱাৰ আন কেইখনমান পুথি হ'ল, 'অসমীয়া কাব্যত প্ৰেমৰ বোঁৱতী সৃষ্টি' (১৯৭০), 'লোকপ্ৰেমতা শিৱ' (১৯৬৭), 'মনসা কাব্য আৰু ওজাপালি' (১৯৭৪)

তীৰ্থ নাথ শৰ্মা (১৯১১) : সংখ্যাত সৰহ ন'ওলেও তীৰ্থ নাথ শৰ্মাৰ প্ৰবন্ধ-সমূহত আৰু বিশেষকৈ নৈকট সাহিত্য বিষয়ক প্ৰবন্ধ কেইটাত পাণ্ডিত্যৰ পৰিচয় পোৱা গৈছে। আলোচ্য বিষয়ৰ ভিতৰলৈ প্ৰৱেশ কৰি তেওঁ নতুন তথা উদ্ভাটনৰ চেষ্টা কৰে। ভাষা-সাহিত্য, ধৰ্ম, সংস্কৃতি আদি বিভিন্ন দিশ তেওঁৰ আলোচনাত সন্নিবিষ্ট লৈছে। সংস্কৃত সাহিত্যত বৃংপতি পৰা শৰ্মাৰ বস্তুত ভাষাই বিষয়বস্তুৰ গাভীৰা সম্পৰ্কতানে অটুট বস্তুত সন্নিবিষ্ট কৰে। পাণ্ডিত্য সমালোচনাতকৈ প্ৰাচ্য পৰম্পৰাৰ প্ৰভাৱ তেওঁৰ বচনাত অধিক স্পষ্ট। সংস্কৃত ভাষাৰ শাস্ত্ৰৰ প্ৰতি তেওঁৰ অনুৰাগ আছে আৰু তাৰেই নিৰ্ধাৰিত হৈছে সাহিত্য-তত্ত্ব বিষয়ক প্ৰবন্ধ, 'সাহিত্য বিদ্যা পৰিক্ৰমা' (১৯৬২)। 'পদ-পুষ্প'

(১৯৬৮) ত শৰ্মাৰ সক-ৰ পয়ত্ৰিশটা প্ৰবন্ধ ধৰি বন্ধা হৈছে। ইয়াৰ কেইবাটাও প্ৰবন্ধত শৰ্মাই নিজৰ চিন্তা-চৰ্চা আৰু অধ্যয়নশীলতাৰ পৰিচয় দিছে। এসময়ত কলিকতাৰ এ. এচ. এল ক্লাবৰ কৰিয়তে studies in Sankardeva and Madhavadeva নামৰ এলানি আলোচনামূলক প্ৰবন্ধ তেওঁ আগবঢ়াইছিল। 'আউনীআটা সত্ৰৰ বুৰঞ্জী' (১৯৭৫) তেওঁৰ ইতিবৃত্তমূলক বচনা। শেহতীয়া গ্ৰন্থ, 'ভক্তিবাদ' (১৯৭৭) ত ভক্তিতত্ত্বৰ আলোচনা কৰা হৈছে।

মহেশ্বৰ নেওগ (১৯১৮) : অসমীয়া সাহিত্য সংস্কৃতি আৰু নৃত্য কলাই অসমৰ বাহিৰত স্বীকৃতি লাভ কৰাৰ বাবে যিসকল লোকে নিষ্ঠাৰে কাম কৰি আহিছে সেইসকলৰ ভিতৰত মহেশ্বৰ নেওগৰ স্থান সকলোৰে আগত। সমালোচক আৰু গবেষক হিচাপে নেওগে সৰ্বভাৰতীয় খ্যাতি অৰ্জন কৰিছে। নেওগৰ সমালোচনাতো গবেষকৰ দৃষ্টিভঙ্গিয়েই প্ৰধানকৈ পৰিলক্ষিত হয়। তেওঁৰ সমালোচনাই ভাষা, সাহিত্য, ধৰ্ম, দৰ্শন, সঙ্গীত, নৃত্য, চিত্ৰকলা আদি সকলো দিশ সামৰি সৈছে। অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰতিটো দিশতে নেওগে আলোকপাত কৰিছে আৰু নতুন তথ্য-পাতি উল্কাটন কৰিছে। নেওগৰ বচনাত গভীৰ অধ্যয়ন, বহল অভিজ্ঞতা আৰু বুদ্ধিদীপ্ত অনুসন্ধিৎসাৰ স্বাক্ষৰ আছে। অৱশ্যে, নেওগৰ জ্ঞান-গৰিমা আৰু বিশ্লেষণী শক্তিৰ পৰিচয় সকলো বচনাতে সমভাবে প্ৰকাশিত হোৱা নাই। নেওগৰ পাণ্ডিত্যৰ পৰিচয় বিশেষভাবে দুটি উঠিছে বৈষ্ণৱ সাহিত্য আৰু শঙ্কৰদেৱ সম্পৰ্কীয় গ্ৰন্থসমূহত। এই বিষয়ক তেওঁৰ গ্ৰন্থসমূহ হৈছে 'শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ' (১৯৪৮), 'Sankardeva and his Predecessors' (১৯৫০), 'Sankardeva and his times', 'History of Vaisnava Faith and Movement in Assam' (১৯৬৫) আৰু 'Sankardeva' (১৯৬৭)। অসমৰ মহাবৈষ্ণৱ আন্দোলনৰ গুৰি ধৰোতা শঙ্কৰদেৱৰ ধৰ্ম-সাহিত্যদৰ্শন আদি বিষয়ে বহল আৰু পাণ্ডিত্যপূৰ্ণ আলোচনা নেওগেই আগবঢ়াইছে। 'অসমীয়া নীতি সাহিত্য' (১৯৬৮), 'অসমীয়া প্ৰেম গাথা' (১৯৬১), 'অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপ-ৰেখা'

(১৯৬২) আৰু 'আধুনিক অসমীয়া সাহিত্য' (১৯৬৭) অসমীয়া সাহিত্য বিষয়ক নেওগৰ কেইখনমান পুথি। অসমীয়া সংস্কৃতিৰ নেওগৰ অৱদান অবিহ্বলীয়। এওঁ বিষয়ক ভেঁওৰ এখন পুথি হ'ল, 'পুৰণি অসমীয়া সমাজ আৰু সংস্কৃতি' (১৯৫৭)। অসমীয়া সংস্কৃতিৰ বিশিষ্ট অঙ্গ, নৃত্য আৰু সঙ্গীতৰ বিষয়ে নেওগে ভালেমান কথা উদ্ধাৰ কৰিছে আৰু ভেঁওৰ সম্পাদনাতে এওঁ সম্পৰ্কীয় কেইবাখনো গছপুলীয়া গ্ৰন্থ প্ৰকাশিত হৈছে। 'বৰ বেখাত বৰগীত' (১৯৫৮), 'Rhythm in the vaishnava Music in Assam' (১৯৬২), 'Tradition and Style' (১৯৮১)ৰ উপৰিও যুটীয়াভাৱে সম্পাদিত, 'সঙ্গীয়া নৃত্য আৰু তাল' (১৯৭০) নামৰ গ্ৰন্থ এখন অসমীয়াৰ আপুৰুগীয়া সম্পদ। অসমৰ চিত্ৰকলা সম্পৰ্কেও নেওগে আলোচনা কৰিছে আৰু এই বিষয়ক ভেঁওৰ টোকাৰ পুথিখন হৈছে, 'The art of Painting in Assam' (১৯৬৫)। নেওগৰ প্ৰত্যাশিত গবেষণাৰ নিদৰ্শন, 'প্ৰাচ্য শাসনাৱলী' (১৯৭০) নামৰ গ্ৰন্থখন। উত্তৰ গুৱাহাটীৰ কালাই বৰলী বোৱা শিলালিপিৰ পৰা আৰম্ভ কৰি প্ৰায় চম্বৰছৰ কালৰ শিলালিপি আৰু ভাস্কৰ্য্যকলাৰ ইতিহাস ইয়াৰ অন্তৰ্ভুক্ত হৈছে। এওঁ গ্ৰন্থখন নেওগৰ অৱাস্ত পৰিক্ৰম, অসীম ধৈৰ্য আৰু তীক্ষ্ণ বিচাৰ-বুদ্ধিৰ সাক্ষীস্বৰূপ। গ্ৰন্থৰ আৰম্ভণিতে সন্নিবিষ্ট সূচীৰ পাতনিখনেও নেওগৰ চিন্তা-চৰ্চাৰ পৰিচয় বহন কৰিছে। প্ৰথম অসমীয়া সংবাদপত্ৰ 'অকনোদট'ৰ সম্পাদনাতে (১৯৮০) নেওগৰ তথ্যপূৰ্ণ আলোচনাৰ বিৱৰ্তন পোৱা গৈছে। এইবোৰৰ উপৰিও নেওগে প্ৰায় ডেৰ দুবিশো অধিক গ্ৰন্থ বিজ্ঞানসন্মতভাৱে সম্পাদন কৰি উলিয়াইছে আৰু অসম তথা ভাৰতৰ বিভিন্ন পুথি আৰু আলোচনীলৈ ক্ৰমান্বয়ে গবেষণামূলক গ্ৰন্থ আপবঢ়াইছে। ভেঁওৰ 'পাঠ-সমীক্ষা' (১৯৮৮) পাঠ-সমীক্ষকসকলৰ হাত-পুথি।

সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মা (১৯১৭)ঃ সাহিত্যৰ গবেষণা আৰু আলোচনাত একেবাৰে দীৰ্ঘদিন ধৰি আগনিয়োগ কৰা যুটীয়েৰ লোক কেইজনৰ ভিতৰত সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মাও এখন উজাৰ আৰু নিৰপেক্ষ দৃষ্টিভঙ্গিৰে

সমালোচনাত প্ৰবৃত্ত হৈ শৰ্মাই অসমীয়া সাহিত্যলৈ উল্লেখযোগ্য বৰঙণি আগবঢ়াইছে। প্ৰাচীন আৰু আধুনিক উত্তৰ সাহিত্যতে তেওঁ আলোক-পাত কৰিছে। ভাৰতীয় পৰম্পৰাৰ প্ৰভাৱ তেওঁৰ সমালোচনাত লক্ষ্য কৰা যায়। ঐতিহাসিক দৃষ্টিভঙ্গি তেওঁৰ সমালোচনাৰ আন এটা বৈশিষ্ট্য। শৰ্মাৰ আলোচনামূলক পুথিসমূহ হৈছে - 'অসমীয়া উপন্যাসৰ ভূমিকা' (১৯৫৫), 'অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিবৃত্ত' (১৯৫৯), 'অসমীয়া নাট্য সাহিত্য' (১৯৬২), 'সাহিত্যৰ আভাস' (১৯৬৩), 'পৰম্পৰাগত প্ৰাচ্য নাট্যাভিনয়' (১৯৭০), 'অসমীয়া কাহিনী কাব্যৰ প্ৰবাহ' (১৯৭০) আৰু 'অসমীয়া উপন্যাসৰ গতিধাৰা' (১৯৭৬)। শৰ্মাৰ আলোচনাত বাৰ-ভাষাৰ জটিলতা নাই। সহজ-সৰল ভাষাতে তেওঁ আলোচ্য বিষয়বস্তুৰ তাৎপৰ্য্য ব্যাখ্যা কৰি পুথিৰ লেখ-পঢ়া নিৰ্ণয় কৰে। ব্যাখ্যাত্মক আলোচনা তেওঁৰ আদৰ্শ। 'অসমীয়া নাট্য-সাহিত্য'ৰ বাতিৰে আনন্দোৰত তেওঁ সূক্ষ্ম বিশ্লেষণী-শক্তি অথবা তীক্ষ্ণ দৃষ্টিৰ পৰিচয় দিব পৰা নাই। এটা নিৰ্দ্ধাৰিত পদ্ধতিয়ে তেওঁৰ সেই আলোচনাসমূহ নিয়ন্ত্ৰণ কৰা দেখা গৈছে। 'অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিবৃত্ত'ত শৰ্মাই সমালোচকৰ বিচাৰবৃত্তি আৰু উদাৰতাৰ পৰিচয় দিছে। সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী হিচাপে এই পুথিখনৰ ভল্য-প্ৰিয়তা সংশ্লিষ্ট। অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰতিটো যুগৰ পটভূমি আৰু ধাৰাৰ লগতে প্ৰতিজন লেখকৰ সাহিত্য কীৰ্ত্তিৰ স্বল্পমূল আলোচনা ইয়াত সন্নিবিষ্ট হৈছে। কিন্তু তেওঁৰ সমালোচনা-প্ৰতিভাৰ শ্ৰেষ্ঠ নিদৰ্শন হৈছে, 'অসমীয়া নাট্য-সাহিত্য'। লোক নাট্যাভিনয়ৰ পৰা আৰম্ভ কৰি আধুনিক কালৰ একাডেমিকালৈকে অসমীয়া নাটকৰ বহুল আলোচনা এই গ্ৰন্থখনত আছে। ইয়াতেই তেওঁৰ অৱদানপূৰ্ণ মন আৰু বিশ্লেষণী-শক্তিৰ পৰিচয় বিশেষভাৱে কৰি উঠিছে। প্ৰাচ্য আৰু পাশ্চাত্য নাট্য-জগতৰ সৈতে লেখকৰ নিবিড় পৰিচয়ৰ ইঙ্গিত এই গ্ৰন্থই দিছে। 'সাহিত্যৰ আভাস' বিভিন্ন আলোচনীত প্ৰকাশিত তেওঁৰ সমালোচনামূলক প্ৰবন্ধৰ সংকলন। 'The Neo Vaisnavite movement and the Satra institution of Assam,' (১৯৬৬), আৰু 'Epics and Puranas in

Early Assamese Literature' (১৯৭৮) তেওঁৰ বচিত হুখন ইবোজী এছ। শৰ্মাৰ প্ৰচুৰীয়া গ্ৰন্থ 'বানায়ণৰ ইতিবৃত্ত' (১৯৮৪) ত ভাৰতীয় বামায়ণী সাহিত্যৰ বহুল পৰিচয় দাঙি ধৰা হৈছে। এটোবোৰৰ উপৰিও কেইবাখনো প্ৰাচীন পুৰি তেওঁ সম্পাদন কৰি উলিয়াইছে।

ভুবানন্দ দত্ত (১৯১৯-১৯৫৯) : অসমীয়া সমালোচন-সাহিত্যত এটি নতুন ধাৰা প্ৰৱৰ্ত্তন কৰাৰ চেষ্টা কৰিছিল, ভুবানন্দ দত্তই। বোমাটিক তাণ্ডাৰ্শ্বৰ বিৰুদ্ধে বিদ্ৰোহ ঘোষণা কৰি বাস্তবধৰ্মী সাহিত্যৰ তেতি নিৰ্মাণ কৰিবলৈ আগবাঢ়ি আহে। এইজন লেখকে সামাজিক অৱস্থাৰ পটভূমিত সাহিত্যৰ মূল্যায়ন কৰিবলৈ বিচাৰিছিল। কলাকৃতিক সমাজ জীৱনৰ পৰা বিচ্ছিন্ন নকৰি সমাজতাত্ত্বিক দৃষ্টিকোণৰে তেওঁ সমালোচনাত প্ৰৱৃত্ত হৈছিল। সমাজ-কলাৰ আদৰ্শ তেওঁৰ চকুৰ আগত আছিল আৰু সাহিত্য-বিচাৰত কলা আৰু 'মিশটোৰ' মণ্ডতে সামাজিক মিশটোৰ অৱসন্ধান কৰিছিল। মাৰ্ক্সীয় দল-ৰ প্ৰভাৱত গঢ় লোৱা দত্তৰ সমালোচনাত বিদ্ৰোহনী শক্তিৰ পৰিচয় বক্ষা কৰা যায়। কিন্তু অকাল মৃত্যুৱে তেওঁৰ প্ৰতিভা সম্পূৰ্ণ ভাৱে প্ৰকাশিত হ'বলৈ নিদিলে। 'আৱাহন'ত প্ৰকাশিত আৰু বৰ্ত্তমানে 'অসমীয়া কবিতাৰ কাহিনী' (১৯৬৯) ত সন্নিবিষ্ট প্ৰবন্ধ কেইটাৰ জৰিয়তে দত্তই এই নতুন পদ্ধতিৰ সমালোচনাৰ পাতনি মেলিছিল বৰীন্দ্র নাথৰ দ্বাৰা দিয়া তেওঁৰ কেইটামান সমালোচনামূলক প্ৰবন্ধ 'বৰীন্দ্র প্ৰতিভা' (১৯৬৯) ত সন্নিবিষ্ট হৈছে। অৱশ্যে বৰাৰ কেইটামান সমালোচনাত আৰু বিশেষকৈ কবিতা আৰু ছন্দ সম্পৰ্কীয় আলোচনাত বৈদিক প্ৰতিভাৰ স্বাক্ষৰ আছে। আধুনিক অসমীয়া কবিতাক জনপ্ৰিয় কৰি তোলাত বৰাৰ আলোচনাই বিশেষভাবে সহায় কৰিছে। কিন্তু তেওঁৰ সূক্ষ্ম বিচাৰ বুদ্ধি বাটকৈ পৰিস্ফুট হৈছে ছন্দ বিৱৰক আলোচনাত। 'অসমীয়া কবিতাৰ ছন্দ' (১৯৬২) নামৰ পুথিখনে বৰাৰ বৈজ্ঞানিক চিন্তা আৰু সূক্ষ্ম বিদ্ৰোহনী-শক্তিৰ পৰিচয় দিছে। অসমীয়া কবিতাৰ ছন্দ সম্পৰ্ক বহুল আৰু প্ৰণালীবদ্ধ আলোচনাৰ ইয়েই প্ৰথম প্ৰচেষ্টা। বৰাৰ 'সাহিত্য উপক্ৰমণিকা' (১৯৮৫) সাহিত্যৰ বিৱৰক

হাতপুৰি। সাহিত্য সম্পৰ্কীয় তেওঁৰ আন এখন পুথি, 'সাহিত্য আৰু সাহিত্য' (১৯৮৮)। অসমীয়া লিপিৰ বিষয়েও তেওঁ আলোচনা কৰিছে। এই বিষয়ে তেওঁৰ ইংৰাজীত লিখা পুথিখনৰ নাম The Evolution of Assamese Script (১৯৮১)। ছন্দ বিষয়ক আন এখন পুথি নবকান্ত বৰুৱাৰ 'অসমীয়া ছন্দ-শিল্পৰ ভূমিকা' (১৯৬৪)।

হোমেন বৰগোহাঞি : কবি, গল্পকাৰ আৰু ঔপন্যাসিক হিচাপে ৰখাত হোমেন বৰগোহাঞিৰ কেইটামান প্ৰবন্ধত সমালোচকৰ দক্ষতা আৰু তীক্ষ্ণ দৃষ্টিৰ পৰিচয় দৃষ্টি উঠিছে। বৰগোহাঞিৰ আছে, আধুনিক চিন্তা-চৰ্চাবে সমৃদ্ধ এটি মন আৰু এক উন্নত কচি। সিয়েই তেওঁক নিষ্ঠা আৰু আৰু নিৰপেক্ষভাৱে সমালোচনাত প্ৰবৃত্ত হ'বলৈ উদগনি দিছে। সমালোচনাৰ মাজত সদায়ে তেওঁ নতুনকৈ সন্ধান কৰে আৰু আধুনিক মনোভাবৰ পৰিচয় দিয়ে। অসমীয়া চুটি গল্প আৰু আধুনিক অসমীয়া কবিতা সম্পৰ্কীয় আলোচনা বৰগোহাঞিৰ বাপক অধ্যয়নৰ আৰু বৌদ্ধিক বিচাৰৰ পৰিচায়ক। সমকালীন সাহিত্যৰ সৈতে তেওঁৰ ঘনিষ্ঠ পৰিচয়ৰ ইঙ্গিত ইয়াত আছে। পুৰণি সাহিত্যৰ নতুন মূল্যায়নৰ চেষ্টাও তেওঁ কৰিছে। 'নিস্তিৰ নবক' (১৯৬৬), 'নিৰাস আৰু সংশয়' (১৯৬৮) আৰু 'ভিক্ষাসা' (১৯৮০) তেওঁৰ আলোচনামূলক পুথি।

হীৰেন গোহাঁই (১৯৪০) : পশ্চিমীয়া সমালোচকৰ আদৰ্শৰে সমালোচনাত প্ৰবৃত্ত হৈ অসমীয়া সমালোচনা—সাহিত্যত নতুন পদ্ধতি আৰু কৌশল প্ৰৱৰ্ত্তন কৰোঁতাসকলৰ ভিতৰত হীৰেন গোহাঁইৰ নাম উল্লেখযোগ্য। সমালোচকৰ বাবে আৱশ্যকীয় বাপক অধ্যয়ন আৰু তীক্ষ্ণ দৃষ্টি তেওঁৰ আছে। আলোচ্য বিষয়ৰ ভিতৰলৈ সোমাই সন্মতভাৱে বিশ্লেষণ কৰি তোৱাৰ চেষ্টা তেওঁৰ সমালোচনাত পৰিলক্ষিত হয়। প্ৰখ্যাত ইংৰাজ সমালোচক এলিয়ট আৰু লিৱিছৰ দ্বাৰা তেওঁ কিছুপৰিমাণে অনুপ্ৰাণিত হৈছে। ইংগ-মাৰ্কিন নয়া সমালোচনাৰ প্ৰভাৱো তেওঁৰ ওপৰত লাগিছে। লিৱিছৰ আৰ্হিৰে তেওঁ পুৰণি নতুন-মূল্যায়নৰ চেষ্টা কৰিছে। এই প্ৰসঙ্গত অধিকাৰিত্বী-বাকচৌধুৰী, বতীভৱনাৰ দ্বাৰা আদিৰ বিষয়ে কৰা তেওঁৰ আলোচনা

সমূহলৈ আঙুলিয়াই দেখুৱাব পাৰি। এইবোৰকে ধৰি আন বহুতো আলোচনাত গোহাঁইৰ বৈশিষ্ট্যৰ পৰিচয় আছে। কিন্তু তেওঁৰ জটিল ভাষাই কেতিয়াবা আলোচ্য বিষয়ৰ মৰ্ম উপলব্ধি কৰাত বাধাৰ সৃষ্টি কৰে। সাম্প্ৰতিক কালত সমাজবাদী বাস্তৱতাৰ প্ৰতি ঘাইকৈ লক্ষ্য ৰাখি গোহাঁয়ে সাহিত্যৰ বিচাৰ কৰা দেখা গৈছে। লছেবিজ্ঞান সমা- সমালোচক জৰ্জ লুকাচে পোনতে প্ৰৱৰ্তন কৰা মাৰ্ক্সীয় সমালোচনাৰ দ্বাৰা অসমীয়া সাহিত্যত তেওঁ মুকলি কৰিছে। 'সাহিত্যৰ সত্য' (১৯৪০) 'বাস্তৱৰ স্বপ্ন', 'সমাজ আৰু সমালোচনা' (১৯৭১), 'সাহিত্য আৰু চেতনা' (১৯৭০), 'সৃষ্টি আৰু যুক্তি' (১৯৭১), 'কালজয়ৰ' (১৯৭৭), 'বিদ্যৱতন', 'উপন্যাসৰ আধুনিক সমালোচনা' (১৯৮৫) আৰু 'অসমীয়া জাতীয় জীৱনত মহাপুৰুষীয়া পৰম্পৰা' গোহাঁইৰ প্ৰকাশিত সমালোচনামূলক পুথি।

ডব্বেন বৰুৱা (১৯৮০) ৪ ইংগ-মাৰ্কিন নব্য-সমালোচনাৰ আৰ্হিৰে ডব্বেন বৰুৱাই অসমীয়া সাহিত্যত সমালোচনাৰ নতুন পদ্ধতি প্ৰয়োগ কৰিছে। কবিতাৰ শব্দ-প্ৰয়োগ অথবা প্ৰকাশ-ভঙ্গিৰ ওপৰত বিশেষ গুৰুত্ব আৰোপ কৰি আগবঢ়োৱা কেইটামান সমালোচনাত বৰুৱাৰ বিশ্লেষণী-ক্ষমতা আৰু মননশীলতাৰ পৰিচয় পোৱা গৈছে। এই প্ৰসঙ্গত 'বামধেয়'ত প্ৰকাশিত 'প্ৰাপ্তবয়স্কৰ সমস্যা আৰু অসমীয়া সংস্কৃতি' নামৰ প্ৰবন্ধ আৰু 'অসমীয়া'ত প্ৰকাশিত কেইটামান বিশেষ কবিতাৰ সমালোচনালৈ আঙুলিয়াব পাৰি। চম্বাজী সাহিত্যত উটলিয়াম এম্পছনে সমালোচনাৰ এই পদ্ধতি অৱল- ম্বন কৰিছিল। এনেধৰণৰ সমালোচনাত সমালোচকৰ পাণ্ডিত্য আৰু সূক্ষ্ম অৱলোকনক্ষমতাৰ নিদৰ্শন পোৱা যায়। অৱশ্যে, প্ৰতিটো অংশৰে সূক্ষ্মাতিসূক্ষ্ম বিশ্লেষণৰ কলত কাব্যৰ সামগ্ৰিক আবেদন হেৰাই যোৱাৰ আশঙ্কা নথকা নহয়। কবিতাৰ উপৰিও 'জীৱনৰ বাটত'কে ধৰি কেটকনমান উপ- ন্যাসৰ আলোচনাতো ডব্বেন বৰুৱাই সূক্ষ্ম বিচাৰবুদ্ধি আৰু বিশ্লেষণী-শক্তিৰ পৰিচয় দিছে। ইন্দ্ৰদেউ বৰুৱা ('সৃজন আৰু গনন', 'কবিতাৰ সবিশেষ')ৰ কবিতা সম্পৰ্কীয় কেইটামান আলোচনাত চিন্তা-ৰ্চা আৰু মননশীলতাৰ পৰিচয় আছে। এইসকলৰ উপৰিও ভালেমান লেখকে সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ

বিভিন্ন দিশৰ আলোচনা আগবঢ়াইছে। **উপেন্দ্ৰ চন্দ্ৰ লেখাক** (১৯০৫-১৯৭৯) য়ে 'অসমীয়া বামাঞ্চলী সাহিত্য' (১৯৪৮) ত বামাঞ্চলীৰ লৈ লিখা অসমীয়া সাহিত্যৰ পৰিচয়স্বৰূপক আলোচনা দাঙি ধৰিছে। বঙ্গনীকান্ত বৰদলৈৰ 'ঔপন্যাসিক-প্ৰতিভাৰ অধ্যয়ন' দিছে, 'অসমীয়া সাহিত্য-সেৱক বঙ্গনীকান্ত বৰদলৈ' (১৯৪৮) ত। লেখকেৰে সম্পাদন কৰি উলিওৱা 'কথাসকলচৰিত' তেখেতৰ সাহিত্যিক জীৱনৰ কীৰ্তিস্তম্ভ। **সত্য প্ৰসাদ বৰুৱা**ই 'নাটক আৰু অভিনয় প্ৰসংগ' (১৯৬২) ত নাটক আৰু অভিনয় সম্পৰ্কীয় বহুতো সংলাপ দিছে। সংস্কৃত, পাশ্চাত্য আৰু অসমীয়া নাটকৰ কেইটামান দিশৰ উপৰিও বংগদেশৰ ভালেমান কথা পুথিখনত সন্নিবিষ্ট হৈছে। 'নাট্যকাৰ বৰীন্দৰনাথ' (১৯৬৭) ত বৰীন্দৰনাথৰ নাট্য প্ৰতিভাৰ বিষয়ে আৰু 'সংৰটোলট্ ব্ৰেখট্' (১৯৮০) ত জাৰ্মান নাট্যকাৰ ব্ৰেখট্ৰ প্ৰতিভাৰ বিষয়ে চমুকৈ আলোচনা কৰা হৈছে। মকৰ সৈতে জড়িত কেইবাজনো বিশ্ববিখ্যাত শিল্পীৰ পৰিচয় দাঙি ধৰিছে 'মকপ্ৰতিভা' (১৯৮০) ত। **ৰূপচন্দ্ৰ মহন্ত**ই সাহিত্য তত্ত্বৰ কথা ধৰি মাৰি আলোচনা কৰিছে 'জীৱন আৰু সাহিত্য' (১৯৬৭) ত। 'মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱ' আৰু 'নামঘোষা-তত্ত্বদৰ্শন' তেওঁৰ ভক্তি ধৰ্ম সম্পৰ্কীয় পুথি।

লোক-সাহিত্য আৰু সংস্কৃতি বিষয়ক ভালেমান কথাৰ সংকলন দিছে, **লীলা গগৈ** (১৯২৮) য়ে 'অসমীয়া লোক সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা' (১৯৬৮), 'বিহু এটি সমীক্ষা' (১৯৬৯), 'টাই সংস্কৃতিৰ ৰূপৰেখা' (১৯৭০), 'সীমান্তৰ মাটি আৰু মাহুঙ' (১৯৬৩) আৰু 'অসমৰ সংস্কৃতি' (১৯৮০) ত। বৰুৱা আৰু সৰল ভাষা গগৈৰ বচনাৰ বৈশিষ্ট্য। **নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈ**ৰ 'অসমৰ লোক সংস্কৃতি' (১৯৭২) লোকজীৱনৰ বৰূপ অঙ্কন কৰাৰ প্ৰচেষ্টা। 'দেৱী' (১৯৮৬) সংস্কৃতি বিষয়ক তেখেতৰ আন এখন গ্ৰন্থ। **শিবনাথৰ্মন**ৰ 'নে মাহুঙা' আৰু 'লোককৃষ্টিৰ উৎস' (১৯৮২) দুখন চিন্তাগম্বুৰ পুথি। দ্বিতীয়খন সাংস্কৃতিক বৃত্তান্তৰ তথ্যসমৃদ্ধ আলোচনা। **বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য**ৰ 'ডেবশ বহুবৰ অসমীয়া সংস্কৃতিত একমুকি' আন এখন গ্ৰন্থ। আলোচনাত অংশ গ্ৰহণ কৰা আন আন লেখকসকলৰ ভিতৰত ভাৰত চন্দ্ৰ দাস, বিশ্বনাথদত্ত শাস্ত্ৰী

(‘ভাৰতীয় সভ্যতা আৰু সংস্কৃতি’), **বজ্জীকান্ত দেৱশৰ্মা**, **যজ্ঞেশ্বৰ শৰ্মা** (‘সাহিত্য সংস্কৃতিৰ প্ৰগতি’), **মুকুন্দ মাধৱ শৰ্মা** (‘উপমা কালিদাস’), **বীৰেন বৰকটকী** (‘সাহিত্যৰ পটভূমি’, ‘পাশ্চাত্য সাহিত্যত একমুখি’, ‘সাহিত্য সংস্কৃতিৰ দুটি প্ৰতি’), **বিহেন নাথ** (গোৱালপৰীয়া লোকসাহিত্যত দৃষ্টিপাত’), **প্ৰমোদ চন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য** (‘অসমৰ লোকউৎসৱ’, ‘অসমৰ জনজাতি’), **কেশৱা মহন্ত** (‘অসমীয়া বামাৰ্ণৱী সাহিত্য’), **হেমন্ত কুমাৰ শৰ্মা** (‘অসমীয়া সাহিত্যত দৃষ্টিপাত’, ‘অসমীয়া সাহিত্যৰ বেঙনি’), **আৰু ছাত্ৰ** (‘অসমীয়া সাহিত্যৰ বিবিধ আলোচনা’, ‘সংমিশ্ৰণত অসমীয়া সংস্কৃতি’), **শশী শৰ্মা** (‘সাহিত্য দৃষ্টি’ ‘মাধৱ কন্দলিৰ বামাৰ্ণৱ’), **ভুবনেশ্বৰী বৈশা** (‘বৈষ্ণৱ যুগৰ অসমীয়া সাহিত্য’), **ভবেন নাথ** (‘বড়ো কছাৰীৰ সমাজ আৰু সংস্কৃতি’), **পৰাগ চলিহা** (‘অসমীয়া সংস্কৃতি আৰু সাহিত্য’), **যতীন গোস্বামী** (‘অসমীয়া সাহিত্যৰ চমু বুঝ’, ‘সাহিত্য-চিন্তা’), **হৰি নাথ শৰ্মা দলৈ** (‘সাহিত্য আৰু সংস্কৃতি’ ‘শব্দৰেখাৰ প্ৰতিভা’, ‘অসমৰ শক্তি সাধনা আৰু শান্ত সাহিত্য’, ‘সাহিত্য-প্ৰৱেশ’) **বিকু প্ৰসাদ বাতা** (‘অসমীয়া কবিতাৰ চমু আভাস’), **নাৰায়ণ ঘাটোৱাৰ** (‘ঋতুৰ গীতৰ মাজেদি যুগৰ জীৱনত একমুখি’), **সাৰোজ কুমাৰ দত্ত** (‘সাহিত্য কল্পনাস’), **ৰামমল ঠাকুৰী** (‘সাহিত্য বিচাৰ’), **লক্ষ্য ভাস্কৰদাস** (‘কবি আৰু কবিতা’, ‘অসমীয়া সাহিত্য-বিচিহ্ন’, ‘সংবাদ পত্ৰৰ ব’দ কীৰ্তিত অসমীয়া সাহিত্য’), **হৰিচন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য** (‘অসমীয়া নাট্য-সাহিত্যৰ জিলিঙনি’), **পৰীক্ষিত হাজৰিকা** (‘অসমীয়া প্ৰবন্ধ মঞ্চ’, ‘আলোচনা সাহিত্য’), **সত্যেন্দ্ৰ নাৰায়ণ গোস্বামী** (‘প্ৰাকৃত সাহিত্য’, ‘অসমীয়া সাহিত্যৰ কথা’), **নবীন চন্দ্ৰ শৰ্মা** (‘অসমীয়া সাহিত্যৰ আলোচনা-বেশা’, ‘পুৰণি অসমীয়া সাহিত্যৰ সন্ধান’, ‘অসমীয়া লোক-সংস্কৃতিৰ আভাস’), **ডিম্বকধৰ চেউৰী** (‘চেউৰী সংস্কৃতি’), **জগেন্দ্ৰ নাথ পণ্ডিত** (‘বৈষ্ণৱ শৰ্মা আৰু সাহিত্যৰ পটভূমি’), **তাবিনীকান্ত ভট্টাচাৰ্য** (‘টবহেনৰ নাট্য প্ৰতিভা’), **প্ৰমুদ কটকী** (‘ক্ৰমবিকাশত অসমীয়া কথা বৈশী’, ‘কথাকোত্তৰ অসমীয়া উপন্যাস সমীক্ষা’), **মোক্ষদাস শৰ্মা** (‘কীৰ্তনী’ অসমীয়া কীৰ্তনী

‘বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ’ ভট্টাচাৰ্য্য : ঔপন্যাসিক’), দীনেশ্বৰ ভট্টাচাৰ্য্য (অসমীয়া প্ৰগতিশীল কবিতাৰ ধাৰা’), বজ্জিত কুমাৰ দেৱ গোস্বামী আদিৰ নাম উল্লেখ কৰা যায়। যুগল দাসে (‘অসমৰ লোক-কলা’) স্থাপত্য, ভাস্কৰ্য্য চিত্ৰকলা সম্পৰ্কে আৰু প্ৰদীপ চলিহা আৰু সুৰেশ গোস্বামীয়ে শব্দৰী নাট্য-কলা, সঙ্গীত আৰু নৃত্য সম্পৰ্কে আলোচনা কৰিছে। বিভিন্ন লেখকৰ বচনা সংগ্ৰহ কৰি সম্পাদনা কৰাৰ দায়ব্ধতাও কোনো-কোনোৱে কৰিছে। ব্যক্তিগত চেষ্টাৰ উপৰিও অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, অসম একাডেমি, অসম সাহিত্য সভা, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয় আদি অনুষ্ঠানৰ চেষ্টা প্ৰশংসনীয়।

ভাষা বিষয়ক আলোচনা যিসকলে কৰিছে সেউসকলৰ ভিতৰত উপেন্দ্ৰ নাথ গোস্বামী (ভাষা আৰু সাহিত্য, ভাষা বিজ্ঞান, A Study on Kamrupi—a dialect of Assamese, ‘অসমীয়া ভাষাৰ ৰূপ কৰা’ ‘অসমীয়া লিপি’) আৰু গোলোক চন্দ্ৰ গোস্বামী (‘অসমীয়া বৰ্ণ প্ৰকাশ’, ‘অনি বিজ্ঞানৰ ভূমিকা’, ‘Structure of Assamese’)ৰ নাম প্ৰথমেই ল’ব পাৰি। উপেন্দ্ৰ নাথ গোস্বামীয়ে সাহিত্য বিষয়ক আলোচনাতো ভাগ লৈছে। অন্যান্য সকলৰ ভিতৰত প্ৰমোদ চন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্য (A Descriptive Analysis of the Bodo Language), দত্তৰ শঙ্কৰিকা, ‘প্ৰাথমিক ভাষাতত্ত্ব’, বিদ্যেশ্বৰ হাজৰিকা, নগেন ঠাকুৰ (পাণ্ডিত্য প্ৰাকৃত অপভ্ৰংশ আৰু অসমীয়া ভাষা’, নাৰায়ণ দাস (‘বিধ লিপিৰ ভূমিকা’), ভবেন্দ্ৰ নাথ, নাহেল পাটন, পৰীক্ষিত হাজৰিকা, বাৰেন্দ্ৰ বাৰ্তা, কমল কুমাৰ গোস্বামী, মণি বাৰ্তা, লংকাম টেবন, মোহিনী ব্ৰহ্ম আদিৰ নাম উল্লেখ কৰিব পাৰি।

ব্যবহৃত আলোচনাত প্ৰতাপ চন্দ্ৰ চৌধুৰী (The history of civilization of the people of Assam), সৰ্বানন্দ ৰাজকুমাৰ (হুতিয়া, ভূঞা আৰু মটক ৰাজ্য), মহামন্দ্ৰ চলিহা (আধুনিক ইউৰোপ), লীলা গগৈ (‘বুৰঞ্জীয়ে পৰমা নগৰ’, ‘চেবোৱা দিনৰ কথা’, ‘আহোম জাতি আৰু অসমীয়া সংস্কৃতি’, নতুন চন্দ্ৰ-ভূঞা (বাবুজীৰ চমু বুৰঞ্জী),

কেশৱ নাৰায়ণ দত্ত (Aspects of the heritage of Assam, Landmarks of the Freedom struggle in Assam), পঙ্কজ গগৈ (The Tai and the Tai kingdom), কুন্স সন্দিকৈ (চাংকজ কুন্সৰ বুৰঞ্জী), লক্ষী দেৱী (অসমৰ বুৰঞ্জীৰ আখ্যান) ৰ উপৰিও দীনেশ্বৰ শৰ্মা (মজলমৈৰ বুৰঞ্জী), হেমচন্দ্ৰ দত্ত (ভাৰতৰ স্বাধীনতাৰ ইতিবৃত্ত), বামমল ঠাকুৰীয়া (ভাৰতৰ স্বাধীনতাৰ প্ৰথম যুদ্ধ), অম্বিকাচৰণ চৰকাৰ (কোঁচ ৰাজবংশী জাতিৰ ইতিহাস আৰু সংস্কৃতি), জমিদাৰ আৰম্ভণি (মুছলিম জাতিৰ চমু ইতিহাস), লক্ষীধৰ বৰা (ভাৰতৰ স্বাধীনতা আন্দোলনৰ ইতিহাস), দেবেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মা (ভাৰতৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ ইতিহাস), বিজয় চন্দ্ৰ ভাগৱতী, অমলেন্দ্ৰ কুমাৰ, কুব্জোজি বৰা (মোৱা-মৰীয়া গণ-অভ্যুত্থান), সুশীল শৰ্মা (অসমীয়াৰ ইতিহাস : সংঘাত আৰু সংশয়) আদিয়ে বৰঙণি যোগাইছে।

দৰ্শন আৰু মনোবিজ্ঞানৰ আলোচনা আগবঢ়াইছে বাৰানাধ কুন্স (সাংখ্য দৰ্শন, বেদান্ত দৰ্শন, কথাবে উপনিষদ, জ্ঞানান্তৰ বহুসা), শৰৎ গোস্বামী ('ছক্ৰেটিছ, প্লেটো আৰু এৰিষ্টটল', 'মনোবিজ্ঞান'), ভুবানন্দ দত্ত (দৃষ্টি আৰু দৰ্শন, Philosophy and India), চবনাথ শৰ্মা বৰদলৈ (চেতন আৰু অচেতন, সমাজ-সমীক্ষা, অপৰাধ আৰু অনাচাৰ), নিলীয়া দত্ত, দীপালী দত্ত আদিয়ে। তৈয়ৰ উল্লা (উদ্ভূত কোৰাণ), আলি-মুন-নিছা পিৰাৰ (পৌহৰৰ পৰ), বাপচন্দ্ৰ মহন্ত (ভাৰতীয় ধৰ্ম-সাধনা) আদিৰ ধৰ্ম-বিষয়ক আলোচনাই স্বীকৃতি লাভিছে।

যৌমত্বৰ আভাস দিছে ললিত কুমাৰ বৰুৱা (ইলা তনীট্টলৈ বুকলি চিঠি), অতুল চন্দ্ৰ বৰুৱা (প্ৰজাপতিৰ নিৰ্দ্ধ, মন আৰু বলত), বামেশ্বৰ শৰ্মা (যৌমত্ব আৰু দাম্পত্য জীৱন) আৰু হুই-চাৰিঙ্গনে। সামাজিক অৱস্থান হিচাপে বিখ্যাত পালন কৰা বিবিধ মাচাৰ নীতিৰ কথা লিখিছে যুজুন্দ শৰ্মাই (বিবাহ বিচিত্ৰা)।

কৃত্তকৰ কথা সহজ-সবল ভাবে দাঙি ধৰিছে কুন্দুৰোহন দাসে (মানৱৰ আদি কথা, বিৱৰ্তনৰ পৰৱৰ্ত্ত মানৱ, বিবিধ মানৱ, যাদুত)।

বিজ্ঞান ভ্ৰমভৰ বস্তৱা দিছে কামেশ্বৰ দাস বিপিন বিচাৰী দাস, বোহিনী কুমাৰ বৰুৱা (বিজ্ঞানৰ সাধু), লক্ষীনাথ দাস, দীপেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মা, সৰোজ দত্ত যুগেন্দ্ৰ নাৰায়ণ মহন্ত (আপেক্ষিকতাবাদ), প্ৰসন্ন গোস্বামী, বিনয় কুমাৰ তামূলী (নিখবহস্য), বিজয় কৃষ্ণ দেৱ শৰ্মা, অনিল কুমাৰ শৰ্মা (চন্দ্ৰ-লোকলৈ), হিতেন্দ্ৰ বৰুৱা আৰু পাক্কুটি বৰুৱা (বিজ্ঞান আৰু বৈজ্ঞানিক), সত্যব্ৰত শৰ্মা, দেৱ প্ৰসাদ শৰ্মা, দীনেশ গোস্বামী, শিৱ নাথ বৰ্মন আদিয়ে। দেৱ প্ৰসাদ কুকন, মধুৰা নাথ শুট্টাচাৰ্য্য (বহুমূৰ্ত্ত বোণ) আদিয়ে চিকিৎসা বিজ্ঞানৰ ছই-চাৰিটা কথা সৰলভাৱে আলোচনা কৰিছে।

পুৰণি মূল্যবান পুথি, আলোচনী, কলি আদি বিজ্ঞানসন্মতভাৱে পাঠ-সমীক্ষা পদ্ধতিৰে সম্পাদন কৰি উলিয়াওঁছে, উপেন্দ্ৰ চন্দ্ৰ লেখক, কালিৰাম মেধি, হৰিনাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা, বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱা, মহেশ্বৰ নেওগ, সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মা, কেশৱানন্দ দেৱ গোস্বামী আৰু নবীন চন্দ্ৰ শৰ্মাই। উপেন্দ্ৰ চন্দ্ৰ লেখকৰ 'কথা শুকচাৰিত', কালিৰাম মেধিৰ 'অঙ্কাৱলী', হৰিনাৰায়ণ দত্ত বৰুৱাৰ 'ত্ৰীমহাভাগৱত', মহেশ্বৰ নেওগৰ 'বৰদোৱা-শুক চৰিত', 'প্ৰাচ্য শাসনাৱলী', 'শুক-চৰিত কথা', সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মাৰ 'অংকমালা' কেশৱানন্দ দেৱ গোস্বামীৰ 'অংকমালা', 'নামঘোষা', নবীন চন্দ্ৰ শৰ্মাৰ 'শিৱ-পুৰাণ' 'ডাক-প্ৰবচন'ৰ নাম উল্লেখৰণ হিচাপে ল'ব পাৰি।

পুৰণি উৱলি যোৱা নথিৰ পৰা বহুতো কথা উদ্ধাৰ কৰিছে, যোগেন্দ্ৰ নাৰায়ণ কুঞাট। গুৱাহাটী আৰু ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ চেষ্টাত ভালেমান পুৰণি পুথি সংগৃহীত হৈছে। এটোবোৰ সম্পাদিত হ'লে বহুতো কথাৰ সম্ভেদ পোৱা যাব পাৰে আৰু অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী নতুনকৈ লিখাৰ প্ৰয়োজন হ'ব পাৰে।

লোক-গীতি সংগ্ৰহ আৰু সম্পাদনা কৰিছে, অতুল চন্দ্ৰ হাজৰিকা (অসমীয়া লোক গীতি সংগ্ৰহ), বাম চন্দ্ৰ দাস (মোৰ আটাইৰ প্ৰাণৰ গীত, কাতৰি), ভবেন্দ্ৰ নাৰ্জী, (বড়ো কহাবোধ জন-সাহিত্য), লীলা গগৈ

(মাণিক্য দেৱানৰ গীত, অসমীয়া লোক গীত, দিহগীত আৰু বনৰোৱা), আব্দুল মান্নিক (অসমীয়া ভিত্তিৰ আৰু ভাবী), নকুলচন্দ্ৰ ভূঞা (বচাপী), একুশ দত্ত গোস্বামী (বাৰ মাহৰ তেৰ গীত), কনীন্দ্ৰ নাথ কলিতা (বাৰমাহী আৰু দিলাপ গীত), দণ্ডীৰাম দত্ত, বীৰেন্দ্ৰ নাথ দত্ত (গোৱালপাৰা লোকগীতি), হেমন্ত কুমাৰ শৰ্মা (শা.কৰ্মী লোকগীতি সংগ্ৰহ) আদিয়ে।

অসমীয়া খণ্ডবাক্য, যোজনী, পটন্তৰ আৰু প্ৰবন্ধ-বচন আদি সংগ্ৰহ কৰাৰ চেষ্টাও চুট চ'বিলানে কৰি আছিল। এই প্ৰসঙ্গত বেণুধৰ বাজখোৱা (অসমীয়া খণ্ডবাক্য কোষ), চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা (বড়কোষ), হৰেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মা (অসমীয়া বচন ভাৰি), বামচন্দ্ৰ দাস (ককমা-যোজনী), প্ৰসন্নলাল বৰুৱা (পটন্তৰ মালা), ডিব্ৰুগড় নেওগ (বড়বড়ী), ইন্দ্ৰ নাৰায়ণ বৰা (অসমীয়া প্ৰবচন), ভীমশেখৰ বৰুৱা (প্ৰবচন), নকুল বৰুৱা (অসমীয়া প্ৰবচন) সৰ্বোৎকৃষ্ট বাজন্তক (অসমীয়া প্ৰবন্ধ)ৰ নাম ল'ব পাৰি। আৰু, চ চান্দাৰৰ 'প্ৰসঙ্গ কোষ', আদ্যনাথ শৰ্মাৰ 'ভাৰত মনীষা' আৰু হৰিনাথ শৰ্মাদলৈৰ 'ভাৰত কোষ' আন এক শ্ৰেণীৰ কোষ গ্ৰন্থ। কনক মহন্তৰ 'অসমীয়া নিবন্ধকোষ' এই ভাৰতীয় গ্ৰন্থৰ প্ৰথম প্ৰচেষ্টা।

ব্যক্তিগত আৰু পুৰুষীয়া কল্পনা : ব্যক্তিগত আৰু পুৰুষীয়া বচনা উভয়ে বৰ্মা বচনাৰ অন্তৰ্ভুক্ত হ'লেও প্ৰতিবিধৰে পুৰুষীয়া বৈশিষ্ট্য আছে। কিছুমান বচনাৰ বাহিৰে লক্ষণ ব্যক্তিগততা। কোনো এটা বিষয়ে লেখকৰ মনলৈ অহা কিছুমান কথা লক্ষ্যভাৱে তাত বৰ্ণনা কৰা হয়। সাধাৰণতে গছীন দাৰ্শনিক ততাই সেইবোৰত ঠাট নাপায় যদিও চৈতন্য। লক্ষ্যভাৱে গছীন কথাবোৰ অৱতৰণা কৰা দেখা যায়। এই কল্পনাসমূহক ব্যক্তিগত বচনা বুলি ক'ব পাৰি। এটোৱাৰ বচনাই এটাতে লেখকৰ মনৰ বাস্তৱি বহন কৰে আৰু আনহাতে পাঠকক আনন্দ প্ৰদান কৰে। চাল'ছ লেখকৰ বচনাৰ দৰে কোনো কোনো লেখকৰ হাতত এইবোৰ আত্ম-জীৱনীমূলক হৈ উঠা দেখা যায়। লেখক পাছত পাছাত কিসকল লেখকে ব্যক্তিবৃত্তী বচনাৰ আৰ্হি দাঙি ৰখিছে সেইসকলৰ ভিতৰত

বীৰভূম, হিলাৰী বেলক, লুকাচ গাৰ্দিনাৰ, চেষ্টাৰটন আদিৰ নাম উল্লেখ কৰিব পাৰি। অসমীয়া সাহিত্যত এইবিধ বচনাৰ প্ৰথম নিদৰ্শন হিচাপে এই শতিকাৰ চতুৰ্থ দশকৰ আগতেই বচনা কৰা আৰু 'আৱাহন'ত প্ৰকাশিত মুনীন বৰকটকীৰ 'কনকেচনছ' নামৰ বচনাখনিলৈ আহু-
লিয়াব পাৰি। আন আন কিছুমান বচনাত বক্তৃতা আৰু ব্যক্তিগততা বিহীন হৈ থকা দেখা যায়। হাস্যৰস এইবিধ বচনাৰ অন্যতম উপভাৱ। ককণ, বাগ আৰু বুদ্ধিনিষ্ঠ হাস্যৰস এইবোৰত সোমাই থাকে: তিলক হাজৰিকা ('কত কথা', 'আড্ডা') 'ডাঃ হেম বৰুৱা' ('চপনীয়া', 'নবগ্ৰহ', 'মোৰ ঘৰখন'), হেম শৰ্মা ('বাটৰ দুববিবন', 'স্বাগতম', 'মদাৰ ফুলৰ মালা'), কিঞ্চন শৰ্মা 'ডক্টৰ বৰা' ('অৰ্দ্ধ তাজতি', 'মধুৰেণ'), কিত্তি হাজৰিকা ('নাকল ডায়েৰী'), ললিত বৰা ('বঙ বেবঙ'), নৱকান্ত বৰুৱা (বমণীয়া) আৰু জুলাল বৰঠাকুৰ আদি ব্যক্তিগত বচনাৰ বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ লেখক। এওঁলোকৰ আটাইবোৰ বচনাই ব্যক্তিগত নহয়; কিন্তু ব্যক্তিগত বচনা-
সমূহৰ মাজতো হাস্যৰসৰ সোৱাদ অনুভৱ কৰা যায়: কুমাৰ মধুসূদন ('কিম্বাৰ্চ্যাম' 'মই যে কৰাম বিয়া'), প্ৰেমনাৰায়ণ দত্ত ('বসমাধুৰী') 'চিত্ৰসেন যখনীয়া, লীলা গগৈ (কপলিং ছিগা হেল, যিকিবিং চিঠি), মেয়েকা মেথি, চিত্ৰহৰণ হাজৰিকা, ন্যায়সোধা ফুকন, হৰেন্দ্ৰ দেৱ গোস্বামী (চতুৰঙ্গ) 'খনকান্ত চেতিয়া ফুকন আদিৰ খুৰচীয়া বচনা সমূহত বাগ আৰু ককণ হাস্যৰস সোমাই আছে। কুমাৰ মধুসূদনকে আদি কৰি এওঁলোকৰ কেইবাজনোও স্বপাঠ্য প্ৰবন্ধ বচনা কৰিছে। মধুসূদনৰ বচনাত ঠাৱে ঠাৱে বুদ্ধিগুণ হাস্যৰসৰ প্ৰয়োগ চকুত পৰে।

জীৱনী আৰু ভ্ৰমণ-সাহিত্য

বাৰীনতাৰ পৰৱৰ্তী কালছোৱাত অসমীয়া জীৱনী-সাহিত্যৰ উন্নতি সাধন হৈছে যদিও জীৱনী বচনাৰ পৰম্পৰাগত পদ্ধতিয়েই অসমীয়া

সাহিত্যত প্ৰতিষ্ঠিত হৈ আছে। নিম্ন শতিকাত পান্ঠাত্মা জগতত জীৱনী-সাহিত্যই বিচিত্ৰ ৰূপ পৰিগ্ৰহ কৰিছে আৰু তাৰ কলমৰূপে নতুন জীৱনী, 'মনস্তাত্ত্বিক জীৱনী' আদিকে ধৰি জীৱনীৰ বিভিন্ন শ্ৰেণী উদ্ভৱ হৈছে। অসমীয়া সাহিত্যত এইবোৰৰ সাৰ্থক চেষ্টা বৰকৈ পৰিলক্ষিত হোৱা নাই। দুই-এখন জীৱনীমূলক ৰচনাত নতুন নতুন কৌশল অৱলম্বন কৰা হৈছে যদিও অভিনৱ পদ্ধতিৰে লিখা পূৰ্ণাঙ্গ জীৱনী অসমীয়া সাহিত্যত ওলোৱা বুলি ক'ব নোৱাৰি। অৱশ্যে, যোৱা দুটা দশকত কেইবাখনো কলাসুন্দৰ, সুখপাঠ্য জীৱনীৰ আৱিৰ্ভাৱে কিছু শাস্যৰ সন্কাৰ কৰিছে। এইকেইখনত সকলো দোষ-ভুলেৰে নাৱকৰ ব্যক্তিৰ পৰিস্ফুট কৰাৰ লগতে সুখপাঠ্যতাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া হৈছে। জীৱনীৰ সকলো আৱশ্যকীয় ঘটনাকে কালাভুজৰূপে ভাবে সজাই লিপিবদ্ধ কৰা জীৱনীৰ সংখ্যাই আমাৰ সাহিত্যত সৰহ। নিম্ফুল তথ্যপাতিৰ সহায়ত নাৱকৰ জীৱন আৰু কৰ্মৰ প্ৰকৃত পৰিচয় দাঙি ধৰি লিখা পাণ্ডিত্যপূৰ্ণ জীৱনীও উদ্ধাৰ ভিতৰত আছে। আলোচ্য কালছোৱাত প্ৰকাশিত জীৱনীসমূহৰ ভিতৰত লেখক-সাহিত্যিকৰ জীৱনীকেই প্ৰাধান্য লাভ কৰিছে। এনে-ধৰণৰ জীৱনীত নাৱকৰ সাহিত্য-কৰ্মৰ আলোচনা হোৱাটো স্বাভাৱিক। কিন্তু তেনেধৰণৰ আলোচনা যাতে নাৱকৰ ব্যক্তিৰ প্ৰকাশত সহায়ক হয় তাৰ প্ৰতি সচেতন হ'ব লাগে। কেইখনমান জীৱনীত ব্যক্তিৰ আনধোৰত আমাৰ জীৱনীকাৰসকলে এই লক্ষ্যৰ প্ৰতি বিশেষ চকু বৰা যেন নালাগে। তথাপি, গঠনগতিক পদ্ধতিৰ মাজতে আমাৰ জীৱনীৰ মানৰও যে আগতকৈ উন্নত হৈছে আৰু সাহিত্যৰ এই দিশটোৰ প্ৰতি লেখক-পাঠকৰ আগ্ৰহ বাঢ়িছে সেই কথা অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি।

কেন্দ্ৰীয় শৰ্মাৰ 'মণিৰাম দেৱান' (১৯৪৮) আৰু 'গঙ্গাগোবিন্দ কুৰ্ম' (১৯৫০) ইংৰাজ ৰাজত্বৰ সময়ৰ দুজন অসমীয়া বীৰ পুৰুষৰ জীৱন বৃত্তান্ত। পুৰণি পুথিকে ধৰি বিভিন্ন উৎসৰ-পৰা সংগ্ৰহ কৰা তথ্যপাতিৰে সমৃদ্ধ এই জীৱনী দুখনত অসমৰ স্বাধীনতা আন্দোলনৰ ইতিহাস সোমাই আছে। শৰ্মাৰ 'অধ্যাত্মলী' (১৯৬৪) ৰ অন্তৰ্ভুক্ত জীৱনীসমূহক জীৱনীমূলক ৰচনা আখ্যা দিব পাৰি। কেইবাখনো লোকৰ জীৱন আৰু কৰ্মৰ পৰিচয়-ইয়াত মনোবশ

ভাবে দাঙি ধৰা হৈছে। শঙ্কৰদেৱৰ জীৱন-দৰ্শন আৰু সাহিত্য-কৰ্মৰ পাণ্ডিত্য-পূৰ্ণ আলোচনাবে তেওঁৰ ব্যক্তিক প্ৰতিফলিত কৰা হৈছে। অহেৰুৰ নেওগৰ 'শ্ৰীশ্ৰীশঙ্কৰদেৱ' (১৯৪৮) ত। শঙ্কৰদেৱৰ নিৰ্ভৰযোগ্য আটাইখিনি কথাই ঠাই পোৱা নেওগৰ 'Sankardeva' (১৯৬৭) এখন পৰিচয়মূলক জীৱনী। শঙ্কৰদেৱৰ জীৱন আৰু সাহিত্য সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা আৰু কেইখনমান জীৱনী হ'ল--ডিম্বেশ্বৰ নেওগৰ 'ষগনায়ক শঙ্কৰদেৱ', বাপচন্দ্ৰ মহন্তৰ 'মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱ' (১৯৬৮) আৰু ভৰকান্ত দাসৰ 'শ্ৰীশ্ৰীশঙ্কৰদেৱ' (১৯৬৩) আৰু আন আন সাধুপুৰুষ, ধৰ্ম-শুক আৰু দাৰ্শনিকৰ জীৱনীৰ ভিতৰত ধৰ্মেশ্বৰ কটকীৰ 'গৌতম বুদ্ধ' (১৯৬৫), মহাদেৱ শৰ্মাৰ 'সম্ভ-চৰিত' (১৯৬৫), অৰ্জুন চন্দ্ৰ দাসৰ 'মহাপুৰুষীয়া ধৰ্মৰ পুৰুষ' (১৯৬৬), ভৰকান্ত গোস্বামীৰ 'শ্ৰীশ্ৰীবল্লভ পদ্ম আতাৰ চৰিত' (১৯৬৬), অশ্বিনী চৰণ চৌধুৰীৰ 'বৈষ্ণৱশুক শ্ৰীশ্ৰীদামোদৰদেৱ' (১৯৬৬), অতুল বৰুৱাৰ 'নবী কথা' (১৯৬৩), কামিকান্দিৰ আত্মজৰ 'শঙ্কৰত মোহন্য' (১৯৬৮) আৰু 'মহান ধলিকা কেইগৰাটী' (১৯৬৯), প্ৰতাপচন্দ্ৰ চৌধুৰীৰ 'মহাপুৰুষ শ্ৰীশ্ৰীহৰিদেৱ' (১৯৬৭), শক্তিলাল বৰুৱাৰ 'শুকমানক' (১৯৬৯), বাপচন্দ্ৰ মহন্ত আৰু কেশদামচন্দ্ৰৰ 'গোস্বামী ভুলসী দাস আৰু বামচৰিত মানস' (১৯৭০), দণ্ডীৰাম দত্তৰ 'নিৰাংৰেণা বিনোদা ভাৱেৰ জীৱনী' (১৯৬১), পৰনাথ শৰ্মাৰ 'বিনোদাৰ জীৱন-কথা' (১৯৬১) আৰু 'ডক্টৰ সবপল্লী বাণাকৃষ্ণন' (১৯৬৩), প্ৰণীতাদেৱীৰ 'আচাৰ্য্য বিনোদাভাৱে' (১৯৬৩), শৰীকান্ত শৰ্মাৰ 'স্বামী বিবেকানন্দ' (১৯৬৪), শৰৎ চন্দ্ৰ গোস্বামীৰ 'কনকচিহ্ন' (১৯৬৬), কমলেশ্বৰ চলিগাৰ 'স্বামী বিবেকানন্দ' (১৯৬৭), 'ঈশ্বৰ চন্দ্ৰ বিদ্যাসাগৰ' (১৯৬৭) 'পণ্ডিতা বমণাই' (১৯৬৯), 'এনী বেচাৰ্ণ্ট' (১৯৬৯), 'ভগ্নী নিৰ্দেশিতা', (১৯৬৯), চিত্তানন্দ শইকীয়াৰ 'মহৰি কালমাঙ্গ', ছল্লাল বৰদলৈৰ 'এঞ্জেলচ আৰু মাঙ্গ'বাদ (১৯৭০), নিমিষদ চৌধুৰীৰ 'হিউয়েনচাং' আৰু বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্যৰ 'শ্ৰীঅৰবিন্দ' (১৯৭০) ৰ নাম উল্লেখ কৰিব পাৰি। সাহিত্য দৰ্শকৰ পৰা ভালেনমান সাহিত্যিকৰ জীৱনী প্ৰকাশিত হৈছে। ব্যক্তিমত লোকৰ উপৰিও অসম সাহিত্য সভা, অসম প্ৰকাশন

পৰিষদ আদি অমূল্যৰ চেষ্টা এই ক্ষেত্ৰত প্রশংসনীয়। এই জীৱনী
 গ্ৰন্থ সমূহৰ বেছিভাগেই সাহিত্য সভাৰ উদ্যোগত উৎপাদিত কেই-
 বাজনো সাহিত্যিকৰ জন্ম শতবাৰ্ষিকী উপলক্ষে প্ৰকাশ পাইছে।
 কেইবাজনো সাহিত্যিকৰ যুগান্ত শ্ৰদ্ধা ভৰণ কৰাৰ উদ্দেশ্যে সাহিত্য সভাই
 প্ৰকাশ কৰা 'স্মৃতি-গ্ৰন্থ সমূহৰ নামো এই প্ৰসঙ্গত উল্লেখ কৰিব পাৰি।
 'ভিক্ষুপুৰ নেওগ' (১৯৬৭), 'ঔপন্যাসিক বৰুনীকান্ত বৰঠৈলৈ' (১৯৬৭),
 'অম্বিকাগিৰী বাৰচৌধুৰী' (১৯৬৮), 'বহুনাথ চৌধাৰী' (১৯৬৮), 'নকুল
 চন্দ্ৰ ভূঞা' (১৯৭১) আদি স্মৃতি গ্ৰন্থসমূহত নাংকসকলৰ জীৱন-কাহিনীভিত্তিক
 সাহিত্য-কৰ্মৰ আকোচনাটো বাটতৈ সন্নিবিষ্ট হৈছে। শিল্পী-সাহিত্যিকৰ
 জীৱনীৰ ভিতৰত যতীন্দ্ৰ নাথ গোস্বামীৰ 'সাহিত্যৰলী বেজবৰুৱা' (১৯৬৭),
 লক্ষী শৰ্মাৰ 'বসন্ত বেজবৰুৱা' (১৯৬৭), 'মুখিম গৰু', (১৯৬৮),
 'সময়ে যান পাতিৰি যান' (১৯৭৬), শিৱনাথায়ণ শাস্ত্ৰীৰ 'সাহিত্যৰলী
 বেজবৰুৱা' (১৯৭০), জ্যোতি প্ৰসাদ আগৰৱালাৰ 'চন্দ্ৰকুমাৰ
 আগৰৱালা' (১৯৬৭), হৰিপ্ৰসাদ নেওগ আৰু উদয়ক কাকতিৰ 'চন্দ্ৰকুমাৰ
 আগৰৱালা' (১৯৬৭), প্ৰতাপ ভালুকদাৰৰ 'চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা' (১৯৬৭),
 কমলেশ্বৰ শৰ্মাৰ 'চৌধাৰীদেৱৰ কবিতা' (১৯৬৮), দীনবন্ধু ভালুকদাৰৰ
 'অসম কেশৰী অম্বিকাগিৰী', ভিলক দাসৰ 'অম্বিকাগিৰী আৰু তেওঁৰ
 জীৱনচৰ্চা', সতীশ গোস্বামী আৰু বেণ গোস্বামীৰ 'অসম কেশৰী
 অম্বিকাগিৰী' (১৯৬৫), আকতী চাকৰিকাৰ 'বাৰচৌধুৰীৰ জীৱনসংগ্ৰাম'
 (১৯৬৮), চৰ্গেশ্বৰ শৰ্মাৰ 'ভাষাবিদ বানীকান্ত কাকতি' (১৯৬৮), আৰু
 'জীৱনীচৰ্চন' (১৯৭০), কাকত বৰুৱাই লিখা লক্ষীৰাম বৰুৱাৰ জীৱনী—
 'হৰ দেউলৰ পুত্ৰাৰী' (১৯৬৮), জ্ঞান কৰাৰ কন্যা উলুপী বৰুৱাৰ
 'দেউতালৈ শ্ৰদ্ধাঞ্জলি' (১৯৬৮), লবং বৰুৱা 'জ্যোতিৰ জেউতি' (১৯৬৮),
 গোকুল ভেকাৰ 'কলাগুৰু বিষ্ণুপ্ৰসাদ বাতা' (১৯৬৮), বেংগৰ শৰ্মাৰ
 'হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী' (১৯৭২), বৰ ভালুকদাৰৰ 'কনকলাৰ কবি জুৱা'
 (১৯৭০), 'চৈয় বৰুৱাৰ ব্যক্তিগত আৰু প্ৰতিভা' (১৯৭১), 'কনকলাস
 বৰুৱা' (১৯৭২), 'কালিৰাম মেৰি' (১৯৭৮), 'সীতানাথ বৰচৌধুৰী'
 (১৯৮১), 'দুৰ্গাকুমাৰ ভূঞা' (১৯৮৪), আব্দুল হাছান 'কলকাতা

লক্ষিকৈ' (১৯৭৫) ভৱপ্ৰসাদ চলিহাৰ 'মহেশ্বৰ নেওগ : মাজুহ আৰু কাম' (১৯৭৪), জীৱ নাথ শৰ্মাৰ 'বেণুধৰ শৰ্মা' (১৯৮৩), শচীচন্দ্ৰ বৰবৰুৱাৰ 'নীলমণি কুকন' (১৯৭০), বিজ্ঞানকান্ত হাজৰিকাই লিখা মেথ্ৰিমগৰ্কাৰ জীৱনী -- 'জিগিকিচে খোজ যাৰ সময়-বালিত' (১৯৭১) আৰু বীৰেন বৰকটকীৰ 'মনীষী টলষ্টয়ক বুজাৰ চেষ্টাৰে' (১৯৮৯)ৰ নাম উল্লেখযোগ্য। ভিলক দাসৰ 'বিষ্ণু বাতা এতিয়া কিমান বাতি' (১৯৭৭), এখন মনোৰম জীৱনী। বিভিন্ন লেখকৰ সম্পাদনাত প্ৰকাশ পোৱা কেইখনমান জীৱনী-গ্ৰন্থও আছে। এইবোৰৰ উপৰিও সৰু সৰু পুস্তিকাৰ আকাৰত পিতৃৰ উপযোগীকৈ লিখা ভালেমান জীৱনী আছে।

ৰাষ্ট্ৰনায়ক, জাতীয় নেতা আদিৰ জীৱনীৰ সংখ্যাও বৰ কম নহয়। হৰেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মাৰ 'শিবাঙ্গী' (১৯৫০), 'অলোক' (১৯৫৮), হাকপান বচ্চিৰ 'মহাত্মা গান্ধী' (১৯৫৬), 'প্ৰণীতা দেৱীৰ 'মহাত্মা গান্ধী' (১৯৬৭), অমিয় কুমাৰ দাসৰ 'অসমত মহাত্মা' (১৯৬৯), আনন্দ্ৰ চান্দাৰ 'গান্ধীজীৰ জীৱন কথা' (১৯৬৯), মানিক চন্দ্ৰ বৰ্মাৰ 'ডঃ বাহেন্দ্ৰ প্ৰসাদ' (১৯৫৭), যতীন্দ্ৰ কুমাৰ বৰ্মাৰ 'সৰোজিনী নাইট্' (১৯৬৪) আৰু 'আইকমেন' কমলেশ্বৰ চলিহাৰ 'আত্মগম নিয়ন্ত্ৰণ' (১৯৬৭), শশী শৰ্মাৰ 'লেলিন, কছ বিপ্লৱ আৰু ভাৰত', শুভামন ৰাজখোৱা আৰু কমলেশ্বৰ চলিহাৰ 'ৰাষ্ট্ৰবীৰৰ জীৱনী' (১৯৬৯), বিমল নাথৰ 'ভাৰতবৰ্ষ লাল বাহাদুৰ শাস্ত্ৰী' (১৯৬৭), ভাৰত চন্দ্ৰ পাঠকৰ 'লালবাহাদুৰ', মোকুল ডেকাৰ 'ভাৰত-বৰ্ষ লালবাহাদুৰ' (১৯৬৯), আৰু 'ৰাষ্ট্ৰপতি ডাকিৰ জুচেইন' (১৯৭০), ৰাম গোস্বামীৰ 'প্ৰেচিডেণ্ট নিয়ন্ত্ৰণ' (১৯৭০), কৈলাশ শৰ্মাৰ 'লালবাহাদুৰ শাস্ত্ৰী' (১৯৬৯), লণ্ডীৰাম দত্তৰ 'ভাৰতৰ মহিলা প্ৰধান মন্ত্ৰী ইন্দিৰা গান্ধী' (১৯৬৭), মহাশ্বেত শৰ্মাৰ 'লোকপ্ৰিয় গোপীনাথ বৰদলৈ' (১৯৫২), চিত্ৰ মহন্তৰ 'লোকপ্ৰিয় বৰদলৈৰ জীৱনী'ৰ উপৰিও আনুষ্ঠানিক প্ৰচেষ্টাৰ ফলস্বৰূপে প্ৰকাশ পোৱা ভাৰত কমলেশ্বৰ 'গান্ধীজীৰ সোৱৰণত' (১৯৬৯), 'ভাগবীৰ হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা স্মৃতিগ্ৰন্থ' (১৯৭১), 'কিমলা প্ৰসাদ চলিহা' (১৯৭২), আদি উল্লেখযোগ্য। সন্তোষ বৰকটকীৰ 'নাপলৈ বোনাপাৰ্ভ' (১৯৭৩) আৰু 'আত্মলক্ হিটলাৰ' (১৯৮২) দুখন স্থানিচিত

কৃতজীৱনী। এইবোৰৰ বাহিৰেও মচাখাগাড়ী, লালবাহাদুৰ খানী আদি নায়কক লৈ লিখা সৰু সৰু শিশুপোহাগী জীৱনী বহুতো প্রকাশিত হৈছে।

সমাজ-সেৱী, শিক্ষাবিদ, আৰু দেশপ্ৰেমিকৰ জীৱনীও কেইখনমান ওলাইছে। নকুল চন্দ্ৰ ভূঞাৰ 'বাহ্যকান্ত সন্নিৱৈ ডাঙৰীয়া' (১৯৬১), হৰিপ্রসাদ নেওগৰ 'বাহ্যকান্ত' 'জন্মকৈ' (১৯৬০), 'বিশ্বনাথ বাহ্য-বংশী' (১৯৬৬), প্রফুল্ল বৰুৱাৰ 'উত্তম বৰুৱাৰ জীৱনী' (১৯৬২), চিহ্নানন্দ শইকীয়াৰ 'কৰ্মপ্ৰাণ বোহিনীকান্ত' (১৯৬৫), হৰমোহন দাসৰ পুত্ৰ ভুবন মৌহন দাসৰ 'দেউতাৰ কথা' (১৯৬৭), আৰু ছায়াৰ 'বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া' (১৯৬৯), প্রফুল্ল দত্ত গোস্বামীৰ 'মানিক চন্দ্ৰ বৰুৱা আৰু ভেটৰ যুগ' (১৯৭০), যতীন্দ্ৰ দাঁধ গোস্বামীৰ 'ভগৱান বৰুৱাৰ জীৱনী' (১৯৭৫), নিৰোদ চৌধুৰীৰ 'বাহাগোবিন্দ বৰুৱা' (১৯৭৮) উল্লেখযোগ্য। শেহতীয়াভাবে প্রকাশিত যুগল দাসৰ 'মহেন্দ্ৰ ডেকাকুকন' (১৯৮০) এখন সুখপাঠ্য জীৱনী। ডেকাকুকনৰ অগতাস্থ-গতিক জীৱনৰ কাৰ্যকলাপক ইয়াত নিখুঁত আৰু সুখপাঠ্য ৰূপত কটাই তোলা হৈছে। এইবোৰৰ উপৰিও প্ৰথম নাথ চক্ৰবৰ্তী, হেৰম্প্ৰসাদ বৰুৱা, বাধানাথ চাকাকতী আদিৰ জীৱনী সম্পাদনা কৰি উলিওৱা হৈছে। 'কৰ্মবীৰ চন্দ্ৰনাথ শৰ্মা' এই প্ৰসংগত উল্লেখযোগ্য।

বৈজ্ঞানিকক নায়ক হিচাপে লৈ লিখা জীৱনী প্ৰমুখ হ'ল, আবুত্বা ঠাকুৰৰ 'বাইট প্ৰাকৃতিক' (১৯৬০), হাকনাৰ বচিনৰ 'এলবাটাইন-টাইন' (১৯৬২) আৰু বাহেন্দ্ৰ কুমাৰ ভূঞাৰ 'জীৱনৰ জেউতি' (১৯৬২)।

দ্বিতীয় চন্দ্ৰ কাকতিৰ 'জীৱনীমালা' (১৯৫৬), বীৰেন বৰকটকীৰ 'খোজতে মিলাও খোজ' (১৯৫৬), প্রফুল্ল দত্ত গোস্বামীৰ 'ইউৰোপৰ মনীষী পাঁচ গৰাকী', 'বীৰ এজন পুৰুষ' (১৯৭৮), বিনয় বৰুৱাৰ 'অসম গৌৰৱ' (১৯৫৪), হৰেন্দ্ৰ নাথ, প্ৰফুল্ল কুমাৰ জালিৰ 'খোজবোৰ' (১৯৬৬), ভাৰত চন্দ্ৰ পাঠকৰ 'কিৰতমবনীকীৰ্ত্তি' (১৯৬৬), 'অসমৰ বৰনীৰ' (১৯৬০) বিভিন্ন দেশীৰ লোকৰ জীৱনী সম্বন্ধিত হোৱা কেইটামান গ্ৰন্থৰে এইটোবৰ বহুতো শিশু উপযোগীকৰণলিখা। লক্ষীনাথ কুকনৰ 'বগাৱান পৰা' 'কলুকাইবটল' (১৯৬০)কোৱাৰ্ত্তন বৰুৱা লোকৰ সাধিত্য লাভ

কৰি হোৱা লেখকৰ অভিজ্ঞতাৰ কথা মনোৰমভাৱে বৰ্ণনা কৰা হৈছে। নিজৰ অভিজ্ঞতাৰ পৰা দাঙি ধৰা কেইটামান গৰু-গুৰা কথাৰ যোগেদি সেই লোকসকলৰ ব্যক্তিগত প্ৰতিকল্পিত কৰাৰ চেষ্টা পুথিখনত আছে। ব্ৰজেন দত্ত গোহাৰীৰ 'এটা জীয়া কাহিনী' (১৯৭৮) এজন অধ্যাত লোকৰ জীৱনী গ্ৰন্থ। মুনীন বৰকটকীৰ 'বিস্মৃত ব্যতিক্ৰম' (১৯৮২), জীৱনীমূলক আলোচনা।

আত্মজীৱনীৰ সংখ্যা এতিয়াও আঙুলিৰ মূৰত লেখিব পৰা হৈ আছে। বেজবৰুৱা, গোহাঞিবৰুৱা আৰু বেণুধৰ ৰাজখোৱাৰ আত্মজীৱনী পুথি আকাৰে ছপা হৈ ওলোৱাৰ কথা কৈ অঙা হৈছে। প্ৰথম অসমীয়া আত্মজীৱনী হৰকান্ত মজিন্দাৰ বৰুৱাৰ 'সম্ভাষিনৰ আত্মজীৱনী' (১৯৬০)ও সম্পাদন কৰি উলিওৱা হৈছে। উনবিংশ শতিকাৰ আদিভাগৰ পৰা স্বাধীনতাৰ বহুতো তথ্য পাতিবৈ এইখন পুথি সক্ষম। তৈয়বুল্লাৰ 'কাৰাগাৰৰ চিঠি' (১৯৬২) ত তেওঁৰ জেল-জীৱনৰ অভিজ্ঞতাসমূহৰ লগতে স্বাধীনতা আন্দোলনৰ ভালেমান কথা সোমাই আছে। পদ্মধৰ চলিহাৰ 'মোৰ জীৱন-বীণৰ সূৰ' (১৯৬৩) তেওঁৰ জীৱনৰ ঘটনাসমূহৰ অভিলেখ। লক্ষ্মীধৰ শৰ্মাৰ 'জীৱন-স্মৃতি' (১৯৬৩)ত শৰ্মাৰ জীৱন-কাহিনীৰ লগতে সমসাময়িক সমাজখনৰ আভাস পোৱা গৈছে। নক্ষমোহন মজুমদাৰৰ 'এবি অহা দিনবোৰ' (১৯৬৩)ত ব্যক্তিগত জীৱনৰ লগত স্বাধীনতা আন্দোলনৰ ইতিহাস সোমাই আছে। ইৰি নাৰায়ণ দত্ত বৰুৱাৰ 'কম' ব্যস্ত জীৱনৰ পৰিচয় পোৱা গৈছে তেওঁৰ 'জীৱনৰ কথা' (১৯৬৬) ত। বৰুণীকান্ত বৰদলৈৰ চমু আত্ম-জীৱন চৰিত 'বৰুণী বৰদলৈ বচনামালা' (১৯৬৭)ৰ অন্তৰ্ভুক্ত হৈছে। শৈলধৰ ৰাজখোৱাই 'অতীতৰ সৌন্দৰণী' (১৯৬৯) ত তেওঁৰ জীৱনৰ গৰু-গুৰা ঘটনাসমূহো আকর্ষণীয়ভাৱে দাঙি ধৰিব পাৰিছে। 'বেজবৰুৱাৰ পত্ৰলেখা' (১৯৬৭) আৰু বেজবৰুৱাৰ 'দিনলেখা' (১৯৬৯)ৰ পৰা বেজবৰুৱাৰ দৈনন্দিন জীৱনৰ আৰু তেওঁৰ সমসাময়িক হুই চাৰিজন লোকৰ কিছু কথা জানিব পাৰি। সঞ্জয় জালিৰ 'মোৰ জীৱনৰ কিছু কথা' (১৯৬৯)ত পুৰণি গাঁৱলীয়া সমাজৰ ছবি এখনি তাৰি উঠিছে। 'কক শৰ্মাৰ ডায়েৰী' (১৯৭২)ত স্বাধীনতা আন্দোলনৰ বহুতো কথাই পোৱা গৈছে। বেণুধৰ শৰ্মা, নগিনী বসু দেৱী, অতুল চন্দ্ৰ হাজৰিকা,

অম্বিকাগিৰী বান্ধুচৌধুৰীৰ আত্মজীৱনীও প্ৰকাশ হৈছে। নলিনীধৰনাথদেৱীৰ 'এৰি অচাৰ দিনবোৰ' (১৯৭৬) আৰু অম্বিক কুমাৰ দাসৰ 'জীৱন-স্মৃতি' (১৯৮৩) দুখন সুখপাঠ্য জীৱন সৌৱৰ্ণী। অম্বিকাগিৰী বান্ধুচৌধুৰীৰ 'মোৰ জীৱন-স্মৃতিৰ এছাটি' (১৯৭০) নামৰ জীৱন স্মৃতিসূচক বক্তৃত জীৱনৰ বহুতো কথা অকপটে প্ৰকাশ কৰা হৈছে। 'দেৱেশ্বৰ শৰ্মা'ৰ 'হেৰাই বোৱা দিনবোৰ' (১৯৮০)ত স্বাধীনতা আন্দোলনৰ ভালেখিনি কথা সোমাই আছে।

সম্ভৱৰ লক্ষ্যৰ পাছত কেইবাখনো মনোৰম আত্মজীৱনীমূলক গল্প প্ৰকাশিত হৈছে। হোমেন বৰগোহাঁঞিৰ 'আত্মজীৱন' (১৯৮৮) আৰু মামণি বয়ছম গোস্বামীৰ 'আমা লেখা দস্তাবেজ' (১৯৮৮)ত জীৱনৰ বহুতো অহিঙ্কৃত অকপটে আৰু উপন্যাসৰ দৰে আকৰ্ষণীয় ভাবে বৰ্ণনা কৰা হৈছে। বৰগোহাঁঞিৰ সাংবাদিক জীৱনৰ বিচিত্ৰ ৰূপ দুটি উঠিছে, 'মোৰ সাংবাদিক জীৱন' (১৯৯১)ত। মহেশ্বৰ বৰাৰ 'উপলা নদীৰ দৰে' (১৯৯০) এখন সুখপাঠ্য আত্মজীৱনী। মহেশ্বৰ নেওগৰ 'জীৱনৰ দীঘ আৰু বাৰি' (১৯৮৮) আৰু হৈলোক্য নাথ গোস্বামীৰ 'অতীতৰ কথা' (১৯৯০) আন দুখন আত্মজীৱনীমূলক গ্ৰন্থ।

অসমীয়া ভ্ৰমণ-সাহিত্যই গা কৰি উঠিছে স্বাধীনতা লাভৰ পাছৰ পৰা। স্বাধীনতাৰ পূৰ্বে বিদেশ-ভ্ৰমণৰ পৰৱৰ্তী বাধা-নিষেধ আৰোপ কৰা গৈছিল। গতিকে, বিদেশলৈ যোৱালোকৰ সুখ্যাতি আছিল তেনেই নগণ্য। স্বাধীনতাই সেই বাধা কিছু পৰিমাণে দূৰীভূত কৰাত বিদেশ-ভ্ৰমণ কৰা লোকৰ সংখ্যা ক্ৰমে বৃদ্ধি পাবলৈ ধৰিলে। উচ্চ শিক্ষা লাভৰ কাৰণে বিদেশলৈ যোৱালোকৰ উপৰিও স্বতন্ত্ৰনৈতিক, সাংস্কৃতিক আদি অনুষ্ঠান আৰু দলৰ প্ৰতিনিধি হিচাপে ভাৰতবৰ্ষৰ প্ৰত্যেক বিদেশ ভ্ৰমণৰ সুযোগ গ্ৰহণ কৰাত ভ্ৰমণ-কাহিনীয়ে বিকাশ লাভ কৰিলে। বিজিতি কুমাৰ বৰুৱাৰ 'চুইডেনলৈও ভ্ৰমণ' (১৯৪৮) এই কালছোৱাত প্ৰকাশ পোৱা প্ৰথম ভ্ৰমণ-কাহিনী। বৰুৱাৰ আমেৰিকা ভ্ৰমণৰ অভিজ্ঞতাই তাই পাইছে 'প্ৰত্যেকৰ বৰুৱাৰ চিঠি' (১৯৩৮)ত। আমেৰিকা ভ্ৰমণৰ অভিজ্ঞতা বৰুৱা এনেধৰণৰ আন এখন পুথি, চন্দ্ৰ প্ৰসাদ শইকীয়াৰ 'আমেৰিকাৰ চিঠি' (১৯৩৭)। জ্ঞান বালা বৰুৱাৰ 'আকাশ পৰেদি বিদেশলৈ' (১৯৪৪) আৰু ললিত বৰুৱাৰ 'ইউৰোপৰ বাটত' (১৯৪৭) ইউৰোপ-ভ্ৰমণৰ মনো-ৰম কাহিনী। সংসদৰ সদস্য হৈ থকা কালছোৱাত হেম বৰুৱাই বিভিন্ন

দেশ ভ্রমণ কৰিছে আৰু ভ্রমণ কাহিনীৰ যোগেদি সেই দেশ সমূহৰ বহুতো কথা পাঠকৰ আগত দাঙি ধৰিছে। বৰুৱাৰ 'সাগৰ দেখিছোঁ' (১৯৫৪) 'আৰু বঙা কঁচৰীৰ ফুল' (১৯৫৯) ক্ৰমে আমেৰিকা আৰু কছাভা ভ্রমণৰ কাহিনী। ইজৰাইলে আৰু দক্ষিণ পূব এচিয়া ভ্রমণৰ অভিজ্ঞতা বৰ্ণোৱা হৈছে ক্ৰমে 'ইজৰাইল' (১৯৬৫) আৰু 'মেকং নৈ দেখিলো' (১৯৬৭)ত। বৰুৱা প্ৰকাশভঙ্গিৰ লিখা বৰুৱাৰ কাহিনী উপন্যাসৰ মৰে মনোৰম। বদন্তনৰ 'দুই চেপ্তেম্বৰ' (১৯৫৭) আৰু ঘনশ্যাম তালুকদাৰৰ 'গ্ৰেট ব্ৰুট্টেন' (১৯৬৭)ত লণ্ডনৰ বহুতো কথাৰ সন্তোষ পোৱা গৈছে। 'বাইয়াকাণ্ডিঙ' বদন্তনৰ আন এক ভ্রমণ কাহিনী। অমলেন্দ্ৰ গুহৰ 'ছোভিয়েৎ দেশত একুশূক' (১৯৫৯), কনক মহন্তৰ 'বগা তবু বঙা আকাশ' (১৯৬২), জুকেছ মোহন দাসৰ 'টলষ্টয়ৰ দেশ' (১৯৬২) আৰু চিদ্দানন্দ শইকীয়াৰ 'বঙচুৱা পৃথিৱীৰ সেউজীয়া বোল' (১৯৮৮)ত ৰুছিয়াৰ সামাজিক আৰু অৰ্থনৈতিক ভীৰনকে আদি কৰি বহুতো কথাৰ উল্লেখ দিয়া হৈছে। গুহৰ আন এখন গুৰু 'আফগানিস্থানত একুশূক' (১৯৬১)ত আফগানিস্থান ভ্রমণৰ অভিজ্ঞতাই ঠাই পাইছে। আফগানিস্থান ভ্রমণৰ অভিজ্ঞতা থকা আন এটা কাহিনী হৈছে আকছা ছাণ্ডাবৰ 'বিদেশত দুদিনমান' (১৯৫৭)। প্ৰফুল্ল দত্ত গোস্বামীৰ 'সোণ কপট নহয় সি দেশ' (১৯৬২) আৰু 'পৃথিৱীৰ চৌপাশে এপাক' (১৯৬৮), ধৰ্মদত্ত শৰ্মাৰ 'ডেনমাৰ্ক' (১৯৬৬) প্ৰসন্ন গোস্বামীৰ 'বৈদ্যনিকা', বতীন গোস্বামীৰ 'বাগমতী দেখিছোঁ' (১৯৬৮), অৰু বৰুৱাৰ 'সাগৰ দেখিলো' (১৯৬৮), নিকপমা কুকনৰ 'ইউৰোপৰ সৌৰভ' (১৯৮০) আৰু জয়ন্তী চুতীয়াৰ 'হাইকু আৰু চান্দুৰাইক দেশত' (১৯৯১) আন কেইটামান উল্লেখযোগ্য ভ্রমণ-কাহিনী। ভাৰতীয় বিভিন্ন ঠাই ভ্রমণ কৰি লিখা কাহিনীসমূহৰ ভিতৰত হৰিনাৰায়ণ বৰুৱাৰ 'ভাৰত ভ্রমণ' (১৯৪৫), শ্ৰীকান্তৰ 'নিমজীৰ বহিৰাংশ' (১৯৬২), হেমন্ত শৰ্মাৰ 'কাৰেবীৰ পাৰে পাৰে' (১৯৬৩), হুতাক্ষিণৰ 'সুৰ্য্যোদয়ৰ প্ৰভাত' (১৯৬৩) আৰু আতাউৰ ৰুহমানৰ 'আফগানিস্থানত অমিলো' (১৯৭২)ৰ নাম উল্লেখ কৰিব পাৰি। এইবোৰৰ লগতেই ভাৰতীয় লোকে বিদেশ ভ্রমণৰ অভিজ্ঞতা প্ৰবন্ধৰ মাধ্যমে আলোচনীৰ পাতত প্ৰকাশ কৰিছে।